

ELSA
MORANTE

Insula lui Arturo

„Un roman fascinant.“

ELENA FERRANTE

Anansi
CLASIC

ELSA
MORANTE

Insula lui Arturo

„Un roman fascinant.”

ELENA FERRANTE

Anansi
CLASIC

COLECȚIE COORDONATĂ DE **BOGDAN-ALEXANDRU STĂNESCU**

ELSA
MORANTE

Insula lui Arturo

Amintirile unui copil

Traducere din limba italiană și note de
Gabriela Lungu

editori:

Magdalena Mărculescu

Silviu Dragomir

fondator:

Ion Mărculescu, 1994

director editorial:

Bogdan-Alexandru Stănescu

redactare:

Georgiana Paraschiv

design:

Andrei Gamarț

director producție:

Cristian Claudiu Coban

dtp:

Mihaela Gavriloiu

Conținutul acestei lucrări electronice este protejat prin copyright (drepturi de autor), iar cartea este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informației, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sub orice formă sau prin orice mijloc, fără consimțământul editorului, sunt interzise. Dreptul de folosință al lucrării nu este transferabil.

Drepturile de autor pentru versiunea electronică în formatele existente ale acestei lucrări aparțin persoanei juridice Pandora Publishing SRL.

Titlul original: L'isola di Arturo

Autor: Elsa Morante

Copyright © Elsa Morante Estate

Published by arrangement with The Italian Literary Agency.

Copyright © Pandora M, 2022

pentru traducerea în limba română

O.P. 16, Ghișeul 1, C.P. 0490, București

Tel.: +4 021 300 60 90 ; Fax: +4 0372 25 20 20

www.pandoram.ro

ISBN (print): 978-606-978-454-9

ISBN (EPUB): 978-606-978-545-4

Pandora M face parte din Grupul Editorial TREI

Dedicație

Lui Remo N.

Cea pe care o credeai un punct pe pământ
a fost totul.

Și nicicând nu le va fi furată geloșilor tăi ochi adormiți
această neegalabilă comoară
Prima ta iubire nu va fi nicicând violată.

Virginală s-a-nfășurat în noapte
Ca o țigăncușă în șalu-i cernit
Stea suspendată pe cerul boreal
eternă: niciun pericol n-o mai pândește.

Tineri prieteni, de-a pururi mai frumoși decât Alexandru și Euryalus,
veghează somnul iubitului meu.

Cumplitul semn nu va trece nicicând pragul
acelei mici insule albastre.

Și tu nu vei afla legea

pe care eu, asemenea multora, o-nvăț

— și care mi-a frânt inima:

dincolo de limb nu există elizeu.

Avertisment

Deși locurile amintite în această carte există cu adevărat în hărțile geografice, vă avertizez că nu am avut nicidecum intenția de a face o descriere documentară în aceste pagini, în care fiecare lucru — începând cu geografia — este lăsat în voia imaginației.

Întreaga povestire este absolut imaginară și nu se referă nici la locuri, nici la fapte, nici la persoane reale.

Eu, când mă revăd în el, sunt fericit...

(din Canțonierul lui Saba)

Capitolul întâi

Rege și stea

...Paradisul

nedeslușit și înalt peste măsură

(din Poezii de Sandro Penna)

Rege și stea

Unul din primele lucruri cu care m-am mândrit a fost numele meu. Aflasem destul de repede (el a fost, cred, cel care mi-a vorbit despre asta) că Arturo e o stea, lumina cea mai iute și mai strălucitoare din constelația Bouarului¹, în emisfera boreală. Ba chiar, că acest nume a fost purtat de un rege de demult, conducătorul unei comunități de supuși credincioși, niște eroi cu toții, asemenea regelui lor care-i trata de la egal la egal, ca și cum i-ar fi fost frați.

Din păcate, am aflat apoi și că povestea acestui vestit Arthur, rege al Bretnaniei, nu era sigură, ci doar o legendă; așa că l-am dat deoparte pentru alți regi mai reali (după părerea mea legendele erau niște chestii puerile). Și totuși un alt motiv îmi era suficient pentru a da o valoare heraldică numelui de Arturo: cea care mi l-a dat (chiar dacă nu cred că avea habar despre simbolurile sale) a fost, după cum am aflat, mama. Care, de altfel, nu era decât o biată femeie analfabetă, dar, pentru mine, era mai mult decât o regină.

În realitate, n-am știu niciodată mare lucru despre ea, căci a murit când nici nu împlinise optsprezece ani, exact în momentul în care eu, primul ei născut, veneam pe lume. Iar singura imagine a ei pe care am cunoscut-o a fost o fotografie de mărimea unei cărți poștale. O figură ștearsă, fără importanță, aproape nedefinită, dar pentru care am avut o adorație fantastică toată copilăria mea.

Sărmanul fotograf ambulant căruia i se datorează această unică imagine i-a făcut portretul în primele luni de sarcină. Chiar dacă poartă o rochie cu falduri largi, se poate vedea deja că e gravidă. Își ține mâinile mici încrucișate în față, de parcă s-ar ascunde, într-o poză timidă și plină de pudoare. E foarte serioasă, iar în ochii ei negri nu se citește doar supunerea, comună aproape tuturor fetelor noastre și tinerelor neveste de la țară, ci și o uimire întrebătoare și ușor speriată. Ca și cum, printre obișnuitele iluzii ale maternității, își presimțea deja destinul de moarte și de neștiință eternă.

Insula

Acolo, în marea napolitană, insulele arhipelagului nostru sunt toate frumoase. Pământul lor e în parte de origine vulcanică, și, mai ales pe lângă vechile cratere, apar mii de flori pe care nu le-am mai văzut niciodată pe continent. Primăvara colinele se umplu de ginestre, le poți recunoaște parfumul sălbatic și mângâietor imediat ce, în luna iunie, te apropii de porturile noastre, venind pe mare.

Pe colinele dinspre șes, insula mea are străduțe singuratice, închise între ziduri bătrâne, dincolo de care se întind livezi și vii ce par niște grădini imperiale. Are câteva plaje cu nisip alb și fin, și altele mai mici acoperite de pietricele și scoici și ascunse printre stânci. Pe stâncile acelea care se înalță spre cer deasupra apei, își fac cuib pescărușii și turturelele sălbatice, ale căror glasuri, uneori tânguitoare, alteori vesele, se pot auzi mai ales dimineața devreme. Acolo, în zilele liniștite, marea e blajină și răcoroasă și se așază pe mal ca o rouă. Ah, nu mi-aș dori să fiu pescăruș, nici delfin, mă aș bucura să fiu o scorpie de mare, care e cel mai urât pește de pe lume, numai ca să fiu acolo, să mă joc în apa aceea.

În jurul portului toate străzile sunt strâmte și întunecate, cu case țărănești, vechi de secole, care apar severe și triste, deși zugrăvite în trandafirii sau cenușiu sidefat, minunatele culori ale scoicilor. Pe pervazurile ferestrelor, aproape ca niște barbacane de înguste ce sunt, se vede uneori o garoafă, plantată într-o cutie de tablă, sau o colivie atât de micuță, că ar părea mai potrivită pentru un greier decât să țină prizonieră o turturică. Prăvăliile sunt strâmte și întunecate ca niște bârloguri de tâlhari. În cafeneaua din port se află o sobă cu cărbuni pe care proprietăreasa fierbe cafeaua turcească într-un ibric albastru smălțuit. Proprietăreasa e văduvă de mulți ani și umblă îmbrăcată tot timpul în doliu, cu un șal negru și cercei negri. Fotografia răposatului stă atârnată pe perete, lângă casa de marcat, înconjurată de o ghirlandă de frunze prăfuite.

În fața monumentului lui Isus Pescarul se află o altă prăvălie, al cărei proprietar ține o bufniță legată cu un lăntișor de o scândură fixată sus pe

perete. Bufnița are pene delicate, negre și cenușii, un mic ciuf elegant în vârful capului, pleoape albastre și ochii mari de o culoare auriu-roșiatică, tivii cu negru, o aripă îi sângerează tot timpul pentru că și-o pișcă încontinuu cu ciocul. Dacă întinzi mâna și o gădili ușor pe piept, își apleacă spre tine căpșorul, cu o expresie uimită.

La lăsarea serii, începe să se zbată, încercând să se elibereze și să zboare, dar cade și ajunge uneori să spânzure cu capul în jos, agățată de lăntșor.

În biserica din port, cea mai veche de pe insulă, se află niște sfinte de ceară, înalte nici măcar de trei palme și închise în racle de sticlă. Au rochii din dantelă adevărată, îngălbenită de vreme, mantii decolorate, din brocart, iar la încheieturile mâinilor le atârna mătăni din perle naturale. Pe degetele lor micuțe, de o paloare cadaverică, unghiile sunt indicate cu un semn filiform roșu.

În portul nostru nu ancorează aproape niciodată ambarcațiunile acelea elegante, sportive sau de croazieră, care se văd în număr mare în celelalte porturi ale arhipelagului; aici, în afara bărcilor de pescuit ale localnicilor, nu sunt decât șalupe și șlepuri de mărfuri. Marea piață a portului e aproape pustie multe ore din zi; în stânga, lângă statuia lui Isus Pescarul, o singură trăsurică așteaptă sosirea vaporului, care se oprește la noi doar câteva minute, cât să coboare vreo trei-patru pasageri, în general locuitori ai insulei. Niciodată, nici măcar în timpul verii, pe plajele noastre solitare nu se aude zarva celor care vin de la Napoli sau din alte orașe, ca și din toate părțile lumii, să se scalde, îngheșuindu-se pe plajele din jur. Iar dacă, din întâmplare, un străin coboară la Procida, rămâne uimit că nu găsește aici viața haotică și veselă, petrecerile și conversațiile pe stradă, cântecele și sunetele chitarelor și mandolinelor, pentru care Napoli și împrejurimile sale sunt cunoscute în toată lumea. Procidanii sunt iritabili și taciturni. Ușile sunt toate închise, puține persoane se arată la ferestre, fiecare familie trăiește între cei patru pereți ai săi, fără să se amestece cu alte familii. Nouă nu ne place prietenia. Iar sosirea unui străin nu trezește curiozitatea, ci mai degrabă neîncrederea. Dacă el pune întrebări, i se răspunde cu neplăcere, pentru că, pe insula mea, oamenilor nu le place să le fie spionate secretele.

De felul lor sunt mici, oacheși, cu ochii negri și migdalați, asemenea orientalilor. S-ar zice că sunt cu toții rude între ei, atât de mult seamănă.

Femeile, conform tradiției, trăiesc claustrate ca niște călugărițe. Multe poartă încă părul lung, strâns într-un coc, șal pe cap, rochii lungi și, iarna, saboți peste ciorapii de bumbac negru; vara, unele umblă cu picioarele goale. Când trec iute, desculțe, fără să facă zgomot și se feresc de întâlnirile cu alți oameni, ai zice că sunt niște pisici sălbatice sau niște nevăstuici.

Femeile nu coboară niciodată pe plajă, pentru ele e un păcat să facă baie în mare, ba chiar și să-i vadă pe alții cum se scaldă e un păcat.

Deseori, în cărți, casele din vechile orașe feudale, grupate sau împrăștiate pe vale sau pe coastele dealului, dominate de pe vârful cel mai înalt de castel, sunt comparate cu o turmă în jurul păstorului. Și la Procida, casele, de la cele numeroase și înghesuite din port la cele mai rare de pe coline sau la gospodăriile izolate de pe șes, apar, din depărtare, la fel cu o turmă împrăștiată la poalele castelului. Acesta se înalță pe colina cea mai înaltă (care printre celelalte delușoare pare un munte) și, înconjurat de construcții suprapuse și adăugate de-a lungul secolelor, a căpătat dimensiunile unei cetăți uriașe. Navelor care trec în larg, mai ales noaptea, le apare, din Procida, doar această construcție masivă și întunecată, așa încât insula noastră pare o fortăreață în mijlocul mării.

De aproape două sute de ani castelul e folosit ca închisoare, unul dintre cele mai mari, cred, din toată țara. Pentru mulți oameni care trăiesc departe, numele insulei mele înseamnă numele unei închisori.

Pe partea de vest, care dă spre mare, casa mea se vede de la castel; dar la o distanță de câteva sute de metri în linie dreaptă, dincolo de numeroasele golfulețe din care, noaptea, bărcile pescarilor pornesc cu lămpile aprinse. De la acea distanță nu se pot distinge gratiile de la ferestre și nici gărzile soldaților de-a lungul zidurilor; așa că, mai ales iarna, când aerul este cețos și norii în mișcare trec prin dreptul închisorii, aceasta pare un castel abandonat, așa cum găsești în multe orașe vechi. O ruină fantastică, locuită doar de șerpi, bufnițe și rândunele.

Vești despre Romeo Amalfitanul

Casa mea se află pe culmea unui deal abrupt, singura construcție în mijlocul unui teren necultivat și plin de pietricele de lavă. Fațada dă spre sat, și în partea asta povârnișul dealului e întărit cu un vechi zid făcut din bucăți de stâncă; aici trăiește șopârla albastră (care nu poate fi întâlnită în nicio altă parte a lumii). În dreapta, o scară făcută din pietre și pământ coboară spre stradă.

În spatele casei, se află un tăpșan întins, după care terenul devine abrupt și inaccesibil. Și, dacă o iei pe o râpă lungă, ajungi la o mică plajă în formă de triunghi, cu nisip negru. Nu există nicio cărare care să ducă la plaja aceea, dar, descurt, e ușor de coborât pe râpă printre pietre. Jos era ancorată o singură barcă: era a mea și se numea Torpilorul Antilelor.

Casa mea nu e foarte departe de o mică piață aproape citadină (împodobită, printre altele, cu un monument din marmură) și de casele din sat îngrămădite una-ntr-alta. Dar în amintirile mele a devenit un loc izolat, în jurul căruia singurătatea creează un spațiu enorm. Ea e acolo, malefică și minunată, ca un păianjen auriu care și-a țesut pânza irizată deasupra întregii insule.

E un palat cu două etaje², în afară de pivnițe și pod (la Procida, casele cu douăzeci de camere, care la Napoli ar părea mici, sunt numite palate), și, asemenea celor mai multe locuințe din Procida, care e o așezare foarte veche, a fost construită cu cel puțin trei sute de ani în urmă.

E zugrăvită într-un roz stins, are o formă pătrată, greoaie și lipsită de eleganță; ar părea o casă mare de țară, dacă n-ar avea un portal impunător și niște zăbrele, curbate în stil baroc, care protejează ferestrele înspre exterior. Singurul ornament al fațadei sunt cele două balcoane mici din fier forjat, aflate de o parte și de alta a intrării, în fața unor firide. Balcoanele și zăbrelele au fost cândva vopsite în alb, dar acum sunt pătate și mâncate de rugină.

Într-unul din canaturile portalului e cioplită o ușiță, și pe aici intrăm noi de obicei în casă, cele două canaturi nu se deschid niciodată, și braștele enorme cu care erau închise pe dinăuntru au devenit niște obiecte

nefolositoare, din cauza ruginii care le macină. Prin ușiță se intră într-un atrium lung, pavat cu ardezie și fără ferestre, la capătul căruia, conform stilului palatelor din Procida, se află o poartă care dă într-o grădină interioară. Poarta aceasta e păzită de două statui de ceramică pictată, dar foarte decolorată, reprezentând două personaje cu glugă, nu se înțelege însă dacă sunt călugări sau sarazini. Dincolo de poartă, grădina, închisă între zidurile casei ca o curte, apare ca un triumf de plante sălbatice.

Acolo, sub un minunat roșcov sicilian, e înmormântată cățelușa mea, Immacolatella.

De pe acoperișul casei se poate vedea toată insula, care seamănă cu un delfin: micile sale golfuri, Penitenciarul, și nu foarte departe, pe mare, forma albăstriu-purpurie a insulei Ischia. Iar mai departe umbrele argintate ale altor insule. Iar noaptea, bolta cerească pe care se mișcă Bouarul, cu steaua sa, Arturo.

Pentru mai mult de două secole, din ziua în care a fost construită, casa a fost o mănăstire de călugări, e un lucru obișnuit la noi, n-are nimic excepțional. Procida a fost întotdeauna un sat de pescari săraci și de țărani, iar puținele sale palate erau toate, inevitabil, ori mănăstiri, ori biserici, ori fortărețe, ori închisori.

Apoi călugării s-au mutat în altă parte și casa a încetat să mai facă parte din proprietățile bisericii. Pentru o vreme, în timpul și după războaiele din secolul trecut³, a găzduit companii militare, apoi a fost părăsită și a stat nelocuită destul de mult timp, până când, în sfârșit, cu vreo cincizeci de ani în urmă, a fost cumpărată de un particular, un bogat agent de expediții amalfitan, în trecere prin Procida, care a transformat-o în locuință și vreme de treizeci de ani a trândăvit în ea.

A modificat parțial interiorul, mai ales la etaj, unde a dăruit pereții despărțitori ai multor chilii din mănăstirea de odinioară și a pus peste tot tapet franțuzesc. Chiar și când locuiam eu acolo, cu toate că era destul de deteriorată, casa mai păstra aranjamentul și mobilierul așa cum le lăsase el. Mobilele, adunate, cu o fantezie pitorească, dar fără prea multă știință, de la micii anticari și telali din Napoli, dădeau camerelor un aspect oarecum

romantico-țărănesc. Când intrai, îți venea în minte lumea apusă a străbunicilor și bunicilor și a străvechilor taine femeiești.

Și totuși, din momentul în care fuseseră ridicate, până în anul în care au devenit ale familiei noastre, zidurile acelea nu văzuseră niciodată vreo femeie.

Când, în urmă cu aproape douăzeci de ani, bunicul meu patern, Antonio Gerace, un emigrant procidan, s-a întors cu o mică avere din America, Amalfitanul, deja bătrân, mai locuia în vechiul palat. Orbise și se spunea că asta era o pedeapsă a Sfintei Lucia, pentru că el ura femeile. Le urâse întotdeauna, încă din tinerețe, atât de tare, că nu voia să le primească în casă nici măcar pe surorile sale și le lăsa în fața ușii pe călugărițele Consolării, când veneau să ceară obolul. De aceea nu se căsătorise și nici nu mergea vreodată la biserică, sau în prăvălii, unde e mai ușor să te întâlnești cu femei.

Nu ura societatea, dimpotrivă, cu un caracter foarte pompos, dădea deseori banchete, ba chiar și petreceri mascate, cu costume de epocă, și în asemenea ocazii se arăta nesăbuit de generos, așa că devenise o legendă pe insulă. Dar la recepțiile lui nu era admisă nicio femeie, și fetele din Procida, invidioase pe logodnicii și frații lor care participau la petrecerile acelea misterioase, au poreclit cu dispreț locuința Amalfitanului Casa dei guaglioni⁴ (guaglione, în dialectul napolitan, înseamnă băiat, tinerel, june).

Când bunicul meu, Antonio, s-a întors în patrie după mulți ani, nu se gândea câtuși de puțin că soarta destinase Casa junilor familiei sale. Nu-și amintea mare lucru despre Amalfitan, cu care nu fusese niciodată prieten, și vechea mănăstire-cazarmă aflată printre ciulini și cactuși nopali nu semăna deloc cu locuința pe care o visase atunci când se afla departe. A cumpărat o casă de țară, cu niște pământ în jur, în partea de sud a insulei, și s-a stabilit acolo, doar cu lucrătorii lui, nefiind căsătorit și neavând nici rude apropiate.

În realitate, exista pe lume o rudă apropiată a lui Antonio Gerace, pe care el nu o văzuse niciodată. Era un fiu, care se născuse la începuturile vieții sale de emigrant, dintr-o relație cu o învățătoare nemțoaică, pe care o părăsise cât se poate de repede. Mulți ani, după ce o părăsise (odată încheiată scurta perioadă în care lucrase în Germania, emigrantul plecase în America),

tânăra mamă continuase să-i scrie, rugându-l s-o ajute, pentru că rămăsese fără slujbă, și încercând să-l înduioșeze cu vorbe minunate despre copil. Dar emigrantul, în vremea aceea, era și el un sărăntoc, și încetase chiar să-i mai răspundă la scrisori, până când fata, descurajată, nu i-a mai scris. Iar când s-a întors în Procida, îmbătrânit și fără urmași, căutând informații despre ea, Antonio a aflat că murise și că-și lăsase fiul, de șaisprezece ani deja, în Germania.

Atunci Antonio Gerace l-a chemat pe acest fiu în Procida ca să-i dea în sfârșit numele său și averea pe care o dobândise. Și astfel cel care avea să devină tatăl meu a debarcat pe insula Procida, îmbrăcat în zdrențe ca un țigan (după cum am aflat mai târziu).

Avusese probabil o viață grea și sufletul său de copil se hrănise cu ură nu numai împotriva tatălui necunoscut, ci și împotriva tuturor celorlalți procidani. Poate că și aceștia, cu vreun gest sau vreo vorbă, l-au jignit la început, iar orgoliul său iritat n-a uitat niciodată asta. Sigur e că purtarea lui indiferentă și jignitoare a atras ura tuturor. Cu tatăl său, care încerca să-i câștige simpatia, băiatul era rece până la cruzime.

Singura persoană de pe insulă pe care a frecventat-o a fost Amalfitanul. De multă vreme acesta nu mai dădea nici recepții, nici petreceri și trăia izolat în orbirea lui, ursuz și mândru, refuzând să-i primească pe cei care-l căutau și dând la o parte cu bastonul pe cei care se apropiau de el pe stradă. Persoana lui foarte înaltă și tristă le devenise odioasă tuturor.

Casa lui s-a redeschis pentru un singur om: fiul lui Antonio Gerace. Care s-a legat de el cu o asemenea prietenie, încât își petrecea toate zilele în compania lui, ca și cum el, și nu Antonio Gerace, i-ar fi fost cu adevărat tată. La rândul său, Amalfitanul i-a dăruit o afecțiune exclusivă și tiranică, părănd să nu mai poată trăi o zi fără el. Dacă ajungea mai târziu să-i facă vizita cotidiană, îi ieșea în întâmpinare, oprindu-se în capătul străzii și așteptându-l. Și neputând să vadă când apărea în sfârșit, în neliniștea lui de orb, îi striga din când în când numele cu o voce răgușită ce părea a unui îngropat de viu. Dacă vreun trecător îi spunea că fiul lui Gerace nu e acolo, arunca pe jos, la întâmplare și plin de dispreț, monede și bancnote, pentru ca, odată plătiți, cei din jur să meargă să îl cheme. Iar dacă se întorceau să-i spună că nu l-au găsit acasă, îi punea să-l caute pe toată insula, dezlegându-

și până și câinii pentru asta. Numai atât mai avea în toată viața lui: să stea în compania singurului său prieten sau să-l aștepte. Când, doi ani mai târziu, a murit, i-a lăsat moștenire casa din Procida.

Nu după mult timp a murit și Antonio Gerace, iar fiul său, care de câteva luni se căsătorise cu o orfană din Massa, s-a mutat în casa Amalfitanului, împreună cu tânăra lui soție, care era deja gravidă. El avea pe atunci cam nouăsprezece ani, iar soția lui, nici optsprezece. Era pentru prima oară, după aproape trei sute de ani de când fusese construit vechiul palat, că o femeie locuia între zidurile sale.

În casa și pe pământul bunicului meu au rămas arendașii, care îl lucrează și azi.

Casa junilor

Moartea timpurie a mamei, care s-a stins la optsprezece ani, la nașterea mea, a fost desigur confirmarea, dacă nu originea, unui zvon din sat, conform căruia ura proprietarului, chiar dacă răposat, făcea ca șederea sau simpla intrare a femeilor în casă să le fie acestora fatală.

Tata avea un mic zâmbet ironic la auzul acestei povești a satului, așa că și eu, de la bun început, am învățat să o tratez cu disprețul cuvenit unei minciuni superstițioase. Dar câștigase o asemenea autoritate pe insulă, că nicio femeie n-ar fi acceptat să ne fie servitoare. În copilăria mea, a slujit la noi un băiat născut la Napoli, pe nume Silvestru, care, atunci când a intrat în casa noastră (cu puțin înainte de a mă naște), avea vreo paisprezece-cincisprezece ani. S-a întors la Napoli când a fost luat în armată, și a fost înlocuit cu unul din lucrătorii noștri, care venea doar două ore pe zi, să ne gătească. Nimeni nu-și bătea capul cu dezordinea și murdăria din camerele noastre, și nici cu grădina lăsată de izbeliște.

E imposibil de descris cât de cât exact această grădină (azi cimitirul cățelușei mele Immacolatella). Erau acolo, printre altele, putrezind în jurul

roșcovului celui mare, până și mobile, acoperite de mușchi, vase sparte, damigene, vâsle, roți și altele. Iar în mijlocul pietrelor și gunoaielor creșteau plante cu frunzele grase, spinoase, uneori splendide și misterioase ca plantele exotice. După ce ploua, renășteau, din bulbi sau semințe, sute de flori mai nobile, îngropate aici cine știe de când. Și apoi totul se prăpădea ca într-un incendiu, ars de seceta verii.

În ciuda faptului că eram înstăriți, trăiam ca niște sălbatici. La două luni după nașterea mea, tata plecase de pe insulă, lipsind aproape un an și lăsându-mă în brațele primului nostru servitor, un tânăr foarte serios pentru vârsta lui, care m-a crescut cu lapte de capră. Tot el m-a învățat să vorbesc, să citesc și să scriu, apoi eu, citind cărțile pe care le găseam în casă, m-am instruit. Tata n-a avut niciodată grijă să mă dea la școală, așa că eu trăiam într-o continuă vacanță, iar în zilele mele de hoinărit, mai ales în timpul lungilor absențe ale tatei, n-aveam nicio regulă și niciun orar. Doar foamea și somnul îmi aduceau aminte că e vremea să mă întorc acasă.

Nimeni nu se gândea să-mi dea bani, nici eu nu ceream, de altfel nici nu simțeam nevoia. Nu-mi aduc aminte să fi avut vreodată vreun ban în toată copilăria și adolescența mea.

Ferma lăsată moștenire de bunicul Gerace îi furniza produsele trebuincioase bucătarului nostru, care, în ceea ce privește arta gătitului, nu era departe de oamenii primitivi și de barbari. Se numea Costante și, pe cât de drăguț era predecesorul său, Silvestru (pe care aș putea să-l consider într-un fel doica mea), pe-atât era el de taciturn și de grosolan.

Îmi petreceam serile de iarnă și zilele ploioase citind. După mare și hoinărelile pe insulă, cel mai mult îmi plăcea lectura. În general citeam în camera mea, întins în pat sau pe canapea, cu Immacolatella la picioare.

Camerele noastre dădeau într-un coridor îngust, de-a lungul căruia, pe vremuri, se aflau chiliile călugărilor (poate vreo douăzeci de toate). Vechiul proprietar, ca să aibă camere mai spațioase, dărmase mare parte din zidurile ce despărteau o încăpere de alta, dar (poate îndrăgostit de frizele și sculpturile lor) lăsase câteva din vechile uși ale chiliilor înșirate pe coridor. Așa că, de exemplu, camera tatălui meu avea trei uși, una după alta spre coridor, și cinci ferestre, aliniate și ele. Între camera mea și cea a tatălui

meu fusese păstrată, în dimensiunile ei originare, o chilie, unde, în copilăria mea, se culca Silvestro, servitorul. A mai rămas divanul lui, sau mai bine zis un soi de pat pliant, și lada pentru paste, goală, în care el își ținea hainele.

Eu și tata nu ne țineam hainele undeva anume. În camerele noastre existau scrinuri și dulapuri, care, atunci când le deschideam, amenințau să cadă peste noi, și emanau mirosuri ale cine știe căror defuncte burghezii burbonice. Nouă aceste mobile ne serveau doar pentru a arunca din când în când înăuntru obiecte care nu mai erau de niciun folos și se îngrămădeau doar în cameră, ca, de exemplu, pantofi vechi, harpoane rupte, cămăși zdrențuite etc. Sau ca să punem vreo pradă: cochilii-fosile de pe vremea când insula era încă un vulcan submarin, capsule de cartușe, funduri de sticlă împestrițate de nisip, piese de motor ruginite. Și plante subacvatice sau stele de mare care se uscau și putrezeau prin sertare. Poate și de asta, mirosul care plutea în camerele noastre nu l-am mai găsit niciodată nicăieri, în nicio altă cameră omenească și nici măcar în vizuinile animalelor terestre, poate, mai degrabă, am găsit unul asemănător pe fundul vreunei ambarcațiuni sau într-o grotă.

Enormele scrinuri și dulapuri, care ocupă, în camerele noastre, mare parte din pereții liberi, lasă cu greu loc pentru paturi, obișnuitele paturi din fier cu incrustații de sidef sau peisaje pictate care se găsesc în toate camerele din Procida sau din Napoli. Păturile noastre pentru iarnă, în care eu dormeam înfășurat ca într-un sac, erau toate mâncate de molii, iar saltelele nefiind niciodată scuturate sau scărmanate, se subțiaseră de-atâta folosit ca niște foi de tăiței.

Îmi aduc aminte că din când în când, folosind pe post de mătură o pernă îngustă sau o veche haină de piele care fusese a lui Silvestro, îl ajutam pe tata să măture din jurul patului său mucurile de țigară, pe care le îngrămădeam într-un colț al camerei, iar apoi le aruncam pe fereastră. În casa noastră, era imposibil de spus din ce era făcută sau ce culoare avea podeaua, ascunsă sub un strat de praf întărit. Geamurile de la ferestre erau și ele toate înnegrite și opace; în colțurile de sus și printre zăbrele străluceau în lumină irizațiile plaselor de păianjen.

Cred că păianjenii, șopârlele, păsările și în general toate viețuitoarele considerau casa noastră un turn nelocuit de pe vremea lui Barbarossa sau chiar o stâncă în mare. De-a lungul zidurilor exterioare, din crăpături și treceri secrete, țâșneau șopârle ca din pământ, iar mii de rândunele și de viespi își făceau cuiburi. Păsări din specii străine, în trecere pe insulă, atunci când migrau, se opreau să se odihnească pe pervazuri. Ba chiar și pescărușii, după ce-și terminau cufundările în mare, veneau să-și usuce penele pe acoperiș ca pe catargul unei nave sau în vârful unei stânci.

Cel puțin o pereche de bufnițe locuia cu siguranță în casa noastră, deși îmi era imposibil să descopăr unde exact, dar știu că, la căderea serii, le vedeai ieșind în zbor dintre ziduri cu toată familia lor. Alte bufnițe și cucuvele veneau de departe la vânătoare pe pământul nostru, ca într-o pădure. Într-o noapte, s-a așezat pe fereastra mea o imensă bufniță regală. După mărime, în primul moment am crezut că e un vultur, dar avea penele mult mai deschise la culoare, și, în cele din urmă, am recunoscut-o după urechile ei mici și drepte.

În câteva camere nelocuite ale casei uitam ferestrele deschise tot timpul. Dacă intram pe neașteptate acolo, după luni de zile, se întâmpla să dăm peste vreun liliac sau să auzim țipete din cuiburi misterioase, ascunse într-o laviță sau printre grinzile tavanului.

Apăreau uneori chiar și anumite viețuitoare ciudate, din rase nemaivăzute pe insulă. Într-o dimineață, stăteam așezat pe pământ, în spatele casei, spărgând migdale cu o piatră, când am văzut țâșnind dintr-o crăpătură un animal mic, foarte grațios, ceva între pisică și veveriță. Avea coada groasă, botul triunghiular, cu mustăți albe, și se uita atent la mine. I-am aruncat o migdală decojită, sperând să-l cuceresc. Dar gestul meu l-a speriat și a fugit.

Altă dată, noaptea, apropiindu-mă de marginea râpei, am văzut venind dinspre malul mării spre casa noastră un patruped foarte alb, cam cât un ton de mărime mijlocie, purtând pe cap niște coarne curbate, care păreau niște seceri lunare. Imediat ce și-a dat seama de prezența mea, s-a întors și a dispărut printre stânci. Am bănuț că e vorba despre un bou de mare, o specie rară de rumegătoare amfibii, despre care unii spun că n-a existat niciodată, iar alții că a dispărut. Mulți marinari susțin însă că au văzut de mai multe ori un asemenea animal, care trăiește în apropierea Grotei

Albastre de la Capri. Stă în mare asemenea peștilor, dar îi plac nespusele zarzavaturile, iar noaptea iese din apă și se duce să le fure din grădini.

Cât despre vizitele oamenilor, procidani sau străini, de mulți ani Casa junilor nu mai primea niciuna.

La parter se afla vechiul refectoriu al călugărilor, transformat de Amalfitan în salon de recepții. Era o încăpere enormă, cu tavanul aproape de două ori mai înalt decât cele din alte camere și ferestre foarte sus față de podea, care dădeau spre plajă. Pereții, spre deosebire de cei din celelalte camere ale casei, nu erau acoperiți cu tapet franțuzesc, ci decorați de jur împrejur cu o frescă imitând o logie cu coloane, viță-de-vie și ciorchini de struguri. Lângă peretele din fund se afla o masă mai lungă de șase metri, și peste tot în jur erau împrăștiate divane și fotolii pe jumătate găurite, scaune de toate felurile și perne decolorate. Un colț era ocupat de un cămin enorm în care noi nu făceam focul niciodată. Iar din tavan atârna un lampadar uriaș din sticlă colorată, plin de praf, care mai avea doar câteva becuri, înnegrite, așa că lumina pe care o dădea era cât aceea a unui sfeșnic.

Aici, pe vremea Amalfitanului, se întâlnea, printre sunete de instrumente și cântece, compania băieților. Urme ale petrecerilor se mai vedeau în salonul cel mare, care amintea puțin de sălile din vilele ocupate de cuceritori, în vreme de război, sau, în anumite privințe, de dormitoare din închisori și, în general, de toate locurile în care tinerii se adună împreună, fără femei. Tapițeriile murdare și roase ale divanelor erau ici-colo arse cu țigara. Iar pe pereți, ca și pe măsuțe, se vedeau tot felul de cuvinte și de desene: nume, semnături, fraze batjocoritoare sau melancolice sau de iubire sau versuri din cântece. Apoi o inimă străpunsă, o navă, figura unui fotbalist care ține în echilibru, pe vârful piciorului, o minge. Și câteva desene amuzante: un craniu care fumează o pipă, o sirenă care se adăpostește sub o umbrelă și altele.

Numeroase alte desene și scrieri fuseseră șterse, nu știu de către cine: pe tencuiala pereților și pe măsuțe rămăseseră vizibile urmele.

Și în alte camere se aflau asemenea urme ale trecerii pe acolo a oaspeților de pe vremuri. De exemplu, într-o cămăruță nefolosită deasupra agheasmatarului de alabastru (rămas din timpul mănăstirii), pe tapetul

franțuzesc, se mai citea încă, deși decolorată, o semnătură cu stiloul, cu multe înflorituri: Taniello. Dar, în afara acestor semnături necunoscute și a desenelor fără valoare, nu se mai găsea nimic în casă care să amintească de petrecerile și de întâlnirile de odinioară. Am aflat că, după moartea agentului de expediții, mulți procidani, care participaseră la acele petreceri în tinerețe, s-au prezentat în Casa junilor cerând obiecte și amintiri. Afirmau, garantând unul pentru altul, că Amalfitanul le promisese că li le va dăruia după moartea lui. A avut loc deci un soi de jaf, și poate că atunci au fost luate costumele și măștile, despre care se mai vorbește încă mult pe insulă, dar și chitarele, mandolinele, paharele cu urări înscrise în aur pe cristal. Poate unele din aceste prăzi mai sunt păstrate încă în Procida, în căsuțele țăranilor sau ale pescarilor. Și femeile din familie, bătrâne deja, se uită suspinând la aceste relicve, resimțind vechea lor gelozie din tinerețe pentru petrecerile misterioase de la care erau excluse. Și aproape că se tem să atingă aceste obiecte moarte, care pot păstra încă influența malefică din Casa junilor!

Un alt sfârșit misterios l-au avut câinii Amalfitanului. Se știe că a avut mulți și că îi iubea, dar, la moartea lui, au dispărut din casă fără urmă. Unii afirmă că după ce stăpânul lor a fost dus la cimitir, ei s-au întristat, au refuzat orice hrană și s-au lăsat să moară. Alții povestesc că au început să vagabondeze pe insulă ca niște animale sălbatice, mârâind la cei care se apropiau, până când au turbat cu toții, iar paznicii i-au prins unul câte unul și i-au omorât aruncându-i într-o prăpastie.

Astfel, toate faptele petrecute în Casa junilor înainte ca eu să vin pe lume au ajuns pe căi incerte la urechile mele, asemenea unor aventuri întâmplătoare cu secole în urmă. Și despre scurta trecere a mamei (dacă nu țin cont de faimosul portret pe care Silvestro îl păstrase pentru mine) n-am putut găsi nicio urmă în casă. Tot de la Silvestro am aflat că odată, când aveam vreo două luni și tata plecase în călătorie de puțin timp, au venit niște rude din Massa, țărani, după aspect, care au luat, ca și cum ar fi fost moștenirea lor, tot ce-i aparținuse mamei: zestrea cu care venise, rochițele ei, ba chiar și saboții și rozariul ei de sidef. Au profitat, cu siguranță, că în casă nu era niciun adult să li se împotrivească, iar Silvestro s-a temut la un moment dat că vor să mă ia și pe mine. Atunci, cu un pretext oarecare, a dat fuga în chilia lui, unde mă așezase pe pat să dorm, și m-a ascuns în grabă în lădița

în care-și ținea hainele (în care, prin capacul spart, intra aerul). Mi-a pus alături biberonul plin cu lapte, pentru ca atunci când mă trezesc să tac din gură și să nu-mi fac simțită prezența. Dar eu nu m-am trezit și am fost mut cât timp a durat vizita rudelor, care, de altfel, nu s-au îngrijit prea mult să afle vești despre mine. Doar când erau pe punctul să plece cu balotul lor plin cu lucruri, unul dintre ei, mai mult de ochii lumii, a întrebat dacă sunt sănătos și unde mă aflu, iar Silvestro i-a răspuns că eram la doică. S-au mulțumit cu asta și au plecat pentru totdeauna la Massa, de unde n-au mai dat niciodată vreun semn de viață.

Și așa trecea copilăria mea singuratică în palatul interzis femeilor.

În camera tatălui meu se află o fotografie mare a Amalfitanului. În ea se vede un bătrân zvelt, îmbrăcat cu o jachetă lungă și pantaloni demodați, destul de strânși pe picior, care lasă să se vadă ciorapii albi. Părul cărunt este petrecut pe după urechi ca o coamă de cal, iar fruntea înaltă și netedă, pe care bate lumina, pare de un alb ireal. Ochii stinși, larg deschiși, au expresia limpede și uimită a ochilor unui animal.

În fața fotografului, Amalfitanul a luat o poză studiată, arogantă. Își ține un picior în față și schițează un zâmbet galant, de parcă ar saluta. Cu mâna dreaptă, rotindu-l, ridică un baston subțire, cu vârful de metal, iar cu stânga ține în lesă doi câini mari. Sub portret, cu scrisul său nesigur de bătrân pe jumătate analfabet și orb, a mângălit o dedicație pentru tata:

Lui Wilhelm

ROMEO.

Acest portret al Amalfitanului îmi aducea aminte de reprezentarea Bouarului, constelația lui Arturo, așa cum era desenată pe o hartă mare a emisferei boreale, într-un atlas astronomic pe care-l aveam în casă.

Frumusețea

Am aflat ceea ce știu despre originea tatălui meu atunci când eram deja mare. Încă din copilărie i-am auzit pe oamenii din sat spunându-i uneori bastard; dar cuvântul acesta suna pentru mine ca un titlu de autoritate și de prestigiu misterios, de exemplu margraf⁵ sau ceva asemănător. Mulți ani la rând, nimeni nu mi-a dezvăluit nimic despre trecutul tatii sau al bunicului meu: procidanii sunt puțin vorbăreți, iar pe de altă parte, eu, după exemplul tatălui meu, nu mă împrieteneam cu nimeni pe insulă și nici nu frecventam pe nimeni. Costante, bucătarul nostru, era o prezență mai degrabă animală decât umană. În toți anii în care a fost în slujba noastră, nu-mi amintesc să fi schimbat cu el două vorbe într-o conversație; de altfel, îl vedeam destul de rar. Când își termina treaba în bucătărie, se ducea la fermă, iar eu, întorcându-mă acasă când aveam chef, găseam mâncărurile lui barbare așteptându-mă, reci deja, în bucătăria goală.

Tata trăia departe în cea mai mare parte a timpului. Venea la Procida doar pentru câteva zile, apoi pleca din nou, uneori pentru luni întregi. La sfârșitul anului, dacă adunam puținele perioade în care stătea pe insulă, din douăsprezece luni, petrecuse poate cu mine, în Procida, doar vreo două. Astfel, îmi petreceam aproape toate zilele într-o absolută solitudine, și această solitudine, începută încă din fragedă pruncie, când plecase Silvestro, cel care-mi fusese doică, mi se părea o situație normală. Consideram fiecare ședere a tatii pe insulă ca o favoare extraordinară din partea lui, o concesiune specială, de care eram mândru.

Cred că învățasem nu de mult timp să merg, când el mi-a cumpărat o barcă. Și, când aveam vreo șase ani, m-a luat într-o zi cu el la fermă, unde căteaua unuia din muncitori își alăpta puii care n-aveau mai mult de o lună, ca să-mi aleg unul. L-am ales pe cel care mi se părea cel mai afurisit, cu ochii cei mai simpatici. Am descoperit apoi că era o cățelușă și, pentru că era albă ca luna, i-am pus numele Immacolatella.

Cât despre încălțăminte și îmbrăcăminte, tata își amintea destul de rar să-mi cumpere. Vara nu aveam altceva decât o pereche de pantaloni, cu care făceam și baie în mare, lăsându-i apoi să se usuce pe mine. Rareori mă îmbrăcam și cu un tricou de bumbac, prea scurt, rupt și lăbărțat. În plus față de mine, tata avea un șort de baie din pânză bej, dar în afară de asta, vara,

nici el nu purta altceva decât o pereche de pantaloni decolorați și o cămașă fără niciun nasture, deschisă pe piept de sus până jos. Uneori își lega la gât un batic înflorat, ca acelea pe care țărăncile și le cumpără din târg, ca să meargă duminica la biserică. Și cârpa aia de bumbac, purtată de el, mi se părea semnul unei superiorități, o coroniță de flori care îl confirmă învingătorul glorios!

Niciunul dintre noi nu avea vreun palton. Iarna, eu îmbrăcam două pulovere unul peste altul, iar el își lua un pulover și pe deasupra o haină de lână în carouri, uzată și deformată, cu umerii excesiv de largi, care sporeau prestigiul staturii sale înalte. Folosirea lenjeriei de corp ne era aproape necunoscută.

El avea un ceas de mână (cu carcasa de oțel și brățara groasă tot din oțel) care arăta și secunde și se putea purta și în apă. Mai avea și o mască, să poată privi sub apă când înota, o pușcă și un binoclu marinăresc cu care puteai urmări navele care pluteau în largul mării și marinarii pe punte.

Copilăria mea e ca o țară fericită, în care el e monarhul absolut! Era mereu în trecere, mereu gata de plecare, dar în scurtele intervale de timp pe care le petrecea la Procida eu îl urmam ca un câine. Eram probabil o pereche caraghioasă pentru cei cu care ne întâlneam. El mergea înainte hotărât, ca o corabie cu pânze în vânt, cu părul său blond de străin, buzele groase și ochii duri, fără să privească pe nimeni în față. Eu, în urma lui, întorcându-mi în toate părțile ochii negri, ca și cum aș fi spus: „Procidani, trece tata!“. Pe vremea aceea nu eram mai înalt de un metru, și părul negru și creț ca de țigan nu făcuse niciodată cunoștință cu frizerul (când devenea prea lung, eu, ca să nu se creadă că sunt fetiță, mi-l tăiam hotărât cu foarfeca; rareori îmi aduceam aminte să mi-l pieptăn, iar vara era tot timpul acoperit de sare din apa mării).

Aproape întotdeauna, perechea noastră era precedată de Immacolatella care alerga înainte, venea înapoi, amușina toate zidurile, își vâra botul pe toate ușile, îi saluta pe toți. Familiaritățile ei cu locuitorii insulei mă făceau uneori să-mi pierd răbdarea și atunci, cu fluierături poruncitoare, îi aduceam aminte de rangul familiei Gerace. Aveam astfel ocazia să exersez fluieratul. De când mi se schimbaseră dinții, devenisem maestru în această artă. Îmi

vâram în gură degetul arătător și pe cel mijlociu și scoteam niște sunete solemne.

Știam și să cânt destul de bine, învățasem de la Silvestro diferite melodii. Uneori, când mergeam în spatele tatii sau eram cu el în barcă, cântam încontinuu *Le donne dell'Havana*, *Tabarin*, *La sierra misteriosa* sau cântece napolitane, de exemplu cel care zice: *Tu si' 'a canaria! Tu si' l'amore!*, sperând că tata îmi va admira vocea. El nu părea nici măcar să mă audă. Era tot timpul tăcut, grăbit, posomorât și rareori îmi arunca o privire. Dar era un mare privilegiu pentru mine, căci compania mea era singura pe care o tolera pe insulă.

În barcă, el vâslea, eu țineam direcția, stând la pupă sau călare pe proră. Uneori, îmbătat de fericirea aceea divină, mă dezlănțuiam și, cu o aroganță enormă, începeam să dau comenzi: *Hai, vâsla dreaptă! Hai cu stânga, ține drept!* — Dar el își ridica ochii să mă privească, splendoarea lui tăcută mă rechemă la micimea mea. Și mi se părea că sunt o hamsie în prezența unui mare delfin.

Primul motiv al supremației pe care o avea asupra tuturor consta în diversitate, care era cel mai frumos mister al său. El era diferit de toți ceilalți bărbați din Procida, adică de toți oamenii pe care-i cunoșteam pe lume, și (oh, ce amărăciune!) de mine. În primul rând, se deosebea de insulari prin statură (dar înălțimea sa ieșea în evidență doar prin comparație, când îl vedeai alături de ceilalți. Când stătea singur, izolat, părea aproape scund, atât de armonios era).

În afară de statură, îl deosebeau de alții culorile. Trupul îi căpăta vara o strălucire brună, foarte plăcută, absorbind parcă soarele ca pe un ulei, dar în timpul iernii devenea din nou deschis la culoare ca perlele. Iar eu, care eram la fel de negru în orice anotimp, vedeam în asta semnul unei rase nepământești, ca și cum el ar fi fost frate cu soarele și luna.

Părul, moale și întins, era de un blond-închis, căpătând în anumite lumini reflexe prețioase, iar pe ceafă, unde era mai scurt, aproape ras, era de-a dreptul auriu. În sfârșit, ochii săi erau de un albastru-violet, asemenea culorii unor întinderi de apă întunecate de nori.

Părul său frumos, mereu plin de praf și dezordonat, cădea în șuvițe pe fruntea încruntată, de parcă i-ar fi ascuns gândurile cu umbra lor. Iar chipul, care păstra de-a lungul anilor conturul bine pronunțat din adolescență, avea o expresie impenetrabilă și arogantă.

Uneori o străfulgerare a secretelor păstrate cu gelozie, la care părea să se gândească tot timpul, îi lumina chipul: de exemplu, zâmbete scurte, sălbatice și aproape satisfăcute, sau grimase ipocrite, agresive, sau o indispoziție neașteptată, fără vreun motiv anume. Pentru mine, care nu puteam să-i atribui niciun capriciu uman, îmbufnarea lui era măreață ca întunecarea zilei, indiciu sigur al unor evenimente misterioase și importante ca Istoria Universală.

Motivele le știa doar el. Eu nu încercam să găesc o explicație pentru tăcerile, bucuriile, disprețul față de alții sau suferințele sale. Erau pentru mine ca niște taine sacre: importante și grave, în afara oricărei dimensiuni lumești și a oricărei frivolități.

Dacă, de exemplu, într-o bună zi, s-ar fi prezentat în fața mea beat sau delirând, eu, cu siguranță, n-aș fi putut presupune, din cauza asta, că și el era supus slăbiciunilor omenеști. El, ca și mine, nu se îmbolnăvea niciodată, din câte îmi amintesc; dar, dacă l-aș fi văzut bolnav, boala lui nu mi s-ar fi părut unul din obișnuitele accidente ale naturii. Ea ar fi căpătat în ochii mei aproape sensul unui mister ritual, în care Wilhelm Gerace era eroul, iar oficianții chemați să-l asiste primeau privilegiul unei consacrări. Și, desigur, nu m-aș fi îndoit că o tulburare a cosmosului, de la peisajele terestre până la stele, trebuia să însoțească acest mister patern.

Există pe insulă, printre stânci înalte, un platou unde se aude ecoul. Uneori, ajungând acolo, tata se distra strigând fraze în germană. Chiar dacă nu le știam înțelesul, îmi dădeam seama, după expresia lui arogantă, că erau niște cuvinte teribile sau temerare, el le striga cu un accent sfidător și aproape profanând, ca și cum ar fi încălcat o lege sau ar fi destrămat o vrajă. Când ecoul i le aducea înapoi, începea să râdă și striga altele și mai brutale. Eu, din respect pentru autoritatea lui, nu îndrăzneam să-l acompaniez, și deși fremătam de o nerăbdare războinică, ascultam enigmele acelea în tăcere. Nu

mi se părea că asist la obișnuitul joc cu ecoul, destul de comun printre băieți, ci la un duel epic. Suntem la Roncevaux⁶ și dintr-odată pe platou dă năvală Roland cu cornul său. Suntem la Termopile și, în spatele stâncilor, se ascund cavalerii persani, cu coifurile lor ascuțite.

Când, în plimbările noastre, se trezea în fața unui povârniș, era cuprins de nerăbdare și o pornea în goană, cu îndârjirea rezervată unui lucru minunat, ca și cum s-ar fi urcat pe catargul unui velier. Și nici nu-i păsa dacă mă țin sau nu după el, dar eu îl urmăam cât puteam de repede, deși eram dezavantajat din cauza picioarelor mele mai mici, și bucuria îmi înflăcăra sângele. Nu era una din obișnuitele curse pe care le făceam de mii de ori pe zi, cu Immacolatella. Era un turneu faimos. Sus ne aștepta linia de sosire cu urale și toate cele treizeci de milioane de zei!

Vulnerabilitățile sale erau le fel de misterioase ca indiferențele. Îmi amintesc cum odată, în timp ce înota, a dat peste o meduză. Toți știu efectele unui asemenea incident: pielea se înroșește, dar fără nicio altă consecință și e de scurtă durată. Cu siguranță și el știa asta, dar, când și-a văzut pieptul brăzdat de dungi sângerii, a fost cuprins de groază și a devenit palid. A fugit imediat pe mal și s-a aruncat la pământ cu brațele întinse, ca un muribund cuprins deja de greața agoniei. M-am așezat lângă el; fusesem eu însumi de mai multe ori victima aricilor, a meduzelor și a altor viețuitoare marine, fără să dau vreodată importanță acestor atacuri. Dar acum, când victima era el, m-am simțit cuprins de un sentiment solemn și tragic. Pe plajă și pe întreaga mare se așternuse o liniște desăvârșită, în care țipătul unui pescăruș care trecea în zbor mi s-a părut plânsetul unei femei, o Furie.

Certitudinile absolute

Nu se străduia să mă cucerească. Nu m-a învățat niciodată germana, limba lui maternă; cu mine vorbea întotdeauna în italiană, dar era o italiană diferită de a mea, pe care o învățasem de la Silvestro. Toate cuvintele pe

care le spunea păreau abia inventate și încă sălbatice, ba chiar și cuvintele mele napolitane, pe care le folosea deseori, pronunțate de el deveneau mai arogante și mai noi, ca în poezii. Acest limbaj straniu îl făcea să capete în fața mea farmecul sibilelor.

Câți ani avea? Cu vreo nouăsprezece mai mult decât mine. Vârsta lui mi se părea serioasă și respectabilă asemenea sfințeniei Profetilor sau a regelui Solomon. Fiecare gest al său, fiecare frază aveau pentru mine o fatalitate dramatică. El era imaginea certitudinii, și tot ce spunea sau făcea era răspunsul unei legi universale din care eu am dedus primele reguli de conduită din viața mea. În asta consta cea mai mare atracție a companiei sale.

Prin naștere, era de religie protestantă, dar nu practica niciun fel de credință, etalând o nepăsare îmbufnată față de Veșnicie și față de problemele ei. Eu, în schimb, sunt catolic încă de când aveam o lună, din inițiativa doicii mele Silvestro, care s-a îngrijit pe vremea aceea să mă boteze în parohia din port. Cred că aceea a fost prima și ultima oară când am intrat într-o biserică în calitate de supus creștin. Îmi plăcea câteodată să petrec puțin timp într-o biserică, ca într-o cameră frumoasă domnească, într-o grădină sau pe o navă. Dar m-aș fi rușinat să îngenunchez sau să fac alte asemenea gesturi sau să mă rog, chiar și numai în gând: ca și cum aș fi putut crede cu adevărat că aceea era casa lui Dumnezeu și că Dumnezeu, în cazul în care există, comunică cu noi.

Tata era cât de cât instruit, datorită mamei lui, învățătoarea, și avea și niște cărți (în mare parte moștenite de la ea), printre care unele și în italiană. Acestei mici biblioteci de familie, se adăugau în Casa junilor numeroase alte volume, lăsate acolo de un tânăr student la Litere, care, mai multe veri la rând, fusese oaspetele lui Romeo Amalfitanul. Fără să mai punem la socoteală diferite romane polițiste și de aventuri, potrivite pentru tineri, provenite din alte locuri. Așa că eu puteam dispune de o bibliotecă respectabilă, chiar dacă compusă din volume vechi și cu pagini lipsă.

Erau, în special, opere clasice sau de școală, instructiv-educative: atlase, dicționare, cărți de istorie, poeme, romane, tragedii și culegeri de versuri și traduceri ale unor texte faimoase. Excluzându-le pe cele de neînțeles pentru mine (scrise în germană, latină sau greacă), am citit și studiat toate cărțile

astea, iar pe unele, preferatele mele, le-am citit de atâtea ori, că până și azi mi le amintesc aproape pe dinafară.

Printre multele învățături pe care le găseam în lecturile mele, le alegeam spontan pe cele mai fascinante, adică acele învățături care corespundeau mai bine sentimentului meu natural despre viață. Cu ele, și cu primele certitudini inspirate de persoana tatălui meu, a luat naștere în conștiința mea o fantezie, un soi de Cod al Adevărilor Absolute, ale cărui legi mai importante s-ar putea enunța așa:

I. AUTORITATEA TATĂLUI E SFÂNTĂ!

II. ADEVĂRATA MĂREȚIE VIRILĂ CONSTĂ ÎN CURAJUL DE A ACȚIONA, ÎN DISPREȚUIREA PERICOLULUI ȘI ÎN VALOAREA DEMONSTRATĂ ÎN LUPTĂ.

III. CEA MAI TERIBILĂ LIPSĂ DE ONOARE ESTE TRĂDAREA. DACĂ ÎNSĂ ÎȚI TRĂDEZI TATĂL SAU CONDUCĂTORUL SAU UN PRIETEN AJUNGI LA CEA MAI JOASĂ TICĂLOȘIE!

IV. NICIUN LOCUITOR DE PE INSULA PROCIDA NU ESTE DEMN DE WILHELM GERACE ȘI DE FIUL SĂU ARTURO. PENTRU UN GERACE A FI PRIETENOS CU UN CONȚETĂȚEAN ÎNSEAMNĂ DEGRADARE.

V. ÎN VIAȚĂ NICIO IUBIRE NU ESTE EGALĂ CU CEA A MAMEI.

VI. CELE MAI EVIDENTE DOVEZI, PRECUM ȘI TOATE EXPERIENȚELE UMANE, AR DEMONSTRA CĂ DUMNEZEU NU EXISTĂ.

Cea de a doua lege

Aceste certitudini de copil au fost multă vreme nu numai onoarea și iubirea mea, ci și esența singurei realități posibile pentru mine! Pe atunci mi s-ar fi părut mai mult decât dezonorant să trăiesc în afara marilor mele certitudini!

Dar, neavând un interlocutor potrivit cu care să discut sincer, nu pomenisem absolut nimic nimănui despre ele. Codul meu rămăsese un secret bine păstrat, și asta, desigur, din punctul de vedere al nobleței și al orgoliului, era o calitate, dar una cu adevărat dificilă. O altă calitate dificilă a Codului meu era o oarecare reticență. Adică niciuna dintre legile mele nu vorbea despre lucrul pe care-l uram cel mai mult, și anume moartea. O astfel de reticență era din partea mea semn al eleganței și al disprețului față de lucrul pe care-l uram, și căruia nu-i rămânea decât să se insinueze printre cuvintele legilor mele cu viclenie, ca un paria sau un spion.

Eu, în fericirea mea firească, îmi îndepărtam toate gândurile de la moarte, ca de la o imposibilă reprezentare a unor vicii oribile, hibridă, întunecată, locaș al răului și al rușinii. Dar, în același timp, cu cât uram mai mult moartea, cu atât mă distram și mă extaziam în a da dovezi de curaj, ba chiar niciun joc nu-mi plăcea suficient, dacă nu exista în el fascinația riscului. Crescusem astfel în această contradicție: să iubesc curajul, urând moartea. Poate că nu era totuși o contradicție.

Întreaga realitate mi se arăta limpede și sigură: doar pata întunecată a morții părea să o tulbure, și atunci, cum am spus, dădeam înapoi cu groază. Pe de altă parte, într-o asemenea oroare credeam că recunosc un indiciu fatal pentru lipsa mea de maturitate, asemănătoare cu frica de întunerice la unele fetișcane ignorante (lipsa de maturitate era rușinea mea). Și așteptam, ca pe un semn de splendidă maturitate, ca acea unică întunecare — moartea — să topească pentru mine în limpezimea realității, asemenea unui fum într-o atmosferă transparentă.

La urma urmei, până în momentul acela, eu nu mă puteam considera altceva decât o ființă inferioară, un puștan; și în atracția perfidă a unui miraj, mă descărcam comportându-mă ca un guappo⁷ (cum spunea tata) în tot felul de bravuri puerile... Dar aceste bravuri, evident, nu erau suficiente, după părerea mea, ca să mă ridice la rangul invidiat (maturitatea), nici să mă elibereze de o intimă și supremă îndoială de mine însumi.

În fond, era totuși vorba de niște jocuri, căci moartea, acolo, îmi rămânea încă străină, aproape o fantezie neverosimilă. Dar cum m-aș fi comportat într-o adevărată încercare, în război, de exemplu, dacă aș fi văzut cu adevărat înaintând spre mine și mărimdu-se pata aceea întunecată și monstruoasă?...

Astfel, sceptic în jocurile mele infantile, m-am așteptat întotdeauna, încă de la început, la această ultimă sfidare, ca un provocator și un rival al meu însumi. Poate era așa pentru că am fost doar un vanitos și nimic altceva (cum m-a acuzat odată W.G.)? Poate amărăciunea aceea precoce a morții, care mă umbrea și mă făcea să mă port într-un anumit fel, nu era altceva decât dorința de a-mi plăcea mie însumi până la pierzanie — aceeași dorință care l-a distrus pe Narcis?

Sau, poate, a fost doar un pretext? Nu există niciun răspuns. Și, de altfel, mă privește doar pe mine. În concluzie: în Codul meu, cea de a doua lege (în care faimoasa reticență se ascundea fără niciun efort, ca în propria-i vizuină), pentru mine conta mai mult decât toate celelalte.

Cea de a patra lege

Cea de a patra lege, sugerată de comportamentul tatălui meu, a fost în mod evident, poate împreună cu o înclinație naturală a mea, cauza principală a singurătății mele procidane. Mi se pare că văd mica mea făptură de atunci umblând prin port, printre mașini și oameni, cu un aer de superioritate neîncrezătoare și îmbufnată, ca un străin ajuns din întâmplare în mijlocul unui popor ostil. Trăsătura cea mai teribilă pe care o observam la acel popor era continua dependență de nevoile practice, iar asta pune și mai bine în evidență rasa glorioasă și diferită a tatălui meu! Acolo nu numai săracii, dar și cei bogați păreau încontinuu preocupați doar de micile lor interese sau câștiguri de moment, cu toții, de la micii zdrențăroși care se luau la bătaie pentru un ban sau pentru un colț de pâine sau pentru o pietricică mai colorată, până la proprietarii bărcilor de pescuit, care discutau despre prețul

peștelui ca și cum ar fi fost cea mai importantă valoare a vieții lor. Niciunul dintre ei, evident, nu se interesa de cărți sau de fapte mărețe! Uneori copiii de la școală erau aliniați de către învățător pe un tăpșan pentru exercițiile premilitare. Dar învățătorul era un grăsan limfatic, iar copiii nu demonstrau nici capacități, nici entuziasm, și tot spectacolul, de la uniforme la gesturi și la aspect, apărea atât de puțin marțial, după părerea mea, că îmi întorceam imediat privirea de la ei, cu un sentiment de milă. M-aș fi înroșit de rușine, dacă tata, sosind pe neașteptate în momentul acela, m-ar fi surprins privind anumite scene și personaje!

Fortăreața Penitenciarului

Singurii locuitori ai insulei care nu păreau să trezească disprețul și antipatia tatălui meu erau invizibilii, anonimii pușcăriași din Penitenciar. Dimpotrivă, anumite gesturi romantice și nefaste puteau da de înțeles că un soi de fraternitate sau de complicitate îl lega nu numai de ei, dar și de toți condamnații pe viață și deținuții lumii. Și eu, bineînțeles, eram de partea lor, nu numai ca să-l imit pe tata, ci și dintr-o înclinație naturală, din cauza căreia consideram închisoarea o monstruozitate nedreaptă, absurdă, asemenea morții.

Cetățuia Penitenciarului mi se părea un soi de feudă lugubră și sacră și nu-mi aduc aminte ca, în toată copilăria și adolescența mea, să fi intrat vreodată înăuntru singur. Uneori, aproape fascinat, o porneam pe povârnișul care ducea acolo sus, dar imediat cum zăream porțile o luam la fugă.

În timpul plimbărilor cu tata, îmi amintesc că am intrat de vreo două ori pe porțile fortăreței și am străbătut cartierele ei solitare. Aceste rare plimbări mi-au rămas în amintire ca niște călătorii într-o regiune aflată foarte departe de insula mea. Urmându-l pe tata pe strada largă și pustie, mă uitam pe furiș la ferestrele în formă de gură de lup, zăream în spatele gratiilor de la infirmerie funesta culoare albă a unei uniforme de pușcăriaș... și întorceam imediat privirea. Curiozitatea sau doar interesul manifestat de oamenii liberi

și fericiți mi se părea o insultă pentru deținuți. Soarele, pe străzile acelea, mi se părea jignitor, iar cocoșii care cântau pe terasele caselor, porumbeii care gângureau pe streșini mă enervau cu insistența lor indiscretă. Doar libertatea tatii nu mi se părea jignitoare, ci, dimpotrivă, liniștitoare, ca o certitudine a fericirii, singura pe culmea aceea tristă. Cu mersul său grațios și iute, puțin clătinat ca al marinarilor, îmbrăcat cu o cămașă albastră ce flutura în vânt, mi se părea mesagerul unei aventuri victorioase, de o forță încântătoare. În adâncul sufletului meu, eram aproape convins că numai dintr-un misterios dispreț sau din nepăsare el nu căuta să-și pună în joc toată voința eroică, să dărâme ușile Penitenciarului și să-i elibereze pe deținuți. Adevărul e că nu-mi puteam imagina că puterea lui ar putea avea limite. Dacă aș fi crezut în miracole, cu siguranță l-aș fi crezut în stare să le facă. Dar, după cum am spus deja, nu credeam în miracole, nici în puterile oculte, cărora unii le încredințează propriul destin, așa cum păstorilele și-l încredințează vrăjitoarelor sau zânelor!

Bravade inutile

E inutil să spun că cel mai mult îmi plăceau cărțile care elogiau, cu exemple reale sau fantastice, idealul meu de măreție umană, încarnat în ochii mei de tata.

Dacă aș fi fost pictor și ar fi trebuit să ilustrez poeme epice, cărți de istorie etc., cred că pentru eroii principali aș fi pictat de mii de ori portretul tatălui meu. Și, pentru a-mi începe opera, ar fi trebuit să topesc pe paletă mult praf de aur, ca să pot colora cum se cuvine pletele acelor eroi.

Așa cum fetițele își imaginează zânele blonde, sfintele blonde și reginele blonde, eu mi-i imaginam pe marii condotieri și pe războinici ca fiind toți blonzi și semănând ca două picături de apă cu tata. Dacă, într-o carte, un erou care-mi plăcea era descris ca un tip brunet, de statură mijlocie, preferam să cred că e o greșală a istoricului. Dar dacă descrierea era

documentată, deci categoric sigură, personajul acela îmi plăcea mai puțin și nu mai putea fi eroul meu.

Când Wilhelm Gerace o pornea din nou la drum, eram convins că pleca spre fapte aventuroase și eroice, și l-aș fi crezut fără doar și poate, dacă mi-ar fi spus că se ducea să cucerească cei doi poli sau Persia ca Alexandru Macedon; că pe celălalt țărm al mării îl așteptau soldați curajoși, aflați sub comanda lui; că-i pune pe fugă pe corsari și pe bandiți sau, dimpotrivă, că el însuși era un mare Corsar sau un Bandit. Nu povestea niciodată nimic despre viața lui în afara insulei, iar imaginația mea se învârtea în jurul existenței sale misterioase și fascinante, la care el nu mă considera, bineînțeles, demn de a lua parte. Îi respectam atât de mult dorințele, că nu-mi permiteam, nici măcar în gând, să-l spionez sau să-l urmăresc pe furiș, și nu îndrăzneam nici măcar să-l întreb ceva. Voiam să-i cuceresc stima și eventual admirația, sperând că într-o bună zi mă va alege, în sfârșit, drept tovarăș de călătorie.

Între timp, când eram împreună, căutam mereu ocazia să mă arăt puternic și curajos în ochii lui. Mergeam cu picioarele goale, aproape zburând pe vârfuri, peste pietrele înfierbântate de soare, mă aruncam în mare de pe stâncile cele mai înalte, făceam extraordinare acrobații acvatice, cu exerciții excesive și pline de avânt, și mă arătam expert în orice stil de înot, ca un campion; înotam pe sub apă până nu mai puteam respira și, când ieșeam la suprafață, aduceam prăzi submarine: arici, stele de mare, cochilii. Dar, observându-l pe furiș de departe, căutam inutil în privirea lui admirație sau cel puțin atenție. Stătea pe mal fără să-mi poarte de grijă; și imediat ce, prefăcându-mă cu dezinvoltură că nu-mi pasă de isprăvile mele, mă apropiam în grabă și mă aruncam pe nisip lângă el, se ridica în picioare cu o moliciune capricioasă, cu privirea distrată și fruntea încruntată, ca și cum ar fi ascultat o invitație misterioasă ce i se șoptea la ureche. Își ridica leneș brațele și se lăsa în apa mării întins pe o parte. Apoi se îndepărta înotând foarte încet, aproape îmbrățișând marea, ca pe o mireasă.

Vești despre Pumnalul Algerian

În sfârșit, într-o zi, mi s-a părut că venise vremea, pe care o așteptasem dintotdeauna, să-i arăt ce pot! Ne scăldam împreună, și el, în timp ce înota, și-a pierdut, inexplicabil, în mare faimosul său ceas subacvatic, de care era foarte mândru și pe care-l purta tot timpul. Ne-am întristat foarte tare pentru pierdere; el privea marea furios, apoi își privea încheietura goală și mi-a răspuns ridicând din umeri, atunci când m-am oferit să merg să-i caut ceasul pe fundul mării. Mi-a dat totuși masca lui subacvatică, iar eu am plecat fremătând de ambiție și de mândrie. A rămas să mă aștepte pe mal.

Am cercetat peste tot, în locurile în care înotasem înainte, acolo apa nu e foarte adâncă și din loc în loc sunt bancuri de nisip și stânci. Căutarea mea se prelungea, din cauza stâncilor înalte nu mă mai vedea și, când ieșeam din când în când la suprafață să trag aer în piept, îl auzeam fluierând ca să mă cheme înapoi. La început nu i-am răspuns, pentru că mă rușinam să nu-i pot anunța o victorie; în sfârșit, ca să-l liniștesc că nu mă pierdusem în mare asemenea ceasului, i-am răspuns din vârful unei stânci cu un fluierat prelung. S-a uitat la mine fără să scoată o vorbă, fără să facă un gest, iar eu, văzându-i silueta aurită de soarele verii, cu un cerc alb la încheietura mâinii, am hotărât: „Sau mă întorc la el cu ceasul, sau mor!“.

*

Mi-am pus din nou masca și am reluat căutarea. Acum găsirea ceasului nu mai însemna doar cucerirea unei comori, nu mai era doar o chestiune de onoare. Căutarea aceea căpătase pentru mine un ciudat sens fatal, durata ei mi se părea incomensurabilă, termenul său, aproape un obiectiv al destinului meu! Rătăceam în adâncurile acelea multicolore și fantastice, departe de orice loc al oamenilor, măcinat clipă după clipă de această speranță fără egal: să strălucesc ca o minune în ochii Lui! Aceasta era miza măreață pusă în joc! Și nimeni care să mă ajute, nici îngeri, nici sfinți la care să mă rog. Marea e o splendoare indiferentă ca și El.

Căutările mele se dovedeau a fi zadarnice; mi-am scos extenuat masca și m-am agățat cu mâinile de o stâncă să mă odihnesc. De pe stâncă nu puteam vedea malul, și nici tata nu putea vedea scena înfrângerii mele. Eram singur, pe un câmp fără nicio direcție, mai rău ca într-un labirint.

În timp ce stăteam agățat de stâncă, legănându-mă trist în apă, am zărit la o mișcare pe care am făcut-o ceva ce strălucea metalic în soare. Prinzându-mă bine cu amândouă mâinile, m-am ridicat și am descoperit ceasul care lucea într-o scobitură uscată a stâncii. Era intact și, când l-am dus la ureche, i-am auzit tic-tacul.

L-am strâns în pumn și, cu masca agățată de gât, am ajuns în câteva secunde pe plajă. Ochii tatii s-au luminat când m-a văzut sosind victorios.

— L-ai găsit! a exclamat aproape nevenindu-i să creadă.

Și, cu un gest de posesiune și de afirmare a unui drept, mi-a smuls ceasul, ca și cum ar fi fost o pradă, pe care eu aș fi putut să i-o neg. L-a dus la ureche și l-a privit cu satisfacție.

— Era acolo, pe stânca aia! am strigat gâfâind încă.

Eram nebun de fericire, aș fi vrut să salt și să dansez, dar plin de mândrie, mă abțineam ca să îi arăt că dădeam prea multă importanță descoperirii mele.

Tata a stat o clipă pe gânduri privind către stâncă și încruntându-și sprâncenele:

— A, da, a spus după câteva clipe, acum îmi amintesc. Mi l-am scos în timp ce căutam fructele de mare, ca să culeg niște patelle care stăteau prinse în vârful stâncii. Pe urmă tu m-ai strigat să-mi arăți un arici de mare pe care-l prinseseși și m-ai făcut să-l uit. Dacă n-o făceai atâta pe grozavul, tu cu ariciul tău de mare, eu nu-l uitam! Cum să-l pierd! a adăugat, ridicând din umeri, pe un ton sarcastic, știam eu că nu se poate pierde. Are o închizătoare foarte sigură, garantată.

Și cu o atenție plină de mulțumire și-a pus din nou ceasul la încheietura mâinii.

Așadar, destinul făcuse o glumă, fapta mea își pierdea orice strălucire. Dezamăgirea, crescând ca febra, a făcut să-mi tremure mușchii feței, iar ochii au început să mă usture. M-am gândit: „Dacă plâng, mă fac de râs“, și ca să mă apăr, prin violență de această slăbiciune, mi-am smuls furios masca de la gât, oricum nu-mi servise la nimic, și i-am întins-o cu aceeași furie tatălui meu.

Când a luat-o, tata mi-a aruncat o privire plină de aroganță, ca și cum ar fi spus: „Ei, băiețuș!“, iar eu, nemaiputând să mă uit la el, după obrăznicia cu care mă purtasem, am vrut să fug. Dar el, prompt, cu aerul că se joacă, pentru a mă împiedica, și-a pus piciorul gol peste piciorul meu și a apăsător cu putere; am văzut cum se apleacă spre mine zâmbind cu o expresie fabuloasă, care pentru o clipă l-a făcut să semene cu o capră. Mi-a vârât sub nas mâna cu ceasul și mi-a spus cu asprime:

— Știi ce marcă e ceasul ăsta? Citește, e imprimată aici pe cadran.

Pe cadran, cu litere minuscule, era imprimat cuvântul AMICUS.

— E un cuvânt latin — mi-a explicat tata —, știi ce înseamnă?

— Prieten, am răspuns, destul de satisfăcut de promptitudinea mea.

— Prieten, a repetat el, și ceasul ăsta, cu numele ăsta are o semnificație de mare importanță. O importanță de viață și de moarte. Ghicește.

Am zâmbit gândindu-mă că tata voia, cu simbolul ceasului, să proclame prietenia noastră: pe viață și pe moarte.

— Nu ghicești! a exclamat cu o ușoară strâmbătură de dispreț, dar vrei să știi? Află atunci că ceasul ăsta e un dar pe care mi l-a făcut un prieten, poate cel mai drag prieten pe care-l am. Cunoști vorba aia: două trupuri cu un singur suflet? De exemplu, cu ani în urmă, în noaptea de Anul Nou, mă aflam într-un loc unde nu cunoșteam pe nimeni. Eram singur, cheltuisem toți banii și, cu tot frigul de afară, a trebuit să-mi petrec noaptea sub un pod.

În noaptea aceea, prietenul meu se afla într-un alt oraș, și de multă vreme nu mai avea vești despre mine, așa că nu putea ști nici unde, nici în ce condiții mă aflu. Mai mult, fiind Anul Nou, se întrebese toată seara: „Cine știe unde o fi? Cine știe cu cine petrece noaptea asta?”. Se culcase devreme, dar către miezul nopții a început să aibă frisoane cuprins de un ger pe care nu și-l putea explica. Nu avea febră, era într-o cameră încălzită, în pat, bine acoperit, și totuși a continuat să tremure toată noaptea, fără să se poată încălzi, ca și cum ar fi fost culcat pe un pământ înghețat, fără niciun adăpost. Altădată, glumind cu el, am avut ghinionul să cad și să mă rănesc la genunchi în niște cioburi de sticlă. Și atunci el, din proprie inițiativă, cu un pumnal algerian, pe care i-l dăruisem eu, și-a făcut o rană la genunchi, exact în același loc. Când mi-a dăruit ceasul, mi-a spus: „Aici, în ceasul ăsta, mi-am închis inima. Ține, îți dau inima mea. Oriunde vei fi, aproape sau departe de mine, în ziua în care ceasul acesta va înceta să meargă, și inima mea va fi încetat să bată!“.

Era ceva neobișnuit că tata vorbea cu mine atât de mult și de intim. Nu mi-a spus însă cum îl cheamă pe marele său prieten, dar imediat în mintea mea s-a ivit un nume: Romeo! Romeo-Bouarul, căci era singurul prieten al tatălui meu de care știam; dar era mort, deci azi tata vorbea despre altul. Și acest altul, căruia în mintea mea i-am spus Pumnalul Algerian, trăia în acel glorios orient, unde tata se întorcea mereu; primul dintre sateliții care acolo, în îndepărtatele zone australe, urmărea lumina lui Wilhelm Gerace! Favoritul! Pentru o clipă l-am întrezărit: părăsit, în cine știe ce magnifice încăperi tragice, poate în mijlocul Marilor Urali, singur, așteptându-l pe tatăl meu; cu chipul vrăjit, semitic, cu genunchiul sângerând și un gol, în locul inimii.

Plecări

În ziua aceea tata pleca. Ca întotdeauna, eu și Immacolatella îl priveam în timp ce-și arunca de-a valma, în valiză, cămășile care rămăseseră fără niciun nasture, puloverul, jacheta groasă etc. De câte ori pleca, își puneă în

valiză toate lucrurile, așa că nu se putea niciodată prevedea cât timp va lipsi, putea să se întoarcă după două-trei zile, după cum putea sta departe luni întregi, până iarna, și chiar și după aceea.

Întotdeauna se pregătea de plecare în ultima clipă, cu grabă mecanică în gesturi, dar cu o expresie distrată pe chip, ca și cum, în mintea lui, părăsise deja insula. Când l-am văzut închizând valiza, mi-am simțit dintr-odată inima bătând nebunește din cauza unei hotărâri neașteptate, și i-am spus:

— N-aș putea merge și eu cu tine?

Nu mă pregătisem să-i pun o asemenea întrebare și am văzut imediat că nici n-o lua în considerare. Privirea i s-a adumbrit ușor și și-a strâmbat buzele aproape imperceptibil, ca și cum s-ar fi gândit la altceva.

— Cu mine? zise apoi măsurându-mă cu privirea. Ca să faci ce? Ești un copil. Așteaptă să mai crești ca să mergi cu mine.

A învârtit cu repeziciune o funie în jurul valizei (o valiză normală și pe jumătate scorjită) și a făcut un nod zdravăn și perfect, de marinar. Apoi, urmat de mine și de Immacolatella, a pornit în grabă pe scări în jos. Părăsea astfel cu pas iute Casa junilor, ținând valiza de un capăt al funiei, aprins la față, cu ochii întunecați de nerăbdare. Pentru mine era deja fabulos și intangibil, un gaucho ce străbate pampasul argentinian trăgând după el un taur în lanț sau un Căpitan al armatelor grecești care târâie, zburând cu cvadriga pe câmpia Troiei, leșul unui troian învins, sau un îmblânzitor de cai alergând în stepă alături de mânzul său, gata să-i sară în spate în goană. Și când te gândești că mai avea încă pe piele sarea mării procidane în care se scăldase cu mine dimineața!

În stradă ne aștepta trăsura care trebuia să ne ducă în port, și m-am așezat lângă el pe bancheta de damasc roșu, iar Immacolatella, fericită, ne urmărea pe jos ca să se ia la întrecere cu calul. După primii metri, ne-a luat-o deja înainte cu ușurință și, ajungând la capătul străzii, cu urechile ciulite, lătra ca și cum ne-ar fi salutat și ar fi provocat calul. Dar acesta continua să înainteze la trap și nu se ostenea să accepte provocarea, considerând-o, fără îndoială, o fanatică.

Tata tăcea și se uita încontinuu la ceas; apoi se uita la spinarea vizitiului și la cal, cu o nerăbdare furioasă, ca și cum l-ar fi îndemnat pe vizitiu să dea bice mai tare și pe cal să alerge mai iute. Între timp, imaginația mea se înălța ca o flacără spre o altă plecare, care-mi fusese azi promisă. Ca și acum, aș fi stat în trăsură alături de tata, dar nu ca să-l însoțesc până în port și apoi să-l salut de pe chei în timp ce el pleacă, nu! Ci ca să urc pe vapor și să plec împreună cu el! Poate spre Veneția sau Palermo, poate până în Scoția sau la gurile Nilului sau în Colorado. Ca să ne întâlnim cu Pumnalul Algerian și cu ceilalți discipoli care ne vor aștepta acolo.

Așteaptă să mai crești ca să mergi cu mine. Am simțit că mă revolt împotriva intransigenței vieții care mă condamna să străbat o Siberie făcută din nesfârșite zile și nopți înainte de a mă scăpa de amărăciunea de a fi copil. Din cauza nerăbdării, aș fi fost în stare să mă las cuprins în momentul acela de o lungă letargie, care să mă ajute să traversez fără să-mi dau seama copilăria și adolescența, ca să mă trezesc dintr-odată bărbat, la fel ca tatăl meu. La fel ca tatăl meu. Din păcate (m-am gândit, privindu-l), eu n-o să pot fi niciodată la fel ca el. N-o să am niciodată părul blond, nici ochii violet-albastrii, nici nu voi fi vreodată atât de frumos.

Vaporul care venea de la Ischia și care trebuia să-l ducă pe tata la Napoli nu intrase încă în port. Trebuia să așteptăm câteva minute. Ne-am așezat unul lângă altul pe valiză, iar Immacolatella, gâfâind din pricina curselor pe care le făcuse, s-a lungit la picioarele noastre. Era convinsă că oprirea aceea pe chei însemna pentru familia noastră sfârșitul călătoriei. Și că, odată ajunși la destinație și stabiliți într-un loc, puteam să ne odihnim toți trei împreună cât aveam chef, fără să trebuiască să ne despărțim vreodată.

Dar când vaporul a coborât pasarela, iar eu și tata ne-am ridicat, s-a ridicat și ea imediat, dând din coadă, fără să se mire câtuși de puțin. Când tata a fost despărțit de noi, pe vaporul care se desprindea de chei, ea a început să latre cu putere, ca și cum ar fi acuzat vaporul, dar n-a făcut o dramă din asta. Nu era foarte îndurerată de plecarea tatălui meu, căci, pentru ea, eu eram stăpânul. Dacă aș fi plecat eu, s-ar fi aruncat cu siguranță în mare, încercând să ajungă vaporul înot, pentru ca apoi, odată întoarsă pe uscat, să rămână disperată pe mal plângând și strigându-mă până la moarte.

Immacolatella

Din clipa în care părăsea Procida, tata redevenea pentru mine o legendă! Timpul petrecut împreună, aproape prezent încă, aproape sălaș al meu încă, arzând în întregime, se mai clătina încă puțin, nesigur, în fața mea, fermecându-mă dureros cu grația sa spectrală; apoi, asemenea Vasului fantomatic al Olandezului zburător, întorcându-se brusc, dispărea cu o repeziciune vertiginoasă. Un soi de abur scânteietor și ecouri ale unor voci frânte, pline de îndrăzneală virilă și de bătaie de joc, era tot ce rămânea. O întâmplare petrecută în afara timpului și în afara istoriei Procidei, poate nu pierdut, ci inexistent! Fiecare urmă a trecerii tatălui meu prin casă — golul lăsat pe pernă, un pieptene știrb, un pachet gol de țigări — mi se părea un anunț miraculos. La fel ca Prințul când a găsit pantoful de aur al Cenușăresei, îmi repetam: deci există!

După plecările lui, Immacolatella se învârtea tot timpul în jurul meu, în Casa junilor, îngrijorată de lipsa mea de chef, provocându-mă să mă joc și să uit trecutul. Câte giumbușlucuri făcea nebunatică aia! Sărea în aer și se arunca la pământ ca o balerină. O făcea chiar și pe bufonul, căci eu eram regele ei. Și văzând că nu-i dau importanță, se apropia de mine plină de nerăbdare, întrebându-mă cu ochii ei maronii: „La ce te gândești în clipa asta? Se poate ști ce ai?“. Asemenea femeilor care atunci când un bărbat e serios îl cred deseori bolnav; sau devin geloase pentru că gândurile lui grave li se par o trădare a ușurinței lor.

Eu, cum se face cu o femeie, o îndepărtam spunând: „Lasă-mă în pace o clipă. Vreau să mă gândesc. Anumite lucruri tu nu le poți înțelege. Du-te să te joci singură, ne vedem mai târziu“. Dar era încăpățânată, nu putea fi convinsă, și în cele din urmă, în fața jocurilor ei îndrăcite, mă apuca și pe mine un chef de joacă îndrăcit. Ar fi avut tot dreptul să se mândrească, dar avea un suflet vesel, lipsit de vanitate. Mă primea cu un triumf minunat, care părea un galop final, gândindu-se că gravitatea mea de dinainte era prefăcută, ca să fac o figură, ca la tarantella⁸.

Se va spune: atâta vorbărie pentru un câine! Dar, când eram copil, n-aveam alți tovarăși de joacă în afară de ea, și trebuie să recunosc că era extraordinară. Ca să converseze cu mine, inventase un soi de limbaj al mușilor, știa să-mi spună orice cu coada, cu ochii, cu posturile pe care le lua, cu tonurile diferite ale glasului, iar eu o înțelegeam. Chiar dacă era o femelă, îi plăceau curajul și aventura: înota cu mine, iar pe barcă era timonierul meu, lătrând atunci când se apropiau obstacole. Mă urma întotdeauna, când hoinăream pe insulă, și, în fiecare zi, venind cu mine pe străduțe și pe câmpurile străbătute deja de mii de ori, se înflăcăra, ca și cum am fi fost doi pionieri pe niște pământuri neexplorate încă. Când, după ce străbăteam mica strâmtoare, coboram pe insulița pustie de la Vivara, care se află la câțiva kilometri de Procida, iepurii fugeau când apăream noi, crezând că sunt un vânător cu câinele. Și ea îi fugărea o vreme, numai din plăcerea de a alerga, și apoi se întorcea la mine, mulțumită că e o ciobăniță.

Avea mulți curtezani, dar până la vârsta de opt ani n-a fost niciodată gravidă.

Nepotul unei Zmeoaice?

Se poate spune că, în toată copilăria mea, n-am cunoscut o altă ființă de sex feminin decât Immacolatella. În faimosul meu cod al Certitudinilor Absolute, nicio lege nu se referea la femei și la dragoste, pentru că nicio certitudine (în afara iubirii materne) nu se putea referi pentru mine la femei. Cel mai bun prieten al tatălui meu, Romeo-Bouarul, le ura; dar mama, ca femeie, fusese și ea repudiată de el? Această întrebare era un motiv de neîncredere între mine și umbra Amalfitanului. Dar rămânea fără răspuns, căci nu-l auzisem niciodată pe tata vorbind despre Amalfitan sau despre femei, iar zâmbetul său (atunci când se menționa teroarea femeilor față de Casa junilor) nu era o explicație, ci mai degrabă o enigmă.

Cât despre mama, poate nu mai mult de două ori, în toată viața noastră, s-a întâmplat să-l aud pomenind-o, dar numai în treacăt și din întâmplare. Îmi

rămâne amintirea vocii lui care, rostind numele acela, părea să se reculeagă pentru o clipă aproape cu duioșie, ca să treacă imediat mai departe, cu o grabă aspră și evazivă. În asemenea momente, avea aerul unui minunat motan exotic, noctambul și obraznic, care se oprește pentru o clipă să privească, atingând-o cu laba lui de catifea, blănița rece a unei pisici moarte.

Aș fi dorit, fără îndoială, din tot sufletul să-mi povestească despre iubita mea mamă, dar îi respectam tăcerea, înțelegând, cât se poate de bine, ce greu îi este să-și amintească de moartea soției sale.

Dar nici despre o altă moartă nu spunea niciodată nimic, despre bunica mea, nemțoaica. Însă ei îi purta, probabil, în tăcere, o pică teribilă, sau cel puțin așa am dedus dintr-o unică și scurtă întâmplare care a avut loc între noi.

Într-o zi, în camera sa, în timp ce fuma, distrat, la câțiva pași de mine, eu, scotocind prin niște cărți aflate în dulap, am dat peste o fotografie, pe care n-o mai văzusem până atunci, a unui grup de fete, cam de aceeași vârstă, între care una era însemnată cu o cruciuliță făcută cu cerneală. Fata, asupra căreia mi s-a oprit, evident, privirea cu mai mult interes, în scurtul minut în care am putut să fac asta, mi s-a părut destul de comună; îmbrăcată cu o bluză și o fustă și cu o fundă în păr. Avea un piept de femeie, înfloritor, strâns sub bluza albă, închisă până la gât, dar, în rest, în formele corpului și în trăsăturile feței era prea mare, greoaie și colțuroasă ca să fie frumoasă. Trăda însă, în poza ei romantică, o nevoie aproape patetică de a se simți slabă și grațioasă.

Sub fotografie erau scrise niște cuvinte în limba germană, în plus, mai ales după privirea și după gura ei, se recunoștea, în ciuda palidei sale frumuseți, o vagă asemănare, care m-a făcut să intuiesc din prima clipă cine este. O curiozitate firească m-a împins imediat să-i cer tatălui meu confirmarea descoperirii făcute. Am alergat la el și, arătându-i fotografia, l-am întrebat dacă fata aceea blondă este bunica mea din Germania.

Atunci, trezindu-se din gândurile lui distrase, a aruncat o privire scurtă și urâcioasă spre cartonașul pe care i-l întindeam triumfător și mi l-a smuls brusc din mână.

— Te-ai apucat de pescuit relicve? m-a întrebat. Da, e bunica ta, da, e mama mea, a admis apoi, pe un ton antipatic, apăsând pe e mama mea cu o grimasă aproape vulgară, de refuz ostentativ. Și a adăugat încet, strângând din dinți: De fapt, din fericire, a fost.

Și, fără să mai adauge ceva, s-a îndreptat spre dulap și a aruncat fotografia în sertarul de jos, pe care l-a închis brutal cu piciorul. Și în gestul acela chipul său schimonosit de supărare, aproape ca al unui justițiar feroce, părea să spună: „Stai acolo, nefastă, afurisită și insuportabilă femeie! Și să nu te mai arăți niciodată de acum încolo!“.

Asta a fost tot, dar a fost suficient să-mi strecoare bănuiala neclară că bunica mea paternă a fost, în timpul vieții, o zmeoaică sau o altă ciumă asemănătoare. După câțva timp, s-a întâmplat să arunc o privire în sertarul cu pricina, dar fotografia dispăruse. Cu siguranță tata o pusese într-o ascunzătoare și mai întunecată.

În concluzie, știința tatălui meu nu făcea deloc lumină în ignoranța mea cu privire la femei.

Femei

De altfel, cu excepția Maternității mamei mele, nimic altceva, în obscurul neam al femeilor, nu mi se părea important; și nici nu mă interesa prea mult să le cercetez tainele. Toate faptele mărețe care mă fascinau în cărți erau îndeplinite de bărbați, niciodată de femei. Aventura, războiul și gloria erau privilegii bărbătești. Femeilor, în schimb, le aparținea iubirea, iar în cărți se povestea despre personaje feminine regale și splendide. Dar eu bănuiam că asemenea femei, ba chiar și sentimentul acela minunat al iubirii, ar fi numai o invenție a cărților, nu o realitate. Eroul perfect exista cu adevărat, aveam dovada în tatăl meu, dar femei strălucitoare, regine ale iubirii, ca acelea din

cărți nu cunoșteam niciuna. Deci, iubirea, pasiunea, acest faimos foc uriaș era, se pare, o fantasmagorie.

Adevărul e că, oricât de neștiutor aș fi fost în materie de femei reale, îmi era suficient să le întrezăresc pentru a-mi da seama că nu au nimic în comun cu cele din cărți. După părerea mea, femeile reale nu aveau niciun pic de splendoare și nicio măreție. Erau niște ființe mici, nu puteau niciodată ajunge înalte cât un bărbat, și-și petreceau viața închise în dormitoare și cămăruțe, de aceea erau atât de palide. Înfofolite în șorțuri, fuste și rochii, în care trebuiau, prin lege, să-și țină mereu ascuns trupul misterios, mi se păreau figuri ridicole, aproape diforme. Erau tot timpul ocupate, grăbite, rușinându-se de propria lor persoană, poate pentru că erau atât de urâte; și umblau ca niște animale triste, diferite întru totul de bărbați, fără eleganță sau curaj. Se adunau deseori în grup și discutau făcând gesturi pătimașe și aruncând ocheade în jur, cu teama că cineva le-ar putea afla secretele. Aveau probabil multe secrete comune, cine știe care? Cu siguranță numai lucruri puerile! Nicio certitudine absolută nu le putea interesa.

Aveau toate ochi de aceeași culoare: negri! Părul lor, al tuturor, era negru, aspru și sălbatic. Într-adevăr, în ceea ce mă privea, puteau să se țină departe de Casa junilor oricât doreau, cu siguranță nu m-aș fi îndrăgostit niciodată de vreuna din ele și nu voiam să mă însor cu niciuna.

Uneori, rar de tot, ajungeau pe insulă femei străine, care coborau pe plajă și se dezbrăcau să facă baie, fără respect sau rușine, ca și cum ar fi fost bărbați. Eu, ca și alți procidani, nu simțeam niciun fel de curiozitate față de străinii care veneau să facă baie; tata părea să-i considere niște indivizi ridicoli și odioși și, la fel ca mine, se ferea de locurile unde se scăldau. I-am fi alungat cu plăcere, pentru că ne erau prea dragi plajele noastre. Iar la femeile alea nu se uita nimeni. Pentru procidani, și deci și pentru mine, nu erau femei, ci aproape niște animale nebune, venite de pe lună. Mie nici măcar nu-mi trecea prin minte că formele lor nerușinate ar putea fi frumoase.

Și așa cred că mi-am spus toate părerile pe care le aveam atunci despre femei.

Când se năștea o fată în Procida, familia era nemulțumită. Și eu mă gândeam la soarta femeilor. În copilărie nu păreau mai urâte decât băieții, nici foarte diferite, dar n-aveau nicio speranță să poată deveni, când creșteau, eroi mari și frumoși. Singura lor speranță era să devină neveste de eroi, să-i servească, să se încoroneze cu numele lor, să fie proprietatea lor, indivizibilă, pe care toți o respectă, și să aibă de la ei copii frumoși care seamănă cu tatăl.

Mamei mele nu i-a fost dat să aibă o asemenea satisfacție, de abia a avut timp să-și vadă fiul oacheș, cu ochii negri, complet altfel decât soțul ei Wilhelm. Și dacă, din întâmplare, acest fiu, deși brunet, era destinat să devină erou, ea n-a putut s-o știe, pentru că a murit.

Cortul oriental

În instantaneul acela, singura imagine pe care eu o știam, mama nu apare mai frumoasă decât celelalte femei. Dar când eram copil, nu m-am întrebat niciodată, în fața portretului ei, dacă e frumoasă sau urâtă, și nici prin cap nu mi-a trecut s-o compar cu altele. Era mama mea! și nu știu câte alte lucruri încântătoare însemna pentru mine, pe vremea aceea, maternitatea ei pierdută.

Murise din cauza mea, ca și cum eu aș fi ucis-o. Fusesem forța și violența destinului ei, dar consolarea ei mă vindeca de cruzimea mea. Mai mult, era prima armonie între noi doi: remușcarea mea se contopea cu iertarea ei.

Când îi revăd în memorie portretul, îmi dau seama că era doar o fetișcană. De fapt, nici n-a ajuns să împlinească optsprezece ani. Avea o atitudine serioasă și concentrată de om mare, dar cu o expresie plină de curiozitate ca a unui copil, iar amprenta adolescenței se recunoaște încă pe trupul ei deformat, prost îmbrăcat în hainele de femeie însărcinată.

Pe vremea aceea însă, eu vedeam în portretul ei o mamă, nu puteam vedea o adolescentă. Vârsta pe care i-o dădeam era poate, dacă mă gândesc bine,

cea a maturității depline ca nisipul și anotimpul cald pe mare; dar poate și o eternitate virginală, duioasă și netransformată, ca o stea. Era mai degrabă o ființă inventată de păreri mele de rău, și avea deci pentru mine toată duioșia visată și diferite expresii, glasuri diferite. Dar mai ales, în dorul imposibil pe care-l simțeam, ea însemna pentru mine fidelitatea, încrederea, conversația, adică tot ceea ce tații nu erau, conform experienței mele.

Mama era o ființă care ar fi așteptat acasă să mă întorc, gândindu-se zi și noapte la mine. Ea ar fi fost de acord cu tot ce spun, mi-ar fi lăudat toate isprăvile și ar fi fost mândră de frumusețea superioară a bruneților de înălțime mijlocie sau poate chiar scunzi.

Vai de cine ar fi îndrăznit să mă vorbească de rău în prezența ei! Fără doar și poate, pentru ea aș fi fost cel mai important personaj din lume. Numele Arturo este pentru ea un stindard de aur! Și în închipuirea ei este suficient să pronunți acest nume, pentru ca toți să înțeleagă că e vorba despre mine. Ceilalți Arturo din lume sunt cu toții niște imitatori, indivizi de mâna a doua.

Până și găinile sau pisicile când își cheamă puii o fac cu modulații delicate și speciale ale glasului. Așa că nu e greu de imaginat ce glas adorabil ar fi avut ea când spunea Arturo. Și cu siguranță ar fi adăugat la acest nume toate laudele posibile, pe care eu le-aș fi respins elegant, așa cum respingea Iuliu Cezar coroana. Căci e un semn de noblețe să respingi orice fel de laude și alintări, însă, pe de altă parte, pentru că nimeni nu se poate alinta singur, ar fi deci necesară o mamă în viața oricui.

În afară de laude, mie îmi lipseau cu desăvârșire sărutările și mângâierile, iar asta, pentru orgoliul meu, era o onoare. Dar uneori, mai ales seara, când mă aflam singur între pereții unei camere și începeam să regret că nu am mamă, pentru mine mamă însemna exact mângâieri. Oftam după trupul ei mare, sfânt, după mâinile-i mici de mătase, după respirația ei. Patul meu, în nopțile de iarnă, era rece ca gheața, și ca să mă încălzesc n-aveam altceva mai bun decât să adorm cu Immacolatella în brațe.

Eu, așa cum nu credeam în Dumnezeu și în religie, nu credeam nici în viața de apoi și în spiritele celor morți. Dacă dădeam ascultare rațiunii, știam că tot ce rămâne din mama se află sub pământ, în cimitirul din Procida. Dar,

când era vorba de ea, rațiunea dădea înapoi, și, fără să-mi dau seama, ajungeam să cred pentru ea într-un paradis. Ce altceva putea fi acel cort oriental, ridicat între cer și pământ, plutind în aer, în care ea locuia singură, fără să facă nimic, doar contemplând cerul, transfigurată? Acolo, ori de câte ori îmi aminteam de mama, ea apărea firesc în gândurile mele. Mai târziu am ajuns să nu o mai caut cu gândul, și ea a dispărut; cineva a strâns magnificul cort oriental și l-a dus departe.

Când eram copil, mă rugam, sentimental, la ea, așa cum alții se roagă la Dumnezeu. Mama rătăcea mereu pe insulă, era atât de prezentă, acolo sus, suspendată în aer, că mi se părea că vorbesc cu ea așa cum vorbești cu o fată ieșită pe balcon. Era una din magiile insulei. Nu mergeam niciodată la mormântul ei, pentru că am urât întotdeauna cimitirele, și tot ce aducea aminte de moarte, și totuși una din vrăjile care mă țineau legat de Procida era acel mic mormânt. Căci, datorită faptului că mama era îngropată acolo, aproape mi se părea că fantastica ei făptură e prizonieră în atmosfera cerească a insulei, ca un canar în colivia lui de aur. Poate de asta, imediat cum mă îndepărtam cu barca de insulă, mă cuprindea o tristețe a singurătății care mă făcea să mă întorc. Era ea cea care mă chema ca sirenele.

Așteptări și întoarceri

Adevărul e că exista un alt motiv, și mai puternic, care, atunci când ieșeam în larg, mă făcea să întorc repede prora spre Procida: bănuiala că în lipsa mea s-ar putea să se întoarcă tata. Mi se părea insuportabil să nu fiu și eu pe insulă atunci când era el, din cauza asta, deși eram liber și-mi plăceau mult aventurile, nu ieșeam niciodată din marea Procidei ca să merg în alte locuri. Eram deseori tentat să fug cu barca în căutarea lui; dar înțelegeam repede cât de absurdă era speranța să-l pot găsi pe atâtea insule și continente. Dacă părăseam Procida, puteam să-l pierd pentru totdeauna, pentru că numai la Procida exista o certitudine: mai devreme sau mai târziu el avea să se întoarcă. Nu puteam ghici când se va întoarce. Uneori apărea brusc la câteva ore după ce plecase, iar alteori nu-l mai revedeam luni întregi. Iar eu

mereu, în fiecare zi, de câte ori sosea vaporul, și în fiecare seară, când mă întorceam la Casa junilor, speram să-l văd. Această eternă speranță era încă una din magiile Procidei.

Într-o dimineață, eu și Immacolatella, călătorind pe Torpilorul Antilelor, am hotărât să ajungem până la Ischia. Am vâslit aproape o oră, dar când am întors capul și am văzut că Procida se îndepărta tot mai mult, m-a cuprins o nostalgie atât de amară, că n-am putut s-o suport. Am întors barca și am pornit-o spre casă.

Tata nu scria niciodată scrisori, nu ne dădea niciodată vești despre el și nu ne trimitea salutări. Dar era fabuloasă pentru mine certitudinea că el există și că orice clipă trăită de mine în Procida era trăită și de el cine știe în ce loc, în cine știe ce cameră, printre tovarăși de aventuri străini, pe care eu îi consideram glorioși și fericiți doar pentru că erau alături de el (căci nu mă îndoiam că să fii aproape de tatăl meu e titlul de noblețe cel mai râvnit pe pământ).

Imediat cum mă gândeam: „Exact în momentul acesta, el...“, simțeam o sfâșiere teribilă, ca și cum în mintea mea un ecran negru ar fi fost sfârtecat și prin el treceau fulgere de romane minunate. În aceste apariții din fantezia mea, tata nu era aproape niciodată singur, în jurul lui se aflau siluetele neclare ale tovarășilor săi, iar aproape de el, însoțindu-l mereu ca o umbră, alesul acestui grup plin de noblețe, Pumnalul Algerian. Tata, agitându-și provocator pistolul, sare la prora unei uriașe nave armate, iar Pumnalul Algerian, căzut la pământ, poate rănit de moarte, se târâie după el întinzându-i ultimele cartușe. Tata înaintează în jungla deasă împreună cu Pumnalul Algerian, care, cu ajutorul unui cuțit, îl ajută să-și facă drum printre liane. Tata, în cortul său de război, se odihnește întins pe un mic pat de campanie, iar Pumnalul Algerian ghemuit pe jos, la picioarele lui, îi cântă la chitară o melodie spaniolă...

„Așteaptă să mai crești ca să mergi cu mine.“

În zilele mele de singurătate, mă înșelau uneori simțurile dându-mi dintr-odată iluzia că el s-a întors! Când priveam marea într-o zi cu furtună, mi se părea că, în zgomotul asurzitor al valurilor înalte, îi aud vocea strigându-mă. Mă întorceam brusc către plajă: era goală. Într-o după-masă, am ajuns

pe chei după sosirea vaporului și am văzut de departe un blond așezat la cafeneaua din piață. M-am îndreptat în grabă spre cafenea, convins că-l găsesc pe el care, de abia coborât de pe vas, se oprise să bea un pahar cu vin de Ischia, și m-am trezit în fața mea cu un străin brunet, care avea pe cap o pălărie de paie... Într-o seară, în timp ce mâncam în bucătărie, am văzut-o pe Immacolatella cum devine atentă și apoi aleargă brusc la fereastră, mă repezeam și eu sperând să-l zăresc afară, sosit pe neașteptate! și mai apucam să văd cum un motan, care se apropiase să ne pândească în timp ce mâncam, sărea de pe pervaz și fugea.

În fiecare zi, Immacolatella și cu mine asistam aproape la toate sosirile vaporului de la Napoli. Pasagerii care coborau erau în general persoane cunoscute, mai ales procidani, care plecaseră dimineața și se întorceau seara: expeditorul de mărfuri, soția croitorului, moașa, proprietarul Hotelului Savoia. Apoi, în anumite zile, după pasagerii obișnuiți, se vedeau coborând deținuții aduși la penitenciar. Îmbrăcați cu hainele lor, dar cu cătușe și însoțiți de gardieni, erau imediat urcați în duba poliției, care-i ducea la castel. Evitam să-i privesc în scurtul drum pe care-l făceau pe jos, nu din dispreț, desigur, ci din respect.

Între timp, marinarii ridicau pasarela, vaporul pleca înspre Ischia; nici de data asta blondul pe care-l așteptam nu venise.

Dar mai devreme sau mai târziu, el tot venea. Poate chiar într-o zi în care eu, pentru un motiv oarecare, nu fusesem pe chei când vaporul arunca ancora. Și atunci mi se întâmpla, cu adevărat, când mă întorceam acasă, ceea ce îmi imaginam întotdeauna că sunt himerele: el, stând pe pat în camera lui și fumând o țigară, cu valiza, nedesfăcută încă, la picioare.

Când mă vedea spunea: „Hei! Ai venit?“.

Dar în clipa aceea Immacolatella, care întârziase pe stradă, intra ca vântul, și tata începea obișnuita luptă cu ea, care era întotdeauna exagerată când își arăta bucuria. Eu interveneam strigându-i: „Gata! Ajunge!“.

Comportamentul ei exaltat mi se părea a fi semnul că n-avea prea multă minte. Ce își imagina că este? Cine știe câți câini mai grozavi decât ea întâlnise tata, în tot timpul care se scursese! În plus, după părerea mea,

primirile acelea extraordinare rezervate tatălui meu erau doar un pretext ca să facă gălăgie. Ei nu-i păsa prea mult că tata se întorsese, pentru ea eu eram stăpânul.

Până la urmă se potolea. Iar tata, fumându-și țigara, mă întreba: „Ce mai e nou?“.

Dar nu era prea atent la noutățile pe care i le spuneam. Mă întrerupea uneori în mijlocul frazei ca să întrebe: „Barca e în ordine?“ sau stătea să asculte clopotnița care bătea orele și, confruntând-o cu ceasul său, protesta: „Ce zice, șase fără un sfert? Nici vorbă, e aproape șase! Ceasul ăla o ia mereu razna“.

Apoi, urmat de noi, taciturn, agresiv începea să se învârtă prin Casa junilor, deschizând uși și ferestre, ca s-o ia din nou în stăpânire. Iar Casa junilor părea o mare navă împinsă de vântul oceanic pe căi minunate.

În cele din urmă, Căpitanul meu se întorcea în camera lui și se trântea pe pat, întins pe spate, cu o expresie nemulțumită și distrată. Se gândea oare să plece din nou? Se uita la cerul care se vedea pe fereastră și spunea: „Lună nouă“ cu aerul că spune: „Mereu aceeași lună. Obișnuita lună a Procidei!“.

Alte informații despre Amalfitan

În timpul ăsta, uitându-mă la el cu atenție, îi vedeam ridurile de sub ochi, dintre sprâncene, de lângă buze. Mă gândeam cu invidie că sunt semnele vârstei. Când voi avea și eu riduri va fi semnul că am crescut, și atunci noi doi vom putea sta mereu împreună.

În așteptarea acelei perioade fabuloase, hrăneam de multă vreme, în ceea ce privește prezentul, o altă speranță, pe care nu îndrăzneam să i-o mărturisesc tatălui meu, pentru că mi se părea prea ambițioasă. În sfârșit, într-o seară, m-am hotărât și l-am întrebat plin de curaj: „N-ai putea, cândva, să aduci cu

tine aici, la Procida, pe vreunul din prietenii tăi?“. Am spus vreunul din prietenii tăi, dar mă gândeam mai ales la unul (P.A.).

La început, tata nu mi-a dat un alt răspuns în afara unei priviri atât de răutăcioase, că un fior rece m-a străpuns până în inimă, m-am simțit chiar jignit și aș fi vrut să plec în camera mea și să mă las consolată de prietenia Immacolatellei. Dar dintr-odată am văzut cum ochii tatii încep să strălucească însuflețindu-se, ca și cum privindu-mă și-ar fi schimbat gândul. A zâmbit și am recunoscut zâmbetul acela fabulos care-mi amintea expresia caprelor și care mai fusese cândva primul semnal al confidențelor sale.

Am zâmbit și eu, chiar dacă eram încă destul de supărat. Iar el, încruntându-se, mi-a făcut această extraordinară declarație:

— Care prieteni! Să știi că aici, la Procida, pentru mine există un singur prieten și nu mai poate fi altul în afară de el. Nu vreau pe nimeni altcineva. Și așa va fi pentru totdeauna!

La auzul acestor vorbe, am simțit o emoție profundă. Cine era singurul său prieten aici, la Procida? Era deci posibil ca într-adevăr tata să dea de înțeles că vorbește despre mine?

Privindu-mă cu severitate a continuat:

— Uite acolo! Știi al cui e portretul acela? Întrebă indicându-mi fotografia Amalfitanului pe care o ținea întotdeauna în camera sa.

Atunci am șoptit:

— A lui Romeo.

Iar el a exclamat, pe un ton de superioritate mușcătoare:

— Foarte bine, puștiule!

— Când am venit prima oară aici, la Procida, a început să povestească și a făcut o grimasă amintindu-și, mi-am dat imediat seama (de altfel o știam

chiar și înainte de a debarca) că pentru mine este o insulă pustie! Am acceptat să mă numesc Gerace, pentru că un nume e la fel cu oricare altul. O spune și o poezie, din cele pe care le scriu fetele în albumele lor de amintiri:

Ce importanță are numele? Dă-i trandafirului

un alt nume: parfumul lui va fi oare mai puțin dulce?

Pentru mine Gerace însemna viitor proprietar de pământuri și de rente. Așa că m-am împodobit cu acest nume procidian. Și dacă Procida a devenit locul meu, n-a fost pentru familia Gerace, ci pentru el.

Îmi amintesc că atunci când am debarcat (și când toți mă priveau pieziș, ca pe un animal exotic), singurii care m-au onorat, așa cum mi se cuvine, au fost câinii lui. Erau opt, toți răi, și de obicei atacau pe oricine se apropia de ei. Dar când eu m-am cățarat până aici sus, ca să-i văd de aproape (îi zărisem de jos și mă interesau, pentru că erau de rase diferite și chiar frumoși), s-au adunat cu toții în jurul meu dând din coadă, ca și cum m-ar fi recunoscut și m-ar fi considerat deja stăpânul casei. Cu ocazia aceea am făcut faimoasa cunoștință și cu el, și de atunci, se poate spune, n-a mai trecut o zi fără să mă întorc aici. Drept să spun, continuam să vin mai mult ca să mă joc cu câinii decât pentru el, căci, deși se străduia să fie spiritual, nu era cine știe ce distracție pentru mine să stau să ascult pălăvrăgeala unui bătrân care, pe deasupra, era și orb. Dar, chiar dacă mie-mi plăcea mai mult compania câinilor decât a lui, era mulțumit doar să fiu acolo.

Uneori îmi spunea: „Am fost întotdeauna norocos, iar acum, înainte de a muri, am avut cel mai mare noroc. Singurul motiv pentru care îmi părea rău că nu m-am însurat era că n-am un fiu al meu pe care să-l iubesc cum mă iubesc pe mine. Și acum l-am găsit, îngerul meu, fiul meu ești tu!“.

Mai spunea și că în noaptea de dinainte de a mă cunoaște avusese mai multe vise și toate fuseseră profetice. Visase, de exemplu, că era din nou expeditor

și că primise, fără să știe de la cine, o casetă din lemn plăcut mirositor care conținea câteva splendide pietre colorate și niște mirodenii orientale care parfumau aerul ca o grădină. Apoi visase că, fiind încă sănătos și zvelt, mergea la vânătoare, pe insula Vivara, și câinii săi scoteau din vizuină o familie de iepuri, printre care un iepuraș frumos ca un înger, care avea pe blănița neagră o șuviță de aur. Apoi visase că în camera lui creștea un portocal amar, vrăjit, scăldat în lumina argintie a lunii... și alte asemenea viziuni.

Eu mustăceam, sceptic, auzindu-l ce povestește, pentru că știam bine că erau toate fanfaronade. Avea pretenția ca eu să cred că de când orbise avea întotdeauna vise fantastice, cu mult mai colorate decât realitatea, ba chiar că, pentru el, dormitul devenise o petrecere de gală, o aventură de poveste, în sfârșit, o a doua viață. Dar eu îl cunoșteam foarte bine și recunoșteam imediat marca fabricii în toate lăudăroșeniile alea. Înțelegeam perfect că nu erau decât invenții, că voia să mă convingă, ca să se împăuneze în ochii mei și să nu-mi facă o impresie prea proastă cu mizerabila lui bătrânețe. Însă adevărul era că pentru el se terminase timpul când se putea consola în vis. Așa cum se întâmplă cu bătrânii ajunși aproape de sfârșit, suferea de insomnie, dar și de manii stupide, de frenezii, de obsesii care-l nelinișteau zi și noapte. Se știau foarte bine lucrurile astea despre el, aici la Procida. Dar el nu voia să le recunoască, în primul rând din vanitate, apoi pentru că intuia că, dacă s-ar fi obișnuit să mi se plângă de necazurile lui, l-aș fi părăsit cât se poate de repede. Așa sunt eu, n-am vocație de soră de caritate. Chiar și mama îmi striga asta de câte ori se ivea ocazia: Tu ești ca ăia despre care se vorbește în Evanghelie, care, dacă un prieten le cere o bucată de pâine, ei îi dau o piatră.

De fapt, adevărul e că, dincolo de toate lăudăroșeniile sale, singurul vis frumos pentru el era compania mea, nu-ți trebuia prea mult s-o înțelegi. Cât despre mine, chiar dacă mi-ar fi plăcut să mai schimb, nu aveam prea mult de ales în ceea ce privește distracția aici la Procida. Nu aveam niciun alt prieten, niciun loc unde să merg, și mai ales n-aveam niciun ban în buzunar. Căci bunicul tău, înainte de a mă lăsa moștenitor, nu-mi dădea un sfanț, nici eu nu-i ceream. Preferam să-i cer lui, Amalfitanului, dar el îmi dădea cu părere de rău și mai ales puțin, cât să-mi ajungă de țigări, pentru că se temea că dacă aveam mai mulți bani puteam să o șterg de pe insulă.

Așa că, vrând nevrând, în fiecare zi eram aici.

Uneori îmi spunea: „Când te gândești că în trecut am văzut atât de multe locuri și persoane, aş putea umple o țară întreagă cu câți oameni am văzut. Iar pe prietenul cel mai drag din toată existența mea, care ești tu, l-am întâlnit doar acum, când sunt orb. Ca să spun că am cunoscut toată frumusețea vieții, mi-ar fi fost de ajuns să văd o singură persoană: pe tine. Și tocmai pe tine n-am putut să te văd. Acum, la gândul că voi muri, că voi părăsi viața asta și insulița asta frumoasă care e Procida, unde am cunoscut orice fel de senzație și orice fel de fericire, mă consolez cu o speranță: unii cred că morții sunt spirite și văd totul, cine știe dacă nu-i adevărat. Iar dacă e adevărat, o să te pot vedea după ce mor. Asta mă consolează când mă gândesc la moarte. Tu ce crezi?“. Eu îi răspundeam: „Speră, speră, Amalfi (așa-i spuneam de obicei), dacă morții văd cu adevărat, poți fi mulțumit că mori. Ca să mă vezi, zău că merită! Păcat că realitatea e alta: vrei să știi ce diferență e între un orb ca tine și un mort?“ „Ce diferență? Spune-mi!“ „Că un orb ca tine mai are încă ochii, dar nu mai vede, pe când un mort nu vede, dar nu mai are nici ochii. Poți fi sigur, Amalfi, tu nu m-ai văzut niciodată și nici n-o să mă vezi în vecii vecilor.“

Îmi cerea încontinuu să-i descriu cum arăt: fizionomia mea, culoarea feței și a ochilor, dacă aveam punctișoare pe iris, dacă aveam un cerculeț în jurul pupilelor și așa mai departe. Eu, ca să nu-i satisfac prea mult curiozitatea, îi răspundeam când într-un fel, când într-altul, după cum aveam chef. O dată îi spuneam că am ochii injectați de sânge ca tigrii, altă dată că am un ochi albastru și unul negru. Sau îi spuneam să am o cicatrice pe obraz, și imediat îmi contractam mușchii feței, astfel încât, atunci când îmi pipăia obrazul ca să se convingă, dădea peste o scobitură profundă și aproape că începea să creadă.

Apoi îmi spunea: „Pe de o parte e mai bine pentru mine să nu te văd niciodată când voi fi mort. La ce aş putea să mă aștept, dacă nu la o teribilă neplăcere, căci ar trebui să văd că ți-ai făcut alți prieteni și îți petreci timpul cu ei, așa cum înainte ți-l petreceai cu mine? Să te văd împreună cu alți prieteni, poate chiar pe insula asta, unde prietenia noastră e scrisă până și pe pietre, până și în aer!“ „A, de asta poți fi sigur, îi răspundeam. Compania morților e bună pentru lumea cealaltă, dar eu sunt VIU și o să-mi caut

companie printre cei vii. Cu siguranță o să am lucruri mai bune de făcut în viața mea decât să cultiv crizanteme pe un mormânt!“ El nu voia să mă lase să văd durerea pe care o simțea auzind un asemenea răspuns, dar devenea palid și trăsăturile feței păreau să i se descompună. Pentru el suferința era mai rea decât pentru alții, fiindcă, până în acei ultimi ani ai existenței sale, nu cunoscuse durerea. Înainte, viața lui fusese doar joacă și petreceri. Nu știuse niciodată că se poate suferi din cauza altei persoane. Și uite așa, eu l-am învățat asta.

Cel mai tare îl speria faptul că eu, într-o bună zi, nemaivând răbdare, am să părăsesc Procida. Când întârziem mai mult, îl cuprindea bănuiala că plecasem fără să-i spun nimic și că poate mă aflu deja în largul mării. Dar eu nu m-am îndepărtat niciodată de insulă, în cei doi ani cât a mai trăit, până când, într-o noapte, când eu dormeam ca de obicei în casa bunicului, a murit pe neașteptate, aici, singur, fără măcar să-și poată lua rămas-bun. În ziua următoare m-am simțit cumva ciudat.

În primul moment, am vrut să mă conving cu orice preț că era vorba doar de un leșin, și chiar am strigat la medic, spunându-i că e un biet doctor de țară, un nenorocit, de aia zicea că nu mai e nimic de făcut! Și că era datoria lui să caute imediat un remediu! Un medicament, o injecție! Era datoria lui! Așa îi porunceam! Pretindeam, nici mai mult nici mai puțin, ca medicul să-l învie fără întârziere, atât de înnebunit eram. Iar când, după ce medicul a plecat, m-am trezit singur cu mortul, am făcut o teribilă criză de nervi (eram foarte tânăr încă) și am început să plâng în hohote. Plânsul mă înfură și-l insultam pe mort făcându-l laș, bufon, nerușinat, pentru că murise fără ca măcar să-și ia rămas-bun de la mine. Acesta mi se părea cel mai rău lucru, cel mai inacceptabil, nu știu de ce îi dădeam acelui rămas-bun o importanță unică, fatală. Și mă înfuriam gândindu-mă la toate momentele în care, fără să am nimic special de făcut, doar dintr-un capriciu sau ca s-o fac pe grozavul, îl lăsasem pe Amalfitan singur aici, să-mi aștepte inutil vizita zile întregi! În realitate, foarte bine făcusem: nu trebuie să-ți alinți prea mult aproapele. Dimpotrivă, să-l trimiți din când în când la dracu', altfel ar fi sfârșitul! Viața noastră ar merge înainte cu greu, ca o barcă plină de balast, și ne-ar duce la fund să murim asfixiați... Dar în momentul acela nu mai raționam, și toate orele și zilele pe care le petrecusem departe de casa Amalfitanului, ca să-l

chinui și s-o fac pe teribilul, mi se păreau niște comori pe care le risipisem fără să-mi dea nicio satisfacție!

(Ajuns aici cu rememorarea, tata și-a ridicat privirea spre portretul Amalfitanului, cu o expresie de prietenie duioasă, dar imediat după aceea a izbucnit într-un râs teatral, insolent, ca și cum și-ar fi bătut joc de mort.)

Acum mi se părea că, în comparație cu Romeo Amalfitanul, nimic și nimeni nu merită să-mi pierd timpul; și mă simțeam convins și sigur că nu voi putea întâlni niciodată o ființă atât de minunată, de fascinantă, o ființă la fel de frumoasă! Da, mi se părea fără nicio îndoială, categoric, că doar el poseda darul adevăratei frumuseți! Dacă mi-ar fi fost prezentată în momentul acela regina din Saba sau zeul Marte în persoană sau zeița Venus, i-aș fi considerat niște figuri vulgare, frumuseți de cafenea sau de carte poștală în comparație cu el. Cine altul mai avea zâmbetul acela puțin febril, șmecheresc și delicat, trupul acela înalt și zvelt, mâinile mici care gesticulau la fiecare cuvânt, mai ales când născocea tot felul de povești! Și ochii care-i dădeau o grație teribilă, pentru că erau umiliți, iar expresia lor părea o privire pierdută, fără suflet, fără rațiune, diferită de privirile omenești.

Și comportamentul lui! Lipsit de apărare, nesigur și rușinat (pentru că se rușina teribil că e orb), și totuși fastuos, întotdeauna fastuos! Grația celor mai frumoși dansatori sau a îngerilor nu avea nicio valoare, era inferioară în comparație cu a lui!

Până și cărlionții lui cărunți, care-i coborau pe după urechi ca o coamă, și felul în care se îmbrăca, provincial, cu pantalonii ăia strâmți, mai degrabă ridicoli, mi se păreau de o supremă eleganță. Și grația, eleganța lui făceau să-mi crească disperarea. Orb blestemat, idiot! Dacă exista cu adevărat infernul, eu îi doream să fi ajuns deja acolo!

Compania lui, care până cu o zi înainte era sigură, credincioasă și la dispoziția mea oricând, devenise ceva imposibil. Gândul acesta disperat mă înfuria atât de tare, încât m-am azvârlit la pământ plângând și mușcând picioarele de fier ale patului său. Strigam: Amalfi! Amalfi! Și-mi aduceam aminte de glumele proaste pe care i le făcusem când era în viață. Regretam, dar, totodată, îmi venea aproape să râd, amintindu-mi, de exemplu, de momente în care, în timp ce el îmi povestea cu gesturi ample visele sale,

plecam dintr-odată pe furiș și mă ascundeam în vreun colț, prefăcându-mă că dispar ca ceața. După o vreme, simțea că nu mai sunt acolo și, descumpănit, începea să mă strige, să mă caute prin camere pipăind cu bastonul pereții. Și câinii ațâțați de mine, în loc să-l ajute, făceau în jurul lui o hărmălaie fără rost, ca și cum și ei, împreună cu mine, s-ar fi amuzat să-l irite. După aceea vor fi avut probabil și ei remușcări, și așa se explică poate sinuciderea lor, dacă e adevărat că acesta a fost tragicul lor sfârșit.

Acum el era cel care mă lăsa să strig fără să răspundă. Dacă s-ar fi trezit, măcar pentru o oră, ar fi auzit de la mine lucruri minunate, numai adevăruri fără umbra vreunei minciuni, și ar fi avut tot dreptul să se împăuneze! Știam că nu mai auzea și nu mai vedea pe nimeni în vecii vecilor, și totuși trebuia cu orice preț să-i dau o dovadă, un semn care să ne salveze prietenia de moarte!

Atunci, punându-mi palma pe mica lui mână rigidă și acoperită de inele ca aceea a unui sultan, i-am promis cu jurământ că, oricâți prieteni aș putea avea în viitor, îi voi ține întotdeauna departe de Procida! Pe insula aceasta, care a fost locuită pentru mine numai de prietenia noastră, amintirea lui va fi pentru totdeauna singurul meu prieten. Așa i-am jurat. Iar aici, la Procida, unde numele unite ale lui Wilhelm și Romeo sunt scrise până și pe pietre, până și în aer, eu n-o să vin însoțit de alți prieteni. Dacă aș face-o, aș păcătui prin trădare și sperjur și aș condamna prietenia noastră la moarte!

Un vis al Amalfitanului

După o asemenea afirmație solemnă, tata a privit cu răutate portretul Amalfitanului, ca și cum i-ar fi spus: „Ești mulțumit, mortule, de acest omagiu adus capricioasei tale nebunii?” și apoi a oftat.

Așadar, tata îl avea întotdeauna pe insulă lângă el pe Romeo, tovarăș credincios, așa cum, în afara insulei, avea întotdeauna alături pe Pumnalul Algerian! Fiecare avea preferințele și secretele sale; fiecare rămânea pentru mine necunoscut și inaccesibil. Copilăria mea, m-am gândit, era

întotdeauna cauza destinului amar ce-mi era hărăzit. Moartea lui Romeo, maturitatea Pumnalului Algerian, o lăsau în urmă, excluzând-o din împărăția vrăjită a tatălui meu.

Am tăcut o vreme, apoi am spus:

— Timp de doi ani n-ai plecat niciodată din Procida, nici măcar o singură dată! (Mă gândeam: ce epocă fericită! oh, de ce nu mă născusem încă?)

— Niciodată! a confirmat tata. Ce zici de asta? a fost o întâmplare unică! Ei, de fapt, n-a fost doar meritul întâmplării, a fost și meritul lui Amalfi. Era un vrăjitor și știa cum să mă țină în Procida. Pe de altă parte, eu mă gândeam: e bătrân, în curând o să se care, pot să-i dăruiesc puțin din timpul meu. Cu atât mai mult cu cât îmi convenea, dacă nu pentru altceva, mi-a folosit să moștenesc această casă minunată! — și tata a râs răutăcios uitându-se la Amalfitan ca și cum ar fi vrut să-l provoace.

Apoi, poate părându-i rău, l-a privit din nou cu un zâmbet dezarmant, copilăresc și lăsându-se în voia amintirilor, a continuat:

— Când m-a numit moștenitorul casei, mi-a ținut și un discurs, ca într-un mare roman: „Acest palat este obiectul pe care l-am iubit cel mai mult pe pământ, de aceea ți-l las ție. Îți mai las și niște bani, pe care-i am la Banca din Napoli, așa că, adăugându-i la proprietatea tatălui tău, o să fii aproape bogat. E o mare satisfacție pentru mine gândul că vei putea să nu lucrezi, pentru că munca nu e pentru bărbați, e pentru fraieri. Poți din când în când să faci câte ceva, așa de plăcere, important e să nu fie muncă. Un efort neînsemnat poate să ți se pară util și plăcut, munca, în schimb, e ceva inutil și distruge fantezia. În orice caz, dacă eventual nu-ți ajung banii, și va trebui totuși să lucrezi, te sfătuiesc să cauți o meserie care să-ți lase fantezia liberă cât mai mult posibil, de exemplu expeditor de mărfuri. Dar să trăiești fără nicio meserie e cel mai bun lucru, mulțumește-te să mănânci numai pâine, important e să nu fie muncită!

Casa pe care ți-o las a fost pentru mine palatul din povești, un paradis terestru, iar în ziua în care va trebui să-l părăsesc, mă va consola gândul că va deveni locuința ta. M-am resemnat și la gândul că nu vei locui aici singur, ci cu soția ta. E drept, pare ciudat, dar tu ești unul dintre cei cărora,

dacă n-au o soție care să-i aștepte undeva, nu le rezistă inima. Ei bine, eu nu mă opun destinului și fanteziei tale: adu-ți, deci, în casa asta soția. Din fericire pentru mine, atunci eu n-o să mai fiu aici, căci, până și ultima suflare aş prefera s-o dau mai degrabă în fața călăului decât în fața unei femei. Așa orb cum sunt, la gândul că aş putea avea în fața ochilor o femeie, până și moartea mi-ar sta în gât, n-aş muri, aş plesni! Orice se poate ierta aproapelui tău (cel puțin în pragul morții), dar urâtenia, nu! Și, dacă mă gândesc, orice urâtenie mi s-ar părea frumoasă dacă o compar cu urâtenia femeilor. La naiba, cât sunt de urâte! Unde altundeva mai poate exista o urâtenie atât de amară? Atât de specială? Încât, chiar dacă n-o privești și n-o vezi, doar la gândul că există te trec fiori.

Mai bine să nu ne gândim! Deci, tu, dragul meu Wilhelm, o să te însori și o s-o aduci aici și o să-ți faci o familie, acesta ți-e destinul. Iar eu, ți-am mai spus, n-o să mă împotrivesc. Sunt problemele tale și nu mă privesc. Mi-ar fi de ajuns o altă speranță: că locul prieteniei, în casa asta, cel puțin, și pe insulița asta a Procidei, îl păstrezi doar pentru mine!

Dar gata, asta e deci casa ta, și tu te vei întoarce aici mereu, sunt sigur de asta, pentru că ne întoarcem mereu acasă, și și pentru tine e o grădină vrăjită insulița asta a mea.

Te vei întoarce mereu, sigur, dar, adaug, n-o să stai niciodată mult timp. În privința asta, dragul meu stăpân, nu vreau să-mi fac iluzii. Cei ca tine, cu două feluri de sânge în vene, nu-și găsesc niciodată pacea și mulțumirea, când sunt acolo, ar vrea să fie aici, și, imediat cum se întorc aici, le vine dorul de ducă. Tu o să mergi dintr-un loc într-altul, ca și cum ai evada dintr-o închisoare sau ai alerga după cineva, dar în realitate vei urmări doar destinele diferite care se amestecă în sângele tău, pentru că sângele tău e ca un animal hibrid, e ca un grifon sau ca o sirenă. Vei putea chiar găsi o companie pe gustul tău, printre atâția oameni întâlnești în lume, dar, de cele mai multe ori, vei rămâne singur. Un sânge amestecat rareori e mulțumit când are companie, există întotdeauna ceva ce îi face umbră, dar în realitate el e cel care-și face singur umbră, așa cum hoțul și comoara își fac reciproc umbră.

Apropo, vreau să-ți povestesc visul pe care l-am avut azi-noapte. Am visat că sunt tânăr, elegant, plin de curaj. Ajunsesem probabil un mare Vizir sau

cam așa ceva, eram îmbrăcat cu niște haine turcești din mătase strălucitoare, de culoarea (spun, ca să-ți faci o idee) florii-soarelui; dar ce zic floarea-soarelui? Mult mai frumoasă! Nu pot găsi o comparație potrivită! Aveam un turban cu o pană lungă și în picioare niște pantofi de dansator și mergeam cântând într-un loc minunat, prin părțile Asiei, unde nu era nicio altă persoană, în mijlocul unor pajiști cu trandafiri. Eram mulțumit, sprintar, aveam un gust plăcut în gură și în jurul meu azeam suspine. Dar mi se părea ceva normal (asta-i ciudățenia viselor) și în mintea mea îmi explicam foarte clar motivul acelor suspine. Explicația mi-o mai aduc încă aminte și e chiar una logică, un adevărat concept filosofic (cine știe de ce eu am parte mereu de vise atât de extraordinare). Ascultă, spune tu dacă nu-i un concept frumos:

Se pare că sufletele vii pot avea două destine: unele se nasc albină și altele trandafir. Ce face roiul de albine cu regina lor? Se duce și fură de la toți trandafirii puțină miere, ca s-o ducă în stup, în căsuțele lor. Și trandafirul? Trandafirul are în el propria-i miere: mierea de trandafir e cea mai iubită, cea mai prețioasă! Cel mai dulce lucru care te face să te îndrăgostești, trandafirul îl are în el însuși, nu trebuie să-l caute în altă parte. Dar uneori trandafirii, aceste făpturi divine, suspină de singurătate! Trandafirii neștiutori nu-și înțeleg propriul mister.

Primul dintre toți trandafirii e Dumnezeu.

Dintre cei doi, trandafirul și albina, cea mai norocoasă, după părerea mea, e albina. Iar Regina albinelor are un noroc uriaș! Eu, de exemplu, m-am născut Regină. Și tu, Wilhelm? După părerea mea, tu, dragul meu Wilhelm, te-ai născut cu destinul cel mai dulce și cel mai amar: «tu ești albina și ești și trandafirul»“.

Un vis al lui Arturo

Când mă gândesc acum la conversațiile cu tata și revăd scenele din perioada aceea îndepărtată, totul capătă pentru mine o semnificație diferită față de

cea de atunci. Și îmi vine în minte povestea cu pălărierul care plângea sau râdea pe dos, pentru că îi era dat să vadă realitatea prin imaginile reflectate de o oglindă vrăjită.

Pe atunci, din ceea ce spunea tata (fie că era pe un ton vesel, fie tragic, fie în joacă), eu nu puteam înțelege altceva în afară de ceea ce răspundea la certitudinea mea absolută: că el, deci, era întruchiparea perfecțiunii și a fericirii umane! Dar poate și el, drept să spun, îmi alimenta concepțiile acelea de copil, punându-se mereu într-o lumină avantajoasă. Dar dacă totuși (să ne imaginăm ceva neverosimil) i-ar fi venit ideea să se calomnieze făcându-mi cele mai negre mărturisiri și declarându-se o canalie nepedepsită, pentru mine ar fi fost același lucru. Pentru mine, cuvintele lui erau departe de orice rațiune și însușire pământească. Le ascultam cum se ascultă o liturghie sfântă, în care drama recitată nu mai este decât un simbol, iar adevărul ultim care se celebrează este beatitudine. Această ultimă, adevărată semnificație este un mister pe care doar fericirii o cunosc, e inutil să-i căutăm explicația cu mijloace omenești.

Eu, asemenea misticilor, nu voiam să primesc explicații de la el, ci doar să-i dedic întreaga mea credință. Ceea ce așteptam de la el era o răsplată pentru această credință, și acest Paradis visat mi se părea încă foarte îndepărtat (nu e doar un fel de a spune), nu reușeam să ajung acolo nici măcar în vis.

Deseori, mai ales în absența lui, când dormeam îl visam pe tata; nu erau niciodată vise care, cum s-ar spune, vor să ne compenseze realitatea (sau doar să ne păcălească) cu false triumfuri. Erau întotdeauna vise profunde, care îmi aminteau amărăciunea condiției mele și își retrăgeau, atât de simplu, promisiunile în care putusem să cred în timpul zilei. Vise care îmi dădeau un sentiment acut și precis de durere, pe care încă n-o cunoșteam (dintr-o neștiință normală la un copil) în realitate.

Unul din visele acelea mi-a rămas în memorie:

Tata și cu mine coboram pe o stradă pustie, el era foarte înalt, acoperit cu o armură strălucitoare, iar eu, un copil care-i ajungea până la brâu, eram un recrut, cu obiele înfășurate pe pulpe și o uniformă dintr-un material gri-verzui prea largă pentru mine. El merge cu pași mari, iar eu plin de entuziasm reușesc cu greu să mă țin după el. La un moment dat, fără ca

măcar să mă privească, îmi ordonă brusc: „Du-te să-mi cumperi țigări!“. Fericit să primesc ordine de la el, fug la tutungerie și, fără ca el să mă vadă, sărut pachetul de țigări înainte să i-l dau.

El, chiar dacă nu m-a văzut sărutând pachetul, a simțit în el, imediat cum i l-am dat și l-a privit, ceva ce merită tot disprețul. Și pe un ton brutal îmi strigă: „Oacheș răzgâiat ce ești!“.

Ultimele întâmplări

Așa a trecut copilăria lui Arturo. Aveam aproape paisprezece ani când Immacolatella, care avea opt, și-a găsit un iubit. Era un câine negru, cu părul creț, cu niște ochi plini de pasiune, care locuia într-o casă destul de îndepărtată, prin părțile Vivarei, și pleca de acolo în fiecare seară, exact ca orice logodnic, ca să vină s-o vadă. Ne învățase obiceiurile și, ca să ne găsească acasă, venea la ora cinei. Dacă vedea că la fereastra de la bucătărie nu e încă lumină, aștepta răbdător; dacă era lumină, își anunța încă de departe sosirea lătrând și, când ajungea, zgâria ușa că să-i deschidem. Imediat cum intra, ne saluta scoțând niște sunete înalte, care păreau anunțul unor trâmbițași regali, apoi alerga de trei-patru ori în jurul mesei, cum fac campionii la începutul turneelor. Știa să se poarte cu multă bărbăție și galanterie, când luam cina ne privea dând din coadă, fără să ceară nimic, lăsându-ne să înțelegem că singurul motiv al vizitelor sale era unul sentimental, iar dacă eu îi aruncam un os, nu se atingea de el, așteptând să-l ia Immacolatella. Era probabil o corcitură cu vreun câine de curse, își ținea tot timpul capul ridicat, era curajos, iar Immacolatella era mulțumită. O trimiteam afară, sub cerul înstelat, să se joace cu el, iar eu stăteam deoparte, dar după puțin timp ea îl părăsea și se întorcea la mine, să-mi lingă mâinile, de parcă ar fi vrut să-mi spună: „Tu ești viața mea“.

Când a intrat în călduri, Immacolatella a rămas gravidă pentru prima oară în viața ei. Dar poate că era deja prea bătrână sau nu putea face față din cauza

vreunei malformații din naștere, pentru că, atunci când a născut puii, a murit.

Erau cinci: trei albi și doi negri. Am sperat să-i salvez măcar pe ei și l-am trimis pe Costante să caute pe insulă o cățea care să-i poată alăpta. Abia după câteva ore s-a întors cu o cățea roșcată, slabă, de ai fi zis că e o vulpe, dar poate era prea târziu, puii nu voiau să sugă. M-am gândit să-i hrănesc chiar eu cu lapte de capră, cum făcuse Silvestro cu mine, dar n-am avut nici măcar timpul să încerc. Erau slăbiți și născuți înainte de termen, i-am înmormântat împreună cu mama lor în grădină, sub roșcov.

Am hotărât că n-o să-mi mai iau niciodată un câine în locul ei, preferam să rămân singur și mai degrabă să-mi amintesc de ea decât s-o înlocuiesc. Îl uram pe câinele acela negru, care se plimba fără griji, ca și cum n-ar fi cunoscut nicio Immacolatella pe insulă. De câte ori se apropia de mine, așteptând să ne jucăm împreună ca înainte, îl alungam.

Când, după o vreme, tata a venit la Procida și mi-a pus obișnuita întrebare: „Ce mai e nou?“, am întors capul fără să-i răspund. Îmi era imposibil să rostesc: „Immacolatella a murit“.

I-a spus Costante, iar tatei i-a părut rău, pentru că-i plăceau animalele și ținea mult la Immacolatella.

De data asta a rămas la Procida numai o după-amiază și o noapte, venise doar să-și ia niște acte de la Primărie. A absentat aproape o lună și apoi a apărut din nou, ca să plece și de data asta a doua zi, după ce a luat de la arendaș o sumă de bani. Dar, atunci când m-a salutat, pentru prima dată în viață, m-a informat asupra destinației și a datei în care se va întoarce.

Mi-a explicat că de câteva luni se logodise cu o napolitană și că merge la Napoli să se căsătorească. Nunta era fixată pentru joia din săptămâna în curs și imediat după aceea urma să se întoarcă la Procida cu soția.

Așa că, mi-a spus, eu va trebui să merg să-i aștept joi, la vaporul de la ora trei, pe chei.

1. Boote, în original. Denumirea constelației în terminologia latină a Uniunii Astronomice Internaționale este Bootes, iar steaua cea mai luminoasă din această constelație este Arcturus.
2. Parter și etajul I.
3. Secolul XIX.
4. În continuare, Casa junilor.
5. Titlu nobiliar german datând din epoca lui Carol cel Mare.
6. Pas în Munții Pirinei, la granița dintre Spania și Franța, locul unde a murit Roland, cavaler al lui Carol, în timpul unei lupte dintre franci și basci. Intrat în legendă, Roland va deveni unul dintre eroii Ciclului carolingian, nedespărțit de sabia, calul și cornul său.
7. Personaj aparținând culturii populare napolitane, un fel de haiduc modern.
8. Dans popular specific sudului Italiei.

Capitolul al doilea

O după-amiază de iarnă

O după-amiază de iarnă

Era iarnă și în după-amiaza aceea o ploaie rece acoperea cu ceață Procida și golful. În asemenea zile, atât de rare la noi, insula pare o flotă care și-a strâns cele o mie de pânze colorate și înaintează pe apă fără zgomot, către Hiperboreeni. Fumul navelor de pasageri care parcurg obișnuitul traseu cotidian și lungile lor fluierături străpung aerul, par semnalele unor trasee misterioase, în afara destinului tău: treceri de contrabandiști, de vânători de balene, de pescari eschimoși: comori și migrații! Aceste semnale îți aduc o veselie a aventurierului și, uneori, o descumpănire, ca și cum ar fi vorba de salutări de moarte.

Împlinisem de puțină vreme paisprezece ani; doar cu câteva zile în urmă aflasem că începând din ziua aceea, odată cu sosirea vaporului de la ora trei, existența mea se schimba. Și, în așteptarea orei trei, oscilând între nerăbdare și repulsie, mă plimbam prin port.

Când m-a anunțat că se căsătorește cu necunoscuta aia napolitană, tata, pe un ton liniștit (care părea fals, atât era de neobișnuit), mi-a spus: „O să ai o mamă nouă“. Iar eu, pentru prima oară de când mă născusem, simțeam o revoltă împotriva lui. Nicio femeie nu putea să se numească mama mea și niciuneia nu voiam să-i spun așa, în afară de una singură, care era moartă! Acum, în atmosfera asta cețoasă, o căutam pe singura mea mamă, regina mea orientală, sirena mea, dar ea nu-mi răspundea. Poate din cauză că sosea o intrusă, se ascunsese sau fugise.

Nu încercam absolut deloc să-mi imaginez cum arată sau ce fel de caracter ar putea avea noua soție a tatălui meu. Respingeam orice curiozitate. Îmi era egal dacă femeia aia era într-un fel sau în altul. Ea însemna pentru mine doar Datoria. Tata o alesese, iar eu nu trebuia s-o judec.

După cărțile pe care le citisem, o mamă vitregă nu putea să fie decât o ființă perversă, ostilă și demnă de ură. Dar, ca soție a tatălui meu, ea era pentru mine o persoană sacră!

La apariția vaporului, m-am îndreptat cu pas leneș spre chei. Am încercat să-mi distrag atenția uitându-mă la manevrele de ancorare, dar primii pasageri pe care i-am văzut au fost ei doi, nemișcați pe punte, așteptând să se coboare pasarella.

Tata avea obișnuita lui valiză, iar ea o alta, cam de aceeași mărime. În timp ce tata, care încă nu mă văzuse, căuta biletele pentru control, eu m-am dus imediat în fața ei și, fără nicio explicație, i-am luat bagajul din mână, era datoria mea, o știam. Dar am simțit pentru o clipă că-mi opune rezistență, ca și cum aș fi fost un hoț de valize. Apoi, imediat, recunoscând în gestul meu un indiciu, m-a privit cu vioiciune. L-a făcut atent pe tata, trăgându-l ușor de haină, și l-a întrebat:

— Vilèlm, ăsta-i Arturo?

— A, ești aici, a zis tata.

Ea a roșit, pentru că mă crezuse hoț, și mi-a făcut un mic gest de salut, plin de încredere, dar și de discreție.

Noroc că nu i-a trecut prin minte să mă îmbrățișeze, cum se obișnuiește între rude. Aș fi respins-o pentru că, într-adevăr, e greu să te obișnuiești cu ideea că cineva e ruda ta, așa, de la o zi la alta.

După ce i-am luat valiza, am văzut că avea și o poșetă uzată și atât de plină de obiecte, că nu se putea închide. Am dat să-i iau din mână și greutatea aia, dar ea a strâns și mai tare poșeta, nevrând să mi-o dea, și a ținut fermoarul cu amândouă mâinile, de parcă ar fi apărât o comoară.

Am pornit-o toți trei către piațeta portului. Deși duceam valizele, tata și cu mine mergeam mai repede decât ea, care pășea cu stângăcie pe tocurile înalte. Nu părea să fie obișnuită cu ele și se împiedica tot timpul.

M-am gândit că aș fi preferat să umblu cu picioarele goale decât să mă adaptez la așa niște pantofi de damă.

În afară de tocurile înalte și de pantofiorii ei noi, soția tatălui meu nu avea chiar nimic impunător, nici rar! Ce-mi imaginasem? Că o să văd sosind,

alături de tata, vreo ființă minunată, care să ateste existența faimoasei specii feminine descrise în cărți? Napolitana asta, cu hainele ei lălâi și tocite, nu apărea foarte diferită de obișnuitele pescărițe sau țărănci din Procida. Mi-a fost suficientă doar o privire ca să văd că era urâtă ca toate celelalte femei.

Asemenea lor, era șleampătă, avea fața albă și rotundă, ochii negri și părul (din care șalul cu care era legată la cap lăsa să se vadă doar foarte puțin) negru ca pana corbului. Și nici măcar nu s-ar fi spus că e o tânără soție, părea să aibă trupul unei femei mature, dar nu și chipul, după care eu, deși nepriceput la vârsta femeilor, am recunoscut, printr-o intuiție imediată, că era aproape o copilă, doar cu puțin mai mare decât mine. Acuma, e adevărat că o fată la cincisprezece-șaisprezece ani (pentru că atâtia trebuia să aibă) a crescut deja și e mare; în timp ce un băiat la paisprezece ani e considerat încă un puști. Și totuși, mă revolta tot mai mult pretenția tatălui meu: că eu, ca să nu mai luăm în considerare alte motive, aș putea accepta ca mamă o persoană mai mare decât mine cu doar doi ani, dacă nu chiar mai puțin.

Era destul de înaltă pentru o femeie, și mi-a fost rușine și ciudă când am văzut că era cu mult mai înaltă decât mine (asta, însă, n-a durat mult. Mi-au fost suficiente câteva luni ca s-o ajung. Iar la sfârșit, când am plecat de pe insulă, de abia îmi ajungea până la bărbie).

Tata a chemat cu un gest trăsură, care s-a apropiat încet de noi. Femeia privea cu ochii cășcați piața portului și oamenii, pentru că era pentru prima oară când venea pe insulă.

În trăsură, m-am înghesuit lângă birjar, dar cu fața spre ei, care stăteau unul lângă altul pe bancheta de catifea. Birjarul a ridicat burduful pentru a-și apăra clienții de ploaie, și femeia, imediat ce s-a așezat la adăpost, s-a grăbit să-și curețe pantofii cu marginea rochiei. Pantofiorii ăia (din lac negru, cu cataramă aurite) erau, trebuie s-o recunosc, cei mai eleganți pe care-i văzusem vreodată, iar ea îi trata ca și cum ar fi fost pur și simplu niște obiecte sacre!

Tata, care în momentul acela o privea pe furiș, a zâmbit ușor, nu era clar dacă amuzat sau ironic. Dar ea, aplecată peste pantofi, n-a observat, altfel cred că s-ar fi făcut roșie ca focul.

Nu-ți trebuia prea mult ca să înțelegi că pur și simplu îl venera pe tata. Chiar și atunci când făcea anumite gesturi spontane (ca mai înainte, când îl trăsesse de haină), avea un aer ezitant și puțin speriat. Iar tatăl meu, chiar dacă părea mulțumit că-și aduce acasă o asemenea femeie, nu o trata deloc cu familiaritate. Nu-i vedeam șușotind, nici îmbrățișându-se sau sărutându-se, cum se aude că fac logodnicii sau tinerii căsătoriți aflați în luna de miere. Asta îmi plăcea. El avea obișnuitul lui aer de detașare arogantă, iar ea stătea sobră, destul de departe de el, ținând în poală prețioasa-i poșetă, căreia îi strângea încuietoarea cu toate cele zece degete. Avea mâini mici și aspre, înroșite de frig, și am observat că pe stânga purta un mic inel de aur: verigheta de la tata. El, în schimb, nu purta niciun inel.

Niciunul dintre noi nu scotea o vorbă. Ea privea cu atenție satul. Ai fi zis, după expresia pe care o avea, că își imaginează că intră în cine știe ce metropolă istorică, la Bagdad sau la Istanbul, și nu pe insula Procida, care nu e chiar atât de departe de Napoli! Din când în când îi aruncam câte o privire pe furiș și-i vedeam din nou ochii uimiți, mari și strălucitori, cu genele ca vârfurile unei stele. În penumbra trăsurii, chipul ei cu ochii ăia mari larg deschiși părea împodobit de bijuterii. Sprâncenele dese, cu o formă neregulată și încruntate, îmi aduceau aminte de imaginile unor copii și femei barbare pe care le văzusem în cărți.

La o intersecție a străzii principale, trecând prin fața unei nișe, unde era expus în spatele unor gratii un mic tablou cu Fecioara Maria, și-a ridicat mâna dreaptă și, cu o expresie gravă și concentrată, și-a făcut semnul crucii, iar la sfârșit și-a sărutat buricele degetelor. Când am văzut asta, l-am privit pe tata, convins că va avea cel puțin un zâmbet batjocoritor sau plin de milă; dar el, tolănit pe banchetă într-o poziție indolentă, nici nu se uita la ea.

Când am ajuns în piață, se vedea ieșind din mare un curcubeu uriaș, care traversa bolta cerească până aproape în mijloc. În lumina clară, printre miile de reflexe ale ploii, au apărut vechile clădiri ale fortăreței atât de aproape, că păreau deasupra noastră. Când le-a văzut, tânăra soție a făcut un gest de fantastică admirație și l-a lovit cu cotul pe tata întrebându-l cu subînțeles:

— Aia-i... casa noastră?

Am râs în hohote. Tata a ridicat un umăr și a spus:

— Nu, nici vorbă!

Apoi mi-a explicat, vorbind apăsător: „i-am povestit că locuim într-un castel minunat“, și mi-a zâmbit cu o expresie extraordinară, de complicitate aproape copilărească și ticăloasă, care m-a nedumerit. Nu m-am gândit deloc la posibilitatea ca tata să-i fi lăsat de înțeleș nevestei exagerări sau poate chiar minciuni; iar pe de altă parte, nu mă gândisem niciodată până azi la Casa junilor ca la un castel!

Mama vitregă s-a înroșit. Ridicând sprâncenele cu o expresie indulgentă, dar și sarcastică în același timp, tata i-a spus:

— Știi ce-i vila aia frumoasă acolo sus? E pușcăria!

— Pușcăria!

— Da! Penitenciarul din Procida!

— Acolo-i Penitenciarul! a exclamat ea stupefiată, aruncând o privire diferită zidurilor aceloră — a, da, mi-ai vorbit despre el! Că nici măcar la Roma nu se găsește o închisoare așa de mare și de importantă! Și că aduc înăuntru ticăloși din toate părțile! Sfântă Fecioară! Nici nu se poate privi! Pare un afront, când te gândești că noi trecem aici jos în trăsură, iar ei acolo sus, sărmanii ăia tineri...

Dar, după ce a spus asta, și-a revenit adoptând un aer sever, ca și cum și-ar fi obligat sentimentele la o moralitate superioară, și a încheiat:

— S-a făcut însă dreptate, au făcut ticăloșii, acum plătesc!

Aici, drept comentariu, eu am fluierat scurt, căci o asemenea idee merita tot disprețul meu; după cum se știe, am fost întotdeauna de partea infractorilor. Dar ea n-a părut să-mi înțeleagă dezaprobarea, dimpotrivă, concentrată cum era, poate nici nu m-a auzit. Probabil nu merita să stric nici măcar un fluierat, pentru a sugera o idee matură unei ființe preistorice și surde ca ea.

După ce am cotit către golf, Penitenciarul și-a etalat în depărtare toată întinderea zidurilor, de la fortăreața antică la noile clădiri; și ochii miresei s-

au întors pentru o clipă să privească într-acolo, plini de uimire și de milă, dar cu un evident respect pentru Puterea Statului. Apoi, fără să mai privească locul acela uriaș de pedeapsă, s-a ghemuit într-un colț al trăsurii.

O sosire în trei

Când nu mai aveam mult până acasă, m-a cuprins o ușoară curiozitate: pentru prima oară, după mulți ani, Casa junilor primea o femeie, și oscilam între neîncredere și un soi de așteptare curioasă. Ce se va întâmpla peste puțin, când vom trece pragul casei împreună cu ea? Aproape că mă așteptam la un semn prevestitor misterios, la o cutremurare teribilă a zidurilor... dar nu s-a întâmplat chiar nimic. Ca de obicei, am găsit sub piatră, unde o pusesem înainte de a ieși, cheia de la ușa de la intrare, care s-a deschis ascultătoare; și, puțin moleșiți de drumul în aer liber, am intrat în tăcutul castel Gerace. Casa era pustie (conform obiceiului, Costante se întorsese încă de la prânz la fermă), și tata mergea înaintea noastră, intrând în camerele reci și liniștite, deschizând uși și ferestre, așa cum făcea întotdeauna la sosire. Câte o ușă se trântea, închisă de vântul din nord, care tocmai se ridicase și alunga norii la orizont.

Tânăra nevastă înainta în camere ca și cum ar fi vizitat o biserică, cred că în toată viața ei nu văzuse o locuință impunătoare ca a noastră. Mai mult decât orice însă, a șocat-o bucătăria. Părea că o asemenea încăpere, prevăzută cu atâtea ochiuri de sobă pentru gătit, care serveau doar pentru asta, era pentru ea o minunăție. Totuși, a ținut să ne informeze că o doamnă, cunoștință a surorii ei, avea și ea în casă o bucătărie, unde se intra doar pentru a găti și a mânca, dar, bineînțeles, nu era atât de mare ca a noastră. La vorbele astea, tata i-a râs în față și s-a întors apoi spre mine ca să-mi explice că în casa fetei din Napoli, unde ea locuia cu toată familia, exista doar o sobiță cu trei picioare, în care, iarna, se făcea foc, în cameră, pe paviment, iar vara în stradă, pe pământ, în fața ușii. Iar pastele făinoase le făceau în cameră și le puneau la uscat pe barele de fier ale patului.

Tânăra nevestă asculta explicațiile tatălui meu privindu-ne cu ochii ei mari, fără să spună nimic.

— Iar ea, continuă tata pe același ton zeflemitor și compătimator, nu știe să facă altceva decât trei lucruri: paste, să o caute pe maică-sa de păduchi și să spună Născătoarea și Tatăl Nostru.

Ea a părut stânjenită și i-a dat un mic ghiont tatălui meu, ca și cum ar fi vrut să-l roage să nu mai continue, pentru că se rușina. Tata i-a aruncat o privire scurtă, fără să-i dea vreo importanță, râzând pe înfundate.

— De azi însă, a continuat cu o expresie ostentativă, e o mare doamnă: doamna Gerace, stăpână pe toată Procida.

Apoi, brusc, aproape trădându-mă, mi-a adresat o întrebare neașteptată:

— Apropo, tu, oacheșule, când o să vorbești cu soția mea, cum o să-i spui? Trebuie să ne punem de acord.

M-am ferit să răspund și am rămas cu buzele strânse, încruntat și mândru. Ea m-a privit timid, apoi a zâmbit și, roșie la față, plecându-și ochii, a răspuns în locul meu:

— El nu și-a cunoscut mama, sărmanul micuț. În ce mă privește, am un sentiment de mamă pentru el. Spune-i să-mi zică mami și eu îs mulțumită.

Era cea mai îndrăzneță și jignitoare provocare pe care o puteam primi de la ei doi. Chipul meu a exprimat probabil o revoltă atât de sălbatică, că m-am impus până și în fața tatii, care i-a spus pe un ton indiferent, aproape batjocoritor:

— Imposibil. Nu vrea să-ți spună mami. Ei, băiete, zi-i cum crezi, zi-i pe nume: Nunziata, Nunziatella.

(Dar eu, nu numai în ziua aceea, ci și în continuare, am evitat să-i spun chiar și pe nume. Ca să mă adresez ei, sau ca să-i atrag atenția, îi spuneam: ascultă, zi-mi, tu, sau eventual fluieram. Dar cuvântul Nunziata, Nunziatella n-aveam chef să-l pronunț.)

La vorbele tatălui meu, tânăra nevestă și-a ridicat privirea. Încetul cu încetul roșeața i-a dispărut de pe chip, care mi s-a părut că i-a devenit mai alb decât înainte și femeia era atât de intimidată încât tremura. Totuși, dăduse dovadă de un oarecare curaj propunând să-i spun mami. Am măsurat-o din cap până în picioare cu aroganță și dispreț; înfăolită în șalul lung și negru, cu ochii ei mari, părea o bufniță care nu vedea niciodată soarele, avea un chip de ceară, ca și luna. Și cine știe ce secrete importante ținea în poșeta aia a ei din piele ruptă, scorojită; de când o văzusem coborând pe chei până acum, n-o lăsase nicio clipă din mână și o strângea între degete ca și cum s-ar fi temut de asaltul unor bandiți.

În timp ce o priveam în felul ăsta, tânăra nevestă nu spunea nimic și părea să nu mai aibă nici curajul să respire. Apoi, dintr-odată, dându-și seama că o priveam nervos, mi-a răspuns cu un zâmbet spontan, care i-a colorat din nou ușor obrajii. Și ca și cum, din momentul acela, ne-ar fi binecuvântat familia, a spus, cu un soi de solemnitate, arătându-ne unul după altul, cu mânuța ei roșie și aspră:

— Atunci, ăsta e Vilèlm, ăsta e Arturo și asta e Nunziata.

Tata se sprijinise de marmura chiuvetei și stătea acolo pe jumătate așezat, cu un picior spânzurat în aer și celălalt pe pământ, într-o atitudine distrată și neglijentă. Pleoapele întredeschise lăsau să i se vadă culoarea turcoaz a ochilor, asemănătoare celei a apei tulburate de iarnă, în grote ascunse, unde nu poate intra nicio barcă. Își încrucișa leneș mâinile slabe, cu unghii mari și neîngrijite. În lumina aceea părul îi părea amestecat cu aur.

Tânăra nevestă părea să se întrebe dacă aici, în bucătărie, puteam deja să ne considerăm ajunși acasă la noi și dacă luna ei de miere se terminase. Mai întâi l-a întrebat din priviri pe tata dacă era așa, dar cum el în clipa aceea n-o băga în seamă, a hotărât singură să-și scoată pantofii cu toc înalt. Era clar că de abia aștepta să scape de ei! I-a așezat cu mult respect pe un scaun, și de atunci n-am mai văzut-o vreodată încălțată cu ei. Îi pusese deoparte, ca pe o comoară sacră, alături de alte accesorii din zestrea pe care nu le folosea niciodată.

M-am bucurat să o văd mai mică de statură, fără tocurile alea înalte, acum diferența de înălțime dintre noi, care mă umilea atât de mult, părea aproape neglijabilă. Purta, peste ciorapii lungi de mătase, niște șosete scurte de lână, cârpice; picioarele ei mici, butucănoase și nu prea elegante, cu glezna destul de groasă aveau un aspect mai degrabă de copil.

După pantofi, și-a scos și șalul, care, strâns cu un ac de siguranță sub bărbie, îi acoperea capul, și și-a lăsat descoperit părul, ridicat și strâns cu pieptănași, clame și agrafe. Gestul ei a atras atenția tatălui meu, care a început să râdă:

— Ce ai făcut, ți-ai prins părul! Maică-ta a făcut-o! Nu, nu-mi place. Se vede oricum că nu ești o femeie matură. Hai aici, să te fac din nou frumoasă cum îmi place mie.

Ea s-a uitat la noi supusă, dar șovăind, ceea ce l-a făcut pe tata să devină și mai insistent. Cu o agitație neașteptată, impetuoasă, i-a repetat să se apropie. Atunci am putut să văd cât de mult se temea de el, părea că trebuie să înfrunte un bandit înarmat, și stătea acolo, ezitând între a-i da ascultare sau nu, fără să se poată hotărî ce o sperie mai tare. Dar tata, făcând doar un pas, s-a apropiat și a pus mâna pe ea; fata tremura cu o expresie sălbatică, de parcă ar fi luat-o la bătaie.

În lumina asfințitului

Între timp, râzând, tata îi smulgea agrafele și pieptenii, care cădeau în toate părțile, și îi răvășea părul cu amândouă mâinile. O claie de păr negru, numai cârlioniți și bucle naturale, ca o blană de animal, îi cădea dezordonat până pe umeri. Pe chip i s-a așternut o umbră aproape arogantă, iar ochii au început să-i lucească de lacrimi, n-avea însă curajul să se ferească de tata, doar atunci când el a încetat să-i răvășească părul, și-a scuturat cu putere capul, cu un gest pe care-l fac uneori caii sau chiar și pisicile.

Eu îi priveam plin de curiozitate cârlionții, asta și pentru îmi venise în minte o frază rostită de tata cu câteva minute mai înainte, dar el mi-a ghicit nedumerirea și mi-a spus:

— Ce-ți imaginezi, Arturo? Nu, nici vorbă, am despăducheat-o bine de tot pentru nuntă!

O ținea de fustă, iar ea nici măcar nu încerca să fugă. Cu o mână își strângea prețioasa poșetă, ascunzând-o puțin la spate, ca s-o apere de impetuozitatea tatii, și stătea supusă între noi doi, în fața ușii din sticlă. Acum în ochii ei, care, în penumbră, erau negri ca tăciunele, apăreau irizări diferite, ca penele cocoșilor. Cercul care-i înconjura irisul era negru ca mura, asemănător unui mic tiv de catifea. În jur, albul ochiului încă mai păstra culoarea mov-albăstruie, ca la copiii mici.

Obrajii îi erau plini și rotunzi, asemenea chipurilor care n-au prins încă forma precisă a tinereții. Iar buzele, puțin crăpate de frig, semănau cu niște mici fructe roșii (ronțăite puțin de veverițe sau de iepurii sălbatici) care se găsesc la Vivara.

Acum, când îmi apărea pentru prima dată în plină lumină, fața ei arăta mult mai tânără decât vârsta pe care i-o dădusem la început, pe chei. Dacă trupul ei înalt și bine făcut n-ar fi dat-o de gol, ai fi putut crede, văzând-o, că e încă o copilă. Avea pielea albă, pură și netedă, ca și cum până și pâna cu care-și ștergea fața se ferea să nu cumva să i-o strice. Fiind femeie, își petrecuse cu siguranță toată viața în casă, așa că pe frunte și în jurul ochilor unde noi, obișnuiți cu soarele, avem întotdeauna câteva riduri sau pete, ea nu avea nicio urmă. Tâmpilele îi erau de un alb aproape transparent, și sub ochi, pielea albă, netedă și catifelată semăna cu niște petale delicate, care, după ce se deschid, nu durează nici măcar o zi și imediat după ce culegi floarea se ofilesc.

Sub capul cu părul atât de bogat, gâtul apărea subțire, dar sub bărbie avea o curbura plină și delicată, unde pielea îi era și mai albă decât pe față, iar acum acolo i se așezase o buclă neagră. Alte două șuvițe, mai lungi, cârlionțate îi ajungeau pe umăr, iar pe ceafă, aproape în spatele urechii, apăreau niște buclișoare scurte, asemănătoare cu cele ale caprelor. Cârlionți

mari și grei îi acopereau fruntea până la sprâncene și, pe tâmplă, o buclă lejeră, fină se mișca la fiecare respirație.

Părul părea să-i fi crescut capricios, ca împins de o fantezie. Pentru mine, care nu-l mai văzusem înainte, era o distracție să-i observ toți cârlionții și toate buclele, dar pentru ea, care era obișnuită cu ele încă de mică, nu aveau cu siguranță nimic special, erau ceva natural. Își răsucea o buclă pe deget ca să-și ascundă tulburarea exagerată pe care i-o provocase tata, și imediat după aceea, rușinându-se că e atât de ciufulită, și-a dat-o la o parte de pe față cu un gest familiar. I-au rămas atunci descoperite urechile mici, frumoase, contrastând prin trandafiriul lor cu albul feței și al gâtului. După obiceiul femeilor avea lobii găuriți și purta două cerculețe de aur, cerceii pe care fetițele îi primesc la botez de la nașă.

În timp ce-și aranja instinctiv părul, nu reușea totuși să scape de misterioasa ei frică și avea un aer pierdut, alarmat, lângă tata. El i-a scuturat cu o smucitură energică poala rochiei de care o ținea și apoi i-a lăsat-o.

— Eu, i-a declarat pe un ton capricios și ostil, mi-am luat o logodnică crețulie și vreau o soție crețulie.

Ea a răspuns cu voce blândă și tremurătoare:

— Eu nu sunt supărată că mi-ai desfăcut părul. Dumneata spune-mi doar ce dorești și eu așa fac.

— Da' acolo ce ascunzi? a întrebat-o tata. Hai, arată-ne bijuteriile tale.

Și, cu un hohot de râs agresiv, i-a smuls din mână faimoasa poșetă și a răsturnat pe masă tot conținutul. Erau cu adevărat bijuterii! O grămadă de brățări, broșe, lăntișoare, aproape toate dăruite de tata pe vremea când erau logodiți. Eu, care nu mă pricepeam la astfel de lucruri, am crezut la început că erau toate din aur adevărat, topaze, rubine, perle și diamante adevărate. Însă erau podoabe false, cumpărate din târguri sau de la negustori ambulănți. Tata o cucerise cu cioburi de sticlă, cum se face cu sălbaticii.

În toată grămada aia, erau adevărate doar câteva bucăți de coral și un ineluș de argint cu imaginea Fecioarei, pe care i-l dăruise nașa ei la sacramentul

confirmării, și care acum nu-i mai era bun.

(Nu purta niciodată bijuteriile acelea, le ținea în dulap cu o adorație religioasă. Acum nu purta altceva decât cerceii de la nașa ei, medalionul de argint cu Inima lui Isus, pus pe un șnur, și verigheta, dar astea pentru ea nici măcar nu erau bijuterii, făceau parte din trupul său, asemenea cârlionților.)

Tata s-a mai distrat puțin răvășindu-i în joacă bijuteriile, apoi s-a săturat și a lăsat-o în pace. Afară se făcuse din nou timp frumos, și tata ne-a spus să-l așteptăm și s-a dus către marginea grădinii să vadă marea. Atunci tânăra nevastă, care stătea într-un colț, s-a apropiat de masa cu bijuterii, ca un animal fără apărare, în pădure, care imediat cum amenințarea se îndepărtează iese din vizuina lui.

Ușa franțuzească era deschisă și impresionantul asfințit marin, înseninat de vânt, lumina toată bucătăria cu ultimele culori ale soarelui; până și valurile, de jos, din largul mării, își trimiteau pe peretele văruit reflexele tremurătoare care se stingeau încetul cu încetul. Ea, îngrijorată încă, stând nemișcată lângă masa cu bijuterii, cu o expresie geloasă, semăna cu rândunelele sau porumbițele când își păzesc cuibul plin de ouă. În cele din urmă, hotărându-se aproape cu furie, și-a strâns toate bijuteriile și le-a pus din nou în poșetă cu un oftat de consolare. Apoi s-a lăsat în genunchi și, târându-se încoace și-ncolo ca un animal, cu părul care-i cădea peste obraji, a început să adune în poală pieptenii și agrafele. Datoria mea de bărbat ar fi fost s-o ajut, nu eram un ignorant, știam asta. Dar amintindu-mi că, nu cu mult înainte, pe chei, ea nu avusese încredere să-mi dea poșeta, am rămas îmbufnat la locul meu.

Când a terminat, s-a ridicat în picioare și a răsturnat pieptenii și agrafele pe scaun, lângă pantofii cu tocuri înalte. Apoi, cu un gest brusc al capului, și-a aruncat părul pe spate și mi-a zâmbit prietenos. Am privit-o cu asprime. Ea a încetat să zâmbească, fără să pară jignită. Genele îi erau încă ude de lacrimile copilărești, misterioase, de dinainte, dar în ochii ei umezeala lacrimilor nu părea ceva amar, care să usture, cum se întâmplă cu noi ceilalți, ci un abur plutind, ce se luminează glumind cu irisul și cu pupilele. Iar privirile ei, supuse, dar foarte directe și pline de demnitate, mereu aprinse de veselie, dar și de un soi de rugă, îmi aduceau aminte de cineva...

iată de cine! Immacolatella! Și ea avea o asemenea privire, de parcă îl vedea întotdeauna pe Dumnezeu cel miraculos.

Mă așezasem pe prag așteptându-l pe tata. Locul acela al casei era ferit de vântul de nord, iar soarele întârzia aici înainte de a coborî, lăsând parcă o ușoară căldură. Puțin după aceea a venit și ea să se așeze lângă mine, pe prag, și a început să-și descurce mai bine părul cu unul din pieptenii știrbi pe care îi adunase de pe jos. Se auzea apa mării izbindu-se de mica mea plajă și din când în când vâjâitul vântului pe insulă. Eu tăceam. Ea a spus:

— Acum nu-l mai are așa, dar când era tânără și mama avea părul bogat ca mine. Soră-mea însă n-are mult păr.

Apoi, când a terminat cu pieptănatul, a exclamat:

— Sfântă fecioară, cât de roșu e cerul în seara asta!

Și a adăugat, oftând, pe un ton grav și încântat, nu amar, ca și cum ar fi recunoscut ascultătoare legile măritişului în propria ei soartă:

— Și când te gândești că e pentru prima oară când sunt departe de casa mea!

Tata s-a întors și, înainte să se întunece, am dus sus valizele, pe care le lăsasem în holul de la intrare. La fel ca pe chei, tata își ducea propria valiză, iar eu pe cea a miresei. Ea venea după noi, purtând într-o legătură, făcută cu șalul, pieptenii, pantofii și poșeta cu bijuterii.

La etaj

Valiza tinerei neveste era destul de ușoară, dar chiar dacă nu putea să conțină multe lucruri, mă făcea curios. Era prima oară când locuiam în aceeași casă cu o femeie și asistam de aproape la viața ei. Nu aveam nici cea mai mică idee despre obiceiurile femeilor, despre zestrea acestor ființe

înfofolite și dacă, chiar și între patru pereți, chiar și atunci când dorm, apar atât de diforme și de misterioase. Tânăra nevastă nu-și scosese încă haina cu care călătorise, un paltonaș ridicol și decolorat, care îi rămăsese prea scurt, așa că fusta largă, dintr-o catifea strălucitoare, dar destul de tocită, era cu mult mai lungă. Fără îndoială, după cum arăta, femeia asta era o zdrențăroasă oarecare, dar după surpriza cu bijuteriile, puteam să mă aștept că ascunde în valiză, cine știe, niște vestimente de sultană orientală.

Deocamdată a scos doar o pereche de pantofi vechi, fără tocuri, scâlțiați, pe care îi folosea ca papuci de casă, și a început să-i poarte mulțumită, deși erau mult prea mari pentru ea, așa că îi târâia, atunci când umbla, și din când în când îi pierdea din picioare.

Când și-a dus valiza în camera lui, tata mi-a spus s-o duc pe cea a tinerei neveste în camera aflată față-n față cu a sa, unde se găseau un dulap și un pat de fier; imediat după aceea a venit chiar el cu salteaua și așternuturile. Dar tânăra nevastă, care la început părea foarte mulțumită că are o cameră anume pentru lucrurile ei, când a înțeles că acolo trebuia să și doarmă noaptea, s-a speriat și, cu tot respectul pe care-l avea pentru tata, a început să repete cu încăpățănare că așa ceva nu se poate, că ei îi e frică să-și petreacă noaptea singură într-o cameră și că vrea să doarmă la un loc cu ceilalți. Tata o asculta destul de plictisit de o asemenea informație, pentru că era obișnuit să nu-și împartă camera cu nimeni, dar văzând că se făcuse albă la față de frică, fără să se obosească să-i răspundă, mi s-a adresat iritat:

— Bine, o s-o țin în cameră cu mine. Hai, oacheșule, ajută-mă să ridic patul ăsta.

Și împreună am dus patul nevestei la el în cameră.

Ea ne-a urmat mulțumită. Pătuțul ei n-avea loc lângă patul cel mare al tatălui meu, care ocupa aproape tot peretele mai scurt, așa că l-am pus de-a curmezișul, aproape la picioarele patului mare. Imediat cum a văzut lucrurile aranjate în felul ăsta, tânăra nevastă, care voia să arate că ne ajută, a început să întoarcă și să scuture cu mare zel saltelele și pernele pline de praf, începând cu cele de pe patul mare. Și în timp ce lucra de zor, l-a întrebat, cât se poate de firesc, pe tata:

— Deci, din noaptea asta eu o să dorm cu tine în patul matrimonial, în locul lui Arturo? Iar el o să doarmă aici, pe pătuț?

Era, evident, convinsă că eu n-am o cameră a mea, în care să dorm noaptea, ci că sunt obișnuit să dorm cu tata în același pat!

La această nouă dovadă a ignoranței ei, am început să râd, dar tata, care era deja destul de agasat de transportul pătuțului, a ridicat disprețuitor din umeri și i-a spus, strângându-și buzele în bătaie de joc și imitându-i felul de a vorbi:

— Nu, doamnă. Tu, când o să mi se facă somn, o să dormi în patul mic. Eu o să dorm în patul meu mare, unde am dormit întotdeauna. Iar Arturo o să doarmă în patul lui, în camera lui, unde a dormit întotdeauna!

Apoi, cuprins de o furie evidentă, i-a strigat:

— Să-ți aduci aminte, fetițo, că tu nu te găsești aici în mijlocul unei gloate de zdrențăroși sau într-un trib, aici ești în castelul familiei gerace! Și dacă mai spui ce nu trebuie, te trimit să dormi acolo sus, în celălalt castel, printre gardieni și pușcăriași!

Era clar că ea nu înțelege de ce provocase o asemenea furie, dar s-a făcut roșie de rușine că a putut spune ce nu trebuie. Și mă privea aproape întrebându-mă nedumerită ce rău poate fi pentru o nevastă să doarmă în aceeași cameră cu mine, care eram un copil.

În cele din urmă, m-am enervat și eu și i-am spus cu mult dispreț:

— Eu dorm singur, în camera mea! N-am nevoie de alții pe lângă mine. Greșești dacă îți închipui că toți se tem așa ca tine. Eu aș dormi singur chiar și în mijlocul Munților Stâncoși sau în stepele din Asia Centrală!

La o asemenea declarație, tânăra nevastă m-a privit cu o admirație sinceră, dar se tot învârtea prin cameră, cu ochii larg deschiși, ca și cum ar fi speriat-o ideea de a dormi acolo singură cu tata. Și totuși, între aceste două spaime, să doarmă singură într-o cameră sau să doarmă cu tata, a ales-o mai degrabă pe a doua decât pe prima.

Poate pentru a-și face curaj, a început din nou să bată cu și mai mare elan salteaua cea mare, așa încât praful a ajuns până la tata, care se lăsase să cadă fără niciun chef pe pătuț, și care a sărit în sus și a scuipat într-o parte, apoi, cu adevărat înfuriat de data asta, a prins-o de mâini și a exclamat negru la față de supărare:

— Hei! Ai de gând să termini odată cu saltelele astea? Ce te-a apucat? De unde ți-a venit boala pe saltele să le chinui în halul ăsta?

Ea a șoptit pierdută:

— Acasă la mine... se făcea...

— A, da, acasă la tine! Cine știe când se băteau saltelele acasă la tine!

— Întotdeauna, în fiecare an, de Sfintele Paști... și uneori chiar mai des...

I-a eliberat mâinile din strânsoare cu atâta brutalitate, de parcă ar fi vrut să i le rupă, iar vocea lui enervată a căpătat un ton batjocoritor:

— Păi — i-a spus —, acum nu mai ești acasă la tine, acum suntem în Castelul din Procida, ăsta-i patul meu nupțial și nimeni nu ți-a comandat să faci azi curățenia de Paști.

Spunând asta, a scuipat din nou și s-a dus să-și ia valiza, pe care a adus-o în mijlocul camerei și a început să desfacă funia cu care era legată. Nu-l văzusem niciodată să se repeadă la cineva cu atâta forță și antipatie. Cu mine, atunci când avea vreun motiv să mă certe, termina repede, aruncându-mi câteva cuvinte fără importanță, încruntându-se aspru, ca mai apoi să devină aproape distrat. Acum, scena cu tânăra nevastă îmi arăta o nouă față a caracterului său, misterios pentru mine, așa cum misterioasă și incontestabilă era dreptatea lui, și asistând la scenă mi-am simțit nervii contractându-se, ca și cum, de data asta, împărtășeam și eu spaima tinerei neveste. Atunci când, în cele din urmă, el i-a lăsat mâinile, am avut o senzație de nedeșluită eliberare.

După ce a deschis valiza, a început, stând aproape în genunchi, s-o golească dezordonat, cum făcea întotdeauna. Între timp, tânăra nevastă rămăsese

nemișcată lângă pat, privind în jur. Am tăcut o vreme toți trei, apoi ea a rupt tăcerea, întrebând de ce încăperea are atâtea uși înșiruite.

Tata, neavând chef să piardă vremea cu prea multe explicații, i-a răspuns imediat, fără să-și ridice privirea de la valiză:

— Pentru că în casa asta, așa cum se obișnuiește în toate castelele, fiecare cameră e păzită noaptea de un grup de santinele înarmate, care veghează în fața unei uși. Ca dovadă că nu dorm niciodată, la fiecare oră din noapte, sună toți împreună din trompete.

Ea n-a îndrăznit să se îndoiască de spusele tatălui meu, dar neștiind dacă să creadă sau nu explicația aceea fantasmagorică, s-a uitat la mine de parcă ar fi vrut să-mi citească o confirmare pe chip. Eu nu m-am putut abține să râd, și atunci și ea, prinzând puțină culoare în obraji, a râs cu poftă. În clipa aceea, tata, care-și terminase de desfăcut bagajul, s-a ridicat de jos. Fără să ne mai bage în seamă, a așezat pe scrin grămada de lucruri și, cu un șut, a împins valiza într-un colț, apoi, trăgând cu urechea la sunetul clopotului care se auzea bătând în depărtare, a confruntat ora cu cea de pe ceasul său Amicus. Dăduse deja uitării povestea cu ușile și santinelele, de care tânăra nevastă și eu mai râdeam încă.

S-a întors la pătuțul pe care cu puțin înainte stătuse întins și s-a așezat de-a curmezișul pe pernă, cu spatele sprijinit de tăblie. Distrat, puțin somnoros, cu părul care-i cădea pe ochi, și-a întins un picior ca să șteargă cu talpa pantofului scuipații de dinainte. În momentul acela, tânăra nevastă, privind portretul Amalfitanului, a întrebat:

— Cine e?

Iar el i-a răspuns căscând:

— E o imagine sfântă care ocrotește castelul.

Apoi, întinzându-se pe pat, a adăugat pe un ton perfid:

— La fel ca în toate castelele, și aici există un strămoș mort, care se plimbă în continuare. Acela e portretul lui. Să fii atentă ca mortul să nu cumva să

vină să-ți străpungă inima în timp ce dormi.

La un asemenea răspuns, ea, ca mai înainte, s-a uitat la mine, dar de data asta nu a citit pe fața mea nici confirmare, nici dezmințire. A ridicat un umăr și a șoptit:

— Dacă cineva are conștiința curată, de ce s-ar teme de pedeapsă?

— Pentru că el — i-a spus tata — ura toate femeile.

— Cum? Ura toate femeile!

— Da. Și dacă ar fi fost el stăpânul universului, le-ar fi omorât pe toate.

— Dar dacă nu mai sunt femei, se termină lumea.

Tata și-a sprijinit capul pe brațul îndoit și, râzând, a privit-o cu o expresie ostilă și vicleană:

— Da' ce-i păsa lui dacă lumea continuă sau nu? Oricum, el e mort. Ce bucurie poate să aibă dacă lumea continuă?

— Era creștin și avea asemenea gânduri? a întrebat ea, încrucișându-și mâinile pe piept, de parcă s-ar fi înarmat în lupta dintre propria-i timiditate și propriile-i sentimente.

Am văzut cum îi tremură fața și mi-am imaginat cum îi bate inima ca o vrăbiuță furată din cuib și ținută strâns în pumn. Și-a aplecat puțin capul într-o parte, legănându-se când pe un picior, când pe celălalt, și în cele din urmă a întrebat supusă:

— De ce le ura?

— Pentru că — a răspuns tata lăsându-și din nou capul pe pernă — spunea că femeile sunt toate urâte.

— Toate urâte! a repetat ea, cum toate urâte?! Atunci... cum... chiar toate! Deci și cele care apar în filme sunt urâte?

— Ce știi tu despre filme? a spus tata, cu voce leneșă și tărăgănată, întinzându-se, tu care ai fost o singură dată, când te-am dus eu și era un film despre pieile roșii!

Când am auzit asta, m-am gândit, cu o oarecare neplăcere, că eu eram mai prejos decât ea, pentru că la Procida nu era nici un cinematograf, iar eu nu văzusem un film în viața mea.

Tânăra nevastă a spus șovăitor:

— Sora mea a fost... a dus-o o rudă de-ale noastre care locuiește la Nola... un om cumsecade! A văzut alt film... nu-mi aduc aminte cum se numește, dar acolo, ăia care jucau în el nu aveau pielea roșie. Artiste le poți vedea și pictate pe afișe... se văd, la Napoli...

— Continuă, da, continuă să vorbești despre femeile alea ușoare! a exclamat tata batjocoritor — și așa, în curând, o să ne distrăm văzând cum îți cade limba! Nu știi că diavolul face să le cadă limba ălor care spun porcării și vorbesc despre femei ușoare? Maică-ta nu ți-a spus?

Tânăra nevastă a roșit. Tata a căscat.

— Și mai taci din gură, ce știi tu? Încetează, fetițo! N-am chef să discut cu tine despre frumusețe.

Umilită, ea a încercat totuși să aducă un exemplu mai demn, care s-o reabiliteze după exemplul nepotrivit pe care-l folosisese înainte:

— Dar regina, atunci chiar și regina e urâtă?

Tata a râs, vârându-și gura în pernă cu atâta poftă, că părea că vrea s-o muște. Am râs și eu. Ea ne-a privit pierdută când pe unul, când pe celălalt, căutând poate în mintea ei subjugată un ultim argument de apărare. În cele din urmă, tot privindu-ne, ochii i s-au întunecat și cu voce înflăcărată, dar tremurândă, ne-a oferit argumentul suprem:

— Dar Fecioara Maria... și ea e urâtă? Maica Domnului?

Tata a închis ochii:

— Gata — a spus —, mi-e somn! Vreau să mă odihnesc o oră-două. Plecați și lăsați-mă singur. Ne vedem mai târziu.

Am ieșit în tăcere din camera lui și am închis ușa. Pe coridor, tânăra nevastă mi-a cerut în șoaptă, ca să nu-l deranjeze pe tata, să-i țin companie în timp ce-și scotea lucrurile din valiză, pentru că nu era încă obișnuită cu casa și-i era frică să rămână singură în cameră, acum când era aproape întuneric.

Valiza

Ne-am întors în prima cameră, de unde fusese luat patul. În locul lui rămăsese o porțiune de podea mai curată, și acolo m-am așezat pe jos. În cameră existau mai multe surse de lumină, dar singura care avea un bec nears era un soi de felinar din metal, agățat pe perete, la înălțime. Becul aproape că nu mai lumina, atât de mult praf era pe el, și atunci ea s-a urcat în genunchi pe scrin și l-a deșurubat. Apoi, ca să-l curețe, a scuipat pe el de mai multe ori și l-a șters cu furoul.

Deschiderea valizei a fost pentru mine o dezamăgire. Au ieșit la iveală niște zdrențe mototolite, o pereche de saboti obișnuiți și o rochie subțire, înflorată, uzată și decolorată de transpirație. Mai era și un batic mare, dar nu așa frumos ca acelea cu trandafiri pe care tata obișnuia să le poarte pe post de eșarfă, și nimic altceva, valiza era aproape goală. Mai rămânea pe fund doar un strat de ziare și de hârtie de împachetat, care servea, după cum s-a văzut imediat, să protejeze câteva tablouașe înrămate. Erau toate imagini cu Sfânta Fecioară, iar ea le scotea cu cel mai mare respect și, înainte de a le așeza pe scrin, le săruta una după alta.

Ea nu credea într-o singură Madonă, ci în mai multe: Madona din Pompei, Fecioara Rozariului, Madona Muntelui Carmel și nu mai știu câte altele, și le recunoștea după veșminte, după diademă și după cum stăteau, ca și cum ar fi fost niște regine diferite. Una, îmi amintesc, era învelită cu niște fâșii rigide aurite, ca mumiile sacre din Egipt, și la fel și Pruncul, înfășat și el în aur și purtând pe cap o coroană enormă cu multe raze. Alta, plină de

bijuterii, era neagră ca un idol african, și-și ținea în brațe fiul care părea o păpușică de abanos, încărcat și el de pietre strălucitoare. O alta, în schimb, nu avea coroană, era înconjurată doar de un nimb imaterial, și dacă nu ținem cont de acest unic semn al rolului său, semăna cu o frumoasă ciobăniță înfloritoare, se distra jucându-se cu un miel, împreună cu fiul său în pielea goală, iar de sub rochia ei simplă ieșea un picioruș alb și dolofan.

Alta stătea într-o poziție de mare doamnă, așezată pe un minunat scaun sculptat, și mișca un leagăn atât de somptuos, că nici măcar în casa unui duce nu ar putea fi văzut unul la fel! Iar o alta, semănând cu o războinică, era îmbrăcată cu un soi de armură din metale prețioase, și flutura o spadă...

(Din câte am înțeles, aceste Fecioare aveau temperament diferite. Una era destul de aspră și de impasibilă, asemenea zeitelor din Orientul antic; trebuia să fie venerată, dar era mai bine să nu i te adresezi ca să-i primești binecuvântarea. Alta era vrăjitoare și știa să facă orice minune. Alta, îndurerată, era ocrotitoarea tragică și sfântă căreia i se mărturisesc patimile și durerile. Tuturor le plăceau sărbătorile, îngenuncherile și sărutările; tuturor le plăcea să primească daruri, și toate aveau o putere enormă, dar, după cum se pare, cea mai extraordinară, cea mai miraculoasă, cea mai binevoitoare era Madona din Piedigrotta.

Apoi, mai presus de toate aceste Fecioare, de Pruncii lor, de toți Sfinții și Sfintele și chiar de Isus era Dumnezeu. După intonația cu care mama mea vitregă îi pronunța numele, se înțelegea că pentru ea Dumnezeu nu e un rege, nici măcar Conducătorul întregii Armate Sfinte și nici măcar stăpânul Paradisului. E mult mai mult, e un Nume, unic, solitar, inaccesibil, nu i se cere ajutorul, nici nu trebuie adorat. În fond, sarcina unei imense mulțimi de Fecioare și de Sfinți care primesc rugăciunile, jurămintele și sărutările e aceasta: să apere inaccesibila singurătate a unui Nume. Acest nume e singura unicitate care se contrapune multiplicității terestre și cerești. Lui nu-i pasă de slujbe, nici de miracole, nici de dorințe, nici de dureri și nici măcar de moarte, pe el îl interesează doar binele și răul.

Aceasta era religia mamei mele vitrege, sau cel puțin așa am crezut că o pot reconstrui după comportamentul ei și după ceea ce spunea în ziua aceea și în următoarele, din viața noastră în comun. Este însă vorba despre o reconstrucție imperfectă, și pentru că mama mea vitregă, când discuta cu

alții despre lucruri sfinte, era întotdeauna reținută de un soi de pudoare. Și chiar dacă, în anumite ocazii speciale, aborda cu pasiune subiecte privind credința ei, trecea întotdeauna sub tăcere anumite aspecte învăluite în mister. Așa, de exemplu, chiar și astăzi, nu reușesc să spun ce părere avea despre Diavol, nici dacă era convinsă că există sau nu.)

Din Fecioarele aduse de la Napoli, câteva (cel puțin trei sau patru) au fost așezate în șir în fața oglinzii de la scrin, dar mai erau cam tot pe atâtea în valiză, pentru care nu mai exista loc lângă oglindă. Ele au fost puse, după ce fiecare a fost sărutată, pe noptieră și pe pervazul ferestrei.

După bijuterii, aceste imagini ale fecioarei Maria erau fără îndoială cele mai scumpe bunuri pe care le poseda tânăra nevastă. Tipărite în culori, aurite, argintate, înrămate sub sticlă, erau decorate cu diferite ornamente. Imaginea Madonei din Piedigrotta avea de jur împrejur un ornament din scoici, fâșii de mătase, pene de cocoș și bucăți de sticlă colorată, care o făceau să semene cu un obiect barbar.

M-am gândit că, la urma urmei, valiza aia fusese destul de surprinzătoare. Dar oricât aș fi fost de uimit, n-am făcut niciun fel de comentariu.

Viața veșnică

După ce și-a aranjat Fecioarele, tânăra nevastă le-a privit din nou pe toate, învârtindu-se prin cameră, și m-a întrebat ce cred: oare tata îi va da voie să agațe una în cealaltă cameră, deasupra pătuțului pe care trebuia să doarmă ea? Destul de sceptic, am ridicat din umeri și i-am răspuns:

— Cred că nu.

Apoi i-am spus cu severitate.

— Noi nu credem în nicio Madonă. Și am adăugat: Și nici în Dumnezeu.

— Dar tatăl tău e creștin acum, mi-a răspuns ea pe un ton grav (faza asta, pe care în momentul acela am trecut-o distrat cu vederea, fără să-i dau nicio importanță, mi-a venit în perioada următoare în minte ca o noutate surprinzătoare... Dar o să revin la asta mai târziu).

Scurta noastră discuție despre imaginile domestice a părut s-o ducă cu gândul la povestea cu Strămoșul, evocat mai înainte de tata. Și cât se poate de nedumerită, s-a hotărât să mă întrebe dacă într-adevăr, în castel, bântuia fantoma aceea care ura femeile! La așa o întrebare m-am strâmbat ridicând din umeri. Naivitatea ei mă obosea!

— Dar de ce nu înțelegi? am izbucnit. E adevărat că aici a locuit cândva acel Amalfitan, dar a murit. Știi ce înseamnă mort? Află deci că tata nu crede în fantome, și nici eu. Fantomele nu există nicăieri. Sunt doar niște legende romantice!

Ea s-a apropiat de mine și, prudentă, șoptindu-mi solemn, mi-a dezvăluit că fantomele există, însă ea nu văzuse niciodată vreuna, dar, de exemplu, o doamnă, cunoștința a nașei ei, care lucra ca infirmieră de noapte la Spitalul incurabililor, văzuse sute.

— Dar eu, a spus în cele din urmă, chiar dacă văd una, ce-i cu asta? Nu e ceva de care să te temi.

Și mi-a explicat că sunt pur și simplu niște nenorociți, niște păcătoși care suferă, care, neputincioși și mizerabili, umblă cerșind rugăciuni pentru pacea lor veșnică. După aspect, nu mai au o figură de creștini, ci par niște cearșafuri zdrențuite care flutură. Și e de ajuns să spui o rugăciune de pomenire, că pleacă imediat.

Am fost tentat să-i dezvălui că aproape sigur morții nu mai au spirit, că odată cu moartea se stinge totul și că singura care supraviețuiește este gloria, dar apoi, gândindu-mă mai bine, mi-am spus că n-ar folosi la nimic să-i dezvălui anumite lucruri. Oricum ea n-ar fi avut niciodată de-a face cu gloria, așa că mai bine s-o las cu iluziile ei.

M-am mulțumit doar să-i atrag atenția, cu sarcasm:

— Păi, dacă pot fi alungate doar cu o rugăciune, ție de ce ți-e frică să stai singură noaptea?

— Da' nu de ele mi-e frică! a protestat ea cu o hotărâre aproape indignată, ar fi o rușine să mă tem de ele! Nici de ele, nici de altceva! Eu nu-s ca soră-mea, care seara se teme până și de ochii unei pisici! Pe mine nici fulgerul, nici oamenii răi nu mă sperie! Întreab-o pe mama dacă nu-i adevărat că eu nu mă sperii niciodată de nimic!

(„Dar — m-am gândit eu, fără să-i spun — de tata ți-e frică.“)

— Singurul lucru de care mă sperii, a reluat forțându-se parcă să-mi explice ceva destul de dificil pe care nu știa să și-l explice prea bine nici ei înseși, e să stau singură. Da' nu din cine știe ce motiv, ci doar să stau singură, nimic altceva, mă sperie! Și, de altfel, de ce să fie atâția oameni pe lumea asta, dacă nu ca să stea împreună? Și nu numai oameni, ci și animale, ziua umblă fiecare singur, dar noaptea se retrag toate împreună.

— Nu-i adevărat, am contrazis-o cu hotărâre, unele animale știu să stea singure și sunt mândre și mărețe, ca niște eroi. Bufnița zboară și stă aproape întotdeauna singură, dugongul⁹ se mișcă doar noaptea, iar elefantul o pornește de unul singur spre un loc îndepărtat când simte că va muri.

— Dar omul are mult mai mult suflet decât toate animalele, el e egal cu un rege, e egal cu o stea!

— Ajunge! Eu (am încheiat cu mândrie) am fost întotdeauna singur, toată viața mea.

— Asta-i soarta cui n-are mamă, a comentat ea, cu o compasiune atât de ingenuă, încât glăsciorul ei strident și insipid răsună melodios. Așa-i, adăugă, ca și cum ar fi enunțat o cugetare filosofică rară, mama e cea mai apropiată persoană din viața asta, pe care nimeni n-o uită niciodată... Și eu am avut o soartă de orfană, a declarat apoi maiestuos, pentru că eu am rămas fără tată. Și fără frate am rămas, mama, soră-mea și eu, numai trei femei, uite cum a rămas familia noastră. Între mine și soră-mea era un frate,

avea opt ani când a murit. La Crăciun, s-au împlinit cinci ani de când s-a dus. A murit împreună cu tata, în nenorocirea aia faimoasă.

— Ce nenorocire? am întrebat cuprins de un interes subit.

Căci, după tonul ei de mare doamnă, mă așteptam ca nenorocirea despre care vorbește să fi fost consecința cel puțin a unui raid aerian ieșit din comun sau a unui alt eveniment asemănător, de importanță mondială.

— Păi nenorocirea aia faimoasă cu prăbușirea pietrei vulcanice, că s-a vorbit până la Roma despre asta. Au rămas dedesubt patru oameni, și ce înmormântare frumoasă au avut! A venit până și fanfara, și autoritățile, și totul a fost plătit de primărie: caii, coroana și toate celelalte.

...Tata se dusesse la lucru. Și când te gândești că de obicei era în grevă aproape tot timpul, pentru că era cam leneș, de meserie îi plăcea s-o facă pe domnul, așa era el... Da' în săptămâna aia avusese chef de lucru și s-a dus să descarce piatra vulcanică. Iar frate-meu i-a dus de mâncare.

Făcuserăm paste fără sos, care lui frate-meu îi plăceau cel mai mult. Pentru că frate-meu avea niște gusturi speciale; de exemplu: sosul nu-i plăcea chiar deloc! Iar mama i-a zis: „Mai întâi du-i de mâncare lui taică-tău și după aia vii să mănânci cu noi“. Și el, bombănind, s-a dus cu vasul pentru tata legat într-un șervet. A fost ultima oară când l-am văzut. Ghinionul sorții!

Povestea asta, deși tragică și emoționantă, drept să spun, m-a cam dezamăgit. În orice caz, ca să nu-mi jignesc musafira, nu am lăsat să mi se vadă dezamăgirea, dimpotrivă, ca să mă arăt impresionat, am oftat adânc. Iar ea, cufundată în măreția suferinței sale, mi-a răspuns cu o privire încrezătoare și recunoscătoare, apoi a oftat și ea și a spus pe tonul acela meditativ de cugetătoare:

— Da, în fața morții un om mare și un copil sunt egali. Pentru ea toți sunt niște făpturi!

Când a spus asta, ingenuitatea ei de fetiță a îmbrăcat parcă o vârstă matură, plină de cine știe câtă înțelepciune și aproape regală. Dar, între timp, în trista ei poveste funebră își făcea loc o consolare copilărească:

— În cele din urmă însă, a spus convinsă, o să vină ziua în care familiile se vor reuni cu toatele, în adevărata sărbătoare eternă!

Aici s-a oprit ca și cum s-ar fi temut să nu întunece, cu vreo indiscreție de femeiușcă, sărbătoarea aceea nepământească, și, cu un respect misterios, doar a făcut o aluzie în felul celor care declamă cărțile exotice ale unei sacre Sibile sau ale profetului Daniel:

— Da' cine se teme de moarte pur și simplu greșește, pentru că ea e o modificare, nu e altceva, care i se arată oribilă lumii noastre anume, ca și cum ar fi un lup, dar în Paradis o să se arate cu înfățișarea ei adevărată, cu frumusețea ei de Madonă. E adevărat că acolo își schimbă chiar și numele, nu se mai numește Moarte, ci Viață veșnică. Acolo, în Paradis, într-adevăr, dacă spui cuvântul ăsta, moarte, nu te înțelege nimeni.

S-a întrerupt, clătinând din cap cu o expresie secretoasă și încântată, ca și cum imaginația i-ar fi arătat deja, chiar dacă, pentru o clipă, splendoarea acelui viitor, despre care însă nu trebuia (din respectul cuvenit) să vorbească prea mult... Apoi, în sfârșit a reluat, grăbindu-se să termine:

— Și așa, în ultima zi, acea minunată Viață veșnică o să ne apară în ușă râzând alături de Preafericita Fecioară Încoronată, ca o altă mamă a tuturor creștinilor, care a pregătit pentru ei o mare sărbătoare fără sfârșit. Și acolo o să ne regăsim cu tata și cu fratele meu, și cu alți frați și alte surori care au murit sau imediat cum s-au născut, sau în fașă...

După zâmbetul ei, încrezător și fascinat, izvorât dintr-o bucurie proaspătă și puțin sălbatică, era evident că pentru ea impasibila indiferență a veșniciei se transforma fără îndoială într-o mare petrecere fabuloasă, cu o grămadă de lumini, și cântece, și dansuri vesele, cu copii și adolescenți. Mi-a spus (reluând aerul acela de măreție nobiliară pe care-l folosea des când vorbea de familia ei) că în afară de ea, Nunziata, cea mai mare, mama ei mai făcuse alți nouă copii, băieți și fete. Aproape în fiecare an, din cei doisprezece în care fusese măritată, încât cunoștințele ei îi spuneau: Viulante, Nunziatina nu are nevoie de păpuși, că ai dumneata grijă să-i faci mereu una nouă... Dar, din păcate, Dumnezeu voise ca cei mai mulți dintre numeroșii copii, încă înainte de a fi învățat să meargă, să zboare din nou în ceruri...

Din fericire, niciunul din ei nu plecase fără Sfântul Botez, și atunci a început să-i înșire unul câte unul, cu numele lor de botez. Era un Gennaro, doi Peppini, un Salvatore, o Aurora, un Ciccillo și o Cristinella... Apoi pe chipul ei s-a așternut o expresie perplexă:

— Dacă, a spus, mă gândesc bine la frații ăia ai mei, mi se pare că nici măcar n-aș ști să-i recunosc, mi-i amintesc ca și cum ar fi fost toți la fel, după același tipar!... Dar e clar că acolo, în Paradis, ne recunoaștem fără ca măcar să ne spunem numele, legăturile de rudenie sunt scrise pe frunte! Și tu o să-ți găsești acolo mama și o să putem sta cu toții împreună, să formăm o familie!

Mi-a trecut prin minte viziunea mamei lui Arturo, solitară și refuzând orice promiscuitate, care, în frumosul ei cort oriental, se îndepărta de insula Procida fără să-și ia rămas-bun.

Am răspuns cu duritate:

— Pentru morți nu există niciun fel de familie. În moarte nu se mai recunoaște nimeni.

Ea m-a privit așa cum un învățat privește un ignorant, totuși cu un profund respect, și nu și-a permis să mă contrazică. Doar după o clipă, învârtindu-și un cârlionț pe deget, a observat cu un glăscior visător:

— Și fratele meu despre care ți-am vorbit avea tot felul de păreri deosebite, că ajunsese să fie chemat Gânditorul, pentru că se gândea tot timpul, și când vorbea el, tăceau toți. Îl chema Vito.

După care am tăcut o vreme. Apoi, privindu-mă cu milă sfioasă, a reluat:

— Și așa, tu ți-ai petrecut tot timpul singur.

— Da.

— Dar... tatăl tău... nu-ți ținea companie?

— Cum să nu! am răspuns, când era la Procida, stătea tot timpul cu mine, de dimineața până seara!... Dar el trebuie să călătorească, iar eu deocamdată

n-am vârsta pentru călătorit! Curând însă o să am vârsta și o să călătoresc împreună cu el!

— O să călătoriți împreună ca să faceți ce?

— Cum ca să facem ce? Păi, în primul rând ca să vizităm minunile geografice ale lumii, e clar!

— Care minuni? a întrebat ea.

Jurământul dublu

Subiectul adus de ea în discuție cu întrebarea asta era prea fascinant și ardea mocnit, închis în fantezia mea, pentru ca eu să nu fiu acaparat dintr-odată și cuprins de o elocvență de nestăpânit. Și atunci, m-am apucat să-i citez cu emfază cele mai atrăgătoare dintre multele minuni uluitoare, care, răspândite pe glob, așteptau vizita lui Wilhelm și a lui Arturo Gerace... Dar ea, care până aici primise fiecare cuvânt al meu cu multă modestie, a demonstrat în privința acestui nou subiect o autoritate agresivă.

Se părea că pentru ea, în afară de Napoli și împrejurimile sale, nimic nu merita să fie explorat, așa că, auzindu-mă laudând lucrurile acelea exotice, gelozia onoarei napolitane o făcea să se întunece la față. Și a început să mă întrerupă din când în când, cu un accent glorios și în același timp amar, ca să-mi spună că și la Napoli există aia și aia... Ca și cum toate minunățiile existente în restul lumii ar fi fost, de fapt, lucruri de mână a doua, de provincie, și un locuitor al acelei metropole de prima mână putea să nu se obosească să se plimbe prin lume, lui îi era suficient să se nască, pentru că, oricum, putea găsi lângă casă exemplarul suprem al oricărui lucru.

Am început prin a lauda Castelul Cruciaților din Siria, unde în timpuri străvechi locuiau până la zece mii de cavaleri! Și ea mi-a răspuns imediat că la Napoli exista un castel (mai mare de cincizeci de ori decât ăsta al tatălui meu), care era numit Castel dell'uovo, pentru că era închis, aproape fără

nicio deschidere, ca un ou; și acolo locuiau regii celor Două Sicilii, Barbonii... Eu i-am citat colosalul Sfinx din Egipt, spre care porneau să-l vadă mii de caravane de pe toate continentele, iar ea mi-a răspuns numind o biserică din Napoli, unde exista o Fecioară din marmură, uriașă, care uneori, dacă-i arătai o cruce (chiar și din acelea mici care se poartă ca medalion, la gât), vărsa lacrimi adevărate. M-a asigurat că mulți oameni atestau miracolul, nu numai napolitani, ci și americani, francezi, ba chiar și un duce, și că statuia aceea era vizitată de mii de pelerini, care cu darurile lor de cruci, inimi și lănțișoare prețioase transformaseră biserica într-o mină de aur...

Eu i-am vorbit despre fachiri indieni, iar ea a început imediat să laude o serie de fenomene nu mai puțin minunate, din Napoli! La Napoli, în sacristia unei mănăstiri se afla o călugăriță, delicată și mică de statură, care era moartă de mai bine de șapte sute de ani, dar rămânea la fel de frumoasă și de proaspătă ca un trandafir, așa că în racla ei de cristal semăna cu o păpușă în vitrină... Și tot la Napoli, în piața San Ferdinando, locuia un bătrân cu limba și buzele negre, care era în stare să mănânce foc. Dădea spectacole prin cafenele, înghițind flăcări, în timp ce nepoatele sale umblau cu farfurioara, și în felul ăsta bătrânul cel ciudat își întreținea familia.

Eu, cu o mărinimie nu lipsită de compasiune, o lăsam să vorbească, căci pentru mine orașul Napoli însemna doar un punct de plecare în călătoriile mele, un atom neglijabil, în timp ce ea, grație unui destin lipsit de glorie, era condamnată să nu cunoască niciodată nimic din lume, în afară de Napoli și Procida. Așa că ascultam aproape cu părere de rău toate napolinăriile alea pe care alții i le-au vârât în cap și pe care ea mi le povestea cu o perfectă naivitate, gesticulând cu mâinile ei mici... Când dintr-odată o veselie fantastică a început să îmi gâdile gâtul și am izbucnit într-un râs atât de puternic, că m-am azvârlit pe burtă, pe podea.

Mi se părea că nu mai simțisem niciodată o veselie atât de extraordinară, încât aveam senzația că nu e doar a mea, ci și a ei și a întregului univers. Dar ea, cum e firesc, s-a supărat. Lăudăroșeniile ei napolitane s-au întrerupt brusc și am auzit-o protestând, supărată și umilită:

— Întreab-o pe mama dacă spun minciuni. Poți să întrebi în tot Napoli dacă lucrurile pe care ți le-am spus sunt inventate de mine sau sunt adevărate.

Atunci am ridicat puțin capul, dispus, cât se poate de sincer, s-o liniștesc, pentru că, în realitate, nu mă îndoiam de buna ei credință și, ciudat, îmi părea rău s-o necăjesc pe nedrept... Numai că, imediat ce m-am uitat din nou la ea cum mă privea încruntată și se legăna, m-a cuprins iarăși veselia, ca un refren muzical, și în loc să spun ceva, m-am apucat să râd și mai tare decât înainte.

Scena asta s-a repetat de două-trei ori în decurs de un minut. Din când în când mă opream din râs, îi aruncam o altă privire și reîncepeam să hohotesc cu și mai multă poftă. Așa că, fără nicio intenție din partea mea, inevitabil, ea se arăta tot mai jignită. Buzele i se strângeau într-o îmbufnare gravă, care părea gata s-o doboare, și eu am început să mă întreb: Ce o să facă? cu plăcerea unui joc dramatic, ca atunci când o întăram pe Immacolatella.

În sfârșit, am auzit că începe să bombăne și dintr-odată a făcut un pas către mijlocul camerei, unde s-a oprit, exclamând pe un ton amar și măreț de profet:

— Jur, în fața tuturor sufletelor binecuvântate din Purgatoriu, că n-am inventat nicio minciună! Sunt cu toții martori la acest jurământ!

La marea solemnitate a acestei scene am devenit brusc serios. Dar ea în clipa aceea nici măcar nu se uita la mine. Și a încheiat:

— ...Mă aud și tata, și frații mei! Să cad la pământ exact în clipa asta dacă am inventat ceva despre Napoli! Să cad moartă!

După ce a rostit jurământul, a înghițit o dată, și mi-am dat seama că îi tremurau gura și bărbia de emoția de a se simți calomniată. Fără să mă privească, poate de frică să nu mă vadă din nou râzând, îmi zise cu un firicel de voce:

— Așa o să mă poți crede că n-am spus nimic fals.

Atunci conștiința mea s-a trezit, reproșându-mi obrăznicia dinainte. Și supărat pe mine însumi, m-am ridicat plin de hotărâre în picioare și m-am așezat în fața ei. Apoi am exclamat, pe un ton cât se poate de serios, de-a dreptul istoric și fatal:

— Pe onoarea mea! Să cad aici fulgerat dacă nu spun adevărul: jur că am crezut de la început în sinceritatea cuvintelor tale și că nu te consider o mincinoasă!

Din câte îmi amintesc, până acum în toată viața mea nu am avut parte niciodată de o ceremonie atât de importantă. Așa că am simțit o extraordinară satisfacție. Cât despre ea, înseninată deja, mi-a dăruit un zâmbet care părea să-mi mulțumească și să mă întrebe totodată: de ce atunci atâta veselie? Dar, sincer, n-am găsit un alt răspuns mai bun decât cel pe care i l-am dat în grabă:

— Râdeam pentru că îmi venea să râd...

Iar ea s-a mulțumit cu explicația asta și nu m-a mai întrebat nimic. A oftat recunoscătoare și părea că toată amărăciunea dinainte se topea, eliberându-i sufletul de orice greutate, apoi clătinând din cap ca și cum i-ar fi părut rău pentru propriile bănuieli a spus cu o voce mulțumită:

— Și eu care credeam că mă acuzi că spun neadevăruri...

Am ridicat din umeri:

— Ei, asta-i bună! Știu perfect că nu spui minciuni! am exclamat. Și am adăugat proclamând cu tupeu: Te cunosc!

Cuvintele te cunosc mi-au venit natural. Și, când le-am pronunțat, mi-am dat seama surprins că, oricât părea de curios, era adevărat. Toate celelalte persoane (și tata mai mult decât oricine) continuau să fie un mister pentru mine, iar pe ea, pe care o întâlnisem azi pentru prima oară, mi se părea că o cunosc de când lumea. Oare această descoperire surprinzătoare să fi fost, de fapt, adevăratul motiv al râsului meu? În orice caz, neștiind ce altceva să spun, m-am așezat din nou pe jos, unde stătusem înainte, și am încheiat pe un ton iritat:

— Așa! Am jurat pe onoarea mea! Ce altceva mai vrei? Fir-ar al dracului!

A avut o ușoară mișcare neliniștită a buzelor, ca și cum ar fi vrut să-mi spună: „Dar te-am iertat! Pentru Dumnezeu! Te-am iertat!“, dar în loc să

vorbească, mi-a zâmbit, cu aerul că-mi cere ea însăși iertare. Apoi s-a îndreptat spre mine, plină de bunăvoință, ca o găinușă care, în timp ce umblă, își deschide aripile, și cu același zâmbet pe buze, s-a oprit umilă la doi pași de mine. Atunci i-am zâmbit și eu din colțul gurii, deși cu o oarecare condescendență.

Eram într-o stare nehotărâtă între a râde, a o privi sau a n-o privi. Îi simțeam ochii plini de încredere și protectori îndreptați spre mine, și asta îmi dădea o mulțumire caraghioasă și fantastică. După o vreme a reluat nesigură, netezindu-și părul:

— Deci, tu, imediat cum ai să te faci mare, ai să pleci...

— Da, i-am spus.

Și numai în momentul acela, reafirmându-mi cu multă emfază planul, mi-am adus aminte de ea: ce rol va avea ea în viitoarele călătorii ale celor doi Gerace, tatăl și fiul? Am rezolvat imediat în mintea mea, plin de hotărâre: „Ne va aștepta singură la Procida!”. Dar ea nu părea să se gândească la propria-i soartă.

Stătea acolo uitându-se la mine cu o privire plină de încredere și de vechi lucruri copilărești, care-mi aduceau aminte de nopțile înstelate de pe insulă, dar și de Immacolatella. Și după un alt moment de tăcere adâncă, a spus, ca și cum nu putea să se resemneze cu o asemenea idee:

— Așa deci, ți-ai petrecut toată viața fără mamă!

Inelul Minervei

— Eu, i-am răspuns mândru, ridicându-mi capul, când aveam o lună, puteam deja sta singur. Odată, Silvestro s-a dus la Napoli, ca să asiste la un meci de fotbal din campionatul național, și eu am rămas singur toată ziua.

Îmi legase de gât sticla incasabilă cu biberon și, ca să nu cad, m-a pus pe jos, în niște cârpe.

— Cine era Silvestro? s-a informat ea.

— Era unul din Napoli care a rămas aici până când l-au luat în armată. Un prieten al meu. El mi-a dat laptele.

— Cum ți-a dat laptele?

— M-a crescut cu lapte de capră.

— Pfiu! a exclamat plină de indignare, lapte de capră, care nici măcar n-are un gust creștinesc. Și tu cum ai făcut să crești așa frumos? La Napoli se spune că laptele de capră și de oaie e bun numai pentru căprari și oieri. Fratele meu nici nu se atingea de paste, dacă era brânză de oaie pe ele. Și soldatul acela ce soi de napolitan putea fi?! Să-ți dea lapte de capră! Dacă mă gândesc! Să fi știut! În unii ani, pe mama o durea pieptul de cât lapte avea, dacă am fi știut că aici la Procida erai tu cu o capră, te-am fi luat acasă la noi și ai fi crescut împreună cu noi!

— Oho, acasă la noi chiar că te-am fi ținut bine! Suntem multe femei! E nevoie de femei ca să aibă grijă de un copil! Da' Silvestro ăla, de acord, era un bărbat, dar chiar dacă cineva e bărbat ar putea fi mai dezghețat! Auzi, să-ți dea lapte de capră!

Când zicea soldatul ăla, Silvestro ăla, vocea îi suna hotărât ostilă, ca și cum (în afară de faptul că merita disprețul ei, pentru că-mi dăduse lapte de capră) necunoscutul acela care-mi fusese doică, chiar din prima clipă în care i-am rostit numele, i-ar fi trezit o totală antipatie. M-am simțit jignit de un asemenea ton, nu puteam într-adevăr să permit ca primul și singurul meu prieten să fie jignit în felul ăsta.

— Silvestro, am proclamat impetuos și hotărât, e unul dintre cei mai buni napolitani. Și trebuie să știi că el nu era numai un soldat, în armată a primit gradul de caporal și, dacă ar mai fi rămas în armată, l-ar fi făcut sergent. Era unul dintre primii din întreaga armată, și a fost și fotbalist, centru înaintaș într-o echipă adevărată din Napoli. E un om credincios mie. Sunt mai bine

de opt ani de când a plecat și nu ne-am mai văzut de atunci, dar nu m-a uitat. Mi-a trimis mai multe vederi în tot timpul ăsta. Anul trecut mi-a trimis una de la Caserta, și cu semnăturile logodnicei sale, a unui sergent pilot și a surorii acestui pilot. Și în 5 decembrie, de ziua mea, mi-a trimis una în culori, cu un trandafir și o potcoavă. În fiecare an, de ziua mea, nu uită să mă felicite. Iar eu păstrez toate vederile de la el.

Mă asculta cu o expresie atentă, dar puțin tristă, ca și cum, în ciuda evidentei ei admirații pentru fiecare cuvânt al meu, nu reușea să înlăture totuși ura aceea neașteptată pe care o simțise pentru Silvestro.

— Și am primit chiar și un dar de la el, am continuat, când am împlinit zece ani. Mi l-a trimis printr-un jucător de fotbal din Napoli care a venit aici în excursie: e o brichetă nemțească, de contrabandă, autentică, fără marca Statului. Din păcate s-a consumat piatra și aici la Procida nu găsesc alta.

— Eu, tot prin băiatul ăla, i-am trimis în dar o camee pe care am găsit-o pe plajă (a pierdut-o probabil vreun străin), o piatră minunată, pe care era incrustat capul zeiței Minerva. După aia, el mi-a scris, pe o vedere, că și-a făcut un inel și că o să-l poarte mereu pe deget, și ăsta e un alt motiv pentru care nu mă poate uita niciodată. Mi-a spus-o și băiatul ăla: „Fii sigur că Silvestro te poartă mereu în gând. Deseori, când vorbim despre tot felul de lucruri, te pomenește, Arturo, Arturo, de parcă toți ar trebui să știe cine e Arturo! Uneori spune: cine știe cât o fi crescut. Chiar trebuie să mă hotărâsc să merg într-o zi până la Procida să-l văd“.

— Numai că, am continuat cu părere de rău, din cauza slujbei nu prea poate să se îndepărteze de Napoli. El are la Napoli un post important, este paznic la o firmă de construcții: o meserie foarte bună, după părerea mea! Locuiește într-o baracă demontabilă, care se mută dintr-un loc într-altul, după lucrările firmei. Odată, în urmă cu mai mult de un an, a stat la Pozzuoli, acolo unde sunt câmpurile de foc¹⁰; altă dată a stat circa șase luni chiar în fața portului din Napoli, unde ancorează cuirasatele, torpiloarele și transatlanticele. Cine știe pe unde o fi acum! Pe ultima vedere mi-a scris doar urări, fără nicio informație.

La aceste ultime fraze ale mele, ea a părut, cel puțin pentru moment, împăcată cu Silvestro și a propus îmbujorată de o plăcere copilărească:

— Știi ce facem? Într-o zi, împreună cu tatăl tău, luăm vaporul și mergem să-l căutăm. Așa o să vezi și tu portul din Napoli și transatlanticele; și o să vezi și Pallonetto, unde se află casa mea! Acolo, la Pallonetto, a adăugat mândră, până și copiii cei mai mici sunt fotbaliști. Acolo se joacă futsal pe toate străzile. Un marinar, cunoscut de al nostru, care se numește Antonio, a călătorit în toate părțile lumii și zice că nicăieri n-a văzut atâția copii făcând nebunii ca la noi!

Și-a îndreptat privirea plină de regrete spre mine:

— O, ce frumos ar fi fost, a spus, ca atunci când tu erai mic să fim deja rude, ca acum! Așa s-ar fi știut cu siguranță imediat în familia noastră ce soartă ai: imediat cum te-ai născut să rămâi fără mamă! Și atunci am fi venit, eu și mama și nașa mea, cu un coș frumos căptușit cu pene și cu mătase și te-am fi luat acasă la noi!

Mi-a explicat că acasă la ea n-aș fi fost niciodată singur, pentru că locuința ei din Napoli avea o singură cameră, cu o ușă care dădea direct în stradă, așa că, și dacă vreodată rămâneai singur în casă, cei care treceau pe stradă îți țineau companie.

Mi-a venit să râd când i-am auzit planurile neîmplinite, pentru că mi-am adus aminte povestea pe care mi-o spusese Silvestro: atunci când rudele mamei veniseră la Casa junilor, iar el, de frică să nu mă ia cu ele, mă ascunsese în lada pentru paste. Numai că, m-am gândit, ăia nu se prezentaseră cu un coș căptușit cu pene și mătase, dacă le-ar fi văzut venind pe rudele astea de acum, cu un coș atât de domnesc, poate că m-ar fi lăsat să plec cu ele.

În lumina lunii

În timp ce mă gândeam la toate astea (fără să las să se ghicească vreunul din gândurile mele), ea a venit să se așeze pe valiză în fața mea, care stăteam jos, pe podea. Și așa, puțin mai sus decât mine, cu bustul drept și nemișcat,

cu capul aplecat spre umăr și strângându-și genunchii cu mâinile, și-a continuat raționamentul ca și cum ar fi spus o poveste care o cucerea cu adevărat în imposibilitatea ei. Vocea (devenită deja familiară pentru mine) de adolescentă aflată încă în creștere era acum de o incredulitate legendară, fraternă și aproape amară:

— Dacă tu ai fi locuit acolo, împreună cu noi, a spus, ai fi avut cu totul o altă viață! Eu aș fi avut grijă de tine și te-aș fi ținut în brațe. Ce crezi? Eu încă de mică știam să țin copiii în brațe. Eram obligată, fiindcă în casa noastră era fabrică, și i-am ținut în brațe pe toți. Știam să sar și coarda cu un copil în brațe!

— Spune-mi, m-am informat atunci, tu câți ani ai?

— Am făcut șaispe în octombrie. Și tu?

— O să împlinesc cincisprezece în decembrie, i-am răspuns.

Și am calculat în gând: are deci șaisprezece ani și trei luni. Când m-am născut eu, avea doi ani. Și pretinde că la vârsta aia m-ar fi ținut în brațe! Totuși nu i-am atras atenția asupra acestei imposibilități și am lăsat-o să continue, fără să-i spun nimic.

— Tu puteai fi chiar unul din familia noastră, ca un alt frate! Avem un pat mare, în care pot sta până la șase-opt persoane! Puteai să dormi și tu acolo, împreună cu noi. Și când tatăl tău se întorcea din călătoriile lui și venea să te vadă dacă se făcea târziu, putea să se culce și el acasă la noi, dacă voia! Pentru că patul nostru are două saltele: o saltea se poate pune pe jos, ca să dormim noi, toți împreună. Și atunci puteam să-i lăsăm lui tot patul.

Am început să râd și ea s-a luat după mine. Dar râsul ei s-a terminat într-un mic oftat copilăresc și înăbușit cu greu, ca și cum, vorbind, s-ar fi îndrăgostit de povestea ei și n-ar fi vrut să se despartă încă de ea. Apoi mi-a zâmbit cu un soi de melancolie protectoare. Iar ochii ei, serioși, tandri și conștienți păreau să se scuze spunându-mi: eu am o minte prostuță și plină de fantezii, dar, în sinea mea, nu uit niciodată realitatea.

— Iar seara, a încheiat, ca să te facem să adormi mulțumit, eu și mama și nașa mea ți-am fi cântat un cântec frumos... Ai fi mâncat în fiecare zi împreună cu noi. Și sărbătorile, aniversările tot cu noi!...

Am tăcut amândoi. Și atunci liniștea, care se instalase pe insulă odată cu căderea serii (vâjâitul vântului se potolise aproape de tot), a crescut în jurul camerei, așa încât părea că se aude cu adevărat curgerea minutelor ca o adâncă respirație calmă care cobora și apoi se ridica în același ritm. Ea stătea așezată pe valiză, într-o atitudine liniștită, plină de pace și de solemnitate ingenuă, iar eu, în fața ei, aproape întins pe podea, ascultam, fără să mă gândesc la nimic, minunatele sunete curgătoare ale nopții. La un moment dat am auzit-o spunând:

— Lumina becului s-a făcut mai slabă.

— E semnalul că peste puțin se va stinge, i-am răspuns. În fiecare seară se stinge pentru un minut, când se schimbă electricienii la cabina centrală.

A tăcut din nou și o vreme nu s-a mai mișcat din reculegerea aceea inspirată. Doar, cu o secundă înainte să se stingă becul, m-a privit și a spart din nou tăcerea cu o frază care, în realitate, era o observație puerilă, golită până și de o semnificație logică, dar tocmai din cauza asta a răsunat ca un răspuns misterios:

— Și când te gândești că în timpul ăsta tatăl tău, din când în când, te amintea: Arturo, Arturo... Și când te gândești că Arturo ăla erai tu!

Când s-a stins becul, lumina slabă a lunii a pătruns în cameră prin geamurile prăfuite. Eu m-am întins leneș pe jos. Întrezăream, dincolo de trupul meu lungit, umbra nevastei șezând ca o statuie și priveam, cu capul întors spre ea, fereastra opacă din spatele meu, imaginându-mi forma subțire a lunii noi care acolo, în spatele geamului, cobora pe cer ca pe un fir lung. Întunericul din cameră a durat doar câteva secunde, dar în acel scurt răstimp mi-a revenit brusc în minte o amintire. Aparținea unei perioade pe care o trăisem probabil în vremuri îndepărtate: cu secole, milenii înainte și care doar acum îmi venea în minte. Deși nu într-un tot limpede, era o amintire atât de adevărată și de sigură, că pentru câteva clipe m-a furat prezentului!

Mă aflam într-un loc foarte îndepărtat, în ce țară, nu știu. Era o noapte senină, dar pe cer nu se vedea luna, eu eram un erou și mergeam pe malul mării. Fusesem jignit sau eram în doliu, poate îmi pierdusem cel mai drag prieten, se poate să fi fost ucis (asta nu reușeam să-mi amintesc bine acum). Strigam pe cineva și plângeam întins pe nisip, și apărea o ființă foarte înaltă, care ședea pe o piatră, la un pas de mine. Era o fetiță, care avea totuși o maturitate maiestuoasă, iar misterioasa ei copilărie nu părea o vârstă umană, ci mai degrabă un semn al eternității. Și tocmai pe ea o strigasem, asta e sigur, dar nu-mi puteam aminti acum cine era: o divinitate oceanică sau terestră, sau o regină cu care eram rudă, sau o prezicătoare...

Nu mi-am dat seama când s-a aprins din nou becul, căci aproape ațipisem. Tânăra nevastă m-a strigat:

— Artú, cine știe ce oră o fi acum?

Și asta a fost prima oară când mi-a spus pe nume.

M-am scuturat, m-am ridicat în șezut și imediat m-am întors în prezent, în camera luminată, alături de tânăra nevastă care stătea pe valiză. Am răspuns:

— Trebuie să fie cam șase și jumătate, pentru că în fiecare zi, pe la ora asta, se face schimbul la centrală.

Ea a sărit în sus:

— Șase și jumătate, a exclamat, atunci trebuie să ne grăbim să aprindem focul pentru cina din seara asta.

I-am spus că, de fapt, în casa noastră nu se aprindea niciodată focul, căci în fiecare dimineață Costante avea grijă să gătească și mâncarea pentru seară, și cu siguranță azi făcuse ca de obicei, lăsându-ne cina gata pregătită în bufet. Dar pe un ton plin de importanță și de entuziasm, ea a insistat că trebuie să aprindem focul ca să încălzim mâncarea și eventual ca să fierbem paste. Atunci am coborât în bucătărie.

Condotieri faimoși

Costante ne lăsase, pentru seară, friptură de iepure și cartofi prăjiți, dar căutând prin bufet am găsit un pachet de paste cumpărat de la prăvălie, un borcan cu sos de roșii și o bucată de brânză, și ea a declarat că așa, cu ingredientele astea, o să putem avea și paste la cină. Apoi, cotrobăind prin bucătărie, ea a dat și peste niște surcele uscate, o găleată cu cărbuni și niște chibrituri, și cât se poate de mulțumită a hotărât să aprindă imediat focul și să pună apa la fiert, așteptându-l pe tata ca să arunce pastele în apă. Apoi mi-a repetat rugămintea pe care mi-o făcuse când eram la etaj: să n-o las singură în casa asta încă necunoscută pentru ea. Și atunci m-am întins pe bancă, după ce am luat din sertar o carte pe care pe-atunci o citeam întotdeauna în bucătărie, când mâncam. Dar în seara aceea atât de neobișnuită nu prea aveam chef de citit; și am rămas nemișcat, sprijinindu-mă pe coate, cu cartea în față, fără s-o deschid măcar.

Tânăra nevastă, pregătindu-se să aprindă focul, a început să cante, și eu am tresărit auzindu-i glasul, care, cântând, devenea tot mai aspru și mai sălbatic. Ea se mișca între lada cu surcele și sobă, cu gesturi repezi și mândre; își încrunta sprâncenele și avea o atitudine bătaioasă. Părea că, pentru ea, aprinderea focului era un soi de război sau de sărbătoare.

Pentru că n-a găsit în bucătărie foalele, a început să sufle în cărbuni cu multă putere, și eu mi-am amintit de o ilustrație a Cruciadelor, în care se vedea crivățul, înfățișat ca un arhanghel cu părul creț, în timp ce suflă asupra unei flote. Tot suflând, cărbunii s-au aprins în cele din urmă, și atunci ea, ca să învioreze flacăra, și-a ridicat fusta și a început s-o fluture ca pe niște foale la gura sobei. S-a ridicat o vâlvătaie de scânteii, dar ea a continuat să-și fluture fusta cu entuziasmul unei țigănci dansând, cântând cât o ținea gura, uitând orice timiditate, ca și cum ar fi fost singură în casa ei din Napoli.

Nu cânta cu melancolie, ci cu o asprime copilărească, obraznică, și cu niște note acute care aminteau de cântecul amar al unor animale: poate al berzei sau al unor păsări călătoare prin deșert. Cărbunii ardeau acum cu flacăra, și

ea, după ce și-a lăsat fusta în jos, s-a dus la chiuvetă și a umplut oala cu apă, continuând să cânte. Îmi mai amintesc și-acum un vers dintr-unul din cântecele ei (erau în limba italiană, nu în dialectul napolitan, și cu totul noi pentru mine):

Poate fiecare apașă are deja pregătit pumnalul.

Curios, am întrebat-o ce înseamnă apașă (nu auzisem încă niciodată vorbindu-se despre apași și despre gigolete, pe care i-am regăsit mai târziu în sute de cântece), și mi-a răspuns că de fapt nu știa nici ea. Mi-a explicat apoi că aproape toate cântecele pe care le știa le învățase ascultând radioul unei vecine. Era una care făcuse o grămadă de bani cu comerțul și putea să-și permită anumite cheltuieli. Dar era o femeie cumsecade, de câte ori deschidea radioul, îl dădea la maximum, și așa toți cei care locuiau cu ea pe stradă, stând liniștiți în pragul casei lor, puteau asculta cântecele.

Între timp, și-a terminat treburile și a venit să se așeze pe podea, lângă banca mea. A observat cartea care, închisă încă, rămăsese acolo, în fața mea, și cu greutate, ca unul care e pe jumătate analfabet, i-a silabisit titlul:

vie-ți-le con-do-tie-ri-lor fai-moși

— Viețile Condotierilor faimoși! a repetat.

Și s-a uitat la mine cu admirație, ca și cum pentru faptul că citeam o asemenea carte meritam și eu rangul de ilustru condotier. Apoi m-a întrebat dacă îmi place să citesc. Am răspuns:

— Ei, se înțelege! Sigur că-mi place!

Atunci, rușinată, dar cu un soi de resemnare fatalistă (asemenea cuiva care recunoaște un fapt care nu mai poate fi remediat), mi-a mărturisit că ei nu-i place să citească, că, atunci când era mică și mergea la școală, plângea în fiecare dimineață doar dacă vedea o carte în fața ei. Reușise să termine clasa a doua și după aceea nu s-a mai dus la școală.

Acasă la ea, la Napoli, existau cărți: exista un roman mare pe care i-l dăduse nașa ei și, în plus, cărțile de școală ale surorii ei care era în clasa a treia. Dar ea, încă de mică, ajunsese la concluzia că cititul e doar o pedeapsă, fără niciun viitor. I se părea că în cărți există doar o amestecătură de cuvinte. La ce serveau toate cuvintele alea înșirate acolo, moarte și amestecate, pe o foaie de hârtie? În afara cuvintelor, ea nu înțelegea nimic altceva dintr-o carte. Asta era tot ce ajungea să înțeleagă: cuvinte!

— Tu, i-am spus, vorbești ca Hamlet.

Citisem, în traducere italiană, tragedia lui Hamlet (pe lângă cele ale lui Othello, Iulius Cezar și a regelui Lear) și dezaprobam total comportamentul acestui personaj.

— Cine-i Hamlet? a întrebat ea.

I-am răspuns strâmbându-mă disprețuitor: „Un bufon“, și la răspunsul meu ea a izbucnit într-un hohot de râs puțin nervos. N-am înțeles imediat de ce râdea așa, dar mi-am dat repede seama că titlul de bufon pe care i-l dădusem lui Hamlet și-l atribuisese și ei, ca o consecință firească a ceea ce spuseseam. La o asemenea idee, am început și eu să râd. Apoi am devenit din nou serios și i-am explicat:

— Hamlet era un bufon, știu eu de ce. Dar tu n-ai nimic de-a face cu el, ai înțeles? El era Prinț al Danemarcei!

Am văzut că, la o asemenea dezvăluire, chipul ei exprima un considerabil respect, și atunci am exclamat hotărât:

— Nu face mutra asta slugarnică! Cei mai mulți regi și prinți sunt niște bufoni.

Era una din concluziile cele mai recente la care ajunseseam și mi-am dat seama că nu puteam să i-o expun ignorantei mele ascultătoare fără să adaug o explicație potrivită:

— Nu e suficient să ai un tron, i-am spus, ca să meriți titlul de rege! Un rege trebuie să fie cel mai valoros om din tot poporul său. De exemplu: Alexandru Macedon. El a fost un adevărat rege! El, am adăugat cu puțină invidie, era cel dintâi din tot poporul său, nu numai prin valoare, ci și prin frumusețe. Era de o frumusețe dumnezeiască! Avea părul blond cârlionțat, încât părea un minunat coif de aur!

Ea, care mă asculta, ca de obicei, cu multă atenție și respect, a observat cu admirație:

— Tu ești mai mititel decât mine și înțelegi atât de multe lucruri!

Eu am continuat, iritat de cuvântul mititel:

— Dar regi ca el există puțini! Iar cei care acceptă titlul de rege, fără să fie atât de grozavi ca el, știi ce sunt? Sunt niște împruțiți fără onoare, niște uzurpatori ai puterii!

— Sigur, cine e la putere trebuie să facă totul mai bine decât ceilalți, a aprobat ea umilă, cu o voce timidă, pentru că, dacă cine e sus nu dă exemplu, cum poate rezista lumea asta?

Apoi, după ce s-a gândit puțin, a adăugat:

— Dar așa e, chiar și cei care stau sus nu-și aduc aminte întotdeauna să-și plătească datoria față de Dumnezeu. Și cei puternici greșesc, nu doar amărății! Nu sunt mulți creștinii care au conștiința curată. De aceea Fiul lui Dumnezeu, acolo sus în cer, mai are pe cap coroana de spini, iar patimile lui cine știe când se vor sfârși!

Și spunând asta ofta ca o călugăriță imaginară pentru chinurile milenare ale acelui dumnezeu nefericit (cârlionții, legănându-se, îi însoțeau tristețea). Și fără să-și aducă aminte că-i vorbea unui ateu, mă privea cu ochi încrezători și fraterni, ca și cum Certitudinile ei absolute s-ar fi potrivit cu ale mele.

Drept răspuns, m-am limitat să o privesc pe furiș, cu o expresie tolerantă. Și am reluat, urmărindu-mi raționamentul întrerupt:

— Vina e și a poporului! Dacă citești Istoria Lumii și chiar și dacă te uiți la unele țări, se vede cât se poate de clar că o grămadă de oameni nu cunosc singura speranță a vieții și nu înțeleg simțămintele adevăraților regi. De aceea se poate vedea că oamenii cei mai destoinici stau izolați ca niște corsari nemiloși. Nimeni nu-i însoțește, în afară de credincioasa lor gardă, sau poate de un singur prieten, care-i urmează mereu și-i apără cu prețul vieții sale, singurul care le cunoaște inima! Restul oamenilor stau departe de ei, ca o turmă de ticăloși prinși și aruncați în cala unei grandioase corăbii!

— Corabia grandioasă, i-am atras atenția, sunt cuvinte pe care le-am spus ca pe un simbol de poezie. Nu e vorba de un discurs material. Corabia ar fi onoarea vieții!

În timp ce-i dădeam aceste explicații, m-am îndreptat de spate și m-am așezat călare pe bancă. Era pentru prima oară când îi dezvăluiam unei ființe omenești rezultatele meditațiilor mele solitare. Expresia ei devenise gravă, aproape religioasă. Am rămas un răstimp în tăcere, aruncându-i din când în când câte o scurtă privire înainte să mă hotărâsc să continui, și în cele din urmă am spus:

— Idealul întregii istorii mondiale ar fi ca adevărații regi să întâlnească un popor care să aibă același sentiment. Atunci ar putea să înfăptuiască orice acțiune măreață, ar putea să cucerească până și viitorul! Unuia nu-i este suficientă mulțumirea de a fi valoros, dacă toți ceilalți nu sunt egali cu el și nu se poate împrieteni cu ei. În ziua în care fiecare om va avea inima curajoasă și plină de onoare, ca un adevărat rege, antipatiile vor fi azvârlite în mare. Iar lumea nu va ști ce să facă, atunci, cu regii. Pentru că fiecare om va fi propriul său rege.

Această ultimă idee — emfatică și grandioasă — mi-a sunat chiar și mie nouă, pentru că se născuse exact în clipa aceea, brusc, fără s-o fi gândit înainte. M-am bucurat în sinea mea ca de o adevărată descoperite filosofică, demnă de un gânditor de prim rang. Aruncându-i o privire, am putut observa că fața ascultătoarei mele, ca o oglindă fidelă, se luminase și ea,

radiind de admirație. Și atunci, aprinzându-mă de un entuziasm nou, am proclamat, cât se poate de sigur pe mine:

— Eu vreau să citesc toate cărțile de știință și de adevărată frumusețe, o să fiu instruit ca un mare poet! În rest, în ceea ce privește forța, n-am nicio problemă: pot face orice exercițiu, am început să mă antrenez de când aveam șapte sau opt luni. Încă două veri, și vreau să văd cine reușește să mă învingă, fie el și un campion internațional! Apoi, cu prima ocazie, trebuie să învăț să folosesc armele și să mă obișnuiesc cu luptele. Imediat ce voi avea vârsta potrivită, oriunde vor fi lupte, eu voi merge voluntar, ca să arăt ce pot. Vreau să întreprind acțiuni glorioase, așa încât toți să-mi învețe numele! Arturo Gerace, un nume ce trebuie să fie cunoscut în toate țările!

Ea a izbucnit într-un râs ușor, încântat, copilăresc, uitându-se la mine cu o încredere absolută, ca și cum aș fi fost unul din frații ei, venit să-i povestească minunile pe care le face Arhanghelul Mihail în Paradis.

Atunci n-am mai ezitat să-i dezvălui și cele mai ascunse și mai ambițioase planuri ale mele: și nu numai cele în care mai credeam în sinea mea, ca în niște lucruri realizabile, ci și pe acelea legendare, la care mă gândisem în copilărie și care n-ar putea să fie îndeplinite niciodată. La vârsta mea de acum nu mai puteam să nu înțeleg că anumite planuri vechi erau povești, dar i le-am spus totuși, știind bine că ea mă va crede oricum.

— Și pe urmă, am început, când voi deveni cel mai destoinic, exact ca un rege adevărat, știi ce voi face? O să merg cu oamenii mei credincioși să cuceresc popoarele și o să-i învăț pe toți ceilalți adevărata bravură și onoarea! Și pe toți nenorociții și nerușinații o să-i facă să înțeleagă cât sunt de ignoranți! Există o mulțime de oameni care, imediat cum se nasc, se sperie, și rămân pentru totdeauna cu frică de orice. Eu vreau să le explic tuturor frumusețea valorii, care învinge lașitatea mizerabilă!

Iar unul din lucrurile pe care o să-l fac va fi ăsta. În curând, așa cum ți-am spus, tata și cu mine o să mergem împreună departe, pentru mult timp, până când, într-o bună zi, ne vor vedea debarcând aici, la Procida, în fruntea unei splendide flote. Toată lumea ne aclamă, și procidanii, după exemplul nostru, devin cei mai viteji eroi din toate națiunile, ca macedonenii, și vor fi și foarte mândri și impunători, ca și cum ar fi frați cu tatăl meu. Vor fi oamenii

noștri devotați și ne vor urma în acțiunile noastre. Primul lucru pe care îl vom face va fi asaltul Penitenciarului, ca să-i eliberăm pe toți pușcăriașii, iar în vârful fortăreței o să ridicăm un steag cu o stea, care o să se vadă pe toată marea din jur.

Insula Procida va fi toată acoperită de steaguri ca o minunată corabie, va deveni mai grozavă decât Roma.

Ajuns aici, am privit-o sfidător în ochi. Într-adevăr, în urma unei opinii exprimate de ea în trăsură, cu câteva ore înainte, despre pușcăriași și pușcării, mai exista în această privință o chestiune în suspensie între noi doi. Dar acum, pe chipul ei, privirea mea n-a găsit altceva decât solidaritate entuziasmată, ca și cum ar fi fost nerăbdătoare să vadă steagul meu fluturând pe fortăreața insulei și promisiunea unei mari petreceri cu cântece și dansuri. Atunci, în încheierea discursului meu, am spus din nou, bătând cu dosul palmei pe coperta Condotierilor faimoși:

— Asta nu e o carte de povești inventate, e istorie adevărată, e știință! Condotierii istorici, chiar și cei mai faimoși, ca de exemplu Alexandru Macedon, nu erau niște persoane dotate cu puteri supranaturale (asemenea persoane sunt povești); erau la fel ca celelalte în toate, dar nu și în gânduri! Cineva, ca să înceapă să fie ca ei, sau chiar mai grozav decât ei, trebuie mai întâi să aibă în minte niște gânduri mari și adevărate... Iar eu știu gândurile astea!

— Ce gânduri...? a întrebat ea concentrată.

— Păi, i-am mărturisit după o oarecare ezitare, încruntându-mă, primul gând, cel mai important dintre toate e acesta: Nu trebuie să-ți pese de moarte!

Și așa, i-am dezvăluit până și faimoasa reticență a faimosului meu Cod: cea mai îndrăzneată, deci, și cea mai dificilă dintre Certitudinile mele absolute (dar și suprema, cea mai secretă incertitudine a mea!). Ea a aprobat pe un ton grav:

— Acesta e primul adevăr. Și a adăugat: Așa ne învață chiar și Dumnezeu.

Dar în clipa aceea eu aproape n-o mai ascultam. Simțeam o asemenea satisfacție, că nu mai aveam răbdare să mai discut.

Am pufnit. Dintr-odată bucătăria mi se părea o închisoare. Aș fi vrut să fiu în plină vară, dimineața, pe plajă, să mă cațăr pe stânci, să mă arunc în apă și să înot pe spate, mă cuprinsese o dorință frenetică de a mă juca și de a face cine știe ce viteză. M-am întors brusc spre ea și i-am strigat plin de însuflețire: „Uite!”. Și, după ce mi-am scos pantofii, m-am repezit de la peretele opus către gratiile ferestrei, aflată la o înălțime de circa doi metri de la pământ. Am făcut un salt, m-am prins cu mâinile de una din zăbrelele de la mijloc și în același timp mi-am luat avânt cu tot corpul și mi-am vârât picioarele între gratiile cele mai înalte, lăsându-mi capul pe spate. Din poziția asta, am putut s-o văd pe ea, cu toți cârlionții ei, aplaudând extaziată.

Mă încerca un sentiment de fericire extremă. Printr-un alt salt, am rămas agățat cu mâinile de gratii și m-am amuzat răsucindu-mă și legănându-mă, apoi am exclamat:

— Uite! Steagul!

Și ținându-mă strâns de gratii cu o singură mână și forțându-mi mușchii, mi-am scos corpul afară pe geam ca un drapel. Am rămas în poziția asta câteva secunde, la fel ca un virtuoz care ține o notă, în cele din urmă mi-am dat drumul jos și cu un salt lung, ca peste un pod aerian, am ajuns cu picioarele strânse pe masă, la trei-patru metri mai încolo.

Ea mă privea de parcă nu aș fi sărit pe masa din bucătărie, ci pe puntea unei corăbii cucerite, iar eu plin de avânt mă simțeam deja un mus legendar care zbura cu o agilitate fantastică de pe covertă spre turnuri și posturile de observație. Am făcut paradă de alte exerciții asemănătoare, pe care ea le-a admirat mult.

În cele din urmă, m-am întors lângă ea și m-am așezat pe jos. Eram în picioarele goale, pentru că ciorapii făceau parte din lucrurile de care tata și cu mine ne lipseam adesea. Pantofii zăceau pe podea, la mică distanță de mine, am întins piciorul și am apucat unul ținându-l între două degete, și am spus foarte mândru:

— Uite, pot prinde cu degetele de la picioare!

Mi-a admirat această îndemânare tot atât de mult ca pe toate celelalte, iar eu i-am explicat că numai de puțin timp, prin exerciții, dobândisem o asemenea capacitate. Aici, la Procida, am adăugat, de când mă născusem, duceam o adevărată viață de marinar. Iar un marinar, potrivit unei opinii pe care o citisem într-o carte de aventuri, trebuie să aibă agilitate de maimuță, privire de vultur și inimă de leu!

I-am spus apoi povestea, pe care o citisem în copilărie, a piratului care-și pierduse amândouă mâinile într-o luptă și de atunci, în locul membrelor lipsă, avea în permanență două pistoale încărcate strâns legate de cioturile rămase. Învățase să tragă cu pistoalele apăsând pe cocoș cu piciorul și devenise un țințaș infailibil, astfel încât în roman era numit Ciungul Infernal sau Nimicitorul Pacificului.

— Câte lucruri știi! a observat ea cu umilință respectuoasă.

Apoi, ridicându-și capul de parcă ar fi cântat, a exclamat cu un zâmbet fericit, impulsiv:

— Când o să devii la fel cu un rege, o să venim cu toții să te onorăm. Eu o să le aduc și pe mama și pe sora mea! Vreau să aduc tot Palonetto! Și toată Chiaia! Și tot Napoli!

S-a oprit o clipă încântată și a adăugat aproape în șoaptă:

— Crezi, Artù, că atunci când vorbești despre planul tău că vrei să devii asemenea unui rege, mie mi se pare că te vād, ca și cum ar fi chiar adevărat, normal: îmbrăcat minunat, cu o cămașă splendidă de mătase, cu năsturei de aur, cu o mantie și o coroană de aur și cu multe inele prețioase...

— Ei, am întrerupt-o eu cu o indiferență semeață, ce-ți trece prin minte? Coroana și mantia etcetera!!! Unul spune cuvântul rege și tu te gândești imediat la regii adevărați! Regii despre care vorbesc eu sunt speciali, nu-s îmbrăcați ca niște bufoni, cum zici tu.

— Da' cum umblă îmbrăcați? a întrebat nedumerită, totuși curioasă.

— Umblă îmbrăcați fără să le pese, după cum poftesc! am spus imediat.

Apoi, fără să mă gândesc prea mult, am adăugat:

— Vara, cu o pereche de pantaloni și o cămașă oarecare, eventual ruptă și descheiată... și... cu... un batic înflorat la gât... Iar iarna, cu o haină oarecare, de exemplu în carouri... adică sport!

Ea a părut puțin dezamăgită, dar după o clipă m-a privit cu o ingenuă devoțiune și a spus convinsă, clătinând din cap:

— Ei, tu, și dacă te îmbraci ca un cerșetor, semeni oricum cu un prințisor...

Eu n-am răspuns, am tăcut din gură ca să mă arăt indiferent, când dintr-odată am izbucnit în râs, atât de multă plăcere îmi făcea complimentul ei.

Nu peste mult timp s-au auzit pașii tatălui meu care cobora scările și cel mai misterios dintre toți a reapărut printre noi.

Am văzut atunci că apa din oală, care fierbea de mult, se evaporase pe jumătate, fără ca noi doi să ne fi dat seama, iar focul era aproape stins. Asta a întârziat cina și, așteptând, tata a început să bea vin de Ischia, preferatul său. Se sculase după siestă odihnit și bine dispus, și părea mulțumit ca de o joacă de faptul că noi trei cinăm împreună, în castelul familiei Gerace. Veselia lui ne-a molipsit și pe noi și seara a căpătat aerul unei mari sărbători.

La cină

Tânăra nevastă și-a scos în sfârșit paltonașul cu care călătorise, era îmbrăcată cu o fustă de catifea și cu un pulover de lână roșie, care, ca și paltonașul, îi rămăsese scurt și strâmt, și în hăinuțele astea i se vedea mai

bine forma trupului, care apărea, chiar pentru unul fără experiență ca mine, deja foarte dezvoltat pentru vârsta ei, dar exista, în formele acelea de femeie, un fel de simplitate și de neștiință infantilă, ca și cum ea însăși nu și-ar fi dat seama că a crescut. Sâni păreau să fie prea grei pentru bustul acela de adolescentă, cu umerii slabi și mijlocul subțire, și inspira un sentiment ciudat de tandrețe și compasiune; în timp ce greutatea șoldurilor, largi și mai degrabă rău făcute, nu-i dădeau ființei ei o aparență de forță, ci de ingenuitate stângace și lipsită de apărare. Mânele puloverului îi lăsau brațele descoperite până aproape la cot, și se vedea diferența dintre pielea albă a brațelor și cea a mâinilor mici, umflate și înroșite de frigul iernii. Chiar și asta îți provoca un sentiment de compasiune pentru ea. Iar dacă-i priveai încheieturile deloc fine, îți dădeai seama că, tocmai pentru că erau grosolane, lăsau, cine știe cum, o impresie de gingașă inocență.

Extraordinar de mândră că gătea paste, părea chiar să uite de frica pe care i-o provoca tata și care mai înainte, după-amiază, o făcea să tremure. Dar dispoziția lui de acum nu părea amenințătoare, nu-i dădea ordine neliniștitoare, nici nu-i ciufulea părul, ba mai mult, nici măcar nu-i stătea aproape și nu o băga în seamă.

La masă, el a mâncat mult și a mai băut vin de Ischia, iar vinul, ca de obicei, deși nu-l îmbăta deloc, îl făcea să fie imprevizibil, mai misterios pentru mine. Vinul putea să aibă asupra lui efecte diferite, și chiar contradictorii, uneori îl făcea mai expansiv, alteori somnolent și sumbru. Ba, în unele momente, era cuprins de remușcări, de agitație sau de o violență ieșită din comun, căutând obiecte pe care să se descarce (pe mine nu se descărca niciodată altfel decât cu gesturi mai repezite, mă considera, evident, un personaj prea neînsemnat, care nu merita oboseala).

În seara aceea vinul s-a potrivit cu dispoziția lui veselă, făcându-l mai vorbăreț și mai fantezist. Duritatea privirilor lăsa locul în fiecare minut unui soi de mulțumire grațioasă care părea să se îndrăgostească de tot ce vedea, chiar și de un colț de pâine sau de un pahar. A povestit, încântat, că, la etaj, dormise bine, mai mult de două ore, apoi a privit-o pe tânăra nevastă, cu o expresie duplicitară, ca și cum ar fi pus la cale, fără ca ea să știe, vreo pozna puerilă, și a adăugat:

— Și știi pe cine am visat? Pe strămoșul meu din tablou, fantoma castelului!

— A, ăla, a șoptit ea.

— Era îmbrăcat cu un halat de casă brodat cu stele și cu semiluni, ca un vrăjitor. Și mi-a spus: O să vezi ce-o să pățești că mi-ai adus o femeiușcă în casă. În noaptea asta o să vin cu paladinii mei și am s-o azvârl afară.

Tânăra nevastă a râs, cu o expresie neîncrezătoare, dar ezitantă.

— Râzi tu, dar n-o să mai râzi în curând. A sosit, cred, momentul să-ți dezvălui un lucru pe care nu ți l-am spus până acum. Tu ești de acord, Arturo? E normal să o informez acum, când a devenit doamna Gerace? Află, așadar, fetiço: există un mister în familia noastră! Tot satul știe: acest castel e bântuit de fantome. Strămoșul meu e într-adevăr un mare domn și continuă să ofere mereu aici spectacole de teatru și baluri pentru cei mai buni tineri, ca atunci când trăia, singura diferență, se înțelege, e că acum invitații lui sunt toți fantome, ba chiar ceva mai rău. Evident, el nu invită spirite de femei, pentru că, după cum știi, urăște femeile. Invitații lui sunt toți de sex masculin, tineri și adolescenți, morți cu toții în floarea vârstei; și cu toții, dacă vrei să știi: suflete blestemate! E vorba de indivizi aleși dintre cele mai rele canalii, care murind s-au prefăcut în Diavoli! Și banda asta vine aici în fiecare noapte din toate cartierele infernului, intră pe ferestre, de sub pământ, cu sutele. Tu poți confirma, nu-i așa, Arturo?

Drept răspuns, fără să spun nimic, i-am zâmbit în semn de înțelegere, dar și (pentru că asta era obligația mea) de complicitate, dar zâmbetul meu se pare că a încurajat-o pe ea, care, la rândul ei, a zâmbit ușor, ca un om înțelept și știutor, și i-a spus tatălui meu clătinând din cap:

— Dumneata vrei să râzi de mine, mă tratezi ca pe o neștiutoare. Dar la anumite lucruri mă pricep mai bine decât dumneata!

— Ce? Fii atentă cum vorbești: mai bine decât mine!!!

— Nu... mai bine decât dumneata nu, vorbele astea mi-au ieșit fără să vreau, nu înseamnă chiar nimic. Am vrut să spun că mă tratezi acum într-

adevăr ca pe o neștiutoare, dacă crezi că poți să râzi de mine și te gândești că eu nu știu cum sunt anumite lucruri în realitate! Ei, ca și cum n-ar fi un lucru știut: că nu pot exista niciodată diavoli copii! Pentru că dacă cineva moare de copil, n-a putut fi un mare păcătos. Totuși, dacă în scurta lui viață a făcut vreun lucru rău, ca, să zicem, a furat, sau chiar a omorât pe cineva, păi nu se pune! nu e o ticăloșie, unuia ca ăla toate păcatele îi sunt socotite ca păcate care se pot ierta. Copiii vor putea cel mult să stea douăzeci-douăzeci și cinci de ani în Purgatoriu, și după aia copiii mici de tot devin toți îngeri heruvimi, iar cei mai mari un pic, serafimi. De aia, lumea merge să le consoleze pe mamele lor spunându-le: Fiți mulțumită, doamnă, el a avut cel mai mare noroc! Dumnezeu l-a ales ca să facă din el încă un înger. Dintr-un copil nu se poate niciodată face un diavol. Pentru diavoli e neapărată nevoie de oameni în vârstă.

Raționamentul ăsta, care luat în sine putea să sune mai degrabă comic, ne-a fost expus cu o asemenea gravitate, că ar fi fost o jignire prea nemiloasă să râzi de el. De aceea, ne-am ținut destul de serios și chiar și tata s-a mulțumit să râdă doar un pic.

— Așadar, a spus el, acum tu cu părerea asta a ta frumoasă te simți sigură aici, convinsă că paladinii ăia sunt niște îngeri din cer! Și nu crezi nici vorbele pe care mi le-a spus în somn strămoșul meu, că la noapte o să vină cu ei ca să te chinuie!

— Păi cine crede vorbele ăluia care spunea că femeile sunt toate urâte?!

— Ah! a exclamat tata ridicându-se orgolios, asta-i ultima noutate minunată care mă onorează și pe care trebuie s-o ascult cu urechile mele! Deci aici cineva îndrăznește să afirme că un strămoș de-al meu e în stare să spună baliverne!

— Nuuu... nu voiam să spun asta... de ruda dumitale... nu... am greșit... Dar ăla... chiar zicea că toate femeile sunt urâte? Așa zicea?

Tata s-a întins pe scaun râzând în hohote:

— Da, chiar așa zicea, că toate-s urâte.

Ea s-a uitat la mine ca și cum mi-ar fi cerut o confirmare pentru un caz atât de curios.

— Chiar vrei să știi cum spunea? a reluat atunci tata și a început să declame, imitându-l pe Amalfitan: „Uh, cât sunt de urâte, mai bine să nu ne gândim, Wilhelm dragă, la cât sunt de urâte! Și apar peste tot, se multiplică cu miile, cu milioanele, insultele astea aduse naturii. Cine știe dacă pe alte planete, pe Lună există? Și cu cât sunt făcute după toate regulile, perfecte (ca să zicem așa), cu atât sunt mai urâte! Sărmanele, da fapt tiparul rasei lor e greșit! Dar de ce? Cum se explică asta? În lume toate lucrurile sunt atât de bine făcute, până și cele fără importanță: un firicel de algă, un pârlăș, un peștișor, un păducheaș de trandafiri, un bobuleț de mazăre, o frunzuliță de cicoare, toate lucrurile au ceva ca lumea, ceva simpatic care te face să spui: ah, minune a universului, ce frumos e, ce plăcut e să trăiești! Chiar și atunci când ți se întâmplă să întâlnești un om un pic schilod, un sărman refuzat la recrutare, strâmb, pitic, și la prima vedere te gândești: ce urât e! da', până și în cazul ăsta, dacă te uiți mai bine, găsești mereu ceva ca să poți spune: în fond, nu-i chiar atât de respingător. Da, da, în fiecare scorpie de mare, în fiecare păianjen, dacă te uiți bine, poți recunoaște urma acelei mânuțe artistice și vrăjite care a format toate lucrurile din univers. Doar pentru o singură rasă: femeile, n-a existat milă, lor le-a fost hărăzită urâtenia și nimic altceva. Poate că provin dintr-o altă fabrică, e singura explicație posibilă“.

La discursul acesta, recitat ca la teatru, eu și tânăra nevastă am început să râdem. Atunci tata, cu un aer plictisit, mi-a aruncat o coajă de portocală și m-a apostrofat spunând:

— Tu, oacheșule, în loc să râzi atâta, ai face mai bine să ne dezvălui părerea ta despre frumusețea femeilor. De exemplu, ce crezi tu despre nevasta asta? Ți se pare frumoasă sau urâtă?

Am simțit cum îmi iau foc obrazii, pentru că nu eram pregătit pentru asemenea întrebare și, de fapt, nici eu nu știam ce anume gândesc despre ea. Înainte de a răspunde, i-am aruncat o privire, de parcă aș fi vrut s-o estimez atunci. Însă, exact în clipa aceea, am înțeles că nici nu era nevoie să o privesc, fără să-mi dau seama, aveam deja în minte o părere despre ea. Și iată care era: în privința urâteniei femeilor în general, din câte știam și vedeam eu, mi se părea că Amalfitanul avea mai degrabă dreptate, iar

despre femeia asta în special nu se putea spune că e mai puțin urâtă decât altele. Și totuși, în ceea ce o privește pe femeia asta, în ciuda urâteniei ei de netăgăduit, eu, după gustul meu, o consideram extraordinar de grațioasă!

Mi se părea însă prea personală și nefondată această părere a mea, și mi-era rușine s-o spun; pe de altă parte, nu voiam să mint. Și atunci, ferindu-mă să mă uit la ea sau la tata, am coborât privirea cu o expresie încruntată și aproape feroce și am spus:

— Nu mi se pare urâtă.

— Asta-i bună! a exclamat tata ridicând din umeri, tu acum vrei s-o faci pe cavalerul și s-o complimentezi. Cum nu ți se pare urâtă? Cine știe ce găsești frumos la ea?

Ea râdea ușor confuză, fără să se supere deloc că era considerată urâtă. Eu l-am privit plin de curaj pe tata și am spus hotărât:

— Are ochi frumoși!

— Ei, da, frumoși! Are ochii prea mari! Ce-mi tot spui, oacheșule!

În clipa aceea ea mă privea și ochii ei, plini de sfială și de bucurie și de recunoștință pentru laudele pe care le primiseră, erau atât de minunați, încât fruntea îi părea împodobită cu o diademă.

Eu am râs, m-am așezat iar și am tăcut.

Iar tata, întinzând arogant bărbia spre ea, a spus:

— E inutil să te împăunezi tu, doamna Gerace; oricum știm că ești urâțică, o lălâie... Oacheșul vrea în seara asta să fie ceremonios, vrea s-o facă pe castelanul, pe galantul! Mai degrabă, madam, în loc să te umfli în pene, cu ochii ăia ai tăi, spune-ne cât înțelegi tu despre frumusețe. De exemplu, cum ți se pare oacheșul ăsta? Zi, ce părere ai despre el?

Ea s-a rușinat să răspundă cu voce tare, s-a apropiat de urechea tatălui meu și, cu un aer conștiincios și grav, i-a spus încet (dar am auzit-o și eu):

— Mi se pare frumos.

Eu mi-am întors capul în altă parte, făcând-o pe indiferentul. Tata a râs și a spus:

— Ei, de data asta sunt de acord și eu. Ai dreptate, e un băiat frumos, nu degeaba e fiul meu!

Eu mă prefăceam că nu aud nimic, ca și cum n-aș fi știut că vorbeau despre mine. El, ca să mă provoace, m-a lovit ușor cu piciorul pe sub masă și a continuat să râdă aproape cu duioșie, privindu-mă, și atunci am început să râd și eu cu el.

El și-a mai turnat vin, și în timp ce bea, vreo două minute poate, am tăcut toți trei. S-a auzit din nou zgomotul valurilor jos, în micile golfuri, iar eu, la zgomotul acela, am văzut în minte imaginea insulei înconjurată de mare, cu luminile sale; și Casa junilor, aproape perpendicular pe extremitatea ei, cu ușile și ferestrele închise în lunga noapte de iarnă. Ca o pădure atinsă de vrajă, insula ascundea, căzute în letargie, creaturile fantastice ale verii. În vizuini subpământene de negăsit sau în ascunzișurile zidurilor și ale stâncilor, se odihneau șerpilor și broaștele țestoase și familiile cârțițelor și șopârlele albastre. Corpurile delicate ale greierilor și ale cicadelor se topeau în pulbere, ca să renască apoi cu miile cântând și săltând. Iar păsările migratoare, pierdute în zonele Tropicelor, plângeau după aceste frumoase grădini.

Noi eram stăpânii pădurii, iar bucătăria asta cu luminile ei aprinse în noapte era vizuina noastră minunată. Iarna, care până acum mi se păruse întotdeauna ca o pustietate plictisitoare, în seara asta devenise dintr-odată o feudă magnifică.

Noapte

O umbră a plăcutului amuzament de dinainte se mai vedea pe buzele tatălui meu, iar eu credeam că-i aud respirația, continuă și liniștitoare ca aceea a mării. Prezentul mi se părea un timp fără sfârșit, ca o sărbătoare de zâne.

Terminaserăm deja de mult cina, dar întârziam încă la masă. Tata mai avea vin în pahar și a continuat să facă glume cu noi, dar în scurt timp a obosit. Din când în când își întindea brațele sau ofta adânc, ceea ce pentru noi nu era un semn de tristețe, ci dimpotrivă, al unei plăceri de a trăi profunde și aproape amare. La un moment dat a întins mâna spre tânăra nevastă s-o tragă spre el. Dar ea s-a ridicat în grabă și s-a îndepărtat spunând că trebuie să strângă masa, și atunci i-am văzut din nou pe chip teama care părea s-o fi părăsit pentru un timp.

Cu o expresie speriată și plină de zel, a pus două farfurii una peste alta și a dat să se îndrepte cu ele spre chiuvetă, dar tata, fără să se ridice de pe scaun, a prins-o în grabă de mijloc și a tras-o lângă el.

— Unde te duci? a întrebat-o. Să strângi masa! Mâine-dimineață servitorii noștri o să aibă grijă să strângă masa. Tu ești doamna Gerace, nu uita! Iar acum e gata să înceapă prima noastră noapte a nunții.

Fără să aibă curajul să se zbată, ea se uita la tata cu o privire rătăcită. Tremura vizibil și părea, cu clăia ei de păr, o mică sălbăticiune cu blană neagră, prinsă pe furiș în cursă.

— Ți-e frică, nu? Ți-e frică de prima ta noapte a nunții, a exclamat tata izbucnind într-un râs proaspăt, liber și nemilos. Stai aici. Nu te mișca, a spus strângând-o și mai tare lângă el și amuzându-se de spaima ei. Ai dreptate să-ți fie frică, știi, nu-i așa, ce li se întâmplă fetelor în noaptea nunții! Dar și mai rău, Nunzià, e că foarte rar se întâlnește un mire atât de rău cum sunt eu. Mirii obișnuiți sunt niște omuleți... Nu, degeaba încerci să mai scapi, nu te mai poți salva, s-a terminat!

Instinctiv, ea începuse să se zbată ușor, oarecum amăgindu-se că va putea să scape cu adevărat. Iar încercarea ei disperată l-a făcut pe tata să râdă cu și mai multă poftă.

— S-a terminat, a spus din nou cu o asprime copilărească, ținând-o cu ușurință doar cu un braț ca într-o menghină, nu mai sunt vremurile în care fugeai și te ascundeai ca să nu te întâlnești cu mine, să nu crezi că am uitat, fetițo!, o să mi le plătești pe toate în noaptea asta!

Și într-un fel amenințător și indiferent a început să se joace cu cârlionții ei. Chipul i se întunecase trădând totuși o malițiozitate ascunsă și plină de bucurie.

— Da, a spus, ea mă refuza. Păduchioasa asta refuza să se mărite cu unul ca mine! A ajuns chiar să le încaseze de la maică-sa, pentru că refuza o asemenea partidă, un proprietar, printre altele, al unui castel!

Mărturisind aceste lucruri, își luase un aer de tribun, ca și cum acolo, în jurul mesei, ar fi fost, să-l asculte, poporul întreg, convocat pentru pedepsirea fatală a miresei.

Ea a răspuns, pierdută, cu un glăscior înecat de plâns:

— Eu... voiam să mă fac călugăriță!

— Mincinoaso! Mărturisește cum stau lucrurile! Tu voiai să te faci călugăriță pentru că nu voiai să te măriți cu mine: Te-ai hotărât să te măriți cu mine numai ca să nu ieși din vorba maică-tii. Ziceau că ți-e frică de mine! Și, dacă nu mă înșel, cineva te-a auzit zicând chiar că sunt urât. E-adevărat sau nu, zi, că mă găsești urât?

El râdea cu o bunăvoință arogantă, inexprimabilă, iar ea îl privea cu ochii ei mari, care din cauza tulburării păreau și mai negri, ca și cum l-ar fi găsit cu adevărat urât.

— Și-acum pregătește-te să mi le plătești pe toate, doamnă Gerace.

S-a auzit clopotul bătând orele, și el s-a uitat la ceasul de la mână:

— A, e ora zece! E vremea de mers la culcare... e noapte. Mi-e somn, Nunziatè, mi-e somn... Nunziatè!

Și o strângea la piept, fără s-o mângâie sau s-o sărute, dimpotrivă, aproape bruscând-o și ciufulindu-o. Atunci spaima, care o pândise toată ziua, păru să coboare asupra ei ca un nor uriaș.

— Eu... înainte de a merge sus... trebuie să închid obloanele de la ușa cu geam, a spus ea.

— Bine, închide-le, a zis tata și brusc i-a dat drumul.

Și, ca și cum ar fi avut de gând să-i dea un răgaz, și-a aprins o țigară, trăgând primul fum. Dar era, se pare, doar o prefăcătorie, folosită pentru plăcerea de a se juca, asemenea pisicii. Ea tocmai se pregătea să ridice zăvorul greu de la ușă cu mâinile ei mici și agitate, când el și-a pus țigara de abia începută pe farfurie și, ridicându-se de pe scaun, i-a spus brusc:

— Gata! Nu te mai ocupa de ușă. Dă-i pace!

În clipa aceea mi s-a părut că aud un bubuit confuz, ca și cum de undeva se apropia o cavalcadă, și cu multă uimire mi-am dat seama că inima mea era cea care bătea așa. Tata, într-un soi de fericire înfuriată, s-a apropiat de tânăra nevastă și prinzând-o de mână, cu un gest de balerin, a făcut-o să se învâртеască pe loc. Ochii lui, care îi căutau pe ai ei, aveau o privire mai dură decât de obicei, dar totodată exista în ei un fel de afirmare impetuoasă, încântătoare, inocentă. Poate căindu-se sau poate pentru a o înduioșa, i-a spus îmblânzindu-și vocea:

— Nu vezi cât sunt de obosit? E târziu, să mergem la culcare!

Ea și-a ridicat spre el privirea lipsită de apărare.

— Să mergem! Mișcă-te! i-a ordonat el cu asprime, iar ea, ascultătoare, l-a urmat.

Înainte de a ieși, s-a uitat spre mine, dar cuprins de un sentiment ciudat de ură și de furie, mi-am întors privirea de la ea.

Rămăsesem nemișcat în picioare, lângă masă. Când am privit din nou spre ușă, ei dispăruseră pe coridor și li se auzeau pașii urcând împreună scara.

Atunci am coborât privirea și la vederea farfuriilor și a paharelor de la cină, a resturilor de mâncare și de vin, m-a cuprins brusc sila.

Am mai rămas acolo, lângă masă, fără să mă mișc, fără să mă gândesc la nimic, și mi s-a părut că a trecut foarte mult timp, dar, în realitate, când m-am ridicat să merg la culcare, țigara lăsată de tata mai fumega încă pe farfurie, printre cojile de portocală. Deci trecuseră doar câteva minute, iar mie ziua aceea și seara aceea de abia terminate mi se păreau, cine știe de ce, petrecute cu ani în urmă. Doar eu, Arturo, eram la fel ca înainte, un băiețel de paisprezece ani, și trebuia să mai aștept încă multe anotimpuri înainte de a fi un bărbat.

Trecând prin fața camerei tatălui meu, am auzit în spatele ușii închise niște șoapte agitate. M-am îndreptat aproape fugind spre camera mea, aveam dintr-odată senzația puternică și de neînțeles că cineva (pe care nu puteam totuși să-l recunosc) mă jignează într-un fel imposibil de răzbunat, inuman. M-am dezbrăcat în grabă și în timp ce mă culcam grăbit, trăgându-mi așternuturile până peste cap, a ajuns până la mine prin pereți un țipăt al ei: gingaș, ciudat de feroce și de copilăresc.

Apropo, îmi dau seama de un lucru: nu numai că nu știam să-i spun pe nume, atunci când vorbeam cu ea, dar nici acum, povestind despre ea (ignor motivul), nu știu s-o amintesc cu numele. Există o dificultate misterioasă, care îmi interzice aceste silabe atât de simple: Nunziata, Nunziatella. Va trebui deci să continui să-i spun și aici ea sau dânsa sau tânăra nevastă sau mama vitregă. Și dacă, pentru frumusețea stilului, va fi necesar uneori s-o numesc, voi putea, în locul numelui său întreg, să pun N. sau chiar Nunz. (Acesta din urmă îmi place destul de mult, sugerează un animal pe jumătate sălbatic, pe jumătate domestic: de exemplu, o pisică sau o capră.)

9. Mamifer marin.

10. Regiune vulcanică aflată la nord-vest de Napoli.

Capitolul al treilea

Viața de familie

Viața de familie

A doua zi m-am sculat cum s-a crăpat de ziuă. Tata și tânăra nevastă mai dormeau încă, vremea era splendidă. Am pornit-o la plimbare și m-am întors acasă dimineața târziu.

Am ocolit casa, ajungând în spatele ei, în partea cu bucătăria, și prin ușa cu geam am văzut că înăuntru era numai ea singură și aluatul pentru paste. Pusese niște gălbenușuri în mijlocul unei grămăjoare de făină și le amesteca energic cu degetele. Nu mă observase, m-am oprit în spatele geamului, uimit să văd cât i se schimbase aspectul față de seara precedentă.

Cum se putuse întâmpla, într-un timp atât de scurt, o transformare atât de ciudată? Era îmbrăcată cu același pulover roșu din ajun, aceeași fustă, aceiași papuci, dar devenise pentru mine de nerecunoscut. Tot ceea ce ieri reprezenta în ochii mei grație, dispăruse din înfățișarea ei.

Și acum, ascultând de capriciul tatălui meu, își purta părul desfăcut, dar cârlionții în dezordine, care ieri păreau o ghirlandă fabuloasă, astăzi îi dădeau un aspect neglijent și umil, iar întunecimea lor, în contrast cu paloarea chipului, îi adăuga o notă posomorâtă. O paloare greoaie, plină de moliciune, alungase de pe obraji ei culoarea candidă de ieri, iar sub ochi, orbitele sale, care ieri, prin delicatețea lor întreagă, mă făcuseră să mă gândesc la petalele unei flori, erau acoperite de un nimb întunecat, erau pătate. Din când în când, în timp ce frământa aluatul, își dădea la o parte cu brațul părul de pe frunte, și făcând asta își ridica puțin pleoapele, și privirea, pe care eu mi-o aminteam atât de frumoasă, apărea tulbure, animalică și mizerabilă.

Revăzând-o acum, îmi era rușine că putusem, cu o zi înainte, să-i acord atâtă încredere și să ajung să-i dezvălui secretele mele! Pe bancă, uitată, mai era cartea mea despre Condotierii faimoși, și la vederea ei m-am rușinat și mai tare. Am deschis cu furie ușa cu geam și atunci, în sfârșit, m-a văzut și ea. O expresie de mulțumire și de prietenie i-a luminat chipul și cu un zâmbet dulce mi-a spus:

— Artú?

Dar eu, fără să-i răspund, m-am uitat urât la ea, ca atunci când un străin sau o persoană inferioară își permite cu noi familiarități ce nu-i fuseseră îngăduite. Imediat expresia prietenească și fericită i-a dispărut de pe față. Zâmbetul i s-a stins și am văzut că mă privește cu un aer ciudat: dezamăgită, întrebătoare și sălbatică, dar totuși nu umilită sau implorând. Nu i-am spus nici măcar un cuvânt și, după ce am luat cartea de pe bancă, am plecat.

Apoi, în ziua aceea și în cele ce au urmat, am ocolit-o, renunțând chiar și la compania tatălui meu, decât să o împart cu ea. Îi vorbeam doar dacă eram constrâns, și în asemenea ocazii mă purtam cât se poate de rece și de distant, ca să-i dau bine de înțeles că era mai puțin decât o străină pentru mine. Rănită de atitudinea mea, căreia nu reușea să-i înțeleagă motivul, îmi răspundea într-o manieră bruscă și sălbatică, aruncându-mi cu greu câte o privire posomorâtă. Dar uneori, mai ales seara, când toată familia se întrunea, îmi adresa câte un zâmbet sfios menit să mă îmblânzească, sau părea să mă întrebe umil din ochi care era vina care o făcuse să-mi piardă prietenia. În acele momente, simțeam pur și simplu repulsie față de ea. Îmi displăcea profund mai ales gura ei, care asemenea chipului nu mai era aceeași din prima zi. Devenise de un roșu spălăcit și se deschidea respirând cu o expresie de moliciune și de stupiditate.

În zilele acelea, tata o lua tot timpul cu el pe insulă, stăteau mereu împreună, iar eu nu-i însoțeam niciodată în plimbările lor și evitam să stau cu ei. Timpul continua să fie frumos, și păstrând obiceiurile pe care le aveam când trăiam singur, ieșeam de obicei dimineața cu un coltuc mare de pâine și o bucată de brânză și nu mă întorceam decât pe întuneric. Luam cu mine și o carte și, când mă săturam de hoinărit, mă duceam la Cafeneaua Portului, ținută de văduva care făcea cafea turcească într-un ibric de smalt.

În perioada aceea dispuneam cu adevărat de bani (o noutate absolută și extraordinară), pentru că tata, înainte de a pleca să se însoare, în dimineața în care primise banii de la arendaș, îmi dăduse cincizeci de lire. Cu capitalul neîntrebuințat în buzunar, care era pentru mine o sumă uriașă, îi comandam autoritar văduvei o cafea cu anason; și, după ce-i aruncam dinainte banii pe tejghea, fără să-i spun vreo vorbă, mă duceam să mă așez într-un colț al

localului, unde stăteam să citesc cât aveam chef. La ora aceea, singurul client al cafenelei eram eu, și bătrâna moțăia sau se dedica unor lungi pasiențe. Uneori eu, cu o expresie rea și disprețuitoare de bandit, scoteam faimoasa brichetă a lui Silvestro, fără marca statului, și deși nu se aprindea pentru că-i lipsea piatra, o făceam să pocnească ostentativ. Când citeam, țineam întotdeauna la vedere pe măsută un pachet de Naționale, pe care-l cumpărasem de curând, dar pe care îl lăsam totuși neatins, căci în trecut trăsesem câteva fumuri de la chiștoacele tatălui meu și consideram tutunul destul de scârbos.

Spre seară, văduva aprindea pe tejghea o lampă mică și la lumina ei își continua pasiențele. Flacăra lumânării din fața portretului defunctului ei soț înroșea cu un efect aproape sinistru semiîntunericul din local, și atunci eu mă simțeam pur și simplu grozav. Mi se părea cu adevărat că sunt un bandit al mărilor, într-o tavernă dubioasă de aventurieri, poate în vreun sat din Pacific sau în fundăturile Marsiliei.

Dar pentru că la lumina aceea chioară nu mai puteam citi, la un moment dat mă plictiseam și, fără să salut pe nimeni, păraseam localul și urcam în noapte către Casa junilor.

Imediat cum ajungeam, evitând să-i caut pe cei doi soți, mergeam drept în camera mea și odată intrat mă simțeam cuprins de un sentiment de singurătate pe care nu-l cunoscusem în trecut. Până și mama, frumoasa cănăriță de aur din povești, care pe vremuri apărea de câte ori o chemam, acum nu mă mai ajuta. Iar lucrul cel mai rău era că nu-mi lipsea pentru că-mi fusese necredincioasă, ci pentru că eu însumi îmi pierdusem, dintr-odată, orice dorință de a o căuta, negând ființa ei misterioasă. Necredința mea, care cândva o cruțase doar pe ea, acum o exila sub pământ, printre alți morți care nu mai înseamnă nimic și nu mai au niciun răspuns de dat. Și totuși, dacă uneori mă încerca dorul de ea, îmi spuneam imediat fără milă: „Ce te-apucă? Ea e moartă“.

Treceam astfel prin momente dificile. Dar și în asemenea momente preferam să stau singur decât în compania celor doi. Singura ocazie în care ne regăseam împreună toți trei era seara, la cină.

Mama vitregă inaugurase această noutate în casa noastră: se mânca în fiecare seară o cină caldă, iar focul în bucătărie era aprins la orice oră din zi. La drept vorbind asta era singura reformă adusă în ordinea noastră domestică. În rest, nefiind o mare gospodină, nu făcea decât să tragă cuverturile pe paturi și să măture din când în când în bucătărie și în camere, destul de sumar, dar cu multă energie. Și așa, din fericire, casa noastră continua să fie la fel, cu murdăria ei dintotdeauna și cu dezordinea ei naturală.

Acum, dacă exista nevasta, Costante renunțase cu multă bucurie la obligațiile sale de bucătar și de servitor și se întorsese la viața lui de țăran. Adevărul e că ea era de ajuns ca să aibă grijă de casa noastră, el venea doar o dată sau de două ori pe săptămână, ca să ne aducă fructe și alte produse de la fermă.

La ora cinei, tata mă striga și eu coboram în bucătărie. După acea unică, sărbătorească seară din prima zi, cinele noastre comune erau destul de tăcute. Mama vitregă era în continuare timorată și complexată în fața tatălui meu, dar, spre deosebire de prima zi, acum, aproape involuntar se apropia de el în fiecare minut și ajungea chiar să se lipească de el. Tata uneori o lăsa, fără s-o bage în seamă, alteori, deranjat, o respingea, dar, așa cum am spus, în perioada aceea nu se despărțea niciodată de ea.

După cină mergeam toți la culcare. De obicei, eu le-o luam înainte, ajungeam în camera mea, unde, după ce închideam ușa, fără ca măcar să mai aprind lumina, mă vâram imediat în pat. După puțin timp le auzeam pașii pe coridor și zgomotul ușii care se închidea în urma lor, și instinctiv îmi astupam urechile cu pumnii, de frică să nu aud din camera lor țipătul acela. Nu-mi explicam motivul: dar aș fi preferat să văd apărându-mi în față un animal sălbatic decât să-l mai aud.

Stăpânul casei se plictisește

După o săptămână de timp frumos, începuse din nou să plouă pe insulă, dar eu ieșeam totuși în fiecare dimineață, și uneori mă întorceam acasă ud learcă. Au trecut astfel alte zile din singuratica mea viață, când, către jumătatea celei de a doua săptămâni, tata a început să vorbească despre plecare. Atunci n-am mai făcut față tristeții de a pierde scurtele ore care-mi mai rămâneau de petrecut cu el și am simțit nevoia să-i caut apropierea, suportând-o vrând nevrând și pe aceea a mamei vitrege.

Era după-amiază, și la fel ca în ziua sosirii, ne aflam toți trei în camera tatălui meu, care fuma pe jumătate întins în pat, după cum îi era obiceiul. Fumul țigarilor Naționale, pe care el le aprindea fără încetare începând de dimineață, făcea aerul greu și dincolo de ferestrele opace treceau norii imenși ai vântului african. Nimeni n-avea chef de vorbit. Tata căsca, tot foindu-se în pat, de parcă ar fi avut febră, iar ochii îi erau de un albastru ciudat prăfos. Plictiseala părea să fie pentru el o povară amară și tragică, la fel ca o nenorocire. Eu recunoșteam în asta misterioasele sale legi pe care le adoram, aceleași, mai importante decât orice rațiune, care odată, în copilăria mea, îl făcuseră aproape să leșine sub ochii mei, când îl atacase o meduză.

La fel, chiar și această plictiseală, care-l făcea să lăncezească, se transforma pentru mine într-o fascinație. Vedeam că e nerăbdător să părăsească insula, și regretam și mai mult zilele trecute și pierdute, în care el, prezent aici, era ușor de găsit în orice moment și eu mă feream să-l văd! De toate astea vinovată era mama vitregă, și simțeam cum mă cuprinde o furie răzbunătoare împotriva ei.

(După atâți ani, încerc să înțeleg sentimentele care în zilele acelea începeau să se încurce în chip ciudat în sufletul meu; dar nici acum nu sunt în stare să le disting formele, care se amestecau dezordonat în mine și nu erau iluminate de niciun gând. În amintire, mi se pare că zăresc o vale, izolată și adâncă, într-o noapte cu nori, iar acolo jos, în vale, o mulțime de animale sălbatice, pui de lup sau lei, încep, aproape în joacă, o încăierare ce devine serioasă și sângeroasă. Și între timp luna trece dincolo de nori, într-o zonă limpede, foarte îndepărtată.)

Cred că mai bine de o jumătate de oră niciunul dintre noi n-a scos vreun cuvânt, mama vitregă stătea liniștită pe scaun, respectând, poate, cu o oarecare neliniște dispoziția tatălui meu. În cele din urmă el a rupt tăcerea, exclamând pe un ton exasperat:

— Ajunge! M-am săturat de insula asta. Trebuie să mă hotărâsc să schimb aerul.

Și cu o strâmbătură de dezgust a aruncat pe jos țigara de abia aprinsă.

După cum am spus, trecuseră deja două zile de când începuse să vorbească despre călătorii, dar data plecării rămăsese incertă. Evident, se înțelegea că și de data asta va pleca singur, nevasta, așa cum era de datoria ei, urma să-l aștepte la Procida. Ea o știa foarte bine, așa că la exclamația lui furioasă își coborî privirea fără să obiecteze nimic. În poziția ei gârbovită, umerii prea slabi în comparație cu generozitatea bustului îi dădeau în momentul acela o înfățișare sărmană și vulnerabilă. Dar pleoapele coborâte, sensibile, păreau să-i aștearnă pe chip, cu genele lor negre, umbra unei severități misterioase, iar sub puloverul roșu i se ghicea mișcarea liniștită a respirației.

Tata îi aruncă o privire plină de furie și în același timp de o duioșie confuză, ca și cum, având chef să plece și în același timp displăcându-i puțin s-o părăsească, o acuza pe ea că e vinovată, poate involuntar, de întârzierea lui pe insulă. Apoi a exclamat iritat:

— Ajunge! Ce naiba mai aștept s-o pornesc în larg?

În momentul acela, ea și-a ridicat pleoapele și privirile lor s-au întâlnit. Atunci ea a șoptit aruncând spre el o privire serioasă:

— N-au trecut nici măcar cincisprezece zile de când te-ai însurat și deja pleci de acasă!

A spus-o mai degrabă pe un ton de regret supus decât de revoltă, dar fraza ei a avut puterea să șteargă imediat orice umbră de prietenie din ochii tatălui meu:

— Ei bine, și ce-i ciudat în asta? a izbucnit el răutăcios. Va trebui să renunț să mai fac ce-mi place, chiar dacă sunt însurat de mai puțin de cincisprezece zile? Te temi cumva că te mănâncă balaurul dacă rămâi la Procida fără mine? Arturo, a adăugat apoi plin de mândrie, a rămas la Procida fără mine de mii de ori și nu s-a plâns niciodată, când m-a văzut că plec. Uite la ce ajungi când te încurci cu femeile.

Ea a dat din cap și a spus jucându-se nervos cu cârlionții:

— Dar... eu... Vilèlm...

— Tu... cine ești? Ce vrei tu? a întrerupt-o tata.

La auzul numelui Vilèlm pronunțat de ea, avusese o grimasă de nerăbdare, și până și micul ei gest nervos cu cârlionții părea să-l deranjeze.

— Și lasă în pace buclele alea soioase, a mai adăugat, gândește-te mai degrabă să-ți scoți din cap anumite pretenții fără rost, dacă le ai cumva... Dar, eu, Vilèlm! La ce te aștepți dacă ai devenit Soția mea?

Mama vitregă îl asculta, mută și îmbufnată, dar ochii ei exprimau, fără să-și dea seama, supunere și fidelitate.

El a sărit jos din pat și s-a proțăpit în fața ei. Vedeam cum îl cuprinde aceeași ranchiună de neînțeleș pe care doar tânăra nevastă părea în stare să i-o provoace și care mi se dezvăluise odată, în prima zi, chiar în aceeași cameră. Dar atunci în sinea mea îi luasem apărarea, astăzi însă eram mulțumit că el se purta urât cu ea, ba chiar îmi doream să se înfurie și mai tare, s-o trântască la pământ și s-o calce în picioare. Aproape mi se părea că aș fi găsit într-un asemenea măcel o senzație de liniște.

— Nu uita, a reluat el, devenind și mai violent cu fiecare cuvânt, că însurat sau nu, eu rămân întotdeauna liber să plec și să vin când vreau, și nu trebuie să dau socoteală nimănui pentru ce fac! Pentru mine nu există nicio obligație, nicio datorie, eu sunt un scandal! Și nu ție, fetițo, o să-ți dau socoteală de fanteziile mele! Nu s-a născut încă acel mare împărat care să-l poată ține în colivie pe Wilhelm Gerace! Și dacă tu, sărmană păpușă

păduchioasă, crezi că, drept consecință a însurătorii, eu trebuie să rămân agățat de zdrențele tale, ai face mai bine să-ți scoți asta imediat din cap!

Și-a întors către fereastră frumoșii lui ochi albaștri, întunecați de imposibila neliniște a plictiselii și de o nostalgie mînioasă:

— Ah, a exclamat, de ce nu mai sunt vapoare în seara asta? De ce trebuie să aștept până mâine? Vreau să plec imediat cu primul vapor, și multă vreme n-o să mai dau nicio veste despre mine!

Și-a întors privirea spre nevastă, cu o expresie de nemulțumire și ranchiună. S-ar fi spus că în momentul acela, doar pentru simplul fapt că exista și umplea spațiul din fața lui, ea săvârșea o samavolnicie, submina drepturile lui Wilhelm Gerace. Dintre care unul era să se simtă liber ca îngerii, iar eu consideram legitimă copilăreasca îndârjire cu care tata și-l apăra. Un asemenea drept apărea în ochii mei ca originea primară a grației sale și, aș spune, a nemuririi sale.

— Eu... n-a fost vorba să mă opun voinței dumitale... ar fi un păcat de moarte! Dumneata ești soțul meu... am jurat să-ți dau ascultare... dumneata ești capul familiei... și poți să-mi comanzi..., a spus mama vitregă, convinsă.

Dar era atât de speriată de gesturile lui agitate, că a început să plângă. De când o cunoșteam, am văzut-o întotdeauna rezistând la tentația de a plânge. Asta era prima oară când ceda.

La vederea lacrimilor, tata și-a pierdut și ultima rămășiță de compasiune sau indulgență pe care o putea avea pentru ea:

— Cum! a exclamat cu un soi de oroare, am ajuns deja aici: plângi pentru că eu plec!

Și o privea bănuitor, nu urînd-o, ci pur și simplu detestând-o. Ca și cum dintr-odată ea și-ar fi scos o mască de pe frunte, arătând chipul unei nimfe demonice, care voia să-l sechestreze pe Wilhelm Gerace.

— Îți ordon să răspunzi la întrebarea asta, i-a spus cu o expresie amenințătoare, de parcă ar fi acuzat-o de o crimă, plângi de durere că eu plec? Da? DE ASTA plângi?

Ea l-a privit cu o îndrăzneală deosebită, cu ochii îmbufnați și mândri, chiar dacă înlăcrimați, și i-a răspuns hotărâtă că nu.

— Nu vreau să se plângă din dragoste pentru mine, nu vreau dragoste, a certat-o atunci tata, schimbându-și dezgustat vocea la pronunțarea cuvântului dragoste (pe care el, în limbajul său puțin amestecat, îl pronunța ca napolitanii), să știi, fetițo, că nu m-aș fi însurat niciodată cu tine dacă n-aș fi fost sigur de asta: că NU țineai la mine. Datoria de a-i da ascultare maică-tii te-a făcut să accepți căsătoria. Din fericire, nu mă iubeai! Și eu mă distram să le văd pe maică-ta și pe nașă-ta care, crezând că-s foarte șmechere, îmi ascundeau asta, în timp ce pentru mine era idealul! Să faci bine, nevastă, să nu ții niciodată la mine. Eu nu știu ce să fac cu sentimentele femeilor. Nu am nevoie de dragostea voastră.

În timpul acestui discurs tânăra nevastă, care se oprise din plâns, îl privea pe tata cu ochii cășcați, dar fără stupoare, ca și cum ar fi ascultat o limbă barbară, de neînțeles. El începuse să măsoare camera de la pat la fereastră, aruncându-i niște priviri teribile:

— Strămoșul meu care e pictat aici, în tabloul ăsta, spunea că o femeie e ca lepra: atunci când se prinde de tine, vrea să te mănânce tot, bucată cu bucată, și să te izoleze de lume. Dragostea femeilor e o nenorocire, femeile nu știu să iubească. Strămoșul meu, fato, era un sfânt, care spunea tot timpul adevărul. Aah!

Și, pe neașteptate, tata a desprins de pe perete portretul Amalfitanului, strângându-l ostentativ la piept. Și, într-o atitudine de tenor, izbucni brusc într-un râs limpede și spontan ca pentru a-și bate joc de mama vitregă și de Amalfitan.

Împotriva mamelor (și a femeilor în general)

Atunci mama vitregă și-a dat dintr-odată părul pe spate și și-a împins bărbia înainte într-un gest de nesupunere și de provocare.

— Ăla, a izbucnit cuprinsă de un ciudat spirit războinic, Vrăjitorul ăla a uitat de maică-sa, dacă vorbește așa despre femei, păi, dacă nu era o femeie, cine-l mai făcea pe el?

Și a început să se legene, într-o atitudine atât de exaltată și de orgolioasă, că apărea aproape nerușinată:

— Că știu până și proștii și chiar și animalele — a continuat ea — știu cât îi de frumoasă mama! Și nimeni n-o uită, că-i prima dragoste a tuturor. Că până și...

— Taci din gură, drăcoaică urâtă și ciufulită, a întrerupt-o tata.

Și s-a aruncat din nou pe pat, izbucnind în râs, dar de data asta într-un râs tremurat și sacadat, foarte diferit de cel de dinainte.

— Mama! a repetat. Strămoșul meu, a declarat apoi triumfător uitându-se la mama vitregă, nu avea nicio mamă! El s-a născut din întâlnirea dintre un nor și un tunet!

— Ei, a exclamat mama vitregă sceptică, dintre un nor și un tunet.

— Da, spre norocul lui. Așa, dacă s-ar putea naște fiecare dintr-un... trunchi de copac... dintr-un crater de Vezuviu... dintr-o cremene... din orice lucru care n-are pânțe de femeie!

— Dar... femeile... sacrifică totul... pentru copiii lor..., a încercat din nou să obiecteze mama vitregă (cu toate că era speriată de invectivele lui).

— Ajunge, ți-am spus, taci din gură! a întrerupt-o din nou tata, sacrifică... Tu, drăcoaică, tigroaică ce ești, vrei să știi un important Adevăr Etern? Învăț: sacrificiul e singura, adevărata perversiune umană. Mie nu-mi place sacrificiul. Și sacrificiile materne... Ah! Din câte femei ticăloase poate

cineva întâlni în viață, cea mai rea e propria-i mamă! Acesta e un alt adevăr etern!

Aici eu eram atât de uimit, că nu mi-am putut înăbuși un oftat, dar nu cred că tata l-a auzit. Își vârâse din nou capul în pernă și, în timp ce vorbea, se răsucea în așternuturi atât de agitat, că patul părea o corabie în furtună. După ce îi ordonase mamei vitrege să tacă, a continuat să monologheze despre mame, fără să-i pese de cine-l ascultă. Când vorbea printre dinți, când cu voce tare, izbucnind din când în când într-un hohot de râs sau într-o exclamație trivială, iar în intonația lui am recunoscut repede acea emfază specială (între viclenie, dispreț și dramă), cu care uneori părea să se amuze provocând morții.

Am revăzut atunci în memorie grupul din fotografia aceea veche în care printre numeroase fete de aceeași vârstă se distingea, însemnată cu o cruciuliță desenată cu cerneală, o fată înaltă și bine făcută, într-o poză sentimentală...

— ...Cel puțin, spunea el continuându-și raționamentul, de alte femei te poți salva, poți să le respingi dragostea, dar de mamă cine te salvează? Ea are viciul sfințeniei... nu se satură niciodată de ispășit vina de a te fi făcut, și cât trăiește nu te lasă, cu dragostea ei, să trăiești. E de înțeles: ea, sărmană fată, neînsemnată, nu posedă nimic altceva în trecutul și în viitorul ei în afară de acea faimoasă vină. Tu, fiul nepoftit, ești singura expresie a destinului ei, ea n-are nimic altceva de iubit. Ah, e un infern să fii iubit de cine nu iubește nici fericirea, nici viața, nici pe sine însuși, ci numai pe tine! Iar dacă tu vrei să te sustragi unui asemenea abuz, unei asemenea persecuții, ea te numește Iuda! Tu vei fi cu siguranță un trădător, pentru că ai chef să umbli pe străzi ca să cucerești lumea, în timp ce ea ar vrea să te țină mereu alături, în locuința ei formată dintr-o cameră și o bucătărie!

Eu îi urmăream discursul cu o aviditate extraordinară, în care se amesteca însă și un dram de suferință. Căci, în mod ciudat, mi se părea că, în timp ce el vorbea, o mamă misterioasă, înaltă și bine făcută, coborâtă din cine știe care regiuni boreale, era acolo, să-l tortureze cu cruzime, drept pedeapsă că vorbea urât despre ea. Și în ciuda fascinației pe care o avea întotdeauna pentru mine subiectul mamă, am sperat ca el să se oprească, dar mergea

înainte într-o manieră exagerată și confuză. Ca și cum, pentru a păcăli plictiseala din ziua aceea, și-ar fi spus lui însuși o poveste lipsită de farmec.

— Și în timp ce tu crești și te faci frumos, ea se ofilește... Se știe că norocul nu se poate amesteca cu mizeria, asta e legea naturii! Numai că ea nu înțelege această lege și ar vrea, presupun, să fii mai mizerabil decât ea, îmbătrânit, poate chiar mutilat sau paralizic, numai să te aibă mereu alături. Ea, prin natura ei, nu e liberă și ar vrea să fii supus împreună cu ea. Asta-i dragostea ei de mamă!

Între timp, nereușind să te supună, se complăce în povestea ei de mamă martiră și de fiu fără suflet. Tu, cum e normal, n-ai nicio atracție pentru o asemenea poveste și râzi de ea, ție îți plac alte povești, alte suflete... Ea plânge și devine tot mai plictisitoare, mai senilă, mai funestă! Totul în jurul ei e infestat de lacrimi. Și tu, se înțelege, îți dorești tot mai mult s-o eviți. Îndată ce te vede apărând, ea te acuză... Insultele ei sunt supreme, într-un stil biblic. Cea mai blândă este infamule, asasinule, și nu trece o zi fără să nu-ți recite litania asta! Ar vrea poate, cu acuzațiile ei, să te facă să te urăști și să te lipsești de tine însuși, pentru ca ea să ia locul orgoliilor și exaltărilor tale, uzurpându-te, ca o regină tristă.

Și oriunde fugi, departe de ea, în oraș, nu te poți salva de dragostea ei, de parazitul acela etern. Căci dacă, de exemplu, în cer se aude un tunet sau începe să plouă, poți jura că exact în aceeași clipă ea, acolo, în cocioaba voastră, este disperată gândindu-se: acum ploaia asta o să-l ude, o să răcească, o să strănute... Dacă, în schimb, cerul se înseninează, poți fi sigur că ea se jeluiește: Vai de mine, cu timpul ăsta frumos, asasinul n-o să mai pună piciorul în casă înainte să se întunece...

Orice fenomen cosmic sau eveniment istoric se manifestă pentru ea doar în legătură cu tine. În felul acesta, lumea înconjurătoare riscă să devină pentru tine o cușcă. Ea ar fi mulțumită de asta, pentru că dragostea ei nici nu visează altceva. În realitate, ar vrea să te țină mereu prizonier, ca atunci când era însărcinată cu tine. Și, când îi scapi, încearcă să te prindă în plasă de departe și să-i dea întregului tău univers forma ei, ca nu cumva să uiți umilința de a fi fost conceput de o femeie!

(Atât eu, cât și mama vitregă ascultaserăm izbucnirea tatălui meu fără să suflăm, dar eu, chiar dacă nu scoteam o vorbă despre îndoielile mele, mă simțeam destul de descumpănit. Căci nu numai că argumentațiile paterne nu mă vindecaseră de dragostea mea înnăscută și nefericită pentru mame, ci, dimpotrivă, de mai multe ori, ascultându-l, m-am surprins că gândesc fără să vreau: „Fir-ar să fie! S-ar zice că cine are noroc nu știe ce să facă cu el, iar cui i-ar plăcea să-l aibă nu-l are...”

În realitate, argumentele aduse de Stăpânul nostru ca să demonstreze greșelile mamelor erau, cel puțin în mare parte, exact acelea pentru care eu, în schimb, sufeream dintotdeauna că sunt orfan! Ideea unei persoane care să-l iubească doar pe Arturo Gerace, excluzând orice altă ființă umană, și pentru care Arturo Gerace să reprezinte soarele, centrul universului era o idee care nu-mi displăcea deloc. La fel, ideea unei persoane care să plângă chiar în hohote pentru mine nu mă dezgusta absolut deloc. Dimpotrivă, anumite gesturi, fermecătoare în sine, ca de exemplu: să ieși plin de curaj în furtună sau chiar să mășăluiești spre câmpul deătălie!... mi se părea, gândindu-mă bine, că ar fi câștigat un gust mai plăcut, dacă cineva, între timp, era disperat din cauza mea.

Cât despre insultele despre care vorbise tata, eram convins că mie anumite insulte mi s-ar fi părut nu otravă, ci zahăr și miere. În plus, el gândea bazându-se pe o experiență deosebită, adică cea cu mama lui, care era o nemțoaică înaltă și solidă, dar a mea era o mică italiancă, din Massalubrense. Dintotdeauna femeile din Massalubrense au fost cunoscute pentru purtarea lor aleasă, chiar prea blândă, fără pic de răutate. Eu cred că mama mea nu mi-ar fi spus ceva jignitor, nici dacă ar fi fost obligată prin lege.

Rămânea faptul că ea se ofilește în timp ce fiul se face mai frumos, dar pentru mine acesta era fără îndoială un avantaj. Unei femei ofilite, care și-a pierdut tinerețea, fiul — chiar dacă nu e de o frumusețe perfectă ca tata — trebuie să i se pară împăratul frumuseții pe pământ. Tocmai asta ar fi însemnat pentru mine cea mai mare satisfacție; cineva care să mă considere minunat, unic, imperial! Pentru tata, care poseda la perfecție așa ceva, evident nu avea prea mare importanță. Și asta mă făcea să admir tot mai mult nepăsătoarea lui superioritate.)

Mama vitregă a oftat și în sfârșit și-a făcut curaj să vorbească, dar vocea i-a sunat sălbatică și îndepărtată, ca miorlăitul unei pisici răătăcite în noapte:

— Atunci, a șoptit ea, dacă sentimentele despre care ai vorbit dumneata sunt o jignire, oamenii n-ar mai trebui să se iubească pe lumea asta...

Tata și-a întors capul spre ea:

— Taci, i-a spus, tu care de abia te-ai născut, și în plus te-ai născut proastă! Dacă mai scoți o vorbă, te omor! Eu mă lipsesc de anumite sentimente, le las nenorociților care sunt liberi numai duminica. Mie nu mi se potrivesc romanele de dragoste de niciun fel. Iar dragostea femeilor e contrariul dragostei!

Apoi a început să monologheze, și vorbind când plictisit, când furios, căsca încontinuu, râdea și se vâra cu nasul în pernă, ca un copil care se agită într-o stare de toropeală bolnăvicioasă:

— Intenția femeilor este să degradeze viața. Asta a vrut să spună legenda evreilor care povestește alungarea din Paradisul terestru din cauza unei femei. Dacă n-ar fi femeile, destinul nostru n-ar fi să ne naștem și să murim ca animalele. Rasa femeilor urăște lucrurile inutile, nemeritate, e dușmana a tot ce nu are limite... Rasa asta urăte vrea drama și sacrificiul, vrea timpul, decăderea, măcelul, speranța... vrea moartea! Dacă n-ar fi femeile, existența ar fi o tinerețe veșnică, o grădină înflorită! Toți ar fi frumoși, liberi și fără griji și a iubi ar însemna doar a se arăta unul altuia cât sunt de frumoși. Dragostea ar fi o încântare dezinteresată, o glorie perfectă: ca și atunci când te privești în oglindă; ar fi... o răutate firească și fără remușcări, ca o splendidă vânătoare într-o pădure regală. Dragostea adevărată e așa: nu are niciun scop și nicio rațiune, și nu se supune niciunei puteri în afară de grația umană. Dragostea femeilor, în schimb, e o servitoare a destinului, care lucrează pentru a continua moartea și rușinea. Expediente, șantaj, pretexte interesate, iată din ce sunt plămădite sentimentele sale slugarnice... Ah, ce oră o fi? Uitați-vă la ceasul de la mâna mea, n-am chef s-o ridic.

M-am uitat și i-am spus ce oră e. Mi-a aruncat o privire printre genele pe jumătate închise și m-a chemat leneș:

— Arturo!... Apoi, după o pauză: Ai auzit ce am spus despre femei? Tu ce crezi? Am dreptate?

Am hotărât în sinea mea că e o ocazie bună ca s-o umilesc pe mama vitregă. Și am răspuns cu hotărâre:

— Da, fără femei ar fi mult mai bine. Tu ai dreptate.

— S-ar putea, a spus cu o volubilitate plină de amărăciune, ca eu să am dreptate sau să greșesc. Am vorbit de o existență perpetuă, fără limite... ca și cum să rămânem nemuritori ar fi un noroc și o desfătare. Dar dacă povestea cu viață fără de moarte ar ajunge în cele din urmă să ne plictisească? Poate că moartea a fost inventată ca să contrabalanseze plictiseala exagerată. Ce zici, Arturo?

— Nu. Nu cred. Mie mi se pare că morții trebuie să sufere de o plictiseală oribilă, am spus, înfiorându-mă la gândul ăsta odios.

Tata a râs.

— Ți place să trăiești, nu-i așa, oacheșule? a întrebat, dar ce știi tu despre plictiseală? Spune, te-ai plictisit vreodată?

M-am gândit o clipă:

— Chiar plictisit, am răspuns, nu, niciodată. Uneori, poate... m-am enervat.

— Aha. De exemplu când?

De exemplu, m-am enervat zilele trecute, când îmi impuneam să stau închis în camera mea ca să nu mă întâlnesc cu el și cu mama vitregă împreună, dar n-aveam chef să povestesc asta, așa că am tăcut. De altfel, pe tata nu-l mai interesa răspunsul meu; distrat, își vârâse din nou capul în pernă. Și în scurt timp, după respirația lui devenită mai adâncă, ne-am dat seama că adormise.

Atunci mama vitregă s-a ridicat, a luat de pe pătuțul de alături o pătură de lână și l-a acoperit. Gestul ei a părut aproape automat, atât era de natural, și cu atât mai mult m-a rănit naturalețea lui. Căci, cu fatala lui simplitate, însemna: „Chiar dacă a vorbit urât despre femei, nimic nu poate șterge două legi, deja bine stabilite, și care îmi dau una, datoria de a-l servi, cealaltă dreptul de a-l proteja. Aceste două legi spun că eu, fiind soția lui, îi aparțin, și că el, fiind soțul meu, e al meu!“.

Nu vreau să spun, se înțelege, că atunci inteligența mea a știut să traducă gestul nevastei (în cele două semnificații ale sale) cu aceeași claritate logică de acum, când mi-l amintesc. Ba chiar nici măcar nu m-am oprit să mă întreb pentru care și pentru câte de ce-uri mă jigneau gestul acela. Dar senzația pe care am avut-o a fost precisă și grăitoare: ca și cum mi-ar fi rănit inima o armă misterioasă, cu două tăișuri!

Împunsătura a fost atât de rapidă, că am uitat imediat de ea, dar dacă astăzi, după atâta timp, mi-o mai amintesc înseamnă că a fost teribilă. De fapt, fără să știu, eram supus la încercări mult mai amare decât cele ale lui Othello, căci negrul acela nefericit, în tragedia lui, avea, cel puțin, un câmp de luptă bine stabilit: aici iubita, dincolo dușmanul. În timp ce câmpul lui Arturo Gerace era o dilemă indescifrabilă, fără ajutorul unei speranțe sau al unei răzbunări.

Singur cu el

Imediat după aceea, bolborosind ceva în legătură cu focul pe care trebuia să-l aprindă pentru cină, ea a ieșit.

Până la ora cinei, nu m-am mișcat din camera tatălui meu. Simțeam că-l iubesc mai mult decât de obicei, și eram cuprins de o neliniște pe care n-o mai simțisem niciodată și pe care, dacă aș fi vrut să o traduc în cuvinte, aș putea spune așa: îngrijorarea de a nu-mi cunoaște destinul. Necunoașterea destinului, care ne însoțește pe toți în fiecare clipă, era întotdeauna pentru mine un motiv de veselie aventuroasă, dar azi îmi apăsa sufletul. Îl priveam

pe tata dormind și simțeam o dragoste aproape sălbatică, dar veșnica imposibilitate de a avea un răspuns și o consolare de la el îmi dădea o senzație de slăbiciune copilărească. Am simțit nevoia ca el să mă sărute și să mă mângâie, cum fac alți tați cu copiii lor.

Era pentru prima oară că simțeam acest lucru. Între el și mine nu fuseseră niciodată asemenea efuziuni, potrivite, evident, mai mult femeilor, și prea puțin virile. Singurul sărut între noi doi a fost acela pe care într-o noapte, în vis, îl dădusem pachetului său de țigări. În ceea ce-l privește pe tata, nici măcar în vis nu-mi trecuse prin cap ideea că gura lui ar putea săruta. Cum să gândești asemenea lucruri despre un zeu? Prima dată, de când eram pe lume, când îl văzusem dând o sărutare cuiva a fost azi, când a sărutat portretul Amalfitanului. Și văzându-l am fost cuprins de un soi de invidie. De ce portretul unui mort avea parte de ceea ce eu nu aveam?

Îmi amintesc bine că niciodată în toată viața mea nu aflasem ce erau sărutările (în afară de cele ale Immacolatellei, care obișnuia să-mi dea multe, în felul exagerat al câinilor). La drept vorbind, mai târziu, Silvestro mi-a povestit că atunci când eram mic, pe vremea când mă hrănea și avea grijă de mine, mă săruta deseori pe obraji, așa cum fac doicile, și m-a asigurat că eu îi răspundeam cu mulți pupici. Desigur așa o fi fost, cum spune el, pentru că Silvestro nu e unul care să se laude degeaba, dar eu nu-mi mai aduc aminte. Îmi amintesc doar, repet, că pe vremea despre care vorbesc, nici nu dădusem, nici nu promisem sărutări de la cineva.

Aș fi vrut ca tata să-mi dea o sărutare, chiar și fără să se trezească cu totul, așa, în buimăceala somnului sau din greșeală, sau cel puțin aș fi vrut să-l sărut eu, dar nu îndrăzneam. Ghemuit ca o pisică la picioarele lui, îl priveam dormind. Până și zgomotul înăbușit al respirației sale sau al sforăitului mi se părea prețios, pentru că erau o mărturie a prezenței lui fugare pe insulă. Eram sigur că această ședere a lui, pierdută pentru mine, se termina deja.

În camera mea

Într-adevăr, a doua zi tata a plecat. Mama vitregă și cu mine l-am condus până la vapor. La întoarcere m-am despărțit de ea și am luat-o pe alt drum, ca să umblu de unul singur pe câmpuri.

În trecut, niciuna din plecările tatălui meu, oricât ar fi fost de tristă, nu mă tulburase atât de mult ca aceasta. Deși nu exista vreun motiv de îndoială cu privire la faptul că se va întoarce (căci mai devreme sau mai târziu el se întorcea întotdeauna pe insulă), simțeam o disperată și ultimă părere de rău, ca și cum atunci când ne luaserăm rămas-bun pe chei, cu puțin înainte, ne-am fi spus adio! Și salutul acesta, ca și toate celelalte, fusese fără sărutări. Dorința copilărească pe care o simțisem cu o zi înainte nu se îndeplinise. Dar, de fapt, o asemenea dorință mi se pare astăzi lipsită de importanță. O singurătate aridă mă învăluia și din adâncul ei simțeam cum urcă o neliniște nefirească pe care o cunoscusem cu o zi înainte pentru prima oară. Acea de a nu-mi cunoaște destinul.

Timpul se făcuse din nou frumos ca o primăvară, așa că nu m-am întors acasă până când nu s-a făcut întuneric. Când am intrat pe ușa franțuzească, am dat în bucătărie peste mama vitregă care, după cum îi era obiceiul, cânta aprinzând focul și seninătatea ei mi s-a părut nepotrivită. Doar cu câteva ore înainte eu mă revoltasem împotriva ei, pentru că stătea tot timpul lângă tata, ca o cățea, furându-mi-l. Iar acum i-am adresat în sinea mea muștrări amare, pentru că nu era tristă că se despărțise de soțul ei. Am simțit imboldul sinistru de a o pedepsi, și în timp ce puneam masa, i-am adus aminte cu răutate:

— Și-acuma, că tata a plecat, o să trebuiască să înveți să dormi singură.

Era clar că nu se gândise încă la această inevitabilă încercare ce o aștepta. Am văzut-o atunci cum se schimbă la față speriată, ca și cum doar cuvintele mele i-ar fi readus-o în minte. (Era unul din nenumăratele semne ale copilăriei care sălășluiau încă în ea, căci imaginația ei, întotdeauna destul de pregătită pentru povești și alte asemenea lucruri puerile, se arăta uneori destul de înceată față de tot ce putea să-i anunțe suferință sau ostilitate. S-ar fi spus că ea se încredea plină de ingenuitate în zile și că le atribuia un soi

de conștiincioasă bunăvoință, de parcă și timpul ar fi avut un suflet de creștin.)

În timpul cinei, care a durat doar câteva minute, nu și-a mai făcut auzită vocea, atât era de îngândurată. Eu am mâncat în grabă, fără să-i adresez vreun cuvânt, și m-am dus imediat la culcare. Mă obosise ziua aceea agitată și mi-era foarte somn. Cum făceam deseori atunci când era frig, n-am mai pierdut vremea cu dezbrăcatul, mi-am scos doar pantofii și, imediat cum m-am vârat în pat, am adormit.

Dar nu trecuse poate nicio oră, când am fost trezit de ușoare bătai agitate în ușă și de vocea șoptită și disperată a mamei vitrege, care mă striga:

— Artú! Artú!

N-aș putea spune ce anume visasem în acea primă oră de somn, călătorisem probabil la cine știe ce distanțe și uitasem cu totul de ea. Fără să înțeleg nimic, m-am ridicat somnoros în șezut și am aprins lumina de lângă pat. Exact în momentul acela ea a deschis ușa și a apărut în prag foarte tulburată:

— Artú, mi-e frică, a spus cu voce firavă.

Părea să fi fugit în mare grabă din patul ei, alungată de spaimă, așa cum se afla: în combinezon și fără pantofi. În picioare avea doar obișnuitele ei șosete de lână pline de găuri, pe care nu le dădea jos nici când dormea. Pieptănătura ei de noapte, cu părul legat într-un moț în vârful capului, îmi amintea de coronița de pene crețe care împodobește capul unor păsări tropicale.

Când m-am dezmeticit, m-am uitat la ea cu o privire disprețuitoare și sălbatică. Nu era prima dată când o vedeam așa, în combinezon, se mai întâmplase în alte zile s-o văd, când trecea pe coridor sau se învârtea prin camera tatălui meu. Și nu se ascunsese deloc de mine, păstrându-și o atitudine liniștită și firească, căci nu i se părea rușinos să se arate în combinezon unui băiat de paisprezece ani. Era enervant comportamentul ei!

— N-aveam intenția să te trezesc, Artú, a început să-mi explice cu buzele palide, ...m-am forțat să dorm... am spus și rugăciunea Sfintei Rita ca să mă ajute să adorm... dar nu reușesc... mi-e foarte frică să dorm singură... fără nicio altă persoană în cameră...

Și trăgând cu ochiul bănuitoare spre coridorul întunecat, înaintă puțin în conul de lumină al lămpii mele, ca și cum ar fi căutat apărare împotriva întunericului. Dar eu, încruntat și disprețuitor, n-am invitat-o să se așeze, nici să intre. A rămas în picioare, sprijinită de tocul ușii, ca o servitoare.

Combinezonul îi lăsa descoperiți umerii fragili, de un alb sărman și gingaș. Iar pieptul, pe care pânda îl desena ca și cum ar fi fost gol, mi se arăta în misterioasa și matura lui greutate, atât de delicat și de vulnerabil, că aproape m-a îndurerat. Cu o claritate ciudată, mi-am reprezentat durerea teribilă pe care ar simți-o dacă cineva plin de cruzime ar răni-o în piept... O astfel de tulburare ireală mi-a invadat fantezia pentru câteva clipe. Și mi se părea aproape incredibil ca o ființă ca ea, atât de neajutorată, vulnerabilă, neștiutoare, proastă, să poată trece prin lume fără să se rănească...

— Ai mai mult de șaisprezece ani, i-am spus cu o expresie de supremă compătimire, și nu ești nici măcar în stare să dormi singură noaptea. Și mai pretinzi s-o faci pe femeia matură, ca și cum alții ar fi niște copii pe lângă tine! Mă faci să râd! Când cineva, la o anumită vârstă, mai are tot felul de spaime, e chiar de râs! Ia uită-te la alții dacă le e frică să doarmă singuri!

— Alte femei, s-a scuzat cu o voce pierdută, umilă, când sunt măritate dorm cu soțul lor...

— Când sunt măritate. Da' înainte să se mărite? Și când soțul pleacă într-o călătorie? Cu cine dorm atunci? Cu nimeni!

— Ei, nu cu nimeni! Dorm cu mama, cu sora, cu frații și cu tata! Cu familia lor dorm! Orice om din lumea asta doarme cu familia lui!

Și m-a implorat s-o las să doarmă pe canapeaua din camera mea, cel puțin în seara asta. De mâine încolo o să învețe să doarmă singură, dar în seara asta, a simțit aproape că leșină dincolo, pentru că era pentru prima oară în

viața ei când se găsea într-o cameră noaptea, fără nicio rudă lângă ea, și așa dintr-odată nu se putea obișnui. Cu timpul poate se va obișnui.

Cu părere de rău, a trebuit să accept s-o găzduiesc în noaptea asta. S-a dus pentru o clipă în cealaltă cameră să-și ia așternuturile și s-a întors cât a putut de repede târând așternuturile pe jos, palidă, ca și cum ar fi scăpat dintr-un incendiu. Văzând cât era de terorizată, mi-a venit în minte o bănuială fantastică, și în timp ce ea, mai liniștită, se culca pe canapea, am întrebat-o dacă nu cumva au apărut cu adevărat dincolo Strămoșul Castelului și perfizii tineri, paladinii săi... Ea a clătinat din cap, aproape jignită că vorbesc despre lucruri atât de neînsemnate.

— Crezi că eu nu știu că alea sunt poveștile lui taică-tău? Dar se înțelege, a adăugat cu o sinceritate serioasă, că dacă cineva e singur în cameră, noaptea, se sperie și de povești.

Am stins lumina, dar n-am reușit să adorm prea repede. Curiozitatea mă ținea treaz. Mă întrebam dacă somnul femeilor e la fel ca al bărbaților, dacă, de exemplu, și femeile, când dorm, respiră la fel ca bărbații, sforăind ca ei. Nu văzusem niciodată o femeie dormind, dar văzusem mulți bărbați, și toți sforăiau, chiar dacă într-un fel diferit. Servitorul meu Costante, de exemplu, sforăia atât de puternic și de prelung, că semăna cu o sirenă. Sforăitul tatălui meu, în schimb, era un sunet ușor, amuzant și voluptuos ca torsul pisicilor.

Au trecut câteva minute și de pe canapea nu se auzea nimic, nici cel mai ușor sforăit. Poate nu adormise încă? Am strigat în șoaptă:

— Hei, tu, dormi?

Niciun răspuns, deci dormea.

După o clipă am adormit și eu, și am avut un vis. Se făcea că înot într-o peșteră adâncă, întunecată. Mă scufundam ca să iau o ramură frumoasă de coral pe care o zărisem pe fund, și când am smuls-o, am văzut îngrozit cum apa se colora de sânge.

M-am trezit și în momentul în care am deschis ochii, am aprins lumina, cu gândul confuz că trebuie să alerg undeva, ca să împiedic nu știu ce crimă

sau tragedie... Dar în realitate totul era liniștit, și în fața mea, pe canapea, mama vitregă dormea atât de profund, încât nu s-a trezit la lumina bruscă a becului, care-i bătea direct în față. În prima clipă prezența ei în camera mea mi s-a părut o enigmă, dar imediat m-am lămurit și am privit-o curios. Dormea puțin ghemuită, ca să încapă pe divan, acoperită până sub bărbie, și chipul ei avea o expresie absentă și candidă. Respirația liniștită îi lăsa pe buze o prospețime umedă și gingașă, iar culoarea care-i acoperea obrajii părea să se nască din această răsufare ingenuă. S-ar fi zis că nu visa nimic, în somn abandonase până și gândurile simple pe care le avea când era trează, devenind și mai simplă. Și nu mai trăia cu mintea, ci doar cu respirația asemenea florilor. I-am recunoscut pe chip expresia aceea fabuloasă pe care o avea în ziua în care sosise, și care a doua zi se risipise. Conturul delicat al orbitelor, pe care o zi a fost suficientă să-l strice, stătea ascuns sub genele lungi, pioase. Moțul cârlionților ei pe pernă părea pur și simplu corola complet deschisă a unei mari flori negre.

Mi s-a părut mai grațioasă decât atunci când era trează. Poate faimoasa frumusețe a femeilor despre care vorbesc romanele și poeziile se arăta de fapt în somn, în timpul nopții? Dacă rămâneam treaz până în zori, oare aș fi putut s-o văd pe mama vitregă cum devine frumoasă, splendidă ca o doamnă din povești? Presupunerea mea nu era, evident, serioasă, erau lucruri pe care le inventam ca să mă distrez. Dar totuși, puțin mai târziu, în timp ce ațipeam, ele s-au amestecat cu un soi de neliniște. Aveam senzația că în camera mea se găsea o ființă străină, în stare să sufere ciudate metamorfoze.

Am adormit din nou, uitând să sting lumina, și n-a fost un somn deplin, adânc, așa că și în somn se făcea că sunt în camera mea, cu mama vitregă dormind pe canapea, ca în realitate. În vis, mi se părea că e rea, ticăloasă, se furișase în camera mea printr-o înșelătorie, prefăcându-se că e un băiat ca și mine, îmbrăcată cu o cămașă care-i cădea pe piept întinsă de tot, ca și cum n-ar fi avut forme de femeie. Dar eu ghicisem totuși că e femeie și nu voiam femei cu mine în cameră. Înainteam înspre femeia adormită înarmat cu un pumnal, ca s-o pedepsesc pentru impostura ei și o demascam deschizându-i cămașa pe piept ca să i se vadă sânii albi și rotunzi... Ea scotea un țipăt. Nu era nou pentru urechile mele țipătul acesta, îl auzisem deja, nu-mi aminteam

când, nici unde. Și nu cunoșteam niciun alt sunet atât de oribil, în stare să-mi zdruncine sufletul și nervii ca acesta.

M-am trezit brusc, încălzit și transpirat de parcă ar fi fost vară. Cu ochii deranjați de lumina becului, am zărit-o pe musafira mea dormind liniștită în aceeași poză de dinainte, și am simțit o ură exagerată, fără sens.

— Trezește-te! i-am strigat brusc și coborând din pat am început s-o scutur de umeri, trebuie să pleci din camera mea, ai înțeles? Pleacă din camera mea!

Am văzut-o ridicându-se din așternuturi, speriată, arătându-și umerii goi și conturul pieptului și am urât-o și mai tare. Am fost cuprins de o dorință absurdă ca ea să fie cu adevărat un băiat ca mine, ca să mă bat cu el până când o să-mi potolesc furia. Cel mai tare mă înfuria slăbiciunea ei de femeie care mă oprea să-mi vărs furia asupra ei.

— De ce nu te acoperi, scârboaso? i-am strigat. De ce nu ți-e rușine de mine? Vreau să te rușinezi de mine!

Ea mi-a aruncat o privire plină de stupoare și de inocență, apoi și-a privit decolteul combinezonului și s-a înroșit. Și neavând nicio cârpă să se acopere, și-a încrucișat stingherită mâinile ei de copil pe piept.

Și-a întors spre mine o privire năucă, nesigură, ca și cum nu m-ar fi recunoscut. Dar, și asta mă exaspera, în ciuda urii și grosolăniei mele, nu se temea de mine. În adâncul ochilor ei rămânea încă (și a rămas mereu, în toate acele zile) un soi de întrebare plină de încredere, ca și cum dușmănia mea nu era suficientă s-o facă să uite o unică după-amiază în care îi fusesem prieten, și ea mai credea încă în acel Arturo! Trebuia totuși să înțeleagă că acel Arturo nu mai există pentru ea și că eu mă rușinam de după-amiaza aceea și voiam s-o șterg cu totul.

O uscăciune nemiloasă care voia să se sature cu negări și cruzime îmi sufoca vocea:

— Și nu te mai vreau aici, în camera mea, ai înțeles? I-am repetat: pleacă! Tu mă faci să visez urât și... ești o zdrențăroasă murdară, ești urâtă, ai

păduchi...

Ea s-a retras până în pragul ușii, rămasă deschisă de dinainte. Avea un aer posomorât și eu am crezut că în sfârșit între noi se instaurase o dușmănie iremediabilă. Atunci am simțit o dorință teribilă, o plăcere chiar să insist în cruzime, și i-am smuls perna și așternuturile și i le-am aruncat afară pe coridor, apoi i-am închis cu brutalitate ușa în nas.

O vreme a continuat să se audă dincolo de ușă respirația ei grea și înspăimântată. „Plânge pentru că-i este frică de întuneric“, mi-am spus cu o satisfacție dură. În cele din urmă a încetat orice zgomot. A doua zi am descoperit că se dusesse să doarmă în cămăruța de alături, unde pe vremuri dormea Silvestro. Evident, în încăperea aceea minusculă și nu atât de izolată cum era camera tatălui meu se simțea mai protejată împotriva singurătății și întunericului. Și-a mutat acolo, din camera unde le pusese în prima zi, toate imaginile Madonelor sale, pe care le aranjase pe lădița pentru paste, pe scaun și pe pervazul ferestrei, de jur împrejurul patului pliant, ca un corp de gardă destinat să-i vegheze somnul. Și de atunci, în fiecare seară, se retrăgea să doarmă în cămăruța aceea, atunci când lipsea tata.

Femeile adormite

Din cauza fricii, nu îndrăznea niciodată să se închidă în cămăruță și lăsa întotdeauna ușa întredeschisă, iar în timp ce se culca, spunea în grabă, cu voce tare, toate rugăciunile pe care le știa. Din camera mea îi auzeam sunetul vocii care părea să repete pe de rost o cantilenă melodioasă și aspră, fără vreo semnificație. În unele momente vocea i se ridica brusc cu emfază, și-mi ajungea clar la urechi o frază ca Regină, blândețe, speranța noastră... Vino, deci, protectoarea noastră... Atât de adâncă era liniștea din casă, că uneori se auzea până și zgomotul sărutărilor arzătoare pe care le dădea Fecioarelor sale, după ce-și termina rugăciunile.

Eu nu mă străduiam să aflu cum îşi petrece zilele solitare în Casa junilor, mă prezentam în faţa ei, de cele mai multe ori, numai seara, când mă chema la cină. La masă, ţineam întotdeauna o carte, pe care continuam s-o citesc în timp ce mâncam, şi mă lăsam servit de ea fără să mă obosesc să-i spun vreo vorbă sau să-i dau cea mai mică atenţie. Când mi s-a întâmplat să-i arunc o privire pe furiş, mi s-a părut că devenise mai palidă ca înainte, melancolică şi tristă. Poate că spaimile singurătăţii o făceau să sufere. Dar nu-mi păsa. Oare eu nu trăiam tot timpul singur?

În zilele acelea mă apucasem să scriu poezii. Îmi aduc aminte că una, de care m-am simţit mândru ca de nişte stihuri sublime, era intitulată „Femeile adormite“ şi conţinea printre altele următoarele versuri:

Frumuseţea femeilor apare seara

asemenea florilor nocturne sau mândrelor bufniţe

ce fug de Soare,

asemenea greierilor, asemenea Lunii, a stelelor regină.

Femeile n-o ştiu, căci dorm

ca nişte pajuri semeţe în cuiburile lor,

când acolo sus, pe-o stâncă, îşi strâng aripile

şi respiră liniştit.

Şi poate n-o să vadă nimeni niciodată

superbul Chip al Frumuseţii lor!...

De câte ori treceam prin faţa cămăruţei, chiar şi în orele în care cea care o ocupa se afla în bucătărie şi mica încăpere era goală, îmi întorceam cu

dispreț capul în altă parte. Dar într-una din dimineți (la trei sau patru zile după teribila noapte în care o alungasem pe mama vitregă de pe canapeaua mea) s-a întâmplat să mă trezesc foarte devreme, când ea încă mai dormea. Văzând că afară era o vreme minunată, am deschis imediat larg fereastra camerei mele și puțin după aceea, ieșind pe coridor, o pală de vânt a izbit ușa întredeschisă a cămăruței deschizând-o aproape pe jumătate. Atunci, distrat, am aruncat o privire spre ea, care continua să doarmă liniștită, învelită până la gât. Soarele de abia începuse să urce pe cer și îi lumina chipul asemenea reflectoarelor care, la teatru, se fixează pe balerine pentru ca lumea să le vadă mai bine. Și am văzut că, în somn, ea zâmbea de bucurie, ba chiar râdea, arătându-și toți dințișorii din față.

Asta m-a surprins și m-a făcut curios, pentru că în noaptea în care o văzusem dormind pentru prima oară, îmi imaginasem, după expresia ei, că atunci când doarme nu visează și că trăiește doar respirând, asemenea plantelor. Dar zâmbetul ei nu putea fi iscat decât de un vis frumos. Cine știe ce soi de vise avea o ființă ca ea? Asta fusese întotdeauna o nebunie de-a mea: deseori, atunci când îi vedeam pe alții dormind, eram prins de dorința, chinuitoare uneori, de a le ghici visele. Să-i ascuți povestindu-le după ce se trezeau, nu dă aceeași satisfacție (chiar dacă ei nu mint).

În unele cazuri, secretul celor care dormeau nu mi se părea prea greu de înțeles. De exemplu, visele Immacolatellei mi se păreau destul de ușor de ghicit. Ea putea visa cel mult că este cu adevărat un câine de vânătoare, așa cum credeau și iepurii din Vivara, sau că învățase să se cațare în copaci, asemenea pisicilor sau că găsește lângă ea o cutie plină cu oase de miel. Dar, fără îndoială, cel mai frumos lucru pentru ea era atunci când mă visa pe mine. Nu era greu de înțeles.

Dar asta? Cine știe ce vis o făcea să râdă bucuroasă. Poate i se părea că se află în casa ei din Napoli, cu toată familia, plus nașa, în același pat? Sau la un mare târg în piața Paradiso, printre tarabe și lampioane, într-o mulțime de băieți prefăcuți în heruvimi? Sau își imagina că tata îi aduce din călătorie un coș plin cu bijuterii? Și cine știe dacă apăream și eu în scenele astea? Mă enerva că puteam vedea în spatele ochilor ei închiși, ca și cum ea, atât de proastă și de inferioară, ar fi posedat o moșie interzisă lui Arturo Gerace. Am fost tentat să intervin cu un subterfugiu oarecare în visul ei. Uneori, în

zilele de vară, când eu, după ce mă scăldam, adormeam pe plajă, tata, plictisit să stea acolo treaz și să mă privească dormind, mă atingea cu o algă, în joacă, sau îmi sufla ușor în ureche. Și imediat îmi apărea în vis, un pește-pană, să zicem, care mă gâdila cu coada, în timp ce eu înotam pe fundul Pacificului, sau banditul american Al Capone, care îmi pune la ureche pistolul său ucigător cu aer comprimat.

A fost cât pe-aici să intru în cămăruță și să repet cu mama vitregă jocul pe care tata îl făcea cu mine, ca să-i încurc șirul viselor. Oare înnebunisem? Cum mă puteam gândi să mă apropii atât de tare de intrusa asta proastă?

Gândul că am putut să mă cobor la asemenea fantezii îngăduitoare față de ea a continuat să mă indispună întreaga zi, așa încât, ca să-mi potolesc nervii, am ajuns să rup poezia cu „Femeile adormite“.

De fiecare dată când, din distracție sau din altă cauză involuntară, mintea mea ceda unor gânduri mai puțin ostile față de persoana ei, deveneam și mai urâcios cu ea, aproape ca o răzbunare.

Proastă dispoziție

Acea primă absență a tatălui meu a durat mult mai puțin decât prevăzusem. Nu trecuse nici măcar o săptămână de la plecarea lui, când spre marea noastră surpriză, s-a întors. A sosit pe neașteptate, cum îi era obiceiul, și eu, care din întâmplare mă aflam lângă poartă, am fost primul care l-a văzut apărând, dar el nu s-a obosit să-mi spună altceva decât: „Hei, oacheșule!“, atât era de nerăbdător s-o vadă pe ea. Cu o nerăbdare impetuoasă, m-a întrebat unde e și, la răspunsul meu morocănos că e în bucătărie, s-a îndreptat grăbit spre spatele casei, apropiindu-se de ușa franțuzească. Eu îl urmasem fără chef, mai degrabă prost dispus, căci fericirea de a-l revedea se dusese pe apa sâmbetei într-un minut, când m-am simțit atât de neglijat și atât de puțin important în ochii lui.

La apariția lui neașteptată, mama vitregă s-a înroșit de mulțumire, iar el, observându-i roșeața, a devenit radios. A intrat fără s-o salute sau s-o îmbrățișeze.

— Oho, cât ești de ciufulită, i-a spus aruncându-i o privire, cu un aer de siguranță și posesiune, nu ți-ai aranjat capul în dimineața asta! Apoi, fără să mai adauge nimic, i-a dat darurile pe care i le adusese: o brățară de lemn, vopsită în mai multe culori, și o cataramă pentru cordon făcută din bucățele de oglindă. Mie, în schimb, nu-mi adusese nimic, dar, văzându-mă cum stau bosumflat într-un colț, mi-a dat cincizeci de lire.

Apoi a pus obișnuita întrebare pe care o repeta de câte ori se întorcea:

— Ce mai e nou?

Dar spre deosebire de trecut, când îmi adresa întrebarea asta doar mie, de data asta părea cu adevărat curios să audă răspunsurile. Tulburată încă de sosirea lui neașteptată, ea a început să-i spună:

— Noi suntem bine... aici a fost mereu timp frumos... și am primit o scrisoare de la mama, cu semnătura soră-mii... scriu că și acolo, la Napoli, sunt toți bine și că a fost vreme bună...

În timp ce primea informațiile astea, el întreba din când în când:

— Da' nașă-ta ți-a scris? Da' la biserică ai fost? de parcă, dintr-un capriciu de moment, simțea un soi de plăcere frivolă să se amestece în treburile ei.

În același timp se plimba prin bucătărie privind în jur și recunoscând obiectele într-un fel plin de amuzament, dar și ca un cuceritor, ca și cum ar fi trecut zece ani de când lipsea de acasă. Din când în când ea își scutura puțin capul, cu doi cârlionți pe frunte ca niște clopoței și râzând cu ochii ei vioi și negri, zicea timid:

— Nu mă așteptam deloc... nu mă așteptam deloc să te văd azi aici...

Atunci el i-a dat cu dezinvoltură acest răspuns regal:

— Eu fac întotdeauna ce vreau. Când îmi vine dorul de ducă, mă duc. Când îmi vine cheful să mă întorc, mă întorc, iar tu trebuie să faci cum vreau eu.

În scurt timp a pornit-o pe scară în sus cu valiza și noi ne-am luat după el. Imediat cum am ajuns la etaj, ea s-a dus să-și ia așternuturile din cămara lui Silvestro și le-a pus din nou pe pătuțul din camera tatălui meu.

În timp ce își desfăcea valiza, am stat acolo în cameră cu ei doi, mă întinsesem pe spate în patul cel mare, cu mâinile sub cap și picioarele încrucișate și tăceam privind în tavan cu o expresie distrată și mohorâtă. Dar curând, sentimentul că prezența mea era nepotrivită m-a făcut să mă simt foarte rușinat. M-am dat jos din pat și, cu o atitudine sălbatică și pasul furișat al tigrlui, m-am îndreptat spre ușă. Atunci tata, cu un chicot răutăcios, a strigat după mine:

— Hei, Arturo, unde mergi? De ce ești așa de furios? Avem nervi?

Totuși n-a căutat să mă oprească sau să mă cheme înapoi. Iar eu mi-am spus: „Ei bine, o să ies. Sunt plin de bani, pot să merg la cafenea sau la cârciumă și chiar să mă îmbăt, dacă am chef!“. Dar orice loc de pe pământ îmi apărea în clipa aceea pustiu și fără speranță. Așa că m-am oprit în marele salon de jos, unde nu stăteam aproape niciodată și unde am rămas pe întuneric, așezat pe unul din divanele găurite, fără să mă gândesc la nimeni și la nimic.

Tata a rămas la Procida două zile, apoi a plecat din nou. După vreo două săptămâni a reapărut pentru o zi sau două. Și tot așa mereu, în primele luni după căsătorie, a continuat să apară la intervale regulate, chiar dacă șederile lui acasă erau destul de scurte. Dar eu rămâneam indiferent la plecările și revenirile sale, căci îmi era clar că nu venea la Procida pentru mine.

În ceea ce-l privește, era sigur că-și dăduse seama de la bun început de vizibila și ostentativa mea antipatie față de mama vitregă, ba chiar s-ar zice că uneori se amuza, dar, ca un tiran indolent, mă lăsa cu proasta mea dispoziție și capriciile mele, fără să se intereseze prea mult de mine. O singură dată mi-a spus câteva cuvinte despre ea. A fost într-un moment în

care ne aflam doar noi doi în camera lui, în timp ce se pregătea de plecare. Îl priveam fără să spun nimic, iar el mi-a aruncat o privire, în timp ce azvârlea cu un șut sub pat o pereche de pantofi vechi care nu-i erau de folos în călătorie, și mi-a spus:

— Hei, oacheșule, s-ar părea că ești cam abătut, nu-i așa?

Fără să-i răspund, am ridicat disprețuitor din umeri, iar el a continuat, zâmbind ușor și privindu-mă printre gene:

— S-ar putea ști de ce ești așa de pornit împotriva ei? Hm? De ce te enervează așa de tare săraca Nunziata?

M-am încruntat, închizându-mă în mine. Atunci el a izbucnit în râs. Apoi s-a strâmbat ironic și privirea i s-a întunecat din nou, misterios.

— Ei, hai, oacheșule, a exclamat, liniștește-te, cu siguranță, n-o să fie săraca Nunziatina periculoasa rivală care o să-ți fure inima mea!

În timp ce pronunța fraza asta, vocea și trăsăturile lui au căpătat ceva brutal, apoi a zâmbit ca pentru sine cu buzele strânse și colțurile gurii ridicate. Iar eu am recunoscut zâmbetul acela fabulos, de capră, pe care-mi aminteam că-l mai văzusem la el de alte câteva ori.

L-am privit nesigur, fără să înțeleg încă prea bine spre ce concluzie se îndreaptă cu vorbele lui.

— Mie nu-mi pasă chiar deloc, am răspuns la întâmplare, copilărește.

A izbucnit din nou într-un râs ușor și arogant.

— Aha, nu-ți pasă..., a spus încruntat, privindu-mă de sus, și eu care-mi făcusem o altă părere, scuzați-mă, o, frumosul meu Grande de Spania... Vrei să-ți spun care-i părerea mea? Nu te speria, o să-ți-o spun doar ție, n-o să vorbesc cu nimeni despre asta. Părerea mea e că ești gelos! Ești gelos pe ea, pe Nunziatella, pentru că înainte, aici pe insulă, puteai să mă ai doar pentru tine, iar acum ea te dă la o parte! Ei, ce zici, oacheșule?

M-am înroșit, ca și cum ar fi descoperit un secret teribil.

— Nu-i adevărat! am exclamat furios.

În clipa aceea a apărut ea, iar eu am vrut să plec. Dar tata, prinzându-mă de mână cu o rapiditate ostilă și feroce, ca și cum ne-am fi luptat în joacă, mi-a ordonat printre dinți:

— Unde te duci? Unde te duci? Stai aici!

Și, fără să-mi slăbească mâna, și-a cuprins cu brațul liber nevasta și a început să se joace ostentativ cu buclele ei.

— Ce buclioare frumoase! a spus, în timp ce ea ne privea serioasă, fără să înțeleagă rostul acestei scene. Păcat că Arturo nu are și el niște bucle așa de frumoase!

Și spunând asta, mă privea și râdea în sinea lui, mulțumit că mă face gelos, până când, văzând violența cu care încercam să mă eliberez, mi-a spus plictisit:

— Bine, du-te!

Iar eu am părăsit camera, fără să-l privesc măcar, peste poate de mânios.

Cuvântul acela al lui, gelos, mă jignise teribil. Nu voiam să știu de o asemenea învinuire, și nici nu-mi trecea prin minte să mă întreb dacă e adevărat că sunt gelos, dacă sentimentul acela care, după căsătoria tatălui meu, mă făcea să trăiesc ca un animal hăituit ar putea să se numească gelozie! Pe vremea aceea, oricât mă pricepeam să meditez asupra istoriei antice, asupra destinului și a Certitudinilor Absolute, nu aveam obiceiul să cercetez străfundurile ființei mele. Anumite probleme îi erau străine imaginației mele. Eu, în acea situație, știam doar că sunt jignit. Și am fost atât de supărat din cauza asta că, în primul moment, m-am gândit să mă imbarc, să părăsesc insula pentru totdeauna și să nu-i mai văd nici pe tata, nici pe mama mea vitregă. Dar de abia îmi imaginasem acest plan, când, cu toată răceala bruscă și revolta furioasă, am înțeles că n-aș fi putut să-l pun cu adevărat în practică. Gândul că, pe insulă, ar fi rămas ei doi singuri, fără mine, era de nesuportat.

Furia mea, care nu putea să se manifeste, a devenit atunci atât de violentă, că am început să gem cu disperare, ca un rănit. Și, desigur, eu credeam că furia aceea amară era provocată de jignire, nu de altceva, dar poate că, în inconștiența mea, mă tânguiam pentru pretențiile imposibile ale inimii mele. Și pentru geloziile opuse și încrucișate, pentru pasiunile cu multe forme, care urmau să-mi marcheze destinul.

Pastele

După cum presupun, tata s-a ținut de cuvânt: n-a împărtășit nimănui părerea sa (că eu sunt gelos). De altfel, în ceea ce o privește pe mama vitregă, e de crezut că el n-o considera demnă de o confidență atât de serioasă și de importantă, mai ales când era vorba de un Gerace! Iar cu mine n-a mai continuat malițioasa discuție din ziua aceea, căci s-a reîntors la obișnuita lui nepăsare, fără să se mai intereseze de ce făceam. Și așa, în curând, amintirea acelei jigniri s-a șters.

Între timp, antipatia mea pentru mama vitregă nu scădea în intensitate, dimpotrivă, devenea cu fiecare zi tot mai teribilă. Drept urmare, viața pe care o ducea cu mine, cât timp tatăl meu lipsea de pe insulă, nu era bineînțeles veselă. Nu vorbeam niciodată cu ea decât pentru a-i da ordine. Dacă eram afară și voiam s-o chem la fereastră pentru vreun ordin, sau s-o anunț că sosesc, obișnuiam pur și simplu s-o fluier. La fel, în casă, când aveam nevoie s-o chem, fluieram sau cel mult, dacă se afla în aceeași încăpere, îi spuneam: „Hei, tu, ascultă!“. Când îi vorbeam, îmi întorceam privirea într-o parte, cu o ușoară ostentație jignitoare, ca și cum aș fi vrut să-i arăt că era un obiect neînsemnat și pur și simplu nedemn de a-l privi. Iar când treceam prin fața cămăruței ei, îmi întorceam privirea de la ușa aceea întredeschisă, de parcă acolo înăuntru ar fi locuit o fantomă sau un monstru.

Atât de tare o uram pe femeia aceea, încât chiar și atunci când nu mă aflam în casă, faptul că o știam acolo sus, în camerele noastre care îi deveniseră locuință, mă chinuia deseori și mă forțam să uit de existența ei, să mă prefac

că ea e un nimic, mai puțin de o umbră. Gândindu-mă la vremea în care ea nu venise încă pe insulă, mi se părea un soi de limb fericit. De ce venise? De ce tata o adusese aici?

Zilele începeau să crească și să devină tot mai calde. Nu mai era prea frig în serile acelea înstelate, iar eu, prins deseori între mare, străzi și dubioasa cafenea a văduvei, lăsam să treacă ora cinei fără să mă prezint în Casa junilor. Dar oricât de târziu m-aș fi întors, vedeam întotdeauna, de jos din stradă, lumina aprinsă încă la ferestruica de la bucătărie și știam că acolo o găsesc pe ea, care nu cinase încă și mă aștepta ca să pună paste la fiert. Eram deja în mare întârziere și mi-era foarte foame, și totuși, uneori, văzând fereastra luminată, eram cuprins de o teribilă dorință de a-i prelungi anume așteptarea. Pentru caracterul meu o asemenea cruzime era ceva nou. Mă apropiam fără să fac zgomot, ca un hoț, până la ușa franțuzească a bucătăriei, și acolo, afară, fără ca ea să mă vadă, mai zăboveam cât aveam chef. Ascuns într-un colț întunecat, puteam s-o văd în spatele geamului cum cădea de somn, iar la cel mai mic foșnet de afară, arunca spre ușă o privire plină de speranță și căsca cum cască pisicile (care-și deschid gura până la urechi, de parcă-s niște tigri, și te fac să râzi) sau își ridică ușor pieptul într-un suspin. În cele din urmă, intram brusc, asemenea unui animal care se aruncă în vizuină, făcând-o să tresară de spaimă. Și imediat îmi luam cartea de pe ladă, așteptând cu o expresie posomorâtă ca ea să mă servească.

Odată, am văzut-o de după geam că scria ceva pe o foaie, cu o expresie profund meditativă și inspirată, ca o scriitoare. După cină, s-a dus înaintea mea la etaj, uitând pe bufet foaia pe care mi-au căzut ochii. Era o scrisoare către mama ei și zicea cam așa:

Scumpă Mamă,

Îți scriu această Scrisoare. Cu Speranța că ești bine sănătoasă. Ca și sorămea adorată Rosa că despre mine îți pot da veste că aici suntem toți bine și te rog saluto pe draga mea Nașă și dacă se gândește la mine saluto și pe draga mea pretină Irma și Carolina și adorata Angiulina și dacă se gândesc la mine te rog transmite salutări și lu Părintele Severino și Maica Conzilia și dacă dragul Sangiuvanni mai are febră aia tre să fie bătrânețea

și te rog scumpă Mama să saluți pe pretina mea Maria și Filumena și la scumpa mea Aurora săi spui că rochia e bună și la alte dragi pretine dacă se gândesc la mine că poate or uitato deja pe Nunziata că io nu le uit nici ziua nici noptea și la fel Sofia și aialaltă NUnziata a lu Ferdinando dacă se gândește la mine. Și pot săți spun Scumpă Mamă! că aici la Procida se mănâncă fără să se plătească că pământul dă tot chiar și ulei cartofi și salată și la prăvălii se plătește acont la sfâșit de an. Și acum Scumpă Mamă primește o mie de sărutări de la draga dumitale fică Nunziatella și la fel și la Rosa o mie de sărutări de la sorăsa Nunziatella și te rog și la foarte draga mea Nașă dăi o mie de sărutări și te rog multe sărutări la alealalte pretine ce țiam spus deja că Inima mea se gândește mereu și termin Scrisoarea.

Nunziatella

În altă seară, întorcându-mă pe la zece, am găsit-o adormită, așteptându-mă la masa din bucătărie. Își ținea brațul îndoit pe masă și obrazul sprijinit pe mână ca pe o perniță; umbra întunecată a cârlionților de pe frunte o apăra de lumina becului și de data asta, în somn, chipul ei avea o expresie ciudată, gravă și misterioasă. Am început să bat cu pumnul în geamuri și să cânt zgomotos ca s-o trezesc în chip brutal.

De vreo două-trei ori, mi s-a întâmplat, când am sosit acasă mai târziu decât de obicei, să dau nas în nas cu ea, care ieșise să mă aștepte chiar în fața porții.

— Ce cauți aici, în fața porții? i-am spus pe un ton arogant.

Iar ea mi-a răspuns că stătea acolo, doar așa ca să ia puțin aer.

De altfel, nu putea să-mi reproșeze nimic. Bineînțeles că nu eu îi ceream să mă aștepte. Dar e clar că, în comparație cu zilele plictisitoare și singuratice pe care le petrecea, cina în compania unui mut i se părea un soi de eveniment important sau de petrecere de seară, așa cum sunt cinematograful sau dansul pentru doamne. Încă de dimineată începea să se agite cu pregătirea foi de aluat pentru paste cu ou, pe care le făcea proaspete în

fiecare zi, și imediat după ce întindea foaia, o pune la uscat pe niște grinzi în fața intrării, ca un stindard. Într-o dimineață devreme, când am coborât în bucătărie puțin nervos și am văzut-o ocupată cu obișnuitele pregătiri, i-am spus brusc că, dacă făcea paste alea în fiecare zi pentru mine, greșea, căci mie paste nu-mi plăceau, nu-mi plăcuseră niciodată.

I-am spus-o ca s-o umilesc, nu pentru că era adevărat, în realitate pastele îmi plăceau la fel ca și alte mâncăruri. Se poate spune că mâncam cu aceeași plăcere orice fel de mâncare comestibilă pentru ființele omenești, singurul lucru care mă interesa era cantitatea, pentru că aveam întotdeauna o poftă de mâncare exagerată.

— Cum?! a zis ea încet, de parcă nu-i venea să creadă ce auzea. Nu-ți plac pastele!!

— Nu.

— Dar ce-ți place?

Am căutat în sinea mea cel mai urât răspuns, care ar fi putut s-o întristeze mai mult decât orice altceva. Și aducându-mi aminte de indignarea pe care o manifestase față de laptele de capră, am inventat pe loc:

— Carnea de capră!

— Carnea de capră! a exclamat uluită.

Și totuși, peste o clipă, după primul moment de uluială, pe fața ei a apărut un fel de entuziasm binevoitor și supus. Ca și cum, pentru a-mi satisface gusturile, ea se gândea deja să procure sferturi de capră și să-mi pregătească mâncăruri caprine...

La o asemenea scenă, mi-am ascuns repede fața în mâini, apucat de o poftă irezistibilă de a râde. În aceeași clipă însă, mi-a venit în minte un gând: „Acum, dacă las să se vadă că râd, asta o să-și închipuie că iar ne apropiem... ca... în după-amiaza aia...” și am respins fremătând o asemenea posibilitate. Totuși, oricât încercam să le sufoc, simțeam cum hohotele de râs se ridică năvalnic din piept și atunci, negăsind niciun

remediu pentru a-mi ascunde veselia, m-am lăsat să cad în genunchi, prefăcându-mă că plâng în hohote.

Cu această ocazie, am înțeles că, dacă aș vrea, aș putea deveni un mare actor! Ea s-a aplecat deasupra mea șovăitoare și plină de grijă, pe sub brațul cu care-mi acopeream fruntea îi vedeam piciorușele scurte, în papucii de casă... Și cum comedia pe care o jucam făcea să-mi crească în mod firesc ilaritatea, falsele mele hohote de plâns au devenit și mai desperate, sfâșietoare. Erau o imitație perfectă. Ea a șoptit descumpănită: „Artù?“...Și după o scurtă pauză a repetat: „Artù“...I-am simțit răsuflarea tandră, aproape animalică. Apoi, nemairezistând, cu o voce emoționată a spus:

— Artù!... Da’ tu ai un necaz!... Ce ai? Spune-i lui Nunziata!

În vocea ei, în timp ce pronunța cuvintele astea, aproape se împleteau mila și o infatuare matură, se simțea parcă importanța surorii mai mari, care i-a ținut în brațe pe toți frații ei mai mici... Când am auzit-o că-mi vorbește în felul ăsta, am fost cuprins imediat de revoltă și de dispreț. Cum îndrăzneam? Am sărit în picioare furios:

— Eu nu plâng, râd! am exclamat.

Ea se uita consternată la fața mea, la ochii mei uscați și strălucitori, ca și cum ar fi văzut ieșind din pământ un balaur.

— Eu nu sunt unul care plânge! am continuat pe un ton plin de orgoliu amenințător, și tu nu trebuie să mai îndrăznești vreodată să-mi vorbești în felul ăsta! Tu nu ești rudă cu mine, ai înțeles? Tu nu-mi ești nimic. Eu nu-s nici rudă, nici prieten cu tine, ai înțeles?

Ea și-a coborât privirea spre aluat, mândră și încruntată, și și-a umflat buzele ca și cum s-ar fi pregătit să-mi dea un răspuns amar. Dar a tăcut și a început să frământa din nou aluatul cu gesturi repezi, de parcă și-ar fi pus în gând să-l bată. Apoi, fără niciun chef, a început să-l întindă, și în ultima clipă, în timp ce eu, mestecând încă micul dejun, mă îndreptam spre ușă, mi-a aruncat o privire nesigură, încețoșată:

— Atunci?... Dacă nu vrei paste... ce vrei să mănânci diseară la cină?

M-am întors pe jumătate și cu o grimasă de nepăsare, i-am declarat în modul cel mai obraznic posibil:

— Eu?!? Dar cui îi pasă ce faci tu pentru cină? Tu ai fost în stare să crezi cu adevărat ce ți-am spus despre paste. Află că eu nu țin să mănânc un lucru sau altul, eu știu să trăiesc, de exemplu, cu biscuiți și carne sărată. Și chiar dacă ai găti, de exemplu, aripi de struț, aripioare de rechini sau limbi de hipopotam, eu nici nu mi-aș da seama, pentru că mâncarea pe care o faci tu are pentru mine întotdeauna același gust! N-ai decât să faci în fiecare zi paste sau ce crezi, mie chiar că nu-mi pasă. Și de altfel, gusturile mele nu te privesc!

Adevărul e că nu voiam să fie nici grijulie, nici atentă cu mine. Îi comandam, ca să am satisfacția de a o umili, tratând-o ca pe un robot, un obiect, dar atențiile ei gentile (ca și cum s-ar fi considerat cu adevărat o rudă de a mea, mama mea) îmi erau insuportabile. În mai multe împrejurări i-am repetat: „Între noi nu e niciun grad de rudenie. Tu nu-mi ești nimic“, până când odată, devenind puțin palidă și dându-și părul pe spate, mi-a răspuns:

— Nu-i adevărat că nu ți-s nimic. Eu ți-s mamă vitregă și tu ești fiul meu vitreg!

Și a spus-o într-un mod arogant și pasional, ca și cum ar fi revendicat un soi de proprietate asupra mea.

I-am râs în nas cu o furie disprețuitoare:

— Mamă vitregă! am exclamat, mama vitregă e mai puțin decât nimic! Cine zice mamă vitregă spune cuvântul cel mai antipatic!

Și în urma acestei discuții, chiar în aceeași seară, am anunțat-o cât se poate de dur că nu mai voiam să mă aștepte la cină. Dacă întârziam, ea trebuia să mănânce la ora obișnuită, de una singură, și apoi să plece din bucătărie, punându-mi deoparte mâncarea. Mă plictiseau, i-am mai spus, cinele în compania ei, mă deranja s-o văd în fiecare seară, și la urma urmelor eram stăpân să cinez singur!

Cântec solitar

Au întristat-o vorbele astea; a fost jignită și abătută mai mult decât mă așteptam, dar nu mi-a răspuns nimic și nu s-a opus voinței mele. De atunci mi-am luat obiceiul să mă întorc seara târziu acasă, anume ca să nu mă întâlnesc cu ea. Dacă se întâmpla ca atunci când soseam să văd lumina din bucătărie aprinsă încă, continuam să mă învârt pe afară (fără să mă mai duc să spionez prin ușa franțuzească, de care mă țineam cât mai departe cu putință), până când becul stins mă anunța, ca un semnal, că mama vitregă se dusesse sus. Atunci, în sfârșit, mă hotăram să trec pragul bucătăriei. Și mâncam de unul singur ceea ce ea îmi lăsase pe cuptor, la cald.

Mama vitregă nu protesta, nici nu se lamenta, deși în acele zile eu eram pentru ea toată familia și toată societatea. Străină încă pentru lumea bănuitoare de la noi, nu avea nici cunoștințe, nici prieteni și își petrecea timpul închisă în bucătărie sau în cămăruța ei, fără nici măcar o persoană cu care să vorbească. Deseori, aflându-mă pe barcă și uitându-mă la zidurile castelului nostru, care părea nelocuit, aproape începeam să cred că ea nu era decât un vis al meu și că în realitate nimeni, în afară de mine, nu mai locuia între acele ziduri. Dar apoi, la orice oră din zi mi se întâmpla să trec pe acasă, auzeam imediat, pe scări sau pe coridoare, cunoscutul zgomot al faimoșilor ei papuci de casă.

Față de mine luase o atitudine morocănoasă, înțepată și sălbatică. Era mândră, nu cerșea prietenia pe care eu i-o refuzam cu atâta cruzime. Și totuși, atunci când privirile noastre se întâlneau, în adâncul pupilelor ei întunecate apărea mereu, ca o steluță, acea eternă, iremediabilă întrebare: Artù, da' ce ți-am făcut? Ce ți-am făcut?

Uneori o vedeam cum, în singurătatea ei, îmbrățișa strâns un portocal sălbatic în grădină sau chiar stâlpii de la poartă, ca și cum în locul acelor obiecte neînsuflețite ar fi fost o soră a ei sau o prietenă dragă. Sau se apuca să mângâie vreuna din pisicile flocăite și rele care ajungeau la noi în căutare

de resturi de mâncare, strângând-o la piept și pupând-o de zor. O auzeam câteodată vorbind singură cu fraze vesele sau îngrijorate și cu o voce gingașă de cantilenă, care nu se adresa nimănui. De exemplu, ieșind pe tăpșanul de lângă casă într-o seară cu lună, spunea: „Lună crescătoare, bărcile pe mare la pescuit de calamari...” Sau gustând niște arici de mare dintr-un coș, singură pe treptele de la intrare, repeta: „Ah, cât e de bun ariciul acesta, parc-ar fi o rodie...” Sau când se pieptăna, se supăra pe părul ei încâlcit și îl boscorodea, trăgând cu ciudă și bombănind: „Of, afurisitule, of, ciufulitule!”.

Grație felului ei de a fi, prefera camerele închise locurilor deschise și străzilor, asemenea unui canar care-și iubește mai mult colivia decât aerul liber. Și deși Casa junilor era atât de puțin primitoare pentru ea, o părăsea rareori. Uneori, dimineața devreme, o vedeam mergând la liturghie, înfășurată într-un șal negru, ca și cum ar fi fugit pe furiș, și alteori mi se întâmpla s-o întâlnesc pe străduțele din sat, cu plasa pentru cumpărături atârnată de braț, cârlionții strânși sub un batic și strângând în mână un portmoneu uzat. Când intra aferată în prăvălii, cu mersul ei lipsit de grație, tânguindu-se cu negustorașii ăia nu prea vorbăreți, părea o sărmană servitoare țigancă, în slujba vreunei starețe misterioase sau a unei dame fermecate. Căci avea un aer părăsit și întunecat, totuși bătaios, ca al cuiva părtaș la secretele unui stăpân fascinant, rău văzut de toți (probabil fusese oarecum pusă la curent cu poveștile urâte și cu bârfele care circulau despre Casa Gerace).

În izolarea aceea a ei, mi se părea că o văd ofilindu-se tot mai mult pe zi ce trece. Uneori o auzeam cântând prin camere, repeta mereu aceleași cântece învățate la Napoli de la radioul vecinei, cel cu apașa, sau altul al cărui refren spunea Tangou, ești o primejdie pentru inimă, iar deseori repeta un imn religios: Adorăm, Ostie divină, adorăm, Ostie de iubire. Notele pe care le scotea, vulgare, stridente, se lungeau pline de melancolie, ca și cum toate cântecele ei ar fi avut un subiect trist. Dar cred că ea n-avea gânduri, și nici măcar nu era conștientă de faptul că nu e fericită. O garoafă sau un trandafir, care în loc să stea într-o grădină stau într-un ghiveci în colțul unei ferestruici, nu încep să se gândească: Aș putea avea o altă soartă. Așa era și ea făcută, la fel de simplă.

Când o ascultam cântând, îmi veneau în minte faimoasele versuri napolitane pe care le învățasem de copil și pe care le auzeam deseori de la vreun muzicant în port: Tu ești canarul... tu ești bolnav și cânti... tu mori singur singurel... În realitate, când îi vedeai chipul chinuit, cu ochii mari și negri care păreau să ardă, îți venea cu adevărat să crezi că e pe cale să se îmbolnăvească; aproape îmi venea să cred că vraja fatală a Amalfitanului era o realitate, și trebuia s-o omoare.

Dar inima mea, împietrită în fața ei, îi refuza orice milă, ba mai mult, se îndârjea în cruzime. Mai ales, cu trecerea zilelor, un lucru mă exaspera tot mai mult, și anume că ea, atât de înfricoșată de tata, față de mine n-avea niciun fel de teamă! Atunci când o jigneam și o insultam, deși nu-mi răspundea niciodată, stătea în fața mea neînfricată ca o leoaică. O asemenea atitudine era o altă dovadă evidentă că mă trata ca pe un băiețel, de care o matroană ca ea nu se poate teme. Și totuși, pe vremea sosirii ei, diferența dintre staturile noastre era destul de mică, și curajul ei era ca o palmă pentru mine. Aș fi vrut, pentru a-mi satisface orgoliul, să-i inspir tot atâta teamă ca tatăl meu, în fața căruia tremura doar dacă-i trecea o umbră pe chip! Și deseori, uitând de toate celelalte ambiții, mă pierdeam cu gândul în planul de a deveni la maturitate un bandit, un șef de bandă teribil, așa încât ea să leșine numai la vederea mea. Uneori chiar și noaptea mă trezeam cu gândul acesta, Vreau să-i fie teamă de mine, și îmi imaginam că o supun la răutăți nemaiauzite, la orice fel de barbarie, în dorința nebună ca ea să mă urască la fel cum o uram eu.

Când îi dădeam ordine și mă lăsam servit de ea, luam atitudinea unui împărat amenințător care se adresează unui soldat simplu. Iar ea era întotdeauna supusă și gata să mă servească, dar supunerea ei nu părea în niciun fel dictată de frică. Dimpotrivă, atunci când făcea ceva pentru mine, se însufletea și chiar adopta niște maniere pompoase. Iar chipul ei urât și palid devenea din nou proaspăt ca o iasomie. Faptul că o comandam și mă lăsam servit de ea însemna poate speranța unui început de reconciliere? Nu era chip s-o fac să priceapă cât de nemilos îmi era sufletul.

Capitolul al patrulea

Regina femeilor

Pieptănătura

După ce fusese destul de prezent în prima perioadă a căsătoriei sale, odată cu trecerea lunilor, tata a început să-și rărească vizitele. Toată primăvara, l-am văzut poate de vreo două ori și întotdeauna în grabă, ca pe un musafir în trecere. În aceste ocazii și-a reluat obiceiul de a hoinări uneori pe insulă în compania mea. Mama vitregă, care încă de la începutul primăverii era însărcinată, ne aștepta acasă.

Luna iunie a trecut fără vești de la tata, dar în iulie am început să-l aștept, căci pentru el mijlocul verii era perioada nostalgiei care, oriunde s-ar fi aflat, îi trezea dorul de Procida.

Și într-adevăr, a reapărut în primele zile din august și, ca de obicei, a petrecut aproape întreaga lună pe insulă. Încă de la primele ore ale zilei în care a sosit a ridicat împreună cu mine ancora Torpilorului Antilelor, de pe mica noastră plajă, și ne-am reluat vechea viață din toate verile noastre pe plajă și pe mare. Redevenisem singurul tovarăș al orelor sale, în timp ce mama vitregă, gravidă, în slăbiciunea stării ei, se învârtea prin camerele răcoroase din Casa junilor.

Zilele de vară treceau una după alta, toate la fel și toate de sărbătoare, ca niște stele strălucitoare. Tata și cu mine nu vorbeam niciodată despre ea, și în orele acelea fericite, Casa junilor, cu solitara ei locuitoare, care n-avea parte de bucurie și de jocuri, părea aproape o planetă stinsă, în afara orbitei terestre. Dar, în realitate, eu nu-mi mai regăseam alături de tata fericirea copilărească din alte veri, existența mamei vitrege se strecura între noi. Tocmai pentru că era condamnată la acea sclavie obscură, ea mi se părea mai prezentă decât dacă ar fi fost acolo, jucându-se cu noi, nu o femeie, ci o ființă norocoasă și frivolă asemenea tatălui meu și mie. Era ca și cum, ascuns într-una din camerele Casei junilor, ar fi existat un idol misterios, fără voință sau strălucire, și care totuși prin puterea sa magică schimba cursul și luminile verii.

Sarcina care îi deforma corpul îi transformase și chipul, dându-i o expresie aproape matură. Trăsăturile i se relaxaseră, nasul i se subțiasse, iar obrajii îi

erau marcați de o paloare intensă, ca și cum o boală i-ar fi afectat sângele. Cu mișcări molatice își înclina ceafa slabă și delicată ca animalele atunci când trudes, iar privirea îi era învăluită într-o umbră blândă de pace, fără nicio întrebare, fără nicio neliniște.

Dintr-odată mi s-a părut că recunosc în ea niște asemănări ciudate cu mama mea. De luni întregi evitam să privesc micul portret faimos, pe care-l țineam ascuns cu gelozie în camera mea, uitat de toți în afară de mine. Iar la vederea mamei vitrege, acel mic portret, cu pietatea care se desprindea din el, îmi venea mereu în minte. Îmi trezea un sentiment sălbatic și nesigur care-mi transforma ura pentru femeia asta într-un soi de întrebare geloasă, și mai mult ca oricând, așa cum te ferești de o ispită fără speranță, mă feream să privesc adoratul portret.

În primele zile de vară, înainte de sosirea tatălui meu, am auzit-o la un moment dat pe mama vitregă lamentându-se de claia ei de cârlionți, care odată cu anotimpul cald începuse s-o deranjeze. Un soi de capriciu irezistibil m-a împins să-i sugerez să-și strângă părul în două cozi pe care să le prindă în două rotocoale deasupra urechilor (era pieptănătura pe care o avea mama, în fotografie, dar Nunzia firește că nu știa asta, și nici eu nu i-am spus). A fost tulburată și recunoscătoare văzând că, în mod neobișnuit, mă ocupam de ceva ce o privea; a avut totuși o mică obiecție cu privire la lungimea părului ei, dar atunci am insistat, aproape violent, și ea mi-a urmat supusă sfatul, adoptând noua pieptănătură, identică (singura diferență: câțiva cârlionți mai scurți îi fluturau tot timpul pe frunte și pe ceafă); ea și figura din portret îmi apăreau și mai asemănătoare.

Aveam uneori un sentiment straniu de consolare, de iertare și aproape de calm când îi vedeam cărarea de deasupra cefei, în mijlocul celor două cozi. Și noul ei fel de a zâmbi (cu buzele puțin îndepărtate de gingiile palide) îmi sugera parcă un răgaz impus ostilităților de până acum. Poate cea din portret, regina tuturor femeilor, zâmbea și ea în felul acesta?

Nunziatella era îngrijorată de ce avea să spună tata, când n-o va mai vedea cu buclele căzându-i pe spate, cum îi plăcea lui, dar, când s-a întors, tata n-a părut să-și dea seama că ea își schimbase pieptănătura, de parcă nici nu și-ar fi amintit că ea are bucle. De mai multă vreme deja, nu se mai amesteca în treburile ei și se ocupa de ea mai puțin decât se ocupase în trecut de mine

sau de Immacolatella. Nu se purta cu ea nici frumos, nici urât, îl părăsise orice imbold de a glumi cu ea, de a-i face daruri sau de a o necăji. Uneori părea chiar să uite de ea, ca de o prezență care stă acolo de secole, inevitabilă, mereu aceeași, încât deja nici n-o mai vezi. Alteori, dimpotrivă, o privea cu aer șovăitor, uimit, și în același timp somnolent, aproape întrebându-se cine e străina aia și ce are de împărțit cu el, și de ce se află în casa noastră.

Câteodată, adresându-i-se, în loc să-i spună pe nume, improviza vreo poreclă ușor batjocoritoare, care făcea aluzie la actuala diformitate a trupului ei. Dar numele acestea, chiar dacă sunau vulgar, nu le pronunța cu răutate, dimpotrivă, cu un soi de detașare copilărească și aproape afectuoasă, pentru că lui i se părea firesc să le dea altora nume după vreo trăsătură a lor, ca atunci când îmi spunea mie oacheșule sau lui Romeo Amalfi.

După șederea din august, nu l-am mai văzut o bună bucată de vreme. Săptămânile treceau una după alta fără nicio veste de la el, ca și cum ar fi uitat cu totul că există pe pământ insula Procida.

Seri înstelate

Între timp eu îmi continuam viața pe mare (în anul acela a fost frumos până în noiembrie). Din zori până la apusul soarelui eram ocupat să mă distrez cu barca, și acum, când tata nu mai era aici să mi le aducă aminte cu prezența sa, mama vitregă și bucătăria ei izolată acolo sus pur și simplu nu mai existau pentru mine în timpul zilei. Eram din nou fără gânduri ca în verile de altădată. Dar imediat cum cobora soarele, când culorile mării începeau să se stingă, dispoziția mea se schimba brusc. Era ca și cum toate spiritele vesele ale insulei, care-mi ținuseră companie toată ziua, s-ar fi retras și ele sub linia orizontului, în nimbul luminos al soarelui, făcându-mi largi semne de rămas-bun. Ajungeam să cunosc de-abia acum spaima de întuneric, pe care alții o cunosc din copilărie și după aceea se vindecă de ea! Întinderea

nesfârșită a mării, străzile și locurile deschise păreau să se transforme pentru mine într-o landă dezolată. Și o senzație asemănătoare celei de exil mă chema din nou la Casa junilor, unde la ora aceea se aprindea lumina în bucătărie.

Uneori, dacă apusul soarelui mă prindea în vreun loc mai izolat sau pe mare, în larg, dincolo de port, Casa junilor, invizibilă de acolo, mi se părea că fugise la o distanță fantastică, de neatins. Tot peisajul din jur, cu indiferența lui, mă speria, și mă simțeam pierdut, până când punctul acela luminos de deasupra râpei nu se arăta din nou privirii mele. Trăgeam la mal plin de nerăbdare și, dacă era noapte, eram urmărit de niște superstiții copilărești, în timp ce urcam în fugă dealul. La jumătatea pantei, începeam să cânt cât mă țineau bojocii ca să-mi țin de urât, și auzindu-mă de sus, de dincolo de terenul viran, cineva ieșea în pragul bucătăriei strigându-mă cu voce cadențată și aproape dramatică:

— Ar-tu-rooo! Ar-túúú!

La ora aceea ea era ocupată cu pregătirea cinei; eu intram cu un aer aproape îmbufnat, fără chef, și în așteptarea cinei mă întindeam pe bancă, să mă odihnesc după ziua petrecută afară. Din când în când căscam, ca să arăt cât eram de plictisit și de obosit, și nu-i dădeam prea multă atenție, nici nu existau prea multe cuvinte între noi. Așteptând să fiarbă apa, ea se așeza pe un scăunel, cu mâinile încrucișate în poală și cu capul ușor înclinat într-o parte, și la fiecare minut își dădea de pe fruntea transpirată un cârlionț, scăpat din coada groasă. Corpul ei îngroșat, din care dispăruse orice urmă de copilărie, îmi apărea aureolat de noblețe și liniște, ca unele figuri adorate de popoarele din Orient cărora sculptorul le-a dat o gravitate ciudată și diformă ca semn al puterii lor auguste. Până și cei doi cerceluși rotunzi din aur, de o parte și de alta a feței, își pierdeau în ochii mei semnificația lor de podoabe omenesti și mi se păreau mai degrabă jertfe, agățate de o efigie sacră. Vedeam cum îi ies din papuci picioarele micuțe, care, în timpul verii, nu se jucaseră ca ale mele pe plajă și în mare, iar albul pielii ei, într-un anotimp în care toți bărbații și băieții de vârsta mea erau încontinuu arși de soare, mi se părea tot un semn de noblețe antică și dominatoare. În unele momente nu-mi mai aminteam că noi doi eram aproape de aceeași vârstă, mi se părea că ea se născuse cu mulți ani înaintea mea, poate că era mai

bătrână decât Casa junilor, dar din cauza compasiunii pe care o simțeam când eram în preajma ei, vârsta aceea supremă mi se părea un lucru gentil.

Uneori ațipeam puțin pe bancă. Și în toropeala aceea ușoară, cele mai mărunte impresii ale realității se transformau în fantezii asemănătoare unor frânturi de poveste, care păreau că vor să mă mângâie copilărește. Revedeam tremurul strălucitor al mării în timpul zilei, asemenea zâmbetului unei ființe minunate, care la ora aceea, întinsă pe spate, lăsându-se în voia curenților mângâietori, se odihnea și ea gândindu-se la mine... Intrând pe ușa franțuzească, aerul nopții îmi învăluia trupul bronzat, ca și cum cineva m-ar fi îmbrăcat cu o cămașă de in răcoroasă și curată... Bolta cerului, întinsă deasupra mea, era o imensă perdea împodobită cu figuri legendare... Ba nu, era un copac uriaș, printre ramurile căruia stelele foșneau ca niște frunze... și exista un singur cuib, al meu, iar eu adormeam în acest cuib... Sub mine, marea, și ea a mea, mă aștepta mereu... Dacă-mi puneam limba pe pielea de pe braț, simțeam gustul sării...

În unele seri, după cină, atras de răcoarea de afară, mă întindeam pe treptele de la intrare sau pe tăpșanul de lângă casă. Noaptea, care cu o oră înainte, acolo jos, mi se păruse atât de arogantă, aici, la un pas de ușa franțuzească iluminată, redevenea familiară. Acum, privind cerul, îl vedeam ca pe un ocean imens, presărat cu nenumărate insule și, ascuțindu-mi privirea, căutam printre stele pe cele cărora le știam numele: Arturo, înainte de toate, și pe urmă Ursele, Marte, Pleiadele, Castor și Polux, Casiopeea... Regretasem întotdeauna că, în vremurile moderne, nu mai există pe pământ vreo limită interzisă, așa cum erau Coloanele lui Hercule pentru oamenii din Antichitate, pentru că mi-ar fi plăcut să fiu eu primul care o depășește, sfidând, plin de curaj, opreliștea. Tot așa acum, privind cerul înstelat, îi invidiam pe viitorii pionieri care vor putea ajunge până la celelalte planete. Era umilitor să vezi cerul și să te gândești: acolo sunt multe alte peisaje, alte irizări de culori, poate multe alte mări de cine știe ce culori, alte păduri mai mari decât la Tropice, alte feluri de animale mai sălbatice și mai vesele, mai iubitoare decât cele pe care le vedem... alte ființe femeiești care, splendide, dorm... alți eroi minunați... alți supuși... iar eu nu pot ajunge acolo!

Atunci privirea și gândurile mele păraseau cu ciudă cerul și se întorceau la mare care, imediat cum o priveam, palpita către mine ca o îndrăgostită.

Întinsă, întunecată și ademenitoare, îmi repeta că și ea, la fel ca bolta cerească, e mare și fantastică și posedă nenumărate teritorii, diferite unul de altul, ca o sută de mii de planete! În curând va începe în sfârșit pentru mine vârsta dorită, în care n-o să mai fiu un puști, ci un bărbat, și ea, marea, asemenea unui prieten care până acum se jucase mereu cu mine și care crescuse odată cu mine, m-ar lua cu el să cunosc oceanele și toate celelalte pământuri și toată viața!

Regina femeilor

Toamna se anunța deja, cu apusurile ei timpurii: în fiecare zi sosea tot mai devreme momentul acela sever al întinericului, alungându-mă de pe mare. Dacă ajungeam acasă înainte de a se înnopta, se întâmpla destul de des să dau peste musafiri. Mama vitregă făcuse cunoștință cu două sau trei femeiuși din Procida, neveste de prăvăliași sau barcagii, care veneau s-o viziteze și să stea de vorbă cu ea, ajutând-o și dându-i sfaturi în timp ce lucra la trusoul fratelui meu vitreg care urma să se nască. Nu știu cum reușise să le convingă să treacă pragul Casei junilor și, la început, prezența lor mă uimise ca o apariție neverosimilă. Stăteau mai ales în jurul mesei din bucătărie, acoperită cu stofe și fâșii de pânză, și am observat că mama vitregă, atât de supusă cu tatăl meu și cu mine, în mijlocul femeilor ălor scotea la iveală un fel de autoritate matronală și aproape de supremație recunoscută, în ciuda faptului că era mai tânără decât ele.

În comparație cu ele, toate mici de statură, apărea foarte înaltă. Și cosea cu o expresie preocupată, gravă și taciturnă, în cercul celorlalte care flecăreau gesticulând de zor.

Vocile lor însuflețite acopereau zgomotele pașilor mei, atunci când veneam de afară, dar când intram, tăceau imediat, rușinate și bănuitoare, și după câteva minute plecau cu toatele, pentru că la Procida se obișnuiește ca femeile să se retragă în casele lor la căderea nopții.

Uneori, întorcându-mă de la mare puțin mai repede decât de obicei și oprindu-mă pe tăpșanul din apropierea casei să mă bucur de apusul soarelui, mi s-a întâmplat să le aud discuțiile. Vorbeau aproape întotdeauna despre aceleași lucruri: întâmplări din familie, rude sau chestiuni privitoare la diferitele meserii ale soților lor, casă, copii, și în special apropiata naștere a fratelui meu vitreg. Într-una din aceste ocazii am auzit-o pe mama vitregă dezvăluind celorlalte numele pe care îl alesese pentru primul ei născut, dacă va fi fetiță, a spus, o va chema Violante (Violante era numele mamei ei), iar dacă va fi băiat, o să-l cheme Carmine Arturo. În realitate ar fi preferat să-l cheme Arturo, pentru că de când era mică îi plăcuse numele acesta mai mult decât altele, dar cum în casă exista deja un Arturo, și doi frați nu se pot numi la fel, se hotărâse pentru numele Carmine, în cinstea Madonei del Carmine, protectoarea Procidei. Carmine suna chiar destul de bine, a observat, mai ales când spui Carmeniello. Carmeniello-Arturo! La aceste două nume avea de gând să adauge apoi, pe certificatul de botez, Raffaele și Vito, care erau numele fratelui și tatălui ei.

De obicei, după ce-i plecau prietenele, mama vitregă continua să mai coasă puțin, în timp ce eu mă odihneam pe bancă. Luni de-a rândul pusese deoparte toate micile sume pe care i le dăduse ocazional tata, și se străduise să facă rost de bucăți de stofă din prăvăliile din Procida, ca să pregătească trusoul fratelui meu vitreg. Erau, în realitate, vreo cinci sau șase hăinuțe care ar fi putut intra cu toatele într-o cutie de pantofi, în plus păreau de o calitate destul de îndoielnică, după cât mă pricepeam eu. Dar frații ei mai mici se mulțumiseră întotdeauna cu niște cârpe vechi sau cu niște șaluri de femeie drept trusou, iar pregătirea unuia ca acesta căpăta în ochii ei importanța unei ceremonii princiare, solemne. În severa atenție cu care lucra la el, se recunoștea totuși și o oarecare nepricepere și lipsă de experiență.

Eu nu mă gândeam în vreun mod special la fratele meu vitreg. Nașterea lui se apropia deja, și totuși el rămânea ireal, ca un personaj din China, care pentru noi nu însemna nimic. Mi se părea ciudată ideea că în realitate el exista deja printre noi, în casa noastră. Mama vitregă, deși îi pregătea trusoul, nu vorbea niciodată de el și nici măcar nu se gândea la el, sunt sigur

de asta. S-ar spune că uneori nici măcar nu-și dădea seama că-l poartă în pânțele. Pisicile, păsările, animale sălbatice, când vine vremea familiei, se apucă și ele, ca niște ființe preocupate și inspirate, de pregătirea cuibului, fără să se gândească la cine-l comandă.

Toamnă. Ultimele vești despre Pumnalul Algerian

Septembrie fusese frumos, dar la fel de fierbinte ca august, și primul aer de toamnă, în loc s-o facă să se simtă mai bine, părea să-i topească și mai mult forțele și așa puține. Ochii îi deveniseră opaci și inexpressivi, de parcă spiritul care le hrănea splendoarea se consuma tot mai mult în fiecare zi. Și maiestatea aceea, care cu puțin înainte făcea aproape divin trupul ei deformat, se topea acum într-o oboseală chinuitoare. Până și părul își pierduse frumoasa culoare neagră ca pana corbului și părea acum ars, ca acoperit de praf. Era urâtă, teribil de urâtă, iar misteriosul meu frate care o urătea se transforma în mintea mea într-un soi de monstru sau de boală, căreia ea i se supunea fără să lupte. Înconjurată de un halou de tristețe, cu coada ciufulită căzându-i din coc, se mișca prin bucătărie, și nu mai cânta atunci când aprindea focul. La intervale scurte se așeza pe obișnuitul scăunel și întorcea spre mine ochii ei mari și lipsiți de culoare, încercând să găsească un subiect de conversație: maică-sa, soră-sa, casa ei din Napoli... Despre perioada în care fusese logodită și despre cea în care s-a căsătorit nu spunea însă niciodată nimic; acest subiect, ca și cel despre Dumnezeu sau despre fratele meu vitreg, părea să aparțină puterii aceleia misterioase care nu se traduce în vorbe și nici măcar în gânduri. Doar rareori și în treacăt se întâmpla să o aud pronunțând numele Vilèlm, și uneori mi se părea că întrevăd în vreo aluzie de-a ei inconștientă o licărire din viața lui misterioasă în afara insulei... Dar nici măcar în asemenea cazuri orgoliul meu nu se cobora să-i arate că mă interesează ce spune. Aș fi fost tentat să-i pun întrebări, ca să explorez, grație ignoranței sale, fascinantele secrete pe care ea nu se putea să nu le cunoască... Dar mă rețineam disprețuitor. Ba chiar lăsam să se vadă că nu-i dau nicio atenție, mai puțin chiar decât pentru

celelalte subiecte ale ei. Și ca de obicei, glasul ei slab, descurajat să vorbească singur, se stinge repede.

Odată aproape am simțit că-mi plesnește inima când am descoperit că ea l-a cunoscut pe Pumnalul Algerian! Îl pomenea, nu știu în legătură cu ce, pe un oarecare Marco, de la care tata primise în dar ceasul pe care-l purta întotdeauna la mână. În ziua în care tata împreună cu ea pleca din Napoli, Marco dăduse fuga să-l salute pe tata la vapor, cu o clipă înainte să se ridice pasarela...

Am descoperit astfel că ea îl văzuse! Fără să vreau, mi-a scăpat o întrebare: „Cum era?” — „Cine?” — „Omul ăla, am exclamat brusc, ce tip era?” — „Marco? a întrebat ea atunci, de fapt l-am văzut doar un minut, de pe vapor... Parcă-mi amintesc că era cam de aceeași vârstă cu Vilèlm, dar poate părea mai tânăr... Subțire, mic de statură, cu pistrui pe față... cu ochi deschiși la culoare, migdalați... și un zâmbet nemulțumit... cu dinți mici, cu strungăreață...”. Mi-am dat seama la un moment dat că exact așa mi-l imaginam și eu! I-am azvârlit o altă întrebare categorică: „Era brunet... sau blond?” — „Mi se pare, a răspuns nesigură, că avea părul negru...” , și răspunsul acesta mi-a făcut plăcere, aproape m-am simțit ușurat. Acum deci îi știam numele: Marco! Aș fi vrut să mai aflu dacă era italian sau străin, dacă nu se născuse cumva în Arabia sau, mai degrabă, era evreu (nu știu de ce eu îi atribuisem întotdeauna un caracter oriental, și îmi plăcea mai ales să-l consider aparținând persecutatului neam rătăcitor)... Și încă alte multe lucruri aș fi dorit să aud despre acest personaj, care frecventase ultima etapă fericită a copilăriei mele, mai magic și mai strălucitor decât Aladin! Dar am refuzat să-i mai pun alte întrebări mamei vitrege. Și m-am închis în singurătatea mea înnegurată.

Străinătatea

Pe măsură ce serile deveneau mai lungi, mi-am reluat obiceiul de a citi și a studia în bucătărie, ca să-mi treacă mai ușor timpul în așteptarea cinei. Pe

vremea aceea, cartea mea preferată era un atlas mare, cu adnotări bogate. Volumul conținea, împăturite, niște imense hărți geografice colorate, pe care le întindeam în fiecare seară în fața mea, stând în genunchi pe podea sau pe un scaun lângă masă. Hărțile acelea îi atrăgeau atenția mamei mele vitrege. De câteva seri se uita la ele uluită, ca la o enigmă, până când a îndrăznit să mă întrebe cu voce timidă:

— Ce studiezi acolo, Artù?

Eu, fără să ridic ochii de la harta pe care făceam semne cu o bucată de cărbune, i-am răspuns că studiam niște itinerarii pe care voiam să le străbat, deoarece, am afirmat convins, se apropia deja pentru mine epoca explorării lumii, aveam de gând să plec, cel mai târziu anul viitor, ori în compania tatălui meu, ori, dacă nu, singur!

Mama vitregă a privit harta fără să mai adauge ceva în seara aia. Dar de atunci n-a fost seară ca ea să nu se întoarcă la subiect. Ori de câte ori mă apucam să-mi studiez itinerariile, nu după mult timp o simțeam cum se apropie, cu pasul ei obosit, greoi, aproape ca de animal, și o vreme rămânea tăcută, cercetând harta geografică întinsă în fața mea; în sfârșit, după multe ezitări se decidea și arătând cu mâna punctele însemnate cu cărbune se informa pe un ton ușor neliniștit: „Ăsta e foarte departe de Procida? Cât e de departe?“. Urâcios, îi aruncam o cifră aproximativă. „Și insula Procida, relua ea atunci, în timp ce privirea nesigură îi aluneca peste toată harta, unde e scrisă?“ — „Cum! repeta, aproape ca un ecou la răspunsul meu, de nu se poate vedea aici? E în cealaltă emisferă?“

Și, cu o voce care ca să-și înfrângă timiditatea devenise aspră, încerca să afle de la mine informații mai precise despre misterioasele configurații ale acelei hărți. Eu îi dădeam cu greu câte un răspuns iritat și scurt, întotdeauna pe același ton urâcios, grosolan, care părea să fie singurul pe care-l găseam firesc când vorbeam cu ea. Când pronunțam însă numele celor mai fascinante și dorite locuri de pe pământ, continente, orașe, munți, mări, în glasul meu se simțea aroganță și triumf, ca și cum ar fi fost toate feudele mele! Uneori, dintr-un instinct irezistibil de afirmare, îi vorbeam despre anumite inițiative care trebuiau să immortalizeze, la fiecare etapă, trecerea lui Arturo Gerace... dar imediat după aceea reveneam la rezerva mea disprețuitoare.

Mama vitregă nu făcea multe comentarii la vorbele mele, ba chiar deseori, auzindu-le, amuțea, în timp ce fața ei apărea dintr-odată îmbătrânită și ciudat de primitivă. Îmi dădusem deja seama în alte ocazii că simțea neîncredere și antipatie pentru Străinătate; dar în cazul de față vechile sale sentimente păreau să fi ajuns până la o aversiune înfricoșătoare, care, odată cu îmbogățirea cunoștințelor sale geografice, în loc să scadă, devenea și mai gravă. Toate locurile care nu erau Napoli și împrejurimile sale rămâneau pentru ea ireale și sălbătice, ca luna, și dacă-i spuneam despre o distanță, fie ea și redusă, de două, trei mii de kilometri, până și albul ochilor îi devenea cenușiu, ca în fața unei prăpăstii sau a unei fantome. „Și așa, spunea din nou, o să pleci de-adevăratelea așa departe, singur!“ Singur în limbajul ei însemna fără tatăl meu, fără nicio rudă. Se uita la cercul arctic și observa: „Și tu vrei să mergi singur pe pământurile alea înghețate!“ Se uita la reliefurile întunecate ale munților și spunea: „Și de-acum într-un an, tu ai vrea să stai singur cuc în mijlocul munților ălor!“

După tonul ei, părea că a călători nu era, așa cum e de fapt, o sărbătoare, o minunată plăcere, ci un lucru amar, nefiresc. Deci (ca să dau niște exemple), o lebadă se întristează departe de lacurile sale, și un tigru asiatic nu simte niciun fel de ambiție să viziteze Europa, iar o pisică ar plânge la gândul de a-și lăsa terasa pentru a se duce într-o croazieră.

Mi se pare și că, din informațiile mele, ea nu-și forma o părere prea liniștitoare despre Străinătate. Cuvintele mele erau, se pare, pentru ea literă de Evanghelie, și eu i-aș fi putut alunga din minte orice viziune nefastă și eventual aș fi putut-o convinge că pământurile străine erau toate o minunată grădină liniștită, dar nu-mi dădeam osteneala. Dimpotrivă, țineam mai degrabă s-o las să creadă contrariul. Și presupun că, din cauza dialogurilor noastre căznite, ea își imagina globul pământesc, dincolo de granițele orașului Napoli, ca un șir de pampasuri, stepe și de păduri întunecate, prin care alergau sălbăticiuni, piei roșii și canibali, așa că numai niște oameni curajoși îndrăzneau să le exploreze. Din când în când, ea îmi întrerupea cu acea nouă asprime tăcutele și fascinantele meditații asupra hărților geografice, întrebându-mă, de exemplu: „Acolo, în zonele Cuatoriale, există Poșta pentru Procida?“ Sau, după ce căutase, inutil, cu privirea insula Procida în mijlocul Pacificului sau Oceanului Indian, obiecta cu voce stinsă: „Tu zici că pleci și iei comanda unei bărci, care în țările alea din Africa se

face imediat... și nici nu costă mult... Da' după aia oamenii de-acolo îs cumsecade, ca să ieși singur cu ei pe o barcă? Și când te trezești acolo, izolat în largul mării, în mijlocul marinarilor, toți mai bătrâni... dacă, într-o zi, să zicem, ăia se revoltă că n-ai încă vârsta să fii comandant? Cine te apără? Fără nimeni din familie lângă tine!“

Până la urmă, într-o seară, i-am spus: „Fă-mi plăcerea să nu mă mai deranjezi cu poveștile tale când studiez“. Și ea a amuțit. Eu, asemenea unui cuceritor în cortul său de pe câmpul de bătălie, trasam linii cu cărbunele peste oceane și continente, din Mozambic în Sumatra, în Filipine, în Marea Coralilor... și în jurul muncii mele domnea o tăcere adâncă. I-am spus muncă, când poate era un joc, dar pentru mine era mai frumos decât scrierea unei poezii, căci, spre deosebire de poezii (care-și au scopul în ele însele), ea pregătea acțiunea, care e cea mai frumoasă dintre lucruri! Liniile acelea cu cărbune erau pentru mine reprezentarea dărei strălucitoare a corabiei Arturo, certitudinea acțiunii care mă aștepta, așa cum după minunatele vise ale nopții se aprinde ziua care e frumusețea perfectă. Prințul Tristan delira cu adevărat când spunea că noaptea e mai frumoasă decât ziua! Eu, de când m-am născut, n-am așteptat decât ziua plină, perfecțiunea vieții, am știut întotdeauna că insula și fericirea aceea a mea primitivă nu erau altceva decât o noapte imperfectă. De fapt, am știut întotdeauna că și anii adorabili petrecuți cu tata, și serile cu ea erau încă noaptea vieții. Iar acum o știu mai mult ca oricând, și aștept mereu să sosească ziua mea, asemenea unui frate minunat căruia îi povestești, stând îmbrățișați, lungă plictiseală...

Pânza de păianjen irizată

Dar să ne întoarcem la seara aceea (când îi spusese mamei vitrege „Te rog, nu mă deranja“). Ea, fără să mai vorbească, se odihnea cu mâinile în poală, la o jumătate de pas de mine. Privirea i se așeza încontinuu pe marile mele hărți albastre, iar sufletul, care în zilele acelea mi se păruse infirm și aproape urât, apărea din nou în ochii ei plin de întrebări și de o întristare neștiutoare.

De câte ori mi se întâmpla să-i privesc, ochii ei grăitori spuneau altceva. Odată, cu un limbaj ce părea a fi ecoul strigătelor Casandrei, fixau mari, uscați și solitari locul meu, ca și cum l-ar fi văzut gol. Altă dată, se așezau ici și acolo pe hărțile mele geografice, aproape spunând: Ar fi frumos pentru mine să nu am acest corp! Să nu fiu femeie, ci un băiat ca tine și să alerg prin toată lumea împreună cu tine!

La un moment dat a gândit cu voce tare spunând: „Eu însă... dacă aș fi mama ta, nu te-aș lăsa să pleci!“

Mi-am ridicat privirea și am văzut că luase pe neașteptate un aer grav, aproape de zbir. Pe obraji i s-au aprins două mici flăcări agresive și urechile i s-au colorat și ele puternic în roșu. A repetat, întorcându-și de la mine privirea morocănoasă și stăruitoare:

— Nu te-aș lăsa să pleci! Aș trage zăvorul la ușă, m-aș așeza în fața ei și ți-aș spune: „N-ai împlinit încă douăzeci și unu de ani ca să poți pleca de acasă fără să ți se dea voie. Dacă vrei să pleci, trebuie să treci mai întâi pe aici!“.

— De ce nu taci din gură? De ce tot vorbești? Când te aud spunând anumite lucruri, mă apucă pur și simplu râsul. Să mi se dea voie, chiar, adevărat... tu, după părerea mea, ai un dovleac în loc de cap. N-ai decât să-i spui unui prăpădit vorbele astea, dacă mi le spui mie, ești chiar proastă. Douăzeci și unu de ani! Eu sunt mai major decât ăia de douăzeci și unu de ani. Da' cui îi pasă de ce crezi tu, eu, când vorbești tu, îmi imaginez că vorbește un chinez.

De la tonul batjocoritor trecusem la o proastă dispoziție teribilă:

— Și mai trebuie să știi că pe ăia de douăzeci și unu de ani, dacă vreau, îi comand ca pe niște copii. La fel pe cei de douăzeci și cinci și de treizeci de ani. Dacă tu crezi că, din cauza vârstei, eu sunt mai prejos decât ei, ești o proastă și trebuie să taci din gură!

Vechea, eterna amărăciune (de a fi considerat încă un copil), care în ultimele douăsprezece luni mă iritase atât de mult, mă făcea să-i simt mușcătura și-mi sugera revolte și bănuieli:

— Tu, am reluat cu răutate, nu trebuie să-ți bagi nasul unde nu-ți fierbe oala. Să încetezi să mă plictisești cu poveștile tale ori de câte ori studiez atlasul: și o să călătorești așa departe de unul singur! De-adevăratelea o să mergi așa departe, singur! Ca și cum eu aș fi încă un copil, care nu știe să se apere singur, chiar și fără arme! Ce-i în mintea ta? Alții pleacă singuri și călătoresc singuri, și tu nu faci atâta caz cum faci pentru mine! Ce crezi? Că alții, pentru că sunt mai în vârstă, sunt mai grozavi decât mine? Asta-i părerea ta?

Ea nu-mi înțelesese aluzia și nici că orgoliul meu aștepta un răspuns. Chipul său tăcut era șocat de tulburarea de a mă fi jignit, care o făcea să-mi ierte orice insultă, dar printre gene continua să existe o rază a ciudatei sălbăticiei care o împinsese să mă provoace. Și între timp, în privirea ei tulburată, se perindau, cu diversele lor umbre, întrebări nepuse, pe care mintea ei le ignora. Semănau cu niște nori care treceau prin fața unei stele și par să o traverseze aproape, dar de fapt steaua se mișcă neștiutoare într-un alt spațiu, limpede ca o oglindă...

— Asta-i părerea ta?! am repetat pe un ton categoric.

Apoi proțâpindu-mă în fața ei cu o expresie fermă, m-am hotărât să vorbesc limpede:

— Tatăl meu, am precizat, pleacă întotdeauna în călătorie singur, și tu n-ai nimic de obiectat așa cum faci cu mine. de ce? Răspunde!

Ea și-a ridicat spre mine privirea golită deja de orice sălbăticie, în care râdea doar o uimire infantilă:

— Tatăl tău! a murmurat, el e altfel...

Și o grațioasă blândețe a șters orice urmă de pe chipul ei, asemenea unei surori a inimii ei care a mângâiat-o și sărutat-o, intervenind pe lângă mine pentru ea.

— A, e altfel!... De ce?... am insistat eu încruntat.

Dar, din fericire, ea n-a văzut expresia mea infernală. Își aplecase privirea cu un zâmbet duios și simplu.

— Pentru că..., a spus ridicând ușor umerii, pentru că nu e ca tine. Pentru el nu-mi fac probleme, doar nu sunt lungi călătoriile lui. El face ca sticleții...

În primul moment n-am înțeles ce voia să spună cu asemenea cuvinte, și atunci ea mi-a explicat că sticleții, chiar și atunci când pleacă, nu se îndepărtează niciodată prea mult de cuibul lor, pot zbura pe streășina cea mai apropiată, pe acoperiș, pe un alt pervaz, dar rămân întotdeauna prin împrejurimi!

Această nemaiauzită afirmație pe seama tatălui meu a însemnat pentru mine doar o nouă, extraordinară confirmare a cât de întârziată era mintea mamei mele vitrege... Când dintr-odată m-a cuprins bănuiala că, în realitate, ea nu crede ce spune, ci inventează pe loc un asemenea răspuns neverosimil și ridicol, ca să nu-mi spună părerea ei sinceră, dar ofensivă, și anume că îl considera pe tata un om mare și pe mine un puști.

O asemenea bănuială a fost suficientă ca să mă facă ostil, mai ceva ca un animal sălbatic. M-am uitat din nou la zâmbetul acela de ființă misterioasă, de sfântă... Am izbucnit pe neașteptate:

— Tu nu-mi ești nici mamă, nici rudă, nu nu-mi ești nimic. Și nu trebuie să te mai amesteci niciodată în treburile mele!

Și de atunci, în serile care au urmat, ea a încetat să se mai ocupe de treburile mele. Nu se mai apropia să-mi pună întrebări, atunci când răsfoiam atlasul, dar se înțelegea că această carte devenise pentru ea un obiect respingător, în care nu avea încredere, și în același timp îi ura fascinația. Evita să-l atingă, și era suficient să-l privească de departe, că ochii i se tulburau, ca și cum ar fi fost cartea Parcelor sau un tratat de magie neagră.

Dacă uneori, din întâmplare, pentru un motiv sau altul, pronunțam cuvintele anul viitor, vedeam cum dintr-odată privirea îi devine fixă, ochii îi erau ca doi musafiri înspăimântați, opriți în fața unui prag pe care n-ar vrea să-l treacă.

Iar între timp eu mă gândeam în fiecare zi să plec imediat, fără să mai aștept anul viitor. În felul acesta, aş fi arătat fără zăbavă dacă eram un puşti sau dacă ştiam să plec singur şi de ce anume eram în stare! Dar, când eram pe punctul să părăsesc insula, simţeam ca întotdeauna, încă din copilărie, că o vrajă disperată mă reţine acolo. Diversitatea minunată a continentelor şi oceanelor, pe care imaginaţia mea o adora în fiecare seară pe atlas, părea brusc să mă aştepte, dincolo de marea Procidei, asemenea unui imens peisaj de o indiferenţă glacială. Acelaşi care la căderea serii mă alunga din locurile străine: din port, de pe străzi, rechemându-mă la Casa junilor.

Şi îmi era de nesuportat gândul de a pleca fără să-l văd înaintea pe tata, cel puţin încă o dată. Şi totuşi, în anumite momente mi se părea că aproape-l urăsc pe Wilhelm Gerace, dar imediat cum luam hotărârea să fug din Procida, amintirea lui invadea toată insula ca o mulţime vicleană şi fascinantă. Îl recunoşteam în gustul apei de mare şi al fructelor; se auzea tipătul unei bufniţe sau al unui pescăruş şi mi se părea că el mă strigă: „Hei, oacheşule!”. Vântul de toamnă arunca pe mine stropi sau rafale de nisip şi mi se părea că mă provoacă glumind. Uneori, coborând spre ţărm, mi se părea că în spatele meu este o umbră care mă urmăreşte, şi fantazam, aproape măgulit: e un spion angajat de el, care se ţine după mine. Apoi, în mijlocul acestor iluzii stranii, mi se întâmpla să-l urăsc mai mult ca oricând, pentru că, asemenea unui invadator, pune în felul acesta stăpânire pe insula mea, dar ştiam şi că insula nu mi-ar fi plăcut atât de mult dacă n-ar fi fost şi a lui, imposibil de despărţit de fiinţa lui. Noile mistere pe care le întrezăream, anunţurile neliniştitoare, indescifrabile şi mirajele, salutul de rămas-bun adresat copilăriei şi tinerei mele mame, moartă şi repudiată, se recompuneau din nou în vechea himeră multiformă care mă încânta. Această himeră îmi râdea acum cu alţi ochi, întindea alte braţe, şi avea altfel de rugăciuni, de voci, de suspine, dar nu-şi schimba vălul vrăjit: ambiguitatea care mă ţinea prizonier pe insulă ca o pânză de păianjen irizată.

Asasinată?

Era pe la jumătatea toamnei și tata nu dădea niciun semn de viață. Mama vitregă continua să spere că el se va întoarce acasă până când se va naște copilul. În prima săptămână din noiembrie, ea îmi spunea în fiecare seară: „cine știe dacă mâine nu sosește tatăl tău?” — apoi, cu trecerea zilelor, n-a mai spus nimic. Dar la ora când vaporul de la Napoli ancora în port, mergea aproape pe furiș la fereastră, uitându-se dacă nu cumva faimoasa trăsurică nu apare în capătul străzii.

După calculele ei și ale vecinilor, fratele meu vitreg ar fi trebuit să se nască la începutul lui decembrie. Dar s-a întâmplat pe neașteptate, în noaptea de 22 noiembrie.

Vecinele, care în zilele acelea frecventau mai mult decât de obicei casa noastră, plecaseră spre seară, ca întotdeauna, și, după cină, eu și mama vitregă ne-am dus fără nicio grijă la culcare. Dar în toiul nopții (era probabil ora unu), m-a trezit, venind din camera lui Nunz., un geamăt surd, mai mult animalic decât omenesc, întrerupt de niște urlete atât de înspăimântate, cum nu auzisem niciodată, încât, pe jumătate adormit, m-am repezit spre cămăruță și am deschis larg ușa. Lumina era aprinsă și Nunz., nepieptănată și cu hainele în dezordine, zăcea de-a curmezișul pe pat, de pe care aruncase pe jos așternuturile. Când m-a văzut, le-a adunat spasmodic și le-a tras pe ea, dar imediat a căzut din nou zdrobită, cu un urlet asemănător cu cele auzite de mine cu puțin înainte, în care vocea îi era de nerecunoscut. Și a început să se zbată ca un animal care imploră milă, în timp ce-și întorcea din când în când ochii spre mine, fără să-mi ceară însă ajutor, ci aproape alungându-mă din cămăruță.

— Ce ai? Ce ai? am strigat cu brutalitate.

Pentru că nu aveam o idee exactă despre chinurile prin care trec femeile, asistam la scena aceea ca în fața unei tragedii misterioase, și primul sentiment a fost o pornire de ură față de acel groaznic mister care o chinuia pe Nunz. În acest moment, ea a avut o clipă de liniște și mi-a adresat un mic zâmbet rușinat, dar în același timp plin de importanță:

— Nu-i nimic, a încercat să-mi explice, dar tu nu trebuie să stai aici... ar trebui... să chemi pe cineva... s-o chemi pe Fortuna ... (Fortuna era moașa din Procida)...

Vorbele i-au fost întrerupte de un nou urlet, și spaima i-a smuls de pe chip zâmbetul blând, schimbându-l într-o severitate inumană. În durerea teribilă pe care o simțea, sfâșia cu degetele un șal subțire de lână prins cu un ac de siguranță, pe care-l purta noaptea pe umeri, iar mie, în momentul în care am părăsit încăperea ca să merg după ajutor, cu gândul la gestul acela, mi-a venit brusc în minte o amintire; sărmana Immacolatella, care în suferința agoniei, din când în când încerca să-și sfâșie corpul cu dinții... Trecuseră deja aproape doi ani de la ziua aceea amară când fusese îngropată Immacolatella, dar scena sfârșitului ei îmi rămăsese întipărită în minte în cele mai mici detalii, și pentru că nu mai văzusem niciodată murind vreo ființă umană, aceea rămânea singura mea experiență a morții. Acum, în timp ce coboram treptele alergând, am avut o bănuială, ba chiar o certitudine oribilă: mi se părea că recunosc la mama vitregă multe semne ale acelei dureri extreme care o făcuse pe Immacolatella să ajungă în pământ, lângă roșcov, și am crezut că înțeleg că același rău, de care muriseră mama și Immacolatella, era pe punctul s-o ucidă, acum, și pe femeia asta!

Închipuiri copilărești au pus stăpânire pe mine. Aproape că mă așteptam să întâlnesc umbra Amalfitanului umblând pe coridoare, cântând cu o voce plăcută de bas tragicele sale melodii. Și am fost nespus de tulburat la gândul că o las pe mama vitregă singură în casă, fără nicio apărare împotriva aceluiaș asasin.

În timp ce străbăteam în fugă străduțele adormite mi se părea că mă aflu într-un teatru tumultuos, în care multe voci îmi strigau acest cuvânt odios: moartea! moartea! M-am oprit mai întâi la palatul doctorului, care se afla în apropierea pieței, și am început să bat în poartă ca un bandit, până când o voce de femeie, din spatele unui oblon, mi-a răspuns cu ciudă că doctorul plecase la Napoli. Și atunci nu mi-a rămas decât să-mi continui drumul spre cartierul Còttimo, la circa trei kilometri distanță, unde locuiește moașa Fortunata.

Aveam vechi motive de aversiune și de bănuială împotriva acestei femei și nevoia de a-i cere ajutorul mă contraria ca o presimțire rea, totuși, neavând de ales, alergam ca un nebun către locuința ei, temându-mă că orice clipă de întârziere putea să fie fatală pentru viața lui Nunz.

Moașa

De mai bine de treizeci de ani, Fortunata exercita la Procida meseria de moașă; printre femeile care născuseră cu ea se afla și mama, și eu o învinuiam că nu mi-o salvase și disprețuiam opinia procidanilor, printre care ea se bucura de faima de mare meșteră în arta ei. Mâinile ei enorme și negre mi se păreau mâinile unei ucigașe, iar faptul că știam că mă scosese la lumină și îl ghidase la început, cu instrucțiuni potrivite, pe Silvestro nu era suficient ca să mă împac cu ea. Printre toate femeile de pe insulă era poate singura care nu dăduse niciodată vreo importanță bârfelor, înfruntând fără frică blestemul casei Gerace. Dar nici măcar asta nu părea să fie o dovadă specială de merit din partea ei, pentru că, deși purta rochie, ea nu se putea număra cu adevărat printre femei. Când o vedeai străbătând satul cu geanta profesională pe braț, cu pasul ei mare, marțial și totodată șleampăt, ai fi zis că e vreun soldătoi din flota turcească, reîncarnat în chip de moașă. Era înaltă și solidă (în anumite părți ascuțită, în altele obeză), încât cu greu reușea să intre pe ușa casei, iar alături de alte femei părea uriașă. Pielea îi era negricioasă, pe buza de sus îi creștea o mică mustață, și pe bărbie câteva fire de păr. Avea mâini și picioare enorme, dinți lungi și neregulați, o voce urâcioasă, sumbră, aproape răgușită. Purta ochelari și era îmbrăcată mereu cu aceeași rochie de diftină decolorată, cu flori mari. Doar iarna îmbrăca peste rochie un balonzaid de culoarea cenușii. Iar duminica își punea pe cap un șal brodat, care o făcea și mai urâtă.

Din cauza urâteniei sale, nu găsisese niciodată pe nimeni cu care să se mărite și trăia singură într-o căsuță cu o singură încăpere. Le vorbea tuturor pe un ton grosolan, arțăgos și expeditiv, și nu era niciodată atentă la vorbele altora, ca și cum ar fi avut în orice clipă mintea plină de probleme. Iar atunci când își exprima vreo părere, o făcea în general fără să se adreseze niciunuia dintre cei prezenți, ci mai degrabă ei înseși sau în vânt, într-o bolboroseală morocănoasă și emfatică, de parc-ar fi recitat niște versuri greu de înțeles. Singurii cu care se lansa într-o discuție cu mai multă încredere și afecțiune erau copilașii nou-născuți sau motanul ei. Pe acesta îl

știam din vedere, pentru că era respectat în tot satul ca un soi de bătrân centenar, împlinise deja nouăsprezece ani și stătea tot timpul așezat pe fereastra căsuței ca un paznic amenințător. Deseori, trecând pe acolo, încercam să-l insult în toate felurile.

Cred că nu mi-au trebuit mai mult de zece minute ca să ajung la casa Fortunatei (de obicei e un drum de cel puțin o jumătate de oră). Am început să bat în ușă cu pumnii și cu picioarele, și moașa n-a întârziat să se arate la fereastră, cu o manteluță pusă peste cămașa de noapte:

— Hai, repede, i-am spus pe un ton autoritar, acasă la noi e o femeie care se simte rău... se simte foarte rău!

— Hei, băiete, ești unu' singur și eu credeam că-i o bandă întreagă, bolborosi cu vocea ei cavernoasă — o femeie!... Păi, o fi Nunziata, care trebuie să nască, cine alta să fie femeia asta a voastră? Bine, așteaptă-mă un minut, că vin.

— Grăbește-te! i-am comandat din nou.

Apoi, în timp ce ea pleca de la fereastră, i-am strigat pe un ton amenințător și plin de ură:

— Și să nu cumva să te îmbeți! Dacă te-mbeți, e vai de tine!

Adevărul e că, deși se știa că îi place vinul și are întotdeauna o sticlă în cameră, nimeni n-o văzuse niciodată beată, și eu i-am spus cuvintele alea numai pentru că țineam morțiș să-mi exprim într-un fel aversiunea pe care o aveam pentru ea. Ei însă a părut să nu-i pese și nu mi-a răspuns nicicum. La fel ca atunci când se întâmpla să ne întâlnim pe stradă și eu întorceam ostentativ capul, iar ea nu dădea niciun semn că se simte jignită sau măcar că-i pasă. Era clar că, pentru că mă ajutase să vin pe lume, mă considera încă un băiețel, de ale cărui toane nu trebuie să ții cont.

M-am așezat pe micul zid de lângă casă, așteptând-o. Și am fost aproape surprins să văd că era o noapte frumoasă și caldă, fără pic de vânt și cu o lună plină, ușor acoperită de nori. Marea și grădinile aveau o culoare plăcută, ca de primăvară, și nu se auzea nicio mișcare, nicio voce. Poate că

eu mă așteptam ca toate ființele să se agite emoționate în jurul lui N., ca o curte întreagă în jurul unei regine! Însă agonia unei femei în cămăruța ei e un lucru atât de neînsemnat, că nu poate umbri marele univers.

M-am întins pe micul zid și mi-am apăsât fața de varul aspru, cu un sentiment de nefericire imposibil de consolat. Peisajul frumos, cerul înstelat și insula mea îmi apăreau dintr-odată amare, neprietenoase, chiar scârboase, pentru că nu se gândeau la cămăruța aceea, care nici măcar nu se zărea de aici, izolată cum era acolo în Casa junilor, și care era importantă doar pentru mine. Acolo, în timpul ultimului an, în fiecare noapte, ascunși sub pleoape ca două pietre prețioase într-un scrin, dormiseră doi ochi negri de regină, care știau să mărturisească încrederea, adorația și onoarea de a mă servi și de a-mi fi rudă. Dar acum revedeam spaima pe care o descoperisem cu puțin înainte în ochii aceia mari: atât de teribilă, mult prea nemărginită pentru neștiința lor. Și mi-am spus din nou cu groază: „Ah, sigur e moartea! E moartea!“.

Toate bucuriile și toate regretele s-au amestecat în mintea mea. Uitasem pur și simplu de Wilhelm, așa cum uiți un vis. Părea că pe pământ existam doar eu și Nunz. Și din faimoasa mea ură față de ea, care mă chinuise atât de mult, nu mai rămânea nicio urmă.

Moașa a apărut în prag, pregătită cu geanta pe braț, iar eu am sărit jos de pe zid. Când a pornit la drum (după ce îi trimisese pisicii rămase în casă un salut iubitor și ceremonios), a aruncat o privire lunii încruntându-se. Și a spus, vorbind singură cum îi era obiceiul: „E o oră bună pentru copii, băieți și fete! Băieții născuți după miezul nopții și în zori de zi cresc frumoși, plini de noroc și de sănătate, iar fetele, sănătoase și educate!“.

Apoi, destul de mulțumită, a luat-o la picior cu papucii ei de pâslă care nu scoteau niciun zgomot, hotărâtă și brutală ca un călău. Privirea plină de dezgust mi-a căzut pe mâinile ei, care în lumina lunii apăreau și mai negre, enorme, și ca să nu le mai văd, am alergat înaintea ei o bună bucată de drum, mergând înainte singur. Din când în când întorceam capul să văd dacă venea după mine și dacă nu cumva o lua la sănătoasa prin grădini sau pe străduțe și îi strigam pe un ton amenințător: „Hei, mișcă-te!“.

Dar când am ajuns la marginea satului, în vârful pantei care începea din piață, am simțit cum mi se strânge inima: sus, în depărtare, a apărut Casa junilor, cu

ferestrele întunecate pe partea aia, părea o imagine veche și abandonată, ca și cum n-ar mai fi fost nimeni viu între zidurile sale!

Cocoșelul

Atunci am început din nou să alerg, mai tare ca la dus, fără să-mi mai pese de bătrână. Nu mai voiam decât să mă întorc imediat acolo. Voiam să ajung la timp ca să pot cel puțin să-i spun lui N. ultimele cuvinte, dacă mai putea să mă audă pentru o clipă. Ce cuvinte ar fi fost, îmi era imposibil să spun dinainte, poate mă bazam pe o inspirație extremă, pe un soi de capriciu improvizat, atât de sublim, încât să răscumpere într-o singură propoziție toate cuvintele urâte și toate minciunile pe care i le spuseseam, și să fie suficientă această explicație între mine și ea pentru totdeauna! Alergam deci spre castelul nostru, ca și cum pentru mine și pentru ea ar fi fost în joc o eternitate păstrată tocmai în acele cuvinte misterioase, prietenoase, pe care eu trebuia să i le spun cu orice preț, cel puțin în fața morții. Sunt curios să știu ce cuvinte intenționeam să-i spun, pentru că pe vremea aceea nu înțelegeam încă nimic (oare înțeleg acum?), dar eram sigur că aș fi vorbit, deși, în acea ultimă bucată de drum, din toate posibilele cuvinte existente nu-mi aduceam aminte decât unul: Nunziatella. Repetam în minte acest cuvânt Nunziatella, cu același ritm disperat al pașilor mei. Și tot restul era întunecat, nu auzeam, nici nu mai vedeam nimic. Îmi aduc aminte că atunci când am trecut pe lângă pajiștea de lângă casa noastră nu mi-a mai apărut cum era în realitate, mi s-a părut că traversez un soi de piață enormă, distrusă și străină. Și totodată, am avut senzația că dacă N. ar fi murit, eu, aici pe insulă dar și în afara ei, oriunde m-aș fi dus, n-aș fi găsit nimic altceva decât acea piață mizerabilă din var, pietre și fier: fără suflet și fără gânduri pentru mine.

Portița era deschisă, lumina aprinsă în holul de la intrare, așa cum le lăsasem când am plecat. Imediat cum am ajuns pe scări, am auzit de la etaj tipătul unei ființe de-abia născute. Vocea ei nu se mai auzea. Când am ajuns în pragul cămăruței, mai întâi am văzut-o pe ea, întoarsă cu spatele, stând

nemișcată în patul pătat de sânge. M-am gândit: „S-a terminat!“ și cred că am devenit pământiu la față și am simțit că-mi tremură genunchii. În momentul acela, plânsetul copilului care acoperise zgomotul pașilor mei s-a liniștit puțin, și ea mi-a simțit probabil prezența. Și-a ridicat puțin capul, întorcându-l spre mine, era palidă, dar vie! Și un zâmbet misterios și de o veselie fantastică i-a transfigurat chipul:

— Artù, mi-a spus, s-a născut! S-a născut Carminiello Arturo!

Copilul a început din nou să țipe; i-am aruncat o privire, dar ea îl ținea lipit de trup, ascuns sub pătură, așa că am întrezărit doar un căpșor blond. Cu un glas slăbit, neclar și neliniștit, ea m-a îndepărtat de lângă pat și chiar din cameră și m-a întrebat de Fortunata. M-am întors jos alergând în întâmpinarea bătrânei:

— Hai, mai repede! am zorit-o nervos, când am văzut-o că intră în hol, parc-ai veni cu trenul de marfă.

Am urcat din nou în spatele bătrânei și, din coridor, unde mă opriseam, am reușit să văd că imediat ce a intrat în cămăruță a dat să ia copilul din pat. Dar Nunz. l-a apărat cu brațul, de parcă ar fi vrut să i-l fure, și i-a aruncat o privire geloasă și neîncrezătoare (nu foarte diferită de cea pe care a avut-o în ziua în care sosise, când eu am vrut să-i iau din mână poșeta cu bijuterii, sau de cea pe care mi-o aruncase cu câteva seri înainte, în momentul în care mi-a declarat: Eu, însă, nu te-aș lăsa să pleci!).

— Ei, de ce ți-i frică? întrebă moașa, autoritară, cu felul ei de a fi laconic și milităresc, doar nu ți-l stric.

Atunci Nunz. a râs rușinându-se și i l-a dat.

Atunci eu, scârbit de vederea ființei ăleia de-abia născute, care țipa cu gura stîrbă, m-am retras în camera mea, dar am lăsat ușa întredeschisă, ca să aud ce se întâmplă dincolo, pentru că aveam bănuiala că bătrâna, cu mâinile ei de călău, ar putea să-i facă rău lui N., ba chiar s-o omoare. Pașii ei târșâiți și puternici se auzeau în toată casa, în timp ce-și vedea de treabă în cămăruță sau ieșea și intra pe coridor, mișcându-se sigură, ca și cum ar fi fost la ea acasă în castelul nostru, după cincisprezece ani de când nu mai venea aici.

De câteva ori am auzit vocea lui N. care-i dădea instrucțiuni, dar atât de joasă, de slăbită, că mi-a fost greu să înțeleg cuvintele. Cât despre moașă, se exprima ca de obicei, doar cu bolboroseli autoritare sau sentințe pompoase. Singura persoană cu care se obosea să vorbească a fost fratele meu vitreg. Am înțeles că pentru a-l spăla și a-l îmbrăca l-a dus într-o cameră pe care n-o mai foloseam, aflată exact în fața cămăruței, așa că prin ușile larg deschise Nunz. putea să asiste la operațiune. Și în timp ce ea aștepta în pat clipa în care îl va avea alături pe copil, bătrâna, în cealaltă cameră, ocupându-se de el, părea să țină un soi de conferință privată, ca și cum doar cu el se înțelegea, și celelalte persoane din familie nu erau altceva decât niște obiecte oarecare.

— Mătăluță, îi zicea cu vocea ei groasă, pe un ton ceremonios și încântat, cântărești cu siguranță mai mult de patru kile. Ești foarte frumos. Un băiat cu adevărat frumos.

La vorbele astea s-a auzit glăsciorul lui N. din cămăruță, râzând plină de încântare.

— Ce cărniță frumoasă, continua moașa în cealaltă încăpere, ești un uriaș, ești o sărbătoare de trandafiri și flori. Și ai ieșit singur singurel, foc de frumos ca un iepuraș. O să înveți singur să umbli, fără ham, și fetele o să-ntrebunească de dragoste pentru mătăluță, și o să cânti ca tenorul Caruso. Ce păr frumos, care vrea deja să se-ncrețească! Și ai deja gene la ochi! Ca să vii pe lume ți-ai împodobit deja frumusețea! Parcă ești un trandafir brodat cu aur: Și ce piciorușe frumoase! Ce curuleț frumos ai. Da' cum te cheamă?

Din cealaltă cameră glăsciorul a răspuns pentru el:

— Carmine Arturo.

— Aha, deci ai două nume! Și eu am două nume: Fortunata și Emanuella.

— Da' pe el îl mai cheamă Raffaele și Vito.

...În momentul acela, simțind că mor de oboseală, m-am întins pe pat și am adormit. De câteva ori, în timpul nopții, m-a trezit țipătul puternic al

copilului, dar auzind imediat, drept răspuns, șoaptele lui N. am adormit la loc mulțumit la gândul că ea e vie. Șoaptele acelea, aduse la ușa mea întredeschisă de aerul tăcut, se apropiau atât de mult, încât mi se părea că sunt pe perna mea. Înspre dimineață, am auzit dintr-o grădină cântecul unui cocoșel, și atunci, fără să deschid ochii, pe jumătate adormit încă, mi-am imaginat insula al cărei contur începea să se limpezească de la ultima fâșie de mare până la plajele de nisip cu delușoare de alge reci. Și diferitele culori ale caselor, minunatele grădini pline de portocali, de lămâi și de dalii. Pentru că Nunz. nu murise, ardeam de nerăbdare să alerg din nou victorios pe pământurile mele, ca un Mare Vasal care și-a redobândit feuda!

Trupul meu se abandona mulțumit somnului, dar inima mea aștepta ora de sculare cu un amestec de veselie, de consolare și de curiozitate. Și nici măcar atunci nu înțelegeam nimic, nu știam să prevăd necazurile, zbuciumul pe care zilele ce aveau să vină mi le pregăteau deja.

Ariciul de mare

A doua zi a fost pentru noi, încă de când ne-am trezit, o sărbătoare fericită. Lumina se ridicase atât de limpede, încât parcă ne aflam în aprilie, și nu în 23 noiembrie, și după ce am dormit până târziu, am făcut o cursă pe plajă și pe chei, întorcându-mă apoi pe partea dinspre piațetă. Marea, aerul și tot ce întâlneam în drum îmi împărtășeau fericirea, de parcă întregul univers ar fi fost familia mea. Grădinile de pe marginea străzii, care noaptea trecută păreau miraje ale deșertului ce fugeau de mine, azi mă sărbătoreau credincioase. Și mă simțeam din nou îndrăgostit de insula mea, și tot ceea ce îmi plăcuse îmi plăcea acum din nou pentru că Nunz. nu murise. Ca și cum, încă de pe vremea când eram copii, și eu stăteam la Procida, iar Nunz. la Napoli, ea ar fi înlăturat indiferența lucrurilor cu un gând prietenesc și fără să mi se arate, asemenea unei mari doamne.

În aceeași dimineață, ea și copilul s-au mutat într-o cameră mai mare, aceeași pe care tatăl meu i-o destinase în ziua sosirii ei și unde nu voise să

doarmă. Acum însă, odată cu venirea pe lume a copilului, se sfârșise pentru ea spaima de a sta singură noaptea. Cât despre camera matrimonială, aceasta a rămas din nou proprietatea indivizibilă a tatălui meu, căci ea prevedea că, atunci când se va întoarce, el nu va putea suporta în fiecare noapte plânsul copilului și alte asemenea situații neplăcute, care mamelor nu le creează însă probleme.

Și astfel acea faimoasă cameră din prima zi ajunge din nou pe prima pagină, cum spun scriitorii. Bineînțeles că a avut grijă să fie dus acolo un pat nou, ales pentru această ocazie dintre multele nefolosite existente în castel. Era un pat mare matrimonial din lemn masiv, pictat cu figuri cum se obișnuiește la Sorrento (peisaje, bărci, tarantella etc.) și destul de elegant. Pe el au fost puse două saltele și multe perne, pe care prietenele ei, venite imediat s-o vadă, le-au bătut și le-au scuturat cu grijă. Și aici ea, asemenea unei regine, primea complimentele celorlalte.

Își ținea părul legat simplu cu un șnur, cum obișnuia să-l poarte noaptea, și pe umeri avea șalul ei de lână prins cu un ac de siguranță. Se arăta mândră și chiar un pic pompoasă (dar și tulburată, de fapt), pentru că se afla în mijlocul atâtor onoruri, și-și păstra față de prietene aceeași atitudine de femeie serioasă și rezervată. Iar dacă vreuna dintre ele începea s-o căineze: „Sărăcuța de tine, ai născut singură-singurică, fără nimeni, nici măcar soțul alături, ca o pisică! Bărbatu-tău te lasă mereu singură, nu-i așa, donna Nunzià!“, ea răspundea doar cu o tăcere severă, ca și cum i-ar fi atras atenția intrigantei aleia să-și vadă de treburile ei.

Când prietenele ei ridicau copilul din pat ca să-l cântărească și să-l alinte, imediat un vâl de neliniște îi adumbrea privirea, de teamă că ar putea să-i facă vreun rău. Și totuși, când îl vedea ridicat triumfal în sus, ca un erou, râdea ușor de plăcere, bucuroasă și nesigură încă, de parcă s-ar fi întrebat: „E cu adevărat al meu? E chiar al meu?“.

Când îl alăpta, avea grijă să-și acopere sânul cu șalul, și dacă în momentul acela îmi vedea privirea așezându-se asupra ei, se înroșea la față și se acoperea mai bine. (Acum nu mai era ca odinioară, când nu-i era rușine de mine. Eu însă simțeam că nu m-aș fi simțit jignit, chiar dacă ea nu s-ar fi rușinat.) Din când în când, în timpul zilei, mă duceam s-o văd, în noua ei cameră, mă așezam pe lada de zestre și stăteam acolo. Cred că în ziua aia aș

fi fost mulțumit și să-i fiu servitor, dacă ar fi avut nevoie, dar întotdeauna se afla acolo cel puțin una dintre prietenele sale, deseori mai multe, iar eu stăteam îmbufnat fără să scot o vorbă. Acum, că se obișnuiseră cu prezența mea, prietenele sale nu mai erau intimidat de mine și pălăvrăgeau încontinuu; iar eu eram deranjat de prostiile lor. Cât despre Carmine Arturo, mi se părea atât de urât, cu fața aia încruntată, care nu știa nici măcar să râdă, că, după părerea mea, nu făcea nici două parale.

Între timp, ea, chiar cu atâta lume în jur, nu uita niciodată de mine. Uneori, în mijlocul pălăvrăgelii femeilor, fără să-i pese de ele, mi se adresa doar mie, care stăteam mut deoparte, și îmi spunea cu un soi de încredere timidă: „Hei, Artú?“... Poate voia să-mi ceară iertare pentru spaimile pe care mi le provocase în noaptea dinainte, dar nu zicea decât: „Hei, Artú?“... Vocea ei, chiar și acum când era mamă, își păstrase același timbru puțin aspru, aproape fals, de fetiță care n-a crescut încă destul. Și auzind glăsciorul obișnuit care spunea „Artú?“, când cu puține ore înainte o crezusem moartă deja, simțeam o fericire atât de năvalnică, de tulburătoare, încât mă întunecam și mai mult. Așa-mi era firea. Nu mi-ar fi displicut să-i spun cel puțin aceste două cuvinte? sunt fericit! De mai multe ori în timpul zilei, îmi promiteam că mă întorc în camera ei și-i spun doar atât: „Sunt fericit!“, chiar dacă pe un ton indiferent. Dar în cele din urmă nici măcar propoziția asta din două cuvinte n-am mai avut chef să i-o spun.

Imaginea lui Nunz., vie, sănătoasă din nou și vioaie, zâmbindu-mi printre cârlionți numai mie, mi se părea dintr-odată o sărbătoare miraculoasă, ca și cum insula s-ar fi populat cu zei. Și neștiind cum să mă eliberez de veselie capricioasă care-mi invada sufletul, după puțin timp ieșeam din camera aceea prea încântătoare. Până atunci, fericirea fusese întotdeauna pentru mine o tovarășă firească a sângelui meu, la care nu eram prea atent, așa cum faci cu o soră adevărată. Dar acum, simțeam în anumite momente un lucru nou: prezența neașteptată, aproape nesperată a fericirii care-mi aprindea mintea. Și mi se părea că o iau în brațe, neputând să-mi abat atenția de la ea cu niciun alt gând. Cu o putere aproape arogantă, bucuria mea invada lumina, spațiul, fiecare colț al casei, chiar și cel mai prăfuit dulap. Hotărăm să ies, să fac ceva, mă gândeam de exemplu să mă duc la vânatoare și mă apucam să caut o pușcă de-a servitorului nostru Costante. Când o găseam, ca să mă distrez, deși era descărcată, mă prefăceam că ochesc un obiect

oarecare din casă, un scaun, un pantof. Apoi, plictisit de ideea de a căuta cartușele, lăsam pușca și ieșeam cu mâinile goale și liber. Mergeam pe câmp și mă urcam în primul copac maiestuos pe care-l întâlneam în cale, și de-acolo, de la înălțimea frunzișului, mă puneam pe cântat cât puteam de tare, ca și cum insula ar fi fost o corabie de pirați și eu, în vârful catargului, stăpânul ei. N-aș fi știut să spun exact la ce anume mă așteptam în ziua aceea de la viitor, doar pentru că Nunz. trăia încă pe pământ mi se părea că ziua de mâine și toate celelalte zile care mă așteptau erau pentru mine o surpriză plăcută și că ar putea să-mi aducă o tainică fericire. Mă simțeam recunoscător, dar nu știam cui să-i mulțumesc. Și, după câteva clipe de odihnă, deveneam din nou peste măsură de agitat. M-am gândit chiar să fac un gest de cavalier galant: să-i duc lui Nunz un dar care să-i facă plăcere și să fie un semn gentil din partea mea. Adora, cum se știe, bijuteriile, dar cheltuisem de multă vreme cele cincizeci de lire pe care mi le dăduse tata. Acum, în timp ce mă plimbam leneș pe plajă, am zărit, prins de o stâncă lângă mal, aproape la suprafața liniștitului val transparent, un arici de mare de o minunată culoare violet. Și amintindu-mi că ei îi plăceau mult aricii de mare, am hotărât să i-l duc pe acela. Mi-am scos repede pantofii și m-am dus să-l desprind de pe stâncă, ajutându-mă de briceag. Apoi l-am învelit într-o bucată de ziar găsită pe plajă și am fugit imediat acasă la ea, nerăbdător să-i dau darul.

Dar, când eram pe punctul să intru în camera ei, am fost cuprins dintr-odată de un sentiment de rușine, poate și de taină, și am ascuns în grabă pachetul sub bluză. Mai mult de un sfert de oră am stat în cameră, așezat ca de obicei pe vechea ladă de zestre, fără să scot un cuvânt, înconjurat de pălăvrăgelile prietenelor ei. Simțeam cum țepii ariciului îmi împung ușor pieptul prin ziar, și asta mă deranja, dar nu știam să găsesc nici momentul, nici maniera în care să i-l ofer. (Atenție: Nu-l consideram un dar prea modest sau ridicol din cauză că era prea puțin important! Nu, pe vremea aceea eu aveam în privința valorii lucrurilor niște idei ciudate, care nu corespundeau realității. Și eram convins că ariciul acela e un dar splendid, dar gândul în sine că-i ofer un dar ei mă intimidă, și cu atât mai mult în prezența acelor femei.)

Îmi aduc aminte că în după-amiaza aceea m-am întors în camera ei cel puțin de trei sau patru ori, sau că m-am apropiat de prag, sau că, nehotărât fiind,

am rămas afară, pe coridor, mereu cu intenția de a-i oferi, în sfârșit, darul meu, intrând eventual în mare grabă, să-l pun în mâinile ei fără să scot o vorbă și să fug. Dar de fiecare dată îmi lipsea curajul să mă hotărâsc să fac asta. Până când, la căderea nopții, m-am dus la culcare în camera mea și am dat acolo peste ariciul învelit în bucata de ziar și, enervat, l-am aruncat afară pe fereastră.

O surpriză

Îmi aduc aminte că în noaptea aceea una din prietenele ei a rămas să doarmă în casa noastră, șoptindu-le celorlalte că nu putea fi lăsată sărăcuța aia, după prima zi în care născuse, singură, fără nimeni, nici măcar cu bărbatu-său alături... În ziua următoare am avut o vizită neașteptată. Când mă gândesc la ea și acum îmi vine să râd în hohote.

Să începem cu reconstituirea faptelor. S-a întâmplat cu câteva zile înainte ca una din procidane, cunoscută de-a lui N., să trebuiască să meargă pentru o zi la Napoli, și atunci N., profitând de ocazie, îi dăduse adresa unde locuise înainte să se mărite, cu rugămintea ca, dacă avea timp, să-i ducă maică-sii niște fructe uscate pe care le pusese deoparte pentru ea și să-i spună totodată că e bine, că-i trimite multe sărutări etc. Femeia aia intrigantă, ducându-se prompt și teribil de interesată în Pallonetto di Santa Lucia, la mama lui N., nu s-a mulțumit să-i ducă fructele, sărutările și veștile bune din partea fiicei, după cum fusese rugată, ci, vorbind de una și de alta, la scurt timp se apucase cu de la sine putere să-i dezvăluie părerea oribilă pe care consătenii noștri, în special femeile, o aveau despre tata! După cum se pare, procidanele îl considerau pe tata un soț foarte rău. Iar prietenele și cunoștințele lui N., vorbind despre ea între ele, îi plâneau soarta.

În primul rând, ele îl acuzau pe tata că o lasă pe tânăra nevastă mereu singură. E drept că, la Procida, nu puține erau nevestele lăsate singure de bărbații lor pentru lungi perioade din an, dar bărbații ăia erau marinari, dacă

mergeau departe de neveste, de vină era meseria lor. Tatăl meu însă nu era marinar; el avea meseria lui Michelaccio¹¹, iar dacă se comporta cum se comporta cu tânăra lui nevestă era pentru că nu avea niciun pic de conștiință etc. etc.

E greu de ghicit tot ce i-a spus flecara aia mamei lui N. (după cel puțin o duzină de jurăminte din partea mamei lui N. că n-o să-i spună fiicei ce intrigi vârase prietena ei!). Cu siguranță conversația dintre cele două doamne a fost lungă și pasionată, mă mir chiar că femeia aia n-a pierdut vaporul de întoarcere la Procida. În zilele următoare, prinsă cu treburi, n-a venit s-o vadă pe N., mulțumindu-se să-i transmită prin celelalte că mama ei era bine, că îi trimitea la rândul ei sărutări etc. Așa că N. habar n-a avut de toată povestea (și în parte a continuat s-o ignore, pentru că maică-sa, deoarece îi jurase celelalte, n-a vrut niciodată să admită pe de-a-ntregul cum stau lucrurile).

Nici eu, nici N. nu puteam prevedea nimic; când, la două zile după nașterea fratelui meu vitreg, spre după-masă, s-au auzit lovituri destul de energice la intrarea dinspre stradă. În momentul acela eram noi trei singuri în casă: N. cu copilul și eu. Așa că m-am dus să deschid. Și m-am trezit în față cu o femeie de statură medie și grasă, o grăsime obosită, abundentă și imensă, caracteristică mamelor casnice. Mai cu seamă pieptul ei m-a uimit prin mărimea lui.

În picioare avea niște pantofi uzați, bărbătești, fără ciorapi, iar în rest era îmbrăcată nu doar modest, ci și șleampăt și murdar. Și totuși, musafira aceea necunoscută se impunea printr-un aer de măreție somptuoasă, care provenea din indignare. Era, de fapt, evident că era cuprinsă în momentul acela de o indignare teribilă, ochii negri de țigancă aruncau flăcări, iar atitudinea ei era cea a unei sultane hotărâte să răzbune o jignire. Era singură, dar în urma ei, dincolo de poartă, am întrezărit câteva femei din Procida, care o însoțiseră probabil până acolo și care, când am apărut eu, s-au retras, grăbindu-se să coboare pe cărare.

Prima întrebare pe care mi-a pus-o misterioasa necunoscută a fost cine sunt. „Eu, i-am răspuns, sunt Arturo!“ „A, Arturo, băiatu’ lu’ ginerele meu...“ a spus ea imediat. „Eu îs Violante, mama lu’ Nunziata!“

Apoi, cu vehemență, dar și cu o ușoară umbră de îngrijorare în voce, a întrebat de tata, iar la răspunsul meu că era încă într-o călătorie, aproape a răsuflat ușurată, și nu și-a mai frânat cutezanța. A traversat năvalnic intrarea, întrebând pe un ton categoric:

— Și fata mea unde-i? Unde-i fiică-mea?

Și brusc a început să urce scările strigând:

— Nunzià! Nunziàààà!

Atunci eu, deși șocat de comportamentul ei, am considerat că e de datoria mea s-o conduc, fiind vorba de o rudă de-a noastră. Am împins-o deci cu hotărâre către perete (scara era prea strâmtă ca să mergem unul lângă altul) și, luând-o înainte, am condus-o până la etaj, în camera lui Nunz.

Ea se odihnea fericită și calmă pe pat, împreună cu copilul, înconjurată de imaginile Fecioarelor. Maică-sa, imediat cum a văzut-o, a strigat: „Nunzià! Nunziatè!“ pe un ton atât de tragic, că părea s-o fi găsit în lanțuri, hrănită doar cu pâine și apă, în fundul unei pivnițe, bătută zilnic și plină de răni. Apoi, după ce și-au dat cel puțin treizeci sau patruzeci de sărutări, s-a îndepărtat de pat și a anunțat-o cu o hotărâre sălbatică:

— Am venit să te iau acasă, fetița mea. Ridică-te imediat, ia-ți copilul și așa, în cămașă, cum ești, întoarce-te acasă!

La vestea asta, N., care la apariția mamei devenise roșie de bucurie, s-a schimbat la față.

— De ce, mami? S-a întâmplat oare ceva? Cu... soră-mea?

— Nu, nu s-a-ntâmplat nimic. Soră-ta e bine sănătoasă.

— Poate... cu Vilèlm? a întrebat atunci N. cu voce firavă.

— O, nu, nu-ți face griji pentru el. Te asigur că el n-are niciodată probleme. Gata, nu mai scoate o vorbă, ascultă ce-ți spune maică-ta. Fii atentă, o să învelim bine copilul în pătura asta de pe pat, ca să nu-i fie frig. Se-nțelege, a

adăugat, întorcându-și privirea răuvoitoare către mine, o să le-o dăm înapoi, nu vrem s-o ținem noi. Le-o trimitem chiar mâine cu un curier.

În momentul acesta eu am fluierat cu un dispreț total și i-am spus:

— Mă faci să râd.

Ea se apropiase din nou de N. și o săruta cu un aer agresiv pe toată fața; dar mama mea vitregă, chiar dacă era un pic cucerită de sărutările alea, nu i le mai întorcea și stătea cât se poate de serioasă, aproape apărându-se de ea.

— Dacă într-adevăr nu s-a întâmplat nimic, mami, a spus pe un ton tot mai bănuitor și neliniștit, de ce vii pe neașteptate să-mi spui să plec de acasă... cu copilașul ăsta de numa' două zile... și fără să pot măcar să-i spun soțului meu.

Auzind că pomenește de tatăl meu, cealaltă a încetat s-o mai sărute:

— Soțul tău..., a repetat întunecându-se la față.

Apoi, îndreptându-se de spate, a adăugat pe un ton ascutit:

— A, soțul tău! am uitat, da... Da' chiar, spune-mi un lucru: ce motiv are să fie absent în zilele astea? Unde se află? Zi? Ne-ar face plăcere să știm.

— Unde-i... călătorește... ce știi eu? șopti N., tulburată de atitudinea aceea agresivă.

Auzind răspunsul, pe chipul mamei a apărut o expresie de-a dreptul feroasă:

— Ce știi eu, a spus, oho, ce răspuns minunat dă o sărmană femeie cu privire la soțul ei: ce știi eu! Înseamnă că pentru el familia e un gunoi care se lasă într-un colț! Ah, mi s-a spus, dar n-am vrut să cred și am venit anume de la Napoli ca să mă conving!

— Ei, mami, a exclamat N. revoltându-se, cu buzele tremurânde și încruntându-se plină de mândrie, după mai bine de un an de când nu ne-am văzut, ai venit să-mi spui lucrurile astea urâte! Da' cine ți-a vorbit urât

despre soțul meu?... Probabil Cristina, bârfitoarea aia, care nu înțelege nimic! a spus după o vreme și s-a întunecat la față, înțelegând imediat de unde pornise scandalul.

— Care Cristina?... Cunoștința aia a ta din Procida? Cum să nu! săraca de ea, de abia a avut timp să spună bună ziua, să-mi dea pachetul cu smochine și să-și ia rămas-bun, pentru că altfel pierdea vaporul! Ce-ți trece prin cap? Aia n-a zis chiar nimic... Acum îți zice măicuța ta adevărul, Nunzia, cine mi-a spus, mi-a spus inima, uite cine mi-a spus! Am auzit un fel de voce în piept care-mi zicea: Violante, grăbește-te, fă rost cu orice sacrificiu de trei lire și cincizeci pentru vapor și du-te la Nunziata ta, care acolo, pe insula Procida, varsă lacrimi amare. Și aici, acuma, mi se confirmă ce mi-a spus inima, când aflu că bărbatu-tău nu-ți spune nici măcar unde îi! Nici măcar o carte poștală nu se obosește să trimită!

— El nu-mi trimite vești nu ca să mă facă să sufăr, ci pentru că uită! Un bărbat are atâtea probleme, nu poate să scrie tot timpul acasă! a spus N. întunecându-se tot mai mult la auzul acuzațiilor mamei sale.

— Probleme, cine înțelege problemele astea ale lui? De ce nu le spune?

— Păi, el nu e o femeie, care dacă ține un secret e păcat!

— Și de ce-i mereu plecat? Ce-i, un marinar, de-i tot timpul în călătorie?

— O, mami, după vorbele astea pot să știu cu cine ai vorbit! Fiindcă lumea de-aici, procidanii, îl urăsc chiar de asta, pentru că ei îs marinari și-s plecați pentru că au nevoie de bani, în timp ce el nu călătorește ca să aibă din ce să trăiască și nu se supune niciunui guvern. El, a încheiat plină de mândrie, călătorește pentru că e fantastic și pentru că așa-i place!

— A, așa-i place, bine, și-a găsit și avocata! Te știu eu, că de mică tu ziceai Nunziata, să nu fie contrazisă! Da' eu mă numesc Viulante și zic: mea culpa! fiindcă eu i-am dat-o pe fie-mea la asasinul ăla! Tu erai împotriva, parcă-ți zicea inima, se vede că, deși mică, aveai mai multă judecată decât maică-ta! Și când te gândești! Mi se părea c-am găsit America pentru tine, când ți-am găsit bărbatu' ăla. Acuma însă mi se deschid ochii și văd ce afacere grozavă am făcut! Uite cu cine te-am măritat, sânge din sângele

meu, te-am măritat cu un porc, cu un infam, care te-a lăsat să naști aici părăsită și singură, de parc-ai fi o femeie de pe stradă. Și care te lasă tot timpul singură și fără nimeni pe lângă tine ca pe-o ciumată, în timp ce el își face de cap!

La asemenea vorbe, N. părea nu numai să se simtă jignită, ci chiar să se sperie într-atât încât pe față i-a apărut o paloare înghețată, ca de om bolnav. Se ridicase pe jumătate din pat, își pusese un picior pe podea, și cu o voce răgușită, violentă, repeta:

— O, ce spui? Taci din gură, mami.

În același timp, își întorcea încontinuu ochii spre mine, îngrijorată că aud asemenea vorbe, și în adâncul privirii ei tulburate lucea un zâmbet afectuos. Ca și cum, printre altele, ar fi avut intenția să-i spună mamei sale: „Nu-i adevăram că eram singură, era Arturo aici cu mine. Vorbele tale îl jignesc, mai mult decât pe oricine, pe Arturo, oare el e nimeni? Arturo, micul și dragul meu tovarăș!“.

Atunci, făcându-mi-se milă de ea, pentru că era umilită în felul acesta, i-am răspuns cu o privire și am ridicat disprețuitor din umeri, asta însemnând: „N-o băga în seamă pe asta, că-i nebună, nici nu știe despre cine vorbește“.

Între timp, toate discuțiile astea ajunseseră să-l irite pe fratele meu vitreg, care a început să țipe disperat. Imediat, ea, speriată și severă, și-a întors capul spre el, încercând să-l consoleze, și pentru că nu se potolea, ea și maică-sa împreună au început să-i spună obișnuitele prostioare care le plac bebelușilor. În cele din urmă, ca să-l mulțumească, l-a pus la sân, iar cealaltă, în timp ce ea alăpta, a tăcut câteva clipe, după care, pe neașteptate, privindu-și fata cu pasiune amară, a izbucnit în hohote de plâns și a ieșit pe coridor cu brațele ridicate blestemându-l din nou pe tata.

Eu, chiar dacă nu-i dădeam nicio importanță, nepăsător, cu mâinile în buzunar, m-am luat după ea, ca s-o supraveghez îndeaproape. S-ar fi putut întâmpla ca, furioasă cum era împotriva tatălui meu și neputându-se război direct cu el, să se ducă, de exemplu, să pună mâna pe comorile lui: masca subacvatică, binoclul, pușca de vânătoare etc., pe care el le lăsase acasă atunci când plecase, și să le facă praf! Sau, poate, în furia ei, să se răzbune

pe scrierile, pe poeziile mele! Dar, spre norocul ei, n-a îndrăznit atât de mult, se mulțumea să dea târcoale ca o ursoaică întăritată, cercetând pereții cu ochii în lacrimi: „Și ăsta, zicea, ar fi faimosul castel! Grotă asta! Asasin nenorocit, m-a tras pe sfoară! Dacă-l auzai, era un bogătan și un milionar, cu castelul lui! Da’ mie asta mi se pare o grotă! Chiar o grotă!“.

La cuvintele astea, N., care apăruse în prag cu copilul la piept, a exclamat mândră de castelul ei, printre lacrimi de revoltă:

— Ah, mami, ce spui! Să nu te aud că spui că ăsta e o grotă! E un castel de valoare, și pentru că-i vechi, și place la toată lumea!

Eu, în schimb, privind cu curiozitate pereții noștri murdari și crăpați, cu tapetul care atârna fâșii, și podeaua care părea un teren plin de gropi, am recunoscut în sinea mea că, în realitate, comparația cu o grotă se putea accepta. O grotă! Sau o enormă baracă! (De notat că, după mine, grotetele, ca și barăcile, erau locuri cât se poate de atrăgătoare. Și, în consecință, mărturisesc că, deși ne aflăm într-o asemenea dramă, mă bucuram în sinea mea că avem o locuință atât de interesantă.)

N., fără să vrea, o provocase pe maică-sa cu ultima ei frază la o discuție inevitabilă. Când a auzit cuvintele place la toată lumea, femeia s-a întors spre ea cu o expresie care exprima ceva între furie și milă:

— Ah, Nunziatè, n-o contrazice pe maică-ta, a exclamat, că maică-ta îi aici ca să apere sângele ei! Așa-i de frumoasă caverna asta, că maică-tii îi e rușine că te-a trimis aici, de cât îi de urâtă! Și nicio familie n-ar vrea să locuiască aici, așa de mult le place! Da... le place la diavoli, uite la cine place! Fiindcă-i plină de diavoli... Oh, Tu, răbdarea mea, ajută-mă să nu vorbesc prea mult! a adăugat ridicând ochii spre cer și acoperindu-și apoi fața cu mâinile.

Dar, în scurt timp, își arată din nou chipul, cu o expresie diferită, sumbră și totodată ageră, ca și cum în spatele cuvintelor pe care urma să le spună ar fi vrut să înțeleagă, doar ea, cine știe ce alte încurcături misterioase! Și înaintând spre noi din capătul coridorului, cu o voce joasă și bănuitoare, a început:

— Tu, Nunziatè, știi, eu, în ceea ce mă privește, cred și nu cred în anumite lucruri. Nu spun că nu-s adevărate; sunt, fără îndoială, adevărate! numai că eu nu cred întotdeauna în ele. Dar și tu trebuie să știi ce spun aici, în sat, toate femeile: că-i blestemată casa asta, îi plină de diavoli! E vorba despre spirite infame, care imediat cum văd o femeie se trezesc, alergând de peste tot, și se adună împreună, și mai devreme sau mai târziu îi fac necazuri, pentru că n-o vor aici, înăuntru. Și despre bărbatu-tău știi ce mi-au spus? Că, în mijlocul atâtor spirite ale infernului, el e mulțumit ca Satana, ba chiar (zic unii) își aduce aici nevestele anume, ca să-i irite pe diavolii ăia, pentru că, cu cât se înfurie ei mai mult, cu atât se distrează el mai tare! Da' tu, copila mea, acum trebuie s-o ascuți pe maică-ta, care nu vrea să te mai lase în casa asta!

Și spunând asta începu să hohotească din nou, și mai tare decât înainte.

N., văzând-o pe maică-sa că plânge, nu putea să se abțină să lăcrimeze și ea, și totuși i-a reproșat:

— O, mami, în fața copilului, vorbești de așa niște lucruri! Și i-a făcut fratelui meu vitreg, cu degetele, semnul crucii pe frunte.

Atunci eu am hotărât că venise vremea să intervin:

— Ei, i-auzi, am spus disprețuitor și arogant, adresându-mă mamei lui N., când o să taci din gură? Mă faci să râd și nici măcar nu mă obolesc să-ți explic anumite adevăruri, pentru că n-ai înțelege nimic. Dar femeile alea, dacă tot cred în diavoli, ar face mai bine să nu mai vină în vizită. Fac tot felul de nazuri, și după aia, în fiecare zi, se prezintă una după alta acasă la noi!

Ochii lui N. s-au îndreptat brusc spre mine, emoționați, ca și cum ar fi vrut să-mi mulțumească pentru faptul că-i eram aliat, iar această alianță i-ar fi dat forța pentru eliberarea supremă!

— Da, vin în casa noastră, a întărit, în felul ei mai somptuos, de mare doamnă chiar și printre lacrimi, vin! Și ne mai beau și cafeaua!

Lamentări

Ruda noastră a rămas la noi patru sau cinci zile, culcându-se seara în camera lui N., unde dusesse patul pliant al lui Silvestro. Încă de la început însă a trebuit să se împace cu ideea că N. era absolut hotărâtă să nu se despartă de tatăl meu și să nu plece din casa noastră, așa că mamei ei nu i-a rămas altceva de făcut decât să se liniștească. Și așa, împăcată cu soarta, s-a întors la Napoli, unde o aștepta cealaltă fiică.

În zilele pe care le-a petrecut la noi, după începutul acela atât de dramatic, s-a arătat mai înțelegătoare, ba chiar plăcută. Petrecea ore întregi așezată în camera lui N., vorbind cu ea despre multe persoane și întâmplări din Napoli, iar N., care cu femeile străine nu era prea vorbărească, cu maică-sa discuta cât se poate de animat. Se întorcea cu plăcere la viața ei de fată, și în diferite ocazii vorbea din nou și despre Vilèlm. Dar dacă maică-sa încerca să spună ceva împotriva lui, N. se întuneca imediat la față, închizându-se în ea însăși. Părea că devenise asemenea unei plante sensibile la tot ce putea suna ca o jignire la adresa lui!

Și totuși, musafira noastră nu putea să nu-și verse din când în când amărăciunea împotriva tatălui meu, și neîndrăznind să insiste pe acest subiect cu N., ajungea uneori să se descarce chiar și cu mine! Desigur, eu nu-i dădeam prea multă satisfacție, cel mai mare semn de atenție pe care i-l acordam putea fi o strâmbătură nepăsătoare sau vreun mârâit nerăbdător. Deși fără nicio tragere de inimă, stăteam totuși s-o ascult, atât de doritor eram să aud vorbindu-se despre el! Evident că ea nu-și permitea să-l vorbească prea mult de rău cu mine. Dar oricât se străduia să fie moderată, ajungea mereu să-și cânte pe diferite tonuri convingerea că această căsătorie era nici mai mult nici mai puțin decât o nenorocire pentru N.

— Și când te gândești, repeta printre priviri aspre și necăjite care păreau că uită de prezența mea, de parc-ar fi vorbit mai mult cu ea însăși decât cu mine, când te gândești că ea, săracuța, nu voia să se mărite cu el, părea că înțelege ce fel de om e, așa tânără cum era: „Vai, mami, îmi spunea, eu nu vreau să mă mărit cu el!“ „Tu, îi spuneam eu, vorbești fără să știi ce spui.

Ce cauți, luna de pe cer? Un proprietar, bogat, cu milioane, înalt, frumos și care-i nebun după tine...” „Mie, zicea ea, nu mi se pare deloc frumos. Când mă uit la el, mă apucă frica... Mie mi-e frică de el... mi-e frică, mami! Eu m-aș bucura să nu mă mărit... m-aș bucura să mă călugăresc...” „Tu, îi spuneam, vrei s-o superi pe maică-ta, că ești mai încăpățânată ca un catâr...” Și așa, insistând, am convins-o! Și, ca să fac bine, am făcut rău de fapt, săraca fetița mea! Când te gândești! Cu atâția tineri buni care mi-o laudau și ar fi ținut-o ca pe un trandafir la piept! Uite, în schimb, după cine-am dat-o! După acest... după acest...

Aici, mama lui N., amintindu-și că eu o ascultam, se potolea. Dar ochii îi trădau gândurile rele. Era, evident, mai mult ca niciodată, de părere că tatăl meu era un soț foarte rău. Și, în sfârșit, exclama, forțându-se la fiecare cuvânt să-și înăbușe indignarea care clocotea în ea:

— Da’ ce, fiică-mea îi oloagă, îi bătrână, ca să fie așa de umilită? Tot timpul singură, vara, iarna, și fără niciun rând scris, mai rău decât dacă s-ar fi luat cu un pușcăriaș. Și dacă, cel puțin atunci când binevoiește să apară din nou, bărbatul să se poarte un pic mai frumos, ca s-o consoleze. În schimb... of, eu am înțeles deja cum îi cu căsătoria asta... Ea nu spune și-l apără pe bărbatul ei, dar eu, chiar dacă nu vrea să vorbească, știu s-o fac să vorbească oricum. Eu, când vreau, știu ce să fac cu ea, ca să-mi povestească lucrurile așa cum stau!...

...ah, săraca mea Nunziatella, nu merita să se mărite ca să aibă soarta asta! Că o femeie, când se mărită, nu-i suficient să fie măritată. O tinerică măritată are nevoie și de alte satisfacții. Iar satisfacția e aceea de a fi ținută lângă inima soțului ei, cu gesturi și sentimente frumoase, cu complimente, cu cuvinte plăcute, și mângâieri și sărutări... Aaaaah, că pentru vorbe plăcute și sărutări, până și bătăile soțului par a fi perle orientale! Și chiar și atunci când e frig și plouă pare că în casă există o mare instalație de încălzit, dacă sunt vorbe plăcute, dar un bărbat care nu pune zahărul acesta în cafea, își face nevasta să se ofilească, pentru că nu te porți cu nevasta cum te porți cu o femeie de la bordel, pe care te azvârli două minute, apoi te-ntorci cu spatele și noapte bună.

Ei, Violante, tu poți s-o spui cu voce tare: Raffaele al tău (chiar dacă te-a făcut să mănânci venin) pentru vorbele alea plăcute a putut muri cu o

conștiință de sfânt, că el își ținea nevasta ca pe o păpușă și nu m-a lăsat niciodată să mă ofilesc! În schimb, săraca mea Nunziatella, cine ar fi spus, că trebuia să se mărite pentru mizeria asta: niciodată un cuvânt plăcut, un compliment, niciodată o mângâiere, niciodată un sărut, tratată ca o femeie de la bordel!

Când te gândești, o fată așa frumoasă când râde cu gura aia a ei, că oamenii doar dacă se salutau cu ea și se îndrăgosteau! Iar băieții de pe stradă, când trecea ea și-i vedeau părul tot numai cârlionți, începeau să cânte: Inele inele!

Maică-sa vorbea despre aceste mari succese ale lui N. cu o asemenea emfază și convingere, că pentru o clipă aproape îmi venea s-o consider cu adevărat pe N. un fel de divă foarte frumoasă și o vedeam înaintând cu pas solemn pe străzile din Napoli, salutată de toată lumea, în timp ce o mulțime de băieți îndrăgostiți se înșiruiău pe marginea străzii făcându-i loc să treacă și cântând cu mandoline și chitare serenade în cinstea ei!

Convertirea

În zilele acelea, asistând adeseori la discuțiile dintre N. și mama ei, am ajuns să cunosc diverse amănunte din viața lor la Napoli: întâmplări, prietenii, cunoștințe etc.

Dar lucrul cel mai extraordinar pe care l-am aflat din discuțiile lor a fost unul legat de Wilhelm Gerace. Deși aproape incredibil pentru mine, era totuși purul adevăr, și aflându-l, am putut să-mi explic ce înțelesese N., în îndepărtata zi a sosirii ei cu vorbele acelea: dar tatăl tău e creștin acum, cărora atunci nu le-am dat importanță. Era vorba despre asta: ca să se căsătorească cu N., tata se convertise la religia catolică!

El, din naștere, după cum am mai spus și altă dată, era protestant. Iată acum povestea cu convertirea sa, cum am putut s-o reconstitui din discuțiile auzite.

De mai bine de o lună, tata o ceruse deja pe N. de soție: și ea, după multă incertitudine, se hotărâse să accepte, spre satisfacția mamei sale, și se pregătea să-i comunice, în sfârșit, ce hotărâse, când a aflat că el nu e catolic și că, deci, s-ar fi căsătorit doar la Primărie. La aflarea veștii, a fost atât de îngrozită, că n-a mai vrut nici măcar să-și vadă pretendentul, iar când sora ei sau câteva prietene, cărora le ceruse asta, o anunțau că el apărea în capătul străzii, ea ieșea imediat din casă, tremurând și alergând ca o nebună, și mergea să se ascundă în spatele vreunei porți. Maică-sa încerca s-o rețină chiar și cu amenințări, pentru că ținea mult să nu-l alunge pe pretendentul acela, posesor al unui castel; dar ea își aduna forța unei tigroaice ca să se elibereze din mâinile mamei, repetându-i cum îi spusese deja o dată pentru totdeauna că era imposibil, ea nu voia un soț care să nu fie creștin, decât să se mărite fără sfintele taine, mai bine moartă. Însă mama nu îndrăznea să-i spună așa ceva tânărului, și pentru că el o tot întreba: „Dar bine, fiica dumitale de ce nu-i acasă niciodată? Se poate ști când o să-mi dea răspunsul?” — încerca să-l îmbuneze cu povești, fără să-i dea vreodată explicații. Atunci el devenea tot mai nerăbdător și se mira că n-o întâlnește niciodată pe fată, exclamând de fiecare dată: „Da’ ce fel de poveste e asta, că fata dumitale nu-i niciodată acasă?” — și mama trebuia să inventeze mereu alt pretext, de care el părea prea puțin convins, și atunci se așeza să-și aștepte iubita, iar mama, sperând că ea o să se hotărască să apară sau să vină cel puțin să-l salute, se străduia între timp să-l întrețină cum putea mai bine făcând conversație. Dar el nu scotea o vorbă, întunecat la față, și nici măcar nu se uita la ea, stătea să aștepte o jumătate de oră, ba chiar o oră, acolo afară, în stradă, așezat pe un scaun în fața intrării, lovind cu piciorul niște cutii de tablă, sau înăuntru, întins pe pat, vânând muștele. În cele din urmă pleca, mai înnegurat de cum venise, spunându-i mamei: „La revedere. Spune-i fetei dumitale să fie aici mâine, la ora asta, pentru că o să vin să-i aflu răspunsul“.

Cu atât mai bine! În felul acesta, el însuși o avertizase, iar a doua zi, cu mult înainte de ora fixată, ea avea grijă să nu fie găsită, fugind să se ascundă în vreun colțișor de pe stradă. „A trebuit să plece... trebuie să ne scuzi... Sfântă Fecioară, cine știe cât o vor reține acum acolo pe fata asta, a zis că o să facă imposibilul să se întoarcă repede... da’ cine poate ști? Caz de forță majoră! Trebuie să ne scuzi“, zicea mama. Și el se hotăra s-o aștepte, rămânând acolo, în postura cuiva care plănuiește o crimă; dar fata nu ieșea

din ascunzătoare decât atunci când vreo prietenă de încredere o înștiința că el obosise s-o tot aștepte și plecase.

Până la urmă, într-o bună zi, sosind fără să anunțe, a dat peste ea în momentul în care fugea, încercând să se ascundă undeva pe stradă, a înșfăcat-o și a vârat-o înăuntru și împreună cu ea a împins-o și pe maică-sa. Apoi a închis ușa și a spus: „Blestemate împutite ce sunteți, dacă nu terminați cu comedia asta, nu ieșiți de aici decât pe targă sau în sicriu“.

Fata, care era deja istovită de atâtea zile de luptă și de spaimă, de abia a avut forța să răspundă, cu glasul pierit: „Să nu-i faci rău mamei. Eu trebuie să mor. Decât să accept căsătoria asta, mai bine mor“. Și atunci a intervenit maică-sa, care cu vorbe potrivite, încercând să nu-l jignească pentru religia lui, i-a dezvăluit adevărul.

Când a auzit una ca asta, s-a răsturnat pe patul pe care era așezat, izbucnind în hohote de râs, așa cum făcea uneori: ca unul care asistă la o scenă comică și, în același timp, mușcă dintr-un fruct acru. Apoi ridicându-se din nou în șezut, a privit-o drept în ochi pe fată și, cu o expresie liniștită, dar în același timp amenințătoare și ironică, a întrebat-o:

— Atunci toată povestea e că tu ții să te măriți în biserică, după ritualul catolic?

Fata a dat din cap în semn că da.

— Iar eu sunt de acord. Ce-mi pasă! a exclamat, din partea mea putem să ne căsătorim și într-o moschee sau într-o pagodă, după ritualul chinezesc. Pot să mă fac evreu sau să mă convertesc la profetul Mahomed. Oricum, eu nu cred în niciun Dumnezeu, și pentru mine unul sau altul e același lucru.

Ea a oftat ușurată. El s-a ridicat.

— Bine, i-a spus, atunci suntem de acord.

Tremurând, fără să îndrăznească să-l privească, ea și-a mișcat buzele, fără să scoată însă niciun sunet. Apoi a oftat din nou și în sfârșit a spus:

— Dumneata nu știi, totuși...?

— Da' ce altceva trebuie să mai știe! a intervenit mama, ți-a spus că-ți face pe plac, că vă căsătoriți. Acuma lasă-l un pic în pace să se odihnească, de ce-l mai bați la cap?

— Of, mami, lasă-mă să spun, a rugat-o aproape plângând fata, e mai bine să fie spus azi tot ce-i de spus, să nu ascundem nimic.

Și cu o voce puțin dură, spartă, trăgând din când în când aer adânc în piept ca și cum ar fi alergat, a început din nou să-i spună pretendentului ei:

— Dumneata însă... știi? că pentru o ceremonie adevărată a căsătoriei creștine trebuie ca amândoi mirii să fie creștini ai adevăratei biserici, ai adevăratei familii care are drept conducător pe Sfântul nostru Domn. Eu am fost și la preot, aici la San Raffaele, ca să aflu toate explicațiile cu privire la adevărata ceremonie, iar preotul mi-a spus același lucru. Pentru că o adevărată căsătorie nu-i suficient să fie recunoscută pe lumea asta, trebuie să fie recunoscută și în ceruri. Căci Sfânta cununie e un sacrament, iar sacramentele nu se scriu numai pe hârtie, se scriu și în Paradis. Acolo, în Paradis, sunt scrise numai adevărurile eterne, sfințite de aprobarea divină și de cea a Primului Apostol. Și așa, Dumnezeu ne-a făcut acest dar al Sacramentelor anume pentru a ne asigura că un lucru făcut aici pe pământ devine un adevăr etern în Paradis. Doi oameni nu se pot uni fără adevărul etern, ar fi o uniune nepotrivită. Așa că trebuie să fie amândoi Creștini cu sfântul Botez, Confirmarea și Euharistia adevăratei Biserici conduse de Sfântul Părinte care stă pe tronul lui Petru. Atunci doar o căsătorie devine cu adevărat un sacrament! Iar eu, dacă nu e așa, nu mă căsătoresc.

Cu această concluzie, fata a părut să epuizeze toate rezervele de curaj pe care le mai avea față de îndrăgostit. De atunci încolo, la întâlnirile lor următoare, era mult dacă reușea să-i spună patru cuvinte unul după altul fără să tremure.

Pe scurt: eroicul pretendent a acceptat în chiar aceeași zi ultima condiție pe care ea i-o punea: aceea de a deveni din protestant catolic, îndeplinind toate obligațiile pe care biserica catolică le impunea nofiților până la sacramentul nupțial... Și a stat să asculte, mai degrabă curios decât

îngrijorat, informațiile pe care ea, cu puțină suflare care-i rămânea, a crezut de cuviință să i le furnizeze în legătură cu asta: n-a avut obiecții, doar câteva comentarii fără chef, de parcă lucrurile astea n-ar fi avut de-a face cu sufletul, ci doar destul de puțin cu corpul său. Printre altele, fata l-a anunțat că va trebui să se mărturisească: „Cum! Trebuie să mă mărturisesc?!“ „Da, mărturisire generală, toate păcatele făcute în viață..., i-a explicat ea cu vocea gătită de timiditate, și înainte trebuie să-ți faci un examen de conștiință...“ La vestea asta, el a stat un pic pe gânduri, ca și cum și-ar fi făcut un examen de conștiință chiar în momentul acela, totuși, după atitudinea lui, s-ar fi zis că acest examen nu-l îngrijora prea tare: „Păi, se-nțelege, a apus apoi, pe tonul cuiva care anunță un gest fabulos, o să fac confesiunea generală!“

Și așa au devenit logodnici. Acum, că i se făgăduise, ea nu se mai gândea să fugă de el, deși era suficient să-l vadă de departe și simțea că îngheață de spaimă. Cel mai mult o speria să rămână singură cu el, n-ar fi putut spune care anume era motivul, căci, în realitate, când nu erau și alte persoane de față, el se purta cu ea ca de obicei, fără să-i dea prea multă atenție și nici să se apropie prea tare de ea, ba chiar, atunci când mergeau la plimbare, nici măcar n-o ținea de braț. În asta, era diferit de toți ceilalți îndrăgostiți care puteau fi văzuți plimbându-se strâns îmbrățișați. Poate, se gândea ea, el era altfel pentru că se născuse într-o țară străină, și acolo, în țara lui, așa erau logodnele. Dacă o atinge uneori, era doar ca să-i facă rău, ca atunci când, de exemplu, o trăgea de păr, o zgâlțâia de braț, sau alte asemenea glume proaste. Nu erau teribile, dar erau suficiente s-o facă să tremure. Și atunci el o lăsa în pace și râdea orgolios spunându-i: „Dacă ți-e așa de frică acum, când suntem doar logodiți, ce-o să fie când vom fi căsătoriți?“.

Între timp, printre continue neliniști secrete, ea îl urmărea în ucenicia lui de catolic, căci nu uita ceea ce-i spusese: că nu crede în niciun Dumnezeu.

El, conform înțelegerii, făcea toate gesturile și practicile necesare pentru a se înscrie în noua Biserică, și după starea sa de spirit indiferentă și enigmatică era imposibil de înțeles ce anume gândea despre toate astea. În fața logodnicei era cât se poate de misterios în legătură cu acest subiect, și odată, când ea a îndrăznit să-i vorbească despre neliniștile ei, a luat o atitudine atât de feroce și de solemnă și a certat-o pentru îndoielile sale,

afirmând chiar și că are aproape în fiecare zi viziuni cu îngeri care zboară prin aer și alte minuni asemănătoare, așa încât convertirea lui era sfântă și conștiincioasă.

A venit și momentul să facă confesiunea generală, care a avut loc într-o după-amiază, în ajunul nunții. Ea l-a însoțit în biserică, unde la ora aia nu mai era niciun alt credincios, și în timp ce el stătea la gratiile confesionalului, ea a rămas să-l aștepte îngenunchată într-o bancă, nu prea departe. El șoptea cu fervoare lipit de gratii, ținându-și mâinile în jurul gurii și din când în când, distrat, vorbea puțin mai tare, și atunci ea se temea să nu cumva să înțeleagă vreun cuvânt, pentru că n-ar fi fost bine. Confesiunea e un secret între preot și penitent și nimeni altcineva nu trebuie să surprindă acest secret. Dar, din fericire, singurele cuvinte pe care le-a auzit clar au fost: Pe cuvânt de onoare! Pe cuvânt de onoare!, pe care, la intervale, penitentul le-a repetat de mai multe ori. Dar ce anume a afirmat pe propria-i onoare doar preotul confesor a auzit.

Fiindcă știa că nicio ființă vie nu poate păcătui mai puțin de șapte ori pe zi, fata se pregătise la o așteptare lungă, considerând că logodnicul trebuia să spună toate păcatele comise în cursul întregii vieți, și dată fiind vârsta lui... Dar confesiunea aceea a durat mult mai puțin decât era prevăzut, trecuseră probabil vreo șase-șapte minute, nu mai mult, când el s-a desprins de confesional și a venit lângă ea, spunându-i să se ridice să plece pentru că a terminat. Ea i-a dat ascultare, dar când l-a văzut îndreptându-se spre ieșirea din biserică, a șoptit uluită: „Vrei să pleci imediat? Și... penitența?“ „Care penitență?“ a întrebat el. „Cum care? Penitența pentru pocăință... adică... rugăciunile... preotul nu ți-a dat de spus Tatăl nostru... Născătoarea...“ „A, da, e-adevărat, a răspuns el, mi-a dat de fapt să spun de două ori Născătoarea, dar e timp până mâine, am să le spun mai târziu.“

Ieșiseră deja din biserică, erau la capătul scării, și ea a rămas cu piciorul suspendat pe o treaptă, atât i se părea de ieșită din comun penitența aia: „Cum! a exclamat stupefiată, două Născători?! Numai două Născători, după confesiunea generală?!“

El s-a arătat jignit de uimirea ei:

— Ei, Nunziata, i-a spus, de ce te miri? Poate te așteptai să-mi dea o penitență mai mare? Păi atunci ăsta-i semn că mă consideri un păcătos!

— Nu, nu trebuie să crezi... s-a scuzat ea, dar toți oamenii, chiar dacă n-au păcate mari, își găsesc întotdeauna vreo lipsă în întreaga lor viață...

— Tu mă jignești când mă compari cu toți ceilalți! Adu-ți aminte, feto, că eu sunt un exemplar rar al perfecțiunii pe pământ, eu merit complimente, nu penitențe! Ba chiar, confesorul meu ar trebui să aibă remușcări pentru cele două Născători! Eu, în afară de câteva minciuni și câteva cuvinte urâte pe care le-oi fi spus în viața mea, n-am altceva de mărturisit! Și să-mi dea o penitență pentru câteva minciuni, fie ele mari, enorme... și câteva cuvinte urâte...

Dintr-odată l-a cuprins o veselie neașteptată. Și lăsându-se să cadă pe o treaptă, a izbucnit într-un hohot nesfârșit, atât de proaspăt și de irezistibil, că ar fi râs și ea cu ușurință împreună cu el, dacă nu s-ar fi aflat în fața unei biserici, într-o împrejurare atât de solemnă.

Râsul acela, ca un vâl misterios, a tulburat în ochii fetei persoana deja mohorâtă a logodnicului, dându-i (pare ciudat) și mai multă autoritate în fața ei.

— De ce râzi? a îndrăznit în sfârșit să întrebe.

— Pentru că, a răspuns el, vorbind despre minciuni și cuvinte urâte, mi-am amintit de unele pe care le-a spus cândva un prieten de-al meu...

Ei i-a fost suficientă această explicație foarte plauzibilă, și astfel discuția dintre ei doi s-a terminat.

Totuși, penitența aceea atât de derizorie o mai uimea încă pe fată. Pentru orice eventualitate, ea și-a petrecut o parte din noapte spunând de mai mult ori tot rozariul pentru toate păcatele pe care logodnicul, poate pentru că avea puțină memorie, uitase să le spună la confesiune. Și pentru că mama, care nu putea să doarmă de șopotitul acela continuu, a început să protesteze, ea a fost obligată, ca să se justifice, să-i povestească toată scena din biserică. (Eu am auzit-o mai târziu, într-adevăr povestită de mamă. Și nu

numai această ultimă scenă, dar și povestea precedentă, a convertirii tatălui meu, cu alte episoade mai puțin importante, pe care aici le las deoparte — le datorez, în cea mai mare parte, lui Violante, nu lui Nunz. Nunz. nu spunea prea multe despre acest subiect, blocată de o rezervă extremă, aceeași pe care o avea alteori pentru lucrurile cerești. Și puținele lucruri pe care le spunea despre ele le spunea cu un respect solemn și exagerat, ca și cum ar fi povestit o legendă a Istoriei Sacre.)

Într-o zi, după plecarea lui Violante, revenind la subiect cu N., nu m-am putut abține să îi spun că, după părerea mea, convertirea tatălui meu nu însemna nimic. Într-adevăr, după cât înțelesesem, mi se părea că el se convertise fără să-și schimbe ideile, aproape ca să se distreze, ca și cum ar fi jucat un joc fără nicio importanță sau ar fi făcut un pariu. Și asta, după mine, n-ar trebui să satisfacă, ci, dimpotrivă, să jignească Biserica și (admițând că există) pe Dumnezeu! La vorbele mele, N. m-a privit cu un aer foarte grav (chiar în inconștiența ei copilărească). Și pe un ton absolut care nu admitea replică, mi-a răspuns că și ea, la început, avusese asemenea gânduri, dar apoi înțelesese că erau niște gânduri urâte, care vor să trădeze primul gând al lui Dumnezeu. Și primul gând al lui Dumnezeu sunt sacramentele. Ceea ce l-ar fi jignit cu adevărat pe Dumnezeu ar fi fost ca tata să se căsătorească fără sacramentul nupțial, dar el primise acest sacrament, asta e important! Aici, pentru a-mi demonstra adevărata intenție a lui Dumnezeu în privința sacramentelor, mi-a dat exemplu botezul, de care au parte în primul rând copiii foarte mici, care înțeleg din el tot atât cât pisicile, și totuși îi salvează! Și apropo de extraordinara ignoranță a copiilor, a citat cazul unui băiat din Capua, o cunoștință de-a ei, pe care îl chema Benedetto. Acesta, când a împlinit o lună, a fost dus la biserică să fie botezat, fără nimic altceva pe el (din cauza lipsei de bani a familiei) decât o cămășuță, care-i lăsa picioarele descoperite, și primul lucru pe care l-a făcut în momentul ceremoniei, i-a dat preotului un picior în bărbie! Dar preotul nu s-a simțit jignit și l-a botezat totuși, pentru că deși copilul, în simplitatea lui, nu înțelegea marea intenție a sacramentului, preotul însă o înțelegea, asta era important!

Capitolul al cincilea

Tragedii

Tragedii

Tata a reapărut după Crăciun, când Carmine Arturo avea deja mai mult de o lună. Ajuns pe neașteptate, a găsit în casă trei sau patru femei, prietene ale lui N., venite în vizită. Era de presupus că va fi surprins sau poate chiar deranjat de o asemenea noutate, dar n-a avut nimic de spus despre prezența acelor femei, pe care a părut că de abia le bagă în seamă. Carmine Arturo, deși nu-l cunoștea și nici nu-l văzuse până atunci, l-a primit cu râsete sărbătorești: cred că, mai ales, pentru că învățase de curând să râdă și râdea de orice, crezând că face cine știe ce! Dar el nici nu s-a ostenit să-l ia în brațe ca să vadă cât e de greu, așa cum îl îndemneau grijulii prietenele lui N., și în timp ce ele, în cor, îi ridicau în slăvi noul fiu, el i-a acordat doar o atenție vagă și distrată, cu expresia unui băiat puțin sociabil, crescut în afara familiei, căruia surorile mai mici îi arată păpușile lor. Felul în care s-a comportat cu copilul m-a consolat puțin, căci mă așteptasem la noi neplăceri de la întâlnirea dintre ei doi, mai ales dintr-un motiv: C.A. era blond! Dar, din fericire, nici măcar această remarcabilă trăsătură a fratelui vitreg n-a părut să merite vreo considerație deosebită din partea tatălui meu.

A fost, din păcate, singura satisfacție pe care mi-a dat-o întoarcerea lui. Căci, de data asta, debarcase pe insulă cu o dispoziție atât de absentă și de posomorâtă, că îl ignora nu numai pe Carmine, ci și restul familiei și orice altceva. Părea înstrăinat de toate obiectele din jur, ca și cum nici nu le-ar fi recunoscut, și el însuși (dacă mă gândeam la cum era când l-am salutat, la ultima lui plecare, în luna august) mi se părea de nerecunoscut. De fapt, în decursul vieții, mă obișnuisem să-l văd deseori schimbându-se, asemenea norilor, dar de data asta oricine l-ar fi privit cu ochi credincioși și-ar fi dat seama că ascunde în el o fantezie nouă. În timpul acestei lungi absențe, o schimbare neobișnuită se petrecuse în expresia lui. Un soi de mască neînsuflețită, împietrită asemenea morții, i se întipărise pe chip.

Nu că s-ar fi urât, dimpotrivă, era poate mai frumos decât de obicei, dar în el părea că se pierduse dintr-odată acea intimă mulțumire de sine infatuată, care apare din când în când zâmbitoare pe chipul celor frumoși! Când spunea eu își strâmba ușor buzele, de parcă ar fi vorbit despre un personaj

care-l privea prea puțin sau chiar deloc. Slăbise, era murdar, la gât mai purta încă frumosul fular colorat, cumpărat în vară, dar răsucit ca o frânghie, încât părea o bucată de cârpă, iar hainele-i erau atât de boțite, că te făceau să crezi că se culcase îmbrăcat mai multe zile la rând.

Și-a petrecut restul după-amiezii și o parte din seară stând trântit pe divanul din salon, fără măcar să aprindă lumina. Și atunci când, căutându-i compania, m-am hotărât să-l vizitez și am răsucit comutatorul, m-a privit rătăcit, ca și cum lumina sau prezența mea l-ar fi deranjat. Valiza îi rămăsese în bucătărie, închisă încă, și l-am întrebat dacă nu voia s-o desfacă, dar el, pe un ton de nerăbdare disperată, mi-a răspuns că nu, că nu merita, pentru că oricum urma să plece din nou imediat. Și atunci am văzut o licărire de lacrimi în ochii săi oblici și strălucitori!

La cină aproape că nu s-a atins de mâncare și, după aceea, s-a așezat lângă foc, fără să scoată o vorbă. Așa cum stătea acolo, ghemuit ca un animal, cu micul lui fular înnodat la gât, părea înghețat și pierdut. Se vedea că un gând unic, continuu și de nedeslușit pentru noi îi ocupa, fără soluție, mintea. Chipul îi era rigid, pământiu, și din când în când respira greu și adânc, ca și cum i-ar fi lipsit aerul. Uneori o umbră pătimasă și inexprimabilă, plină de tristețe, îi apărea în ochi, îmblânzindu-i orgoliul. Dar își acoperea imediat ochii cu pumnii, ca și cum ar fi fost gelos pe umbra aceea și ne-ar fi socotit nedemni de-a o vedea trecând.

Odată cu venirea noului an (eu nu știam că, într-adevăr, urma să fie ultimul an pe care-l petreceam pe insulă!), a început să apară acasă destul de des. Niciodată însă, în trecut, vizitele sale nu fuseseră atât de neconvingătoare. Imediat cum ajungea acasă, părea să se căiască până la disperare că se află aici, așa că se grăbea să plece din nou, deși, apoi, când venea vremea să-și ia rămas-bun, se desprindea de Procida cu părere de rău și, eventual, peste două sau trei zile apărea din nou! Părea că ne caută compania și că, în același timp, n-o putea suporta. Un lucru era sigur: noi toți deveniserăm pentru el plictisitori și neînsemnați (dar mai mult ca oricine, N., pe care o trata ca pe o rudă în vârstă și neînsemnată, îmbătrânită în casă, de care ceilalți uită în mod firesc). În general, părea să ne privească dintr-o izolare plină de neliniște sau să nu ne bage deloc în seamă, iar în anumite momente, s-ar fi spus chiar că ne iartă cu greu faptul că suntem vii și că,

numai pentru că vorbim sau ne mișcăm liberi, comitem o indisciplină sau un abuz. În asemenea momente, era suficient un scâncet al lui Carminiello sau glasul lui N. care cânta într-o altă cameră, ca să-l facă să izbucnească în insulte nebunești, în care făcea apel la o fantezie sinistră!

Și totuși, erau zile în care, negăsind altă scăpare pentru singurătate, era în stare să rămână ore întregi în bucătărie, în mijlocul familiei, la care se adăugau și prietenele lui N. Stătea retras și aspectul său semăna cu cel al unui exilat sau al unui dezertor, în special din cauza bărbii nerase, care-i acoperea toată fața. Evita să se radă săptămâni întregi, și când în sfârșit se hotăra s-o facă, folosea briciul cu atâta brutalitate, că-și făcea de fiecare dată mici tăieturi. Avea aproape aerul că-i face plăcere să se maltrateze și să se rănească până la sânge, el care odată era cât pe-acți să leșine pentru că dăduse peste o meduză!

Când nu cobora printre noi, rămânea în camera lui într-un soi de letargie. Își amintea de mine doar ca să mă trimită să cumpăr țigări, care nu-i ajungeau niciodată și despre care spunea totuși că sunt proaste. În camera lui era o duhoare sufocantă de fum și de aer închis, dar părea să-i placă și asta și uneori închidea până și obloanele ca să nu vadă lumina zilei. Ce întâmplări extraordinare trăise oare, după plecarea lui de astă-vară, ca să ajungă în halul ăsta? Care era misteriosul gând, mereu același, care de luni întregi nu-i dădea pace?

Într-o zi, când treceam pe coridor, l-am zărit, prin ușa întredeschisă, cum plângea în hohote într-un mod oribil și mușcând fiarele patului. M-am îndepărtat grăbit în vârful picioarelor, căci mă temeam să nu-l jignesc dacă-i arătam că l-am văzut în timp ce hohotea mai rău ca o femeie. Îmi mai amintesc că l-am găsit, poate de mai multe ori, întins pe spate ca un mort, acoperindu-și ochii cu brațul îndoit și zâmbind. Părea, după cum i se deschideau buzele în zâmbet, că în sinea lui participa la un dialog absurd și divin, dar în același timp zâmbetul lui avea o cută amară, ca și cum în dialogul acela întrebările sale primeau doar răspunsuri negative!

Mai târziu a trebuit să mă gândesc mult la lucrurile astea, dar în primele luni din anul acela fatal le uitam imediat, trecând din cauza dificultății lor de a fi înțelese drept niște mistere secundare. Îl vedeam pe tata plecând și întorcându-se cum vezi o fantomă; pentru că el, în perioada aceea, nu

însemna pentru mine mai mult decât o fantomă! Suferințele lui Wilhelm Gerace deveniseră secundare pentru mine, eram prea prins de propriile-mi suferințe ca să mă mai interesez de ale sale.

Personajul meu principal nu mai era Wilhelm Gerace. Lucrul acesta era deja sigur (sau cel puțin așa mi se părea).

Buclișoara de aur

Am scris propriile-mi suferințe, dar ar fi trebuit să scriu mai bine: suferința mea, pentru că, în realitate, răul care-mi provoca suferință de ceva vreme era unul, și i se putea da un singur nume: gelozie!

Cu altă ocazie, alungasem ca pe o calomnie perfidă bănuiala insinuată de cineva că eu aș fi gelos. Dar de data asta trebuia să mă supun evidenței. Bineînțeles că, decât să le-o mărturisesc celorlalți, mai bine aș fi murit, dar nu puteam s-o neg cu mine însumi: mă îmbolnăvisem de gelozie din cauza unui rival. Acum, pe punctul de a spune cine era rivalul meu, nu știu dacă mai mult mă rușinez sau mai mult râd.

Se întâmpla asta: Carmine Arturo, fratele meu vitreg, care în primele zile părea atât de urât, odată cu trecerea săptămânilor și a lunilor se făcea tot mai frumos, mă tem că mai frumos decât mine! Părul lui nu era doar blond, ci și cârlionțat, și se aranja natural în buclișoare imitând la perfecție o coroană de aur. Asta îi dădea un aer valoros și nobil, aproape că, datorită cârlionților lui, i s-ar fi datorat un titlu de Alteță, de exemplu. Cât despre ochi, erau negri ca mura, exact ca ai napolitanilor, iar în jurul irisului erau înmuiți într-un azuriu închis, încântător, astfel încât privirile sale apăreau de un negru-albăstrui. Era sănătos, dolofan și cu pielea albă. Picioarele și mâinile, deși erau mici, erau bine făcute, cu degete lungi, iar în jurul încheieturilor de la mâini și al gleznelor avea un soi de brățări.

După spusele femeilor prietene cu N., aceste cerculețe naturale pe care le avea în carne erau un semn sigur că se născuse norocos. De fapt, după

părerea lor, norocul unui copil se poate ghici după frumusețea și perfecțiunea unor astfel de brățări, pe care, mai mult sau mai puțin, le au toți nou-născuții, din cauza grăsimii obișnuite la vârsta aceea. Ale lui erau cu adevărat perfecte și suma celor pe care le avea la încheietura mâinii și la gleznă era trei, care e regele numerelor! Asta însemna că va deveni un mare domn, generos și plin de curaj, învingător în orice va face. Care îi va apăra cu pumnii pe cei amărâți și îi va ferma până și pe dușmani. Care va trăi până la nouăzeci de ani, întotdeauna frumos ca un tânăr, fără ca măcar să i se albească buclisoarele de aur. Și va călători pe mare și pe pământ, sub o ploaie de flori, sărbătorit de toți.

În timp ce prietenele lui N., ca să întărească această prezicere sublimă, continuau să-i numere brățările, el stătea nemișcat, privindu-le cu o oarecare seriozitate, ca și cum ar fi înțeles că era vorba despre destinul său. Părea convins că femeile alea erau un soi de splendide zâne, pentru că erau prietenele lui N. Și râdea recunoscându-le atunci când le vedea și își întindea brațele spre ele, ca și cum ar fi vrut să zboare. Dar, dacă dintr-un motiv oarecare, ea trebuia să se îndepărteze lăsându-l singur chiar și un minut, izburca imediat într-un plâns disperat, ca și cum de la triumful cel mai strălucitor ar fi ajuns o cârpă. Și se zbătea, atât de nefericit și de sălbatic, în brațele altcuiva, că părea să spună: „Eu n-am decât să cad jos acum și să mor!“.

Căci, într-adevăr, pentru el singura frumusețe era N. Era prezența acestei frumuseți unice care, asemenea unei măiestre, îi făcea pe toți ceilalți, chiar și pe cei urâți, să devină în ochii lui frumoși ca sfinții, astfel că el iubea întreaga lume, făcând cu marea lui drăgălășenie multe cuceriri. Dar, de fapt, și preferații lui contau, pentru el, puțin sau deloc. Ea era pasiunea lui. Și cu cât treceau săptămânile și lunile, cu atât o iubea mai mult. Iar ea îi răspundea la fel. Astfel, eu vedeam un altul având acea faimoasă fericire după care eu tânjisem întotdeauna și n-o avusesem niciodată.

El pretindea ca N. să stea tot timpul aproape, fără ea refuza până și să doarmă, și înainte de a adormi îi strângea tare un deget în pumn. În timp ce dormea continua apoi să țină pumnii strânși, crezând poate că o mai strânge încă, iar buzele se țuguiau puțin într-o expresie supărată și iubitoare, aproape spunând: „Te țin, te fac prizonieră și nu mai poți fugi!“.

Acum, la întoarcerile tatălui meu, nu mai era ca înainte, când ea alerga imediat să-și ducă așternuturile din cămăruță în camera matrimonială! Acum, tata, spre mulțumirea lui, dormea singur. Vechea cămăruță a lui Silvestro era părăsită pentru totdeauna și faimoasa ei frică de întunericul nopții devenise o amintire. Cred că ar fi dormit împreună cu Carmine și într-un deșert înfricoșător, ca și cum copilașul acela de câteva luni ar fi fost un paladin eroic, care putea s-o apere de orice atac.

În ceea ce privește enigmatică tragedie de acum a lui Wilhelm Gerace, s-ar fi spus că pentru ea această tragedie, asemenea tuturor celorlalte secrete ale soțului ei, avea loc într-un soi de teatru mitic, ale cărui simboluri și semne erau străine de realitatea ei simplă. Pentru un spectator profan, analfabet ca ea, ar fi fost nu numai zadarnic și nesperios, ba chiar și lipsit de respect să caute orice fel de explicație a obscuriei legende reprezentate. Să intervină ar fi fost o extravaganță de-a dreptul nelegiuită. Și, în sfârșit, ar fi o adevărată copilărie fără sens să sufere serios pentru marele protagonist care acolo, pe scena lui ireală, își trăiește propriul mit impenetrabil și necesar.

Ea se ocupa de tata numai pentru a-l servi și a avea grijă de el (întotdeauna, se-nțelege, în maniera ei mai degrabă elementară, căci n-a avut niciodată calitățile unei bune gospodine). Nu-i discuta ordinele și alerga atunci când o striga, dar pentru tot restul îl lăsa cu gândurile lui, ca și cum ar fi fost un chiriaș tiranic și solitar. Supunerea firească pe care ea o avea față de el semăna nu atât cu o pasivitate umană, cât cu ignoranța încrezătoare a animalelor, care nu-și pun întrebări, nici nu se tem.

Și astfel, povestea secretă a lui Wilhelm Gerace, care pleca și se întorcea învăluit într-un aer de martir, nu întuneca fericirea ei alături de Carmine.

Atentatul

Acum, când îl avea pe Carmine de dimineața până seara, era atât de fericită, încât cânta și râdea încontinuu, iar când nu îi râdea gura, îi râdeau ochii.

În câteva săptămâni înflorise într-o frumusețe neașteptată, care apărea cu adevărat un miracol al fericirii. Vechea ei paloare de prizonieră dispăruse, deși trăia la fel de mult ca înainte în camere închise. Pielea căpătase o culoare rozalie, sănătoasă și înfloritoare, și corpul ei, slab odinioară, căpătase formele plăcute ale unei femei. Se făcuse mai înaltă și mai subțire decât era atunci când venise și umbla cu mai multă grație și ușurință cu picioarele ei mici.

Umilința (izvorând poate chiar din faptul că se născuse săracă) care îi stingherea mișcările dispăruse pe neașteptate. Atunci când auzea vocea lui Carmine, alerga delicată ca o pisică! Și, când îl ținea în brațe, nu părea să se resimtă. Dimpotrivă, cu cât el, crescând, devenea mai greu, cu atât ea era mai orgolioasă. În atitudinea ei mândră, își ținea capul puțin dat pe spate, într-un contrast vesel cu cârlionții de aur.

Își strângea părul în aceeași pieptănătură cu coc, pe care i-o sugerasem eu, dar pe jumătate desfăcută, din cauza lui Carmine, care se juca tot timpul cu buclele ei. Se juca cu buclele și cu fața ei, cu lănișorul și cu bluza, și ea râdea cu o libertate năvalnică, proaspătă și sălbatică. Încă de dimineața devreme, îi auzeam din camera mea cum începeau imediat ce se trezeau să se joace râzând și dialogând în felul lor. Ascultam cuvintele pe care ea, ca să-l laude, le inventa mai bine ca o poetă, și ascultându-le simțeam cum o amărăciune mi se scurge prin vene. În unele momente amărăciunea asta era atât de puternică, încât aproape că aș fi vrut să nu mă fi născut.

Mai mult decât orice mă irita nedreptatea, căci mie nu mi se întâmplase în toată viața mea să fiu atât de adulat de cineva. Și totuși și eu, deși brunet, nu blond ca ăsta, nu eram urât. Însuși tata o declarase de mai multe ori, de exemplu în seara aceea de demult când spusese în prezența ei: E un băiat frumos, nu degeaba e fiul meu! și tot așa, în trecut, în alte diverse ocazii. Însă frazele lui erau cel mult: Ei, haide, știi foarte bine că nu ești urât sau Să vedem cât te-ai făcut de frumos în lipsa mea. Da, nu-i rău și atât. Nu se putea compara cu laudele formidabile pe care ea i le aducea fratelui meu vitreg, care, chiar dacă uneori îi ieșeau incoerente, păreau, poate tocmai de asta, și mai dragălașe. Acum, mai mult ca niciodată, înțelegeam ce satisfacție este pentru cineva să aibă o mamă.

Nu numai că îi făcea complimente și îl alinta încontinuu, dar deseori discuta cu el serios, ca și cum el, care nu înțelegea nimic, ar fi putut-o înțelege, și micile răspunsuri dezarticulate pe care el i le dădea îi erau de ajuns. Acum avea această companie și nu mai avea nevoie de nicio altă persoană. De când vremea începuse să se încălzească ușor, îl purta în brațe oriunde se ducea, chiar și dimineața, la cumpărături, deși avea greutatea sacoșei, iar el era vesel ca și cum ar fi călătorit în trăsură prin cine știe ce minunății aventuroase: împărății, porturi de pe țărmurile oceanului, bazare cu pietre prețioase și aur!

Uneori, vorbind cu el cum îi era obiceiul, se prefăcea că-l disprețuiește: „Ești urât, știrb, îi spunea, ce mă fac cu tine? Știi ce fac? Te duc în piață și te vând“. Atunci eu încercam să-mi imaginez, ca într-un vis, situația imposibilă în care ea într-adevăr n-ar mai vrea să știe de el și l-ar vinde ca pe o marfă, l-ar arunca, l-ar da unei corăbii de pirați! Era suficient să-mi imaginez acest vis, că simțeam deja o anumită satisfacție și un soi de ușurare.

Mă gândeam la cât de jignit mă simțisem în ziua în care ea îmi propusese să-i spun mami, și admiteam încă o dată că avusesem dreptate să mă simt jignit. Dar nu mi se părea drept ca, în timp ce eu nu aveam o mamă, ea să aibă un fiu. N-am spus însă care era invidia cea mai greu de suportat. Asta era: că ea îl săruta. Îl săruta prea mult.

Nu știam că poți primi atâtea sărutări: și când te gândești că eu nu am dat și nu am primit niciodată vreuna. Mă uitam la ăia doi care se sărutau așa cum privești de pe o barcă solitară în largul mării, la un tărâm imposibil de ajuns, misterios și vrăjit, acoperit cu frunze și flori. Uneori ea se pierdea cu el în aceleași jocuri nebunești pe care le fac puii de animale cu frații lor: îl apuca, îl strângea, îl răsucea, dar fără să-i facă nici cel mai mic rău, și totul se termina cu nenumărate sărutări. Îi spunea: „Mi-e foame! Te mănânc!“ imitând agresivitatea unui tigru, dar de fapt îl săruta. Și văzând gura ei grațioasă care se abandona unor sărutări pure și fericite, eu îmi repetam că lumea asta, în care unii au totul și alții nimic, e mizerabilă, și mă simțeam plin de invidie, de elanuri de toate felurile și de melancolie.

Îleșeam la plimbare și mi se părea că tot ce se afla pe pământ nu făcea altceva decât să se sărute: bărcile, legate una lângă alta de-a lungul țărmului!, unduirea mării era un sărut care alerga către insulă; oile, când pășteau, sărutau pământul, vântul ce face să foșnească frunzele și iarba era un vaiet de sărutări. Până și norii, pe cer, se sărutau! Printre oamenii de pe stradă nu exista nimeni care să nu cunoască acest gust: femeiuștile, pescarii, vagabonzii, copiii. Numai eu nu-l cunoșteam, și am simțit o asemenea dorință de a-l încerca, că zi și noapte aproape că nu mă mai gândeam la altceva. Ca să fac o încercare, mă apucam să-mi sărut barca sau portocala pe care o mâncam sau salteaua pe care stăteam întins. Sărutam trunchiul copacilor, apa mării, sărutam pisicile pe care le întâlneam pe stradă! Și-mi dădeam seama că fără ca cineva să mă fi învățat știu să dau sărutări dulci de tot, cu adevărat frumoase. Dar când simțeam pe buze un fruct rece sau o scoarță de copac aspră sau o amărăciune sărată, sau când vedeam aproape botul hamitic al unui animal care torcea, apoi brusc pleca, plin de ciudățenie, fără să știe să-mi spună nimic, mă amăra tot mai mult comparația cu gura aceea sfântă, zâmbitoare, care, în afară de faptul că săruta, știa și să spună cele mai plăcute cuvinte umane!

Îmi spuneam: într-o bună zi și eu voi săruta o ființă omenească. Dar cine va fi? Când? Pe cine voi alege pentru prima oară? Și începeam să mă gândesc la diferite femei văzute pe insulă sau la tatăl meu sau la vreun ideal viitor prieten. Dar sărutările astea, așa cum mi le imaginam, mi se păreau toate insipide și fără valoare. Astfel încât, dintr-un soi de superstiție, dorind să sper că voi avea parte de altele mai frumoase, le refuzam, chiar și în minte, pe toate. Mi se părea că nu se poate cunoaște niciodată adevărata fericire a sărutărilor, dacă lipsiseră primele, cele mai dulci, mai divine: ale mamei. Și atunci, pentru a găsi puțină consolare și liniște, îmi construim în minte scena unei mame care-și sărută fiul cu o dragoste aproape divină. Și fiul acela eram eu. Dar mama, chiar fără ca eu să vreau, nu semăna cu mama mea adevărată, moarta din fotografie, semăna cu N. Această scenă imposibilă se repeta de multe ori în închipuirea mea, ca într-un minunat teatru care-mi aparținea. Îmi plăcea atât de mult asta, încât aproape îmi făceam iluzii, și când, după aceea, în realitate, o vedeam pe N. sărutându-l pe fratele meu vitreg, el mi se părea un intrus care-mi luase locul, și ea, o trădătoare. Simțeam dorința furioasă de a-i insulta, întrerupând cu brutalitate idila lor, și doar orgoliul mă împiedica să fac asta, în timp ce

rațiunea îmi repeta în zadar: Ce drept ai avea? Din orgoliu mă arătam indiferent, îmi impuneam să nu-i privesc, mă îndepărtam de ei; dar curând o voință misterioasă mă rechema acolo. Împreună cu gelozia, simțeam curiozitatea amară de a privi insistent grația cu care ea săruta. Și, la vederea acelor sărutări, ghiceam până la a simți pe buzele mele un gust plin de ciudățenii și delicii, care nu se asemăna cu niciun alt gust din lume, dar semăna în mod miraculos cu N. Nu numai cu gura ei, ci și cu felul ei de a se purta, cu caracterul ei și cu toată ființa!

Într-o zi, intrând în camera ei, când ea nu era acolo, am fost tentat să-i sărut o rochie. M-a oprit același orgoliu, ca și cum ea ar fi fost o doamnă, iar eu un sărăntoc căruia îi dădea ceva de pomană! Într-o altă zi însă, învins de o altă tentație, am luat de pe masa din bucătărie o bucată de pâine din care mușcase N. și mi-am înfipt dinții în ea pe ascuns. Am simțit un gust de o dulceață hoțască și în același timp unul al multor răni: ca atunci când mergi la furat faguri de miere.

Dacă măcar celălalt, care avea parte de atâtea sărutări de invidiat, ar fi fost urât, cu defecte, eu aș fi putut, în vreun fel, să-mi găsesc liniștea comparându-l cu mine însumi. Dar mă simțeam tot mai demoralizat de această comparație, pentru că el, cu cât creștea, cu atât se făcea mai frumos. Nu numai că luase toate însușirile frumoase ale tatălui meu, dar și puținele pe care le avea maică-sa, iar trăsături urâte, oricât s-ar fi străduit cineva să le găsească, nu avea niciuna. Frumusețile speciale ale celor doi nu se reproduseseră în el ca într-o copie, ci se combinaseră într-un mod neașteptat, care părea o nouă invenție, plină de fantezie. Sincer vorbind, din cât am putut vedea atunci și mai apoi, la Napoli, și prin toate locurile prin care am trecut, n-am întâlnit niciun copil care să fie mai frumos decât fratele meu.

Iar frumusețea lui era chinul meu: chiar și atunci când eram singur, în orice oră din zi, mi se părea că o văd fluturând în fața mea, ca un steag alb și albastru, albastru și auriu, care voia să mă provoace. Într-o zi (în timp ce N. se afla la etaj, iar el dormea în coșul lui în bucătărie), am simțit o asemenea sete de răzbunare, că am fost tentat să-l omor. Printre puținele relicve din epoci trecute rămase în casă, exista în salon un pistol vechi, din acelea care se încărcău cu un dop de câlți și care nu mai era bun de nimic, fiind ruginit.

Mi-am făcut planul să folosesc patul greu al acestei arme ca să-mi lovesc dușmanul în frunte și să-i iau astfel viața cu o singură lovitură, și după ce am luat pistolul sub braț, m-am apropiat de coșul unde el dormea. Dar nu mi s-a părut cinstit să-l omor prin surprindere în somn, așa că am preferat să-l trezesc mai întâi, gâdilându-l puțin în palmă. Simțindu-se gâdilat, și-a mișcat buzele într-o strâmbătură mai degrabă caraghioasă, care m-a făcut să râd, astfel încât dorința de a mă juca cu el a învins-o pe cea de a-l ucide. Și continuând să-l gâdil în palmă, în urechi și pe gât, am început, în același timp, să imit sunetul pe care-l scoate un animal exotic, o felină, până când el, sperând poate să găsească în bucătărie, atunci când se trezește, un mic leopard sau ceva asemănător, a început să râdă în somn. Și așa totul s-a terminat printr-o distracție, iar intenția mea de a-l ucide s-a dus pe apa sâmbetei.

Acum toate lucrurile astea mi se par atât de ridicole, că nici măcar nu reușesc să rămân serios când le povestesc, ca și cum aş spune niște povești fantastice și nu niște adevăruri. Și când te gândești cât de tare mă supăram atunci!

Marea gelozie

Pentru mine era teribil să văd cum gesturile cele mai simple pe care el le făcea, ca de exemplu să dea niște miez de pâine unui cocoșel sau să agite cu entuziasm un clopoțel, ei i se păreau de o dibăcie nemaipomenită. Și când el, care nu văzuse și nici nu cunoscuse niciodată nimic, descoperea vreo noutate ca existența iepurilor sau că focul arde, ea îl lăuda întotdeauna ca pe un mare pionier. Imediat cum era ceva frumos de văzut, ea era nerăbdătoare să-i arate; răsărea luna și imediat fugea să-l ia în brațe și să-l ducă la fereastră spunându-i: „Carminiè, uite! Uite luna!”. Trecea o barcă pe mare, și imediat ea se bucura, știind că lui îi place să vadă cum trec bărcile. Și dacă i se părea (după ea, cel puțin și după celelalte femei adulatoare) că el, în felul său, învățase să dea un nume unui obiect, de exemplu unui scaun, corul tuturor femeilor, împreună cu ea, începea să exclame: „Bravo!

Scaunul, da! E frumos scaunul! Frumos! frumos!“ pe un ton afectat și ceremonios. Ca și cum scaunul acela, pentru faptul (presupus în realitate de ele!) că el îl recunoștea cu nume, ar fi devenit pe neașteptate un gentilom de vază. Dacă însă, să zicem, se întâmpla ca el să se lovească de scaun, acesta cobora la rangul infim de criminal, era proclamat ca fiind mizerabil și lovit fără milă cu un băț.

Am început să mă arăt tot mai des în bucătărie, unde N. își petrecea cu Carmine cea mai mare parte a zilelor. Îi ieșeam în cale în orice moment și, ca s-o oblig să mă vadă, începeam să mă plimb în sus și-n jos cu un aer aproape amenințător, sau mă întindeam pe jos căscând, sau rămâneam multă vreme așezat la un pas de ea, posomorât și arogant ca un reproș viu. Dar s-ar fi zis că eu devenisem pentru ea un corp invizibil sau cam așa ceva. De nenumărate ori, în serile acelea, am întins ostentativ pe masă faimoasele hărți ale atlasului, trasând pe ele în lung și-n lat semne rapide cu creionul, dar fără niciun efect. Ea stătea lângă coșul lui Carmine, cântând încet pentru el, fără să bage în seamă ce făceam eu. Deseori luam cartea Condotierilor faimoși, prefăcându-mă (pentru că n-aveam dispoziția necesară pentru lectură) că citesc. Din când în când alegeam anume un fragment mai surprinzător și-l citeam cu voce tare, comentându-l cu exclamații zgomotoase și emfactice! Dar ea, distrată, mă întreba fără prea multă tragere de inimă: „Ce studiezi, Artú?“ și se întorcea imediat la Carmine, și se uita la el îngrijorată, pentru că i se părea că-l auzise plângând în somn.

Într-o zi, prinzând momentul în care ea și-a întors privirea spre mine, m-am hotărât să alerg la zăbrelele lucarnei și am făcut bandiera și alte exerciții. Rezultatul a fost că ea a exclamat: „Carmine! Uite, puiule! Uite ce face Arturo!“ ca și cum eu aș fi fost un saltimbanc la dispoziția lui Carmine! Drept care am sărit imediat jos și am ieșit din bucătărie, tremurând de furie.

De data asta, aproape mi-am jurat s-o las pe blestemata aia cu Carmine al ei și s-o consider și eu o ființă invizibilă, uitată de tot. Dar am simțit că, din păcate, nu puteam să mă resemnez cu o asemenea idee, dacă nu de altceva, doar pentru că trebuia s-o pedepsesc pe femeia asta. O acuzam în sinea mea că e o infamă, la fel ca obișnuitele mame vitrege care, imediat ce au copiii lor, îi dau la o parte pe cei vitregi. Și mi-ar fi plăcut să-i imit pe copiii vitregi repudiați din romane, îndepărtându-mă de mama vitregă ticăloasă ca

să pornesc într-o aventură. Dar, săracul de mine, cum s-o fac? Acum, când o ştiam perfidă, eram sigur că dacă plecam m-ar fi şters din memorie şi n-aş mai fi fost pentru ea nici măcar un fiu vitreg, nici măcar o rudă neînsemnată. Nu ştiam să mă adaptez la aşa ceva şi plănuiam, atunci, să întreprind vreo acţiune atât de grandioasă, încât chiar şi de departe ea să trebuiască oricum să mă admire şi să se intereseze de mine. De exemplu, să mă lipesc de o expediţie aeriană gata de plecare spre Pol... sau să scriu un poem atât de sublim, încât să devin faimos până în America, astfel încât napolitanii să hotărască să-mi înalţe un monument în Piaţa Portului... Iar când, ajuns în culmea triumfului, aş vedea-o pe ea îngenunchată de admiraţie în faţa mea, îmi promiteam să-i spun: „Du-te la Carmine al tău, acum. Adio!“.

Dar asemenea planuri erau prea nesigure şi îndepărtate ca să mă consoleze de neliniştea dezamăgirilor mele zilnice. În plus, aceste dezamăgiri, cu însăşi cruzimea lor, mă ţineau mai mult ca oricând legat de insulă. Căci pe insulă era ea, iar eu nu puteam să nu stau aproape de ea, dacă nu pentru altceva, atunci pentru a-i mărturisi, prin prezenţa mea, trecutul nostru, trădat deja, şi necredinţa ei.

Acum aflu că mulţi poeţi spun adevărul când vorbesc despre puţina statornicie a femeilor. Şi nu mint nici despre frumuseţea lor; dar printre toate femeile frumoase cântate de ei, niciuna nu mi se părea demnă de a se compara în frumuseţe cu N. De fapt, nu trebuie prea mult, mă gândeam, să apari frumoasă, când, în afara buclelor de aur, ochilor de peruzea şi trupului de statuie, primite de la natură, mai ai, cum au alea, rochii de brocart, coroane şi diademe! Dar să ai un trup lipsit de frumuseţe, ba chiar rău făcut, cu nişte sărmene forme grosolane, părul şi ochii negri, pantofi scâlciaţi în picioare, haine de sărăntoacă, şi cu toate astea să fii frumoasă ca o zeiţă, ca o roză! Iată o mândrie supremă a adevăratei frumuseţi! Şi o asemenea frumuseţe nu poate fi descrisă într-o poezie, căci cuvintele sunt neputincioase, nici pictată într-un tablou, pentru că nu e ceva ce poate fi surprins pe pânză. Poate o melodie ar putea fi mai de folos, şi mă întreb dacă, în loc să fiu un mare comandant sau un poet, nu mi-ar plăcea, mai degrabă, să devin muzician. Din păcate n-am studiat niciodată notele şi, chiar având o voce plăcută, cunosc doar câteva cântonete napolitane...

Până și trăsăturile iremediabil urâte pe care le avea mi se păreau acum niște grații unice, fără egal; ba chiar eram convins că dacă, printr-un miracol viitor, urâteniiile alea ar fi fost înlocuite dintr-odată cu tot atâtea perfecțiuni, frumusețea ei n-ar fi câștigat din asta, dimpotrivă, și eu aș fi regretat mereu felul în care arăta acum. Într-atât de frumoasă o consideram! Și mi se părea imposibil ca restul lumii să nu fie de acord cu mine, astfel încât cel mai simplu salut, cuvintele cele mai comune care le erau adresate mi se păreau omagii respectuoase, semne de adorație!

Și când mă gândesc că, până cu puține luni în urmă, această mamă splendidă mă tratase ca pe una din rudele ei cele mai dragi, dorindu-mi cu ardoare ordinele ca pe o onoare și oftând după compania mea — mă revoltam împotriva ticăloaselor răsturnări ale sorții! Simțeam că n-o să pot avea niciodată pace dacă ea nu era din nou cu mine, cel puțin la fel cum fusese înainte de apariția fatală a fratelui vitreg, și totuși nu voiam cu niciun preț să-mi trădez nostalgia asta în ochii ei. Căutam deci cu disperare un mijloc care, fără să-mi știrbească orgoliul, s-o constrângă să se ocupe de mine sau să-și manifeste odată pentru totdeauna indiferența iremediabilă față de Arturo Gerace.

Sinucidere

Într-o dimineață, întorcându-mă din port, am întâlnit-o alergând în jos cu Carmine strâns în brațe, ca să-l facă să râdă. În timp ce alerga, cânta refrenul napolitan Zboară, zboară, porumbița mea, cu voce tare, ca țigăncile. Și când a trecut pe lângă mine, pur și simplu nu m-a observat.

Am ajuns acasă singur și atât de amărât, că mă durea inima. Am simțit că nu pot suporta abandonarea infamă în care mă lăsa. La gândul că o voi vedea peste puțin timp întorcându-se acasă ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, fără niciun gând, cu Carmine al ei, și indiferentă față de mine, ca de obicei, voința mea s-a revoltat, aproape exaltându-se în dorința intensă de a rupe această teribilă monotonie. Am hotărât că trebuie cu orice preț s-o

pedepsesc pe femeia aia, s-o constrâng în același timp să-mi arate mie interes, nu fratelui meu vitreg, cel puțin pentru o zi, pentru o oră! Și așa, dintr-odată, m-am gândit la un șiretlic extrem, care îmi trecuse de mai multe ori prin minte în timpul acelor mizerabile zile.

Mi s-a părut ultimul mijloc care-mi mai rămânea și consta în moartea mea! Poate vederea persoanei mele fără viață avea încă darul s-o impresioneze. Nu aveam evident intenția să mor cu adevărat, ci să mă prefac, studiind totuși o scenă care să semene teribil cu realitatea, în așa fel încât ea să cadă cu siguranță în cursă.

Mă gândeam la ziua când, în timp ce, în realitate, râdeam, mă prefăceam că plâng, și ea (supărată pe mine până cu o clipă înainte) s-a alarmat și s-a emoționat imediat, întrebându-mă cu milă: „Artú, de ce plângi? Ce ai? Spune-i lui Nunziata!“. La amintirea acelui succes, încercarea de față sau oricare alta îmi apărea mai tentantă ca oricând. Și cu o supremă hotărâre, prevăzând că ea ar rămâne în sat, pentru cumpărături, aproximativ o oră, m-am hotărât să-mi pun în aplicare planul înainte de întoarcerea ei.

În zilele acelea tata era plecat. Am urcat în camera lui, știind că acolo găsesc ceea ce-mi trebuie. De ceva vreme el suferea de insomnie și lua deseori somnifere, din care lăsase pe comodă un tub aproape întreg. Cunoșteam din discuții auzite întâmplător puterea acelor pastile, știam că în doza pe care o lua tata (una sau două cel mult) ele erau un remediu blând, dar că mărin doza se transformau într-o otravă. În număr, de exemplu, de douăzeci puteau chiar să provoace moartea.

Mi-am pus în palmă pastilele din tub și le-am numărat: erau nouă, exact atâtea cât, după socotelile mele, aveam nevoie. Căci, după câte știam eu, n-ar fi putut niciodată să omoare un om, dar ar fi fost de ajuns să-i provoace un rău cu o aparență tragică. Nu puteam, în ignoranța mea, să prevăd decât într-o manieră aproximativă ce fel de rău, dar speram într-un efect destul de spectaculos.

Am luat toate pastilele și am coborât în bucătărie, unde am scris pe o foaie de hârtie pe care am lăsat-o pe masă, despăturită și la vedere, următorul mesaj:

ultima mea dorință

vreau ca trupul meu să fie îngropat în mare

adio

arturo gerace

n.b. a se distruge această foaie imediat după ce a fost citită

a se păstra secretul! tăcere!!!

arturo

Apoi mi-am turnat vin într-un pahar, crezând că poate medicamentul acela blestemat avea un gust rău și vinul l-ar fi făcut mai bun. Și am ieșit pe tăpșan, căci bucătăria nu mi se părea un loc potrivit.

Tăpșanul mi s-a părut scena ideală, cu atât mai mult cu cât N., la întoarcerea de la cumpărături, intra întotdeauna în casă pe acolo. Mă întrebam ce va simți atunci când, peste puțin timp, trecând pe aici, ar da peste corpul meu și condamnam acțiunea somniferului care, după toate probabilitățile, m-ar fi împiedecat să-mi evaluez imediat succesul. Mi-ar fi plăcut să mă dedublez, ca să pot asista la scenă, și am fost tentat pentru un moment să arunc otrava și să mă prefac mort, bazându-mă doar pe talentul meu actoricesc. Dar în cazul acesta prevedeam că în punctul critic al tragediei n-aș fi putut să mă abțin să râd și aș fi stricat totul, așa că am abandonat ideea asta.

Coloanele lui Hercule

Am pus paharul pe pragul de la intrare și m-am așezat alături, pe iarbă, strângând pastilele în pumn. Pe punctul de a face ciudatul pas, ezitam între hotărârea luată și o neliniște instinctivă. Eram sigur, e adevărat, că iminenta mea sinucidere nu va fi deloc mortală; ceea ce știam cu privire la dozele specifice ale acestei otrăvi îmi fusese confirmat de tata. Era știință și nu existau îndoieli. Și totuși priveam pastilele pe care le țineam în palmă ca și cum ar fi fost niște monede barbare, pentru plata taxei de trecere a ultimei granițe necunoscute.

Adevărul e că n-aveam nicio experiență în materie de medicamente, stări de rău și otrăvuri, iar legile științei, pe care eu n-o studiasem niciodată, îmi apăreau pline de mistere și aproape religioase, așa cum unui sălbatic i se par cele ale magiei. În fantezia mea, linia care despărțea somnul malefic al acestei otrăvi de moarte era confuză. Ceea ce urma să înfrunt îmi apărea ca un soi de înaintare pe tărâmul morții. Apoi, ca un explorator, m-aș fi întors. Dar dintotdeauna moartea era atât de odioasă pentru mine, că ideea de a intra chiar și numai în umbra ei întinsă mă oripila.

Am fost cuprins de o slăbiciune sentimentală, dorința ca vreo persoană credincioasă mie să se afle pe aproape și să-și ia rămas-bun la această falsă sinucidere. Un prieten, nu o femeie, pentru că femeile sunt toate o rasă fără credință, și nu m-aș fi îndrăgostit niciodată de vreuna. Singura femeie a cărei apropiere m-ar fi bucurat era mama. O mamă vie însă, nu cea veche, care cândva zbură prin aerul insulei sub cortul ei levantin. Azi mi-era milă de vechea mea iluzie, învățasem după aceea că moartea are numai hotărâri severe, niciodată miloase. Acest frumos peisaj copilăresc nu se potrivea cu severitatea morților.

Primei doamne Gerace, asemenea sărmanei Immacolatella, îi era străină această dimineață strălucitoare. Trecuse deja de mai multe zile echinocțiul de primăvară, care la Procida aproape anunță vara. Iar atmosfera și apa erau amândouă atât de limpezi, încât imaginea Ischiei, ce apărea limpede cu căsuțele și farul ei, se dubla în reflexul său marin. Toate lucrurile erau clare, precise și izolate în ele însele, dar chiar și nenumăratele puncte ale lucrurilor se amestecau într-o culoare divină și sărbătorească, verde, albastru și aur. Peste o clipă, culoarea asta va fi diferită, cu variații

imperceptibile, ca o horă de insecte fabuloase care se învârt fără încetare în lumină. Până și tristul Penitenciar, acolo în vârful colinei, e un curcubeu cu mii de culori schimbătoare de dimineața până seara. Acum, din golf se aude tipătul unei păsări acvatice, din portul din spatele lui, sirena unei nave, apoi, din sat, sunetul prelung al unui clopot... Chiar și deținuții din închisoare ascultă aceste note, chiar și bufnițele care ziua nu văd, chiar și prostituțele hamsii care agonizează în plasa de pescuit... Zgomotele fericite și irizările realității sunt un teatru vrăjit de care se îndrăgostesc toate sufletele vii până în ultima clipă.

Eram curios să știu dacă somniferul te făcea totuși să visezi. Și cine știe dacă și în moarte există vise? Așa bănuia bufonul acela de Hamlet, dar eu nu sunt un bufon ca el și înțeleg bine adevărul: că în moarte nu există nimic. Nici odihnă, nici veghe, nici spațiu de aer, nici mare și niciun zgomot. Am închis ochii și m-am forțat pentru un minut să mă prefac surd și orb, încătușat în corpul meu fără să mă mai pot mișca, izolat de orice gând... Dar nu, nu-i suficient, viața, acolo în străfunduri, rămâne ca o luminiță aprinsă, multiplicată de mii de oglinzi! Imaginația mea nu va ști niciodată să-și închipuie încătușarea morții. În comparație cu această infimă măsură, devin teritorii nemărginite, nu doar existența unui nenorocit de prizonier într-o celulă, ci și aceea a unui arici de mare prins de o stâncă sau a unei molii! Moartea este o irealitate fără sens, care nu înseamnă nimic și care ar vrea să tulbure limpezimea minunată a realității.

Și mi se părea, asemenea marinarilor din Antichitate, în fața Coloanelor lui Hercule, că trebuie să pornesc în curând pe un curent tulbure, care m-ar scoate din lumea mea dragă, târându-mă spre o groapă întunecată.

Cine știe, mă întrebam până una alta, dacă otrava asta are un gust foarte amar? S-ar părea că da, după grimasa de dezgust pe care o face tata de câte ori o bea, iar el se oprește întotdeauna la doza prescrisă, în timp ce eu, azi, am de gând să depășesc cu mult limita admisă! Superioritatea mea asupra lui m-a umplut de orgoliu. Dintr-odată stăpânirea de sine demonstrată, depășirea limitei și amuzamentul încercării au devenit pentru mine cele mai importante motive ale acestui capriciu, ștergând aproape primul meu scop, ba chiar și amintirea lui N.! Asemenea regelui Ulise, când trecea pe lângă stâncile Sirenelor, mă simțeam liber și singur în fața gestului de a alege: ori

încercarea, ori renunțarea! Și am simțit gustul unui joc misterios și nemaiauzit și al unei provocări temerare, ca și cum aș fi fost un viteaz ofițer care, după stingerea focurilor și în timp ce santinelele dorm, face singur, fără nicio escortă, o rapidă incursiune în tabăra dușmană, încrezător în apărarea oferită de o noapte fără lună!

Mai simt încă gustul primei pastile pe limbă: era nesemnificativ, un pic sărat și ușor amar. Am înghițit-o cu puțin vin, și fiecare lucru din jur a rămas la fel: mi se părea doar că până la limita orizontului se făcuse o liniște fascinantă, ca la Circ, când curajosul trapezist se aruncă în dublul salt mortal. Am continuat, cu nerăbdare și fără să mă gândesc, înghițind cu vin câte două, trei pastile deodată, și cred că efectul vinului l-a precedat pe cel al somniferului, pentru că am început să simt că mă îmbăt. A început să se audă un zumzet îndepărtat și am bănuir că mii de pești-ferăstrău tăiau insula de la rădăcină. Mă așteptam ca întreg peisajul să se prăbușească și așa ceva mi se părea aproape odihnitor. Căci minunata dimineață care înainte îmi plăcea devenise acum urâtă și plictisitoare. Imensa pulbere de soare mă irita, tulbure și sulfuroasă ca o ciumă. Mi-a venit să arunc pe iarbă vinul și tot restul, dar m-am abținut, și, cu ideea absurdă de a mă duce să mă odihnesc la umbră, am reușit să mă ridic în picioare. Cred că am făcut și câțiva pași, dar simțeam că am pe cap un coif din metal greu, tras până deasupra sprâncenelor, pe care nu-l mai puteam nicidecum scoate și care-mi întuneca privirea cu viziera lui. Acesta a fost ultimul lucru de care am fost conștient. Nu mi-am dat seama nici măcar când am căzut, din momentul acela universul a dispărut pentru mine. Nu mi-am mai dat seama de nimic, nu mi-am amintit, nu am gândit, nu am mai simțit nimic!

De pe lumea cealaltă

Am aflat după aceea că absența mea totală a durat circa optsprezece ore, dar pentru mine ar fi putut dura și cinci sute de ani, că ar fi fost același lucru. Oricât am căutat în minte, în zilele ce au urmat, vreo urmă a acelor optsprezece ore (deși pline de mișcări, glasuri și zgomote, al căror centru

eram eu!), n-am putut afla nimic. Pauza aceea nu e pentru mine nici măcar un vis, o umbră confuză, e zero. Și din momentul în care am încercat să mă mut din soarele de pe tăpșan, până când mi-am revenit în zorii zilei următoare, a trecut pentru mine mai puțin de o clipă.

Prima impresie pe care am avut-o, după ce s-a scurs ceea ce mi s-a părut o clipă, nu a fost că mă întorc la viața, cum se întâmpla în realitate, ci dimpotrivă, că leșin și mor. Nu știam unde mă aflu, nici împrejurările sfârșitului meu, nu eram conștient decât de acest sfârșit. Eram chinuit de o greață oribilă, toate simțurile îmi erau stinse, în tăcere și în orbire, și percepeam doar agonia respirației care mi se desprindea dureros de inimă, pierzând încetul cu încetul forța de a-mi urca până la buze. Îmi spuneam: „n-aș fi crezut că soarta mea era să mor astăzi, dar iată moartea, acum se termină totul, mor“, și, cu acest sentiment, am căzut din nou în nesimțire pentru o altă perioadă destul de lungă. Din această a doua perioadă mi-a rămas însă o umbră de amintire, ca un fir pe care conștiința mea asemenea unui echilibrist înaintează clătinându-se. Îmi dădeam seama că zac cu ochii închiși și mi se părea ceva normal, căci mă credeam mort. Îmi ajungeau la urechi voci sparte, pierdute într-un zgomot monoton, poate al mării: „Uite că nu mai sunt în viață, m-am gândit buimac, și încă aud. Deci nu te sfârșești odată cu moartea“, și în răul care mă chinuia, am simțit în străfundurile ființei mele o senzație tremurătoare, foarte ușoară, de aventură: „Să vedem acum ce există în moarte. Cine știe dacă nu ne revedem acolo cu ceilalți? Poate o să-i întâlnesc pe mama, pe Immacolatella, pe Romeo...“ Printre alte voci nedeslușite am distins o voce ascuțită de femeie, care striga hohotind: „Artú, ce-ai făcut?“, și eu am înțeles cu luciditate că îi răspundeam cu voce tare: „Ești tu, mami?“.

Din când în când cădeam din nou într-o toropeală surdă, și apoi auzeam vocea aceea înlăcrimată. Mi se forma în minte o noțiune confuză: poate chinul etern al morților era să meargă bâjbâind unul în căutarea altuia, fără să se poată întâlni. Orice mijloc de orientare le este negat. Iubita mea mamă simțea că eu mă aflu nu prea departe și mă chema, iar eu îi răspundeam; dar vocile noastre se întorceau îndărăt fără rezultat, ca niște ecouri nechibzuite, fără direcție.

De mai multe ori mi s-a părut că am strigat: „Vai, mami, vai maami!“, când faimoasa voce care continua să repete „Artú, ce-ai făcut?“ a sunat nesperat de clară și de concretă, lângă urechea mea. „În sfârșit, uite-o, e aici“, mi-am spus și am redeschis ochii. Am avut atunci din nou, pe neașteptate, conștiința realității prezente. Eram viu, femeia care striga „Artú“ nu era mama mea, ci mama mea vitregă. Iar rațiunea supremă a existenței mele era s-o sărut!

Un impuls rapid și hotărât mi-a spus în secret: Acum ori niciodată! Și deși mă simțeam încă vlăguit, am ridicat brațele și am strâns-o. I-am simțit pe față buclele, lacrimile, o prospețime primăvărată, delicată și splendidă. Și o mare bucurie m-a cuprins, ca o răsuflare adâncă. „De-acum, mi-am spus, chiar dacă ar fi să mor de sinuciderea asta, aș putea muri mulțumit“.

Și am întins buzele, dar prea slăbit, am căzut aproape leșinat la loc pe pernă, fără s-o fi sărutat.

Sărutări fade

Boala mea a mai durat câteva zile, din câte am înțeles după aceea, se pare că doza de somnifer pe care am înghițit-o, insuficientă, conform informațiilor pe care le aveam, pentru a ucide un om, putea foarte bine să ucidă pe unul de vârsta mea, deci copil încă, în ciuda pretențiilor mele. Așa că eu riscasem, fără să vreau, să mor cu adevărat, și mă salvasem doar grație faptului că aveam o bună constituție fizică. Am stat însă bolnav în pat aproape o jumătate de săptămână, ceva ce nu mi se mai întâmplase înainte, din câte îmi aduceam aminte. Sufeream de dureri de cap, de o somnolență extenuantă, și uneori de amețeli și greață, din care cauză mi se părea că patul se legăna ca o barcă. Dacă voiam să mă ridic și să umblu, eram surprins de un fenomen cu totul nou: corpul nu mă mai asculta. Mi se îndoiu genunchii, mă clătinam, iar inima îmi bătea cu putere. Nu mi se mai părea că sunt Arturo Gerace, cu o armură de mușchi sub comanda lui, ci

aproape o fetiță anemică, plină de slăbiciuni, cu încheieturile delicate ca niște tulpinițe de flori.

Și totuși, de la o oră la alta, simțeam cum mă întremez; însă, deși considerasem întotdeauna boala o plictiseală teribilă, aproape că mi-ar fi plăcut să prelungesc această boală. Asta pentru că N. stătea tot timpul lângă mine să mă îngrijească și nu se ocupa de altceva. Atât cât mă pricep eu la lucrurile astea, ar fi o minciună să spun că era o excelentă infirmieră; prin natura ei, nu poseda, de fapt, calitățile speciale (fie chiar practice) de care are nevoie o infirmieră și nu e vina ei. Dar bunele intenții erau, ba mai mult (iată faptul cel mai important), se putea vedea, din priviri și din gesturile pe care le avea când stătea în apropierea mea, că, în zilele acelea, tot sufletul ei, cu un soi de suferință sublimă, avea un singur scop: iubita, prețioasa existență a fiului vitreg Arturo! Avusese grijă să-mi atârne la căpătâiul patului, pentru asigurarea vindecării mele, una din Madonele ei, mai exact cea mai înzestrată cu puteri miraculoase, cea mai infailibilă: Madona din Piedigrotta. Și uneori, privind-o pe furiș, în timp ce mă credea adormit, o surprindeam murmurând cu mâinile împreunate către Fecioara aceea faimoasă, cu ochii rugători, umezi de plâns și iluminați de o superstiție divină. Pentru cine se ruga? Pentru mine! Când nu se ruga, petrecea ore întregi stând pe divanul din fața patului meu, veghindu-mi respirația și spionându-mi fiecare semn de viață cu aceeași așteptare sacră cu care triburile sălbatice așteaptă răsăritul soarelui. O să revăd întotdeauna grația ei îngerească, ciufulită și înfofolită în dezordinea acelor zile, stând așezată în fața mea, cu mâinile ei mici abandonate în poală, în acea inerție credincioasă și pasionată. Lângă ea se afla un coș mare unde stătea Carminiello adâncit în somn. Când el nu dormea, de frică să nu mă tulbure cu vioiciunea lui, ea se îngrijea cât de mult putea să-l țină liniștit, departe de noi, în altă încăpere, singur sau în compania femeilor din Procida. El, se înțelege, începea repede s-o cheme plângând, dar, dacă în momentul acela se ocupa de mine, îngrijindu-mă, îl lăsa să țipe fără să-l bage în seamă, iar și cinci-șase minute!

Uneori, în toropeala mea, o vedeam cum, neputând să-l abandoneze mereu, se învârtea în jurul meu desculță, cu el în brațe. Sau, așezată pe divan, îl ținea pe genunchi și îl alăpta sau îl legăna, șoptindu-i cântecele ca să-l facă să doarmă. Dar dacă el nu voia să știe de asta, și scotea obișnuitele lui țipete

vesele, râzând, ea îl certa severă: „Taci, copile, taci, că Arturo e bolnav!“. Într-un asemenea moment, a ajuns să-l lovească ușor peste degete. Îl lovise pe Carmine pentru mine! Asta era într-adevăr cea mai mare dintre maximele dovezi pe care le-aș fi putut aștepta, chiar și în cele mai ambițioase speranțe!

Acum, când mă gândesc, mi se pare un vis ridicol, că am fost gelos pe copilul acela. În timp ce zăceam liniștit în penumbră, auzeam uneori sunetul plăcut al sărutărilor pe care ea i le dădea și mă întrebam dacă într-adevăr se putuse întâmpla pe lume un asemenea fapt: că cineva de vârsta mea putea fi invidios pe sărutările acelea. Ar fi același lucru ca și cum ai invidia un copilăș pentru jucărioarele lui: căluțul, scăunelul etc. Gelozia care mă împinsese la această falsă sinucidere acum mi se părea aproape o ultimă furtună de martie, după care începe primăvara în adevăratul sens al cuvântului, cu lungile ei zile. Și revenindu-mi încet din somnolența mea letală, simțeam (ca și cum mi-ar fi apărut simțuri noi) că adevăratul gust al vieții trebuia să fie mult mai grav, mai somptuos decât sărutările acelea copilărești!

Atlantida

În a patra zi a bolii greața aceea enervantă mi-a dispărut cu totul, lăsându-mi doar o urmă de sfârșeală și chiar din zorii zilei mi-am dat seama că mă simțeam cu mult mai bine. Dar voiam să profit de sinuciderea mea încă cel puțin o zi și, când ea m-a întrebat: „Cum te simți, Artú?“, am murmurat printre dinți drept răspuns: „Oh, sunt la capătul puterilor... La naiba! Sunt terminat!“

Și toată dimineața am continuat să mă prefac cufundat într-o somnolență chinuitoare, când de fapt eram treaz, din când în când, cu o voce pierită, ceream: Apă... să beau... sau îmi ridicam capul o clipă și apoi cădeam din nou pe spate, făcând-o pe leșinatul cu pleoapele pe jumătate închise, pentru plăcerea de a vedea ochii ei mari, alarmați uitându-se la mine.

Dar către amiază am început să mă satur să tot joc rolul unui agonizant și, simțind pentru prima oară după sinucidere că mi-e foame, m-am lăsat hrănit cu plăcere (ea trebuia pur și simplu să-mi bage în gură, în zilele acelea, atât eram de slăbit și de confuz).

Apoi am adormit, de data asta un somn adevărat, și am deschis din nou ochii, în prima parte a după-amiezii, cu un sentiment minunat de uimire și de prospețime. N. și-a dat seama imediat și, când mi-a văzut privirea, s-a înfiorat pur și simplu de mulțumire: „Te simți mai bine, nu-i așa, Artú? N-ai nevoie de nimic?“, m-a întrebat cu un glas care aproape cânta.

I-am răspuns, întinzându-mă, că mă simțeam mai bine, voiam doar să mă odihnesc. Atunci ea, ca să nu mă deranjeze, s-a așezat din nou în locul ei obișnuit, pe divan, fără să mai spună nimic.

Carmine dormea în coșul lui, obloanele erau trase, pentru ca lumina prea puternică să nu mă deranjeze, și liniștea după-amiezii era absolută, fără glasuri sau clopotele bisericii. Niciodată, așa ca în casa mea din Procida, nu m-am bucurat de tăceri atât de fantastice. Părea că afară nu mai există satul cu locuitorii lui, ci un mare estuar pustiu la o mare calmă, într-un timp în care și pescărușii și celelalte animale acvatice sau terestre se odihnesc, și nu trece nicio navă. Printre obloane, pe fereastra dinspre miazănoapte (aceeași pe care am văzut odată așezându-se o bufniță regală), se zărea un nor minuscul care, mișcându-se pe albastrul cerului, în câteva clipe a luat mai întâi forma unei scoici, apoi a unui mic balon, apoi a unui cornet de înghețată, apoi a bărbii unui moș, apoi a unei balerine. Și în această formă, întinzându-se și lungindu-se ca o balerină, s-a îndepărtat. La trecerea aceluia nor, prin nu știu ce asociație de idei, mi-a venit cu precizie în minte tot ceea ce gândisem și făcusem în dimineața sinuciderii, până în momentul în care am căzut pe iarbă. Și, fără s-o privesc pe N., am spus dintr-odată tare:

— Spune, ai rupt foaia aia de hârtie pe care am lăsat-o?

Sunetul vocii mele, după boală, mă mira puțin când o auzeam, din cauza unor note aspre și joase pe care nu le avea înainte. Glăsciorul ei era însă același:

— Da, am rupt-o.

— Ai citit ce era scris? Era scris: A se păstra secretul! Tăcere! N-ai vorbit?

— Nu. N-am vorbit.

— Fii atentă, nimeni nu trebuie să știe adevărul. Trebuie să se creadă că eu n-aveam nicio intenție, că a fost o greșeală întâmplătoare și atât.

— Așa au crezut... Dar, Artú, ce ai făcut?

— Și cu tata să nu vorbești. Dar dacă o să afle ceva, trebuie să-l faci să creadă același lucru ca toți ceilalți!

— Oricum, cu cine vorbește el? N-o să știe nimic de la nimeni!

— În orice caz, tu nu trebuie să-i spui niciodată adevărul! El, mai mult decât oricine, nu trebuie să știe niciodată!

— N-o să-i spun niciodată... adevărul. Dar, Artú, ce ai făcut? Ce ai făcut?!

Atunci am înțeles că pentru a o recompensa că-mi era complice în păstrarea secretului îi eram dator cu o explicație. Sigur, nu voiam însă cu niciun preț să-i dezvălui că această sinucidere era o impostură și că motivul fusese ea! Și în momentul acela n-am găsit nimic mai bun decât să improvizez o explicație oarecare, doar ca să-i răspund. Imaginația m-a ajutat brusc; și pentru că, din întâmplare, mi-a venit în minte unul din multele gânduri pe care le-am avut în dimineața aceea fatală, am declarat gânditor:

— Bine, ție îți spun adevărul: am vrut să trec de Coloanele lui Hercule.

— Co... loanele lui Hercule!

Mi-am întors capul către pernă, ca să ascund un mic zâmbet care-mi înflorea pe buze. Totuși găselnița îmi plăcea. Știam din experiență că mama vitregă crede în orice invenție de-a mea, oricât de incredibilă; și nu strică niciodată cu femeile să te arăți curajos. Mi-am urmat deci inspirația, cu o naturalețe curajoasă, pe un ton fantastic și meditativ, căruia respirația puțin obosită încă îi adăuga măreție!

— Spun Coloanele lui Hercule, am început, ca să fac o comparație. Tu cunoști strâmtoarea Gibraltar? Acolo, în Antichitate, era un punct aflat la o depărtare fantastică, pentru că atunci se mergea întotdeauna cu bărci cu vâsle de mărime medie. Iar trecerea prin strâmtoare avea malurile zidite de două masive stâncoase, care păreau două coloane uriașe puse drept frontieră. Orice navă trecea pe acolo se pierdea cu tot echipajul, până la ultimul om, fără să se mai afle vești despre ea. Și se povestea că, imediat ce ieșeau în larg, în cealaltă parte, erau fulgerați de un nor și trimiși în fundul apei de un vârtej în furtună, pentru că acolo se termina lumea terestră și începea un mister etern. Asta era părerea primelor populații antice, dar apoi s-a descoperit că ideea lor a fost o poveste, pentru că dincolo de strâmtoare începea marele Atlantic; și tot mergând înainte se găseau noile Indii Occidentale pline de oameni, de case, de mine de cărbuni... În sfârșit, dacă vrei să știi, comparația mea era asta: că și destinul morții eterne, unde sfârșesc cu toții, putea să fie una din multele povești. Și că dacă cineva, în loc să aștepte și să se lase înșelat de spaimă asemenea celui mai mărunț dintre lași, se hotăra să exploreze, putea găsi dezmințirea... Și așa m-am hotărât. Și am făcut-o.

Când am început discursul acesta mistificator, îmi făcusem oarecum vag planul să-l duc până la cea mai mare și cea mai strălucită minciună concluzivă. Să adaug deci că ciudata mea croazieră se terminase printr-o descoperire grandioasă, care să-i facă invidioși pe Columb, pe Vasco da Gama și pe alții. Că imediat cum am trecut de granița sepulcrală mă trezisem în fața unui soi de Atlantidă, sau ceva asemănător, și că debarcasem într-un port milenar, plin de fete și de doamne minunate, de pirați și căpitani de vas, printre mașini excepționale din aur și aramă masivă etc. Numai că, atunci când am ajuns la cuvintele m-am hotărât, mi-a pierit cheful să mă avânt în această a doua parte a poveștii mele. După atâtea ore de rău și de tăcere, vorbisem deja prea mult și mă simțeam obosit, în plus, vocea mea, cu acele neobișnuite note aspre, îmi suna falsă, aproape străină. N., care mă asculta atentă stând pe divanul ei, nu-mi puneă întrebări și nici nu făcea comentarii, poate că, deși un pic prostuță, nu era chiar într-atât, m-am gândit, să creadă asemenea minciuni, deci nu mă crezuse. M-am simțit puțin rușinat de invențiile mele, dar, pe de altă parte, n-aveam de gând să le reneg. Și atunci, aproape ca și cum aș fi vrut să mă răzbun pe mine însumi

și să răspund în maniera cea mai crudă mutelor ei incertitudini, am izbucnit brusc cu această concluzie nepremeditată:

— Ei, și așa am găsit confirmarea... Știi ce se află în moarte? Nu se află nimic. Numai negru, fără nicio amintire. Asta e.

Mi-a revenit în minte oribila greață din prima trezire după ce am căzut și m-am întors dezgustat pe pat. De pe divan s-a auzit un suspin, am crezut că era unul de amărăciune, poate, am presupus, se pregătește să mă acuze de blasfemie și pretinde să-mi vorbească despre viața eternă și despre Paradis... Dar greșeam, era un suspin de ușurare, nu de amărăciune. După puțin i s-a auzit vocea, care, deși transformată de neliniște, trăda fără doar și poate o senzație de ușurare...

— Atunci, mi-a spus, acum, când știi...

S-a întrerupt o clipă și eu pe un ton târăgănat, am întrebat:

— Știu... ce anume?

Ea a suspinat din nou ușor, aproape în extaz de data asta, aș îndrăzni să spun. Apoi în grabă, ca și cum s-ar frânge, vocea ei a conchis:

— Acum, când știi că acolo nu e chiar nimic, n-o să mai vrei... să încerci! Nu-i așa?

Am izbucnit într-un râs atât de natural și de vesel, că în două secunde m-am simțit perfect vindecat. Norocul meu era într-adevăr aproape incredibil: deci N., pentru a-mi proteja existența, ajungea chiar să-și renege Paradisul! Asta însemna și mai mult decât să-l bată pe Carmine pentru mine. Era o dovadă de-a dreptul extraordinară, care întrecea orice speranță de-a mea. Am fost tentat o clipă să-i răspund: „Ei, cine știe?...“, căci o intuiție elementară îmi spunea (dacă voiam să exploatez și în viitor succesul sinuciderii mele) să-i las mereu o umbră de îndoială... Dar amintirea acelei stări de greață oribilă îmi înnegura încă mintea. Moartea îmi devenise prea odioasă, ideea de a lua drept complice mutra ei respingătoare (chiar dacă doar mințind) mă umplea de oroare. Mi-a fost imposibil să simulez pe acest subiect.

— A, nu, niciodată! am spus cu un dezgust teribil.

Catastrofa

În aceeași seară am vrut să mă ridic din pat pentru cină. Eram încă puțin nesigur pe picioare și am coborât scările cu o oarecare greutate. Dar când, după cină, am urcat, mă simțeam deja mai puternic, și în dimineața următoare m-am sculat singur, în zori, nerăbdător și înfometat. Nu mai eram bolnav, dar rămăsesem cu un soi de beție care dădea pașilor mei o inspirație și o sonoritate dansantă. Primele zgomote ale zilei, răsunând în aerul proaspăt de afară, păreau să-mi răspundă într-o surdină minunată, ca și cum ar fi fost acordurile unei orchestre care mă acompania. Și, când am mers afară, pe tăpșan, această ușoară senzație s-a amplificat, cuprinzând întregul peisaj matinal! Marea scenă a sinuciderii mele a părut că mă primește cu o uimire veselă și blândă, de parcă, acolo, eu aș fi jucat o pantomimă tragică, după care, sănătos și dezinvolt, mă prezentam acum din nou la rampă! Dar apoi, odată cu soarele care se ridica pe cer, acea faimoasă pantomimă a părut că dă înapoi încetul cu încetul spre o perioadă tot mai îndepărtată, aproape în copilăria lumii. S-au auzit țipetele bucuroase ale lui Carmine care cobora scara în brațele ei, și auzindu-le, eu nici nu-mi mai aduceam aminte în care epoci preistorice el putuse fi rivalul meu.

Nu știu ce capriciu de moment m-a sfătuit în momentul acela să mă ascund în colțul extern al casei. Ea s-a mirat, desigur, când a sosit, să găsească ușa franțuzească deschisă și pe nimeni în bucătărie sau pe pajiște. Am auzit-o cum, după ce l-a lăsat pe Carmine în bucătărie, a urcat din nou la etaj, ca să vadă dacă într-adevăr mă sculasem din pat și ieșisem la o oră atât de matinală. După un minut, s-a întors jos și a ieșit pe pajiște nesigură. Nu s-a gândit să caute după colț, ci a luat-o către panta care ducea la plajă, unde a început să strige fără să primească răspuns: „Arturo! Artú!“.

Avea o rochiță roșie și era desculță, pentru că așa se obișnuise în zilele în care mă veghea. Pe pajiște se întindea încă umbra zidului, doar pe ultima

porțiune, unde stătea ea, bătea soarele care urca din spatele casei, și picioarele ei goale, în lumina aceea trandafirie, aveau o culoare ingenuă, care mă făcea cine știe de ce să râd. A făcut câțiva pași uitându-se în toate părțile, cu aerul îngrijorat al unei pisici mame, cu cârlionții și rochia fluturând în vânt, apoi a început din nou să mă strige din vârful pantei. Brusc, am luat-o la fugă și când am ajuns în spatele ei i-am spus:

— Sunt aici.

Tresărind surprinsă, s-a întors mulțumită și m-a certat:

— Unde erai? Te-ai apucat deja de hoinărit?

Apoi, tulburată poate de ceva agresiv în comportamentul meu, a murmurat, privindu-mă:

— Artú, în ultimele zile te-ai făcut mai înalt...

La vorbele astea (fie că, într-adevăr, în cele câteva zile de boală mai crescusem puțin, fie că ea, desculță cum era, îmi apărea mai mică decât de obicei), mi-am dat seama, pentru prima oară, că eram mai înalt decât ea. Mi s-a părut semnul unei vechi puteri, mândră și plină de bucurie, pe care o aveam: între timp ea se îndepărta pe nesimțite de mine, era ca o mărturisire că-i bate tare inima... Am luat-o pe neașteptate în brațe și am sărutat-o pe gură.

Buzele ei aveau un gust rece, de martie, și prima senzație pe care am avut-o nu mi s-a părut diferită de cea pe care o ai când muști un fir de iarbă sau atingi apa mării. Gândul meu din clipa aceea era: „Deci acum știi și eu ce este o sărutare! Asta e prima mea sărutare!” și un asemenea gând împreună cu o mândrie puțin curioasă, surprins și un pic nemulțumit, aproape mă făcea să mă desprind de ea. La început, chiar dacă n-a răspuns la sărutarea mea, nici nu a încercat să scape, tulburată în uimirea ei neajutorată. Am auzit-o murmurând între buzele mele: „Artú“, ca și cum nu m-ar fi recunoscut, și în mod ciudat agățându-se de mine, ca și cum mi-ar fi cerut ajutor, în timp ce eu, într-un soi de afirmare arogantă, o strângeam și mai tare, apăsându-mi buzele pe ale ei.

În jurul pleoapelor ei moi se instaurase o ușoară paloare de uimire. Buzele, până atunci reci, acum îi ardeau. Și atunci am simțit în gură un gust dulce de sânge care într-o clipă mi-a alungat toate gândurile. Iar vocea mea a spus: „Nunziata! Nunziatè!“, dar în momentul acela s-a smuls de lângă mine cu o împotrivire feroce și a început să clatine din cap într-un fel gingaș, uimit și febril.

Pentru un minut a stat așa, la un pas de mine, ca și cum, buimăcită, fără să-și dea seama încă, ar fi încercat să rezolve un mister, dar capul ei cârlionțat (care nu mi se păruse niciodată de o frumusețe atât de angelică) se încăpățâna în negarea aceea feroce, și ochii ei mă evitau deja, plini de vinovăție și de spaimă. Se adeverea deci vechea mea ambiție: să o înspăimânt și eu la fel ca și tata! Nu puteam să nu remarc însă (deși încă misterioasă pentru inconștiența mea) o lipsă de asemănare între cele două spaime.

Frica de tata, rămasă pentru totdeauna în amintirea mea, devenise o angoasă care părea să-i înghețe mâinile și picioarele, în timp ce frica ei de acum (dintr-o specie ciudată și nouă, pe care n-o mai văzusem niciodată la ea) părea să se contrazică și să ardă în această contradicție. În chiar momentul în care voința ei disperată îmi respingea sărutarea, trupul ei (pe care dintr-odată îl recunoșteam, ca și cum aș fi văzut-o goală) mă implora s-o mai sărut încă! Această implorare palpitantă și sălbatică o străbătea în întregime, de la picioarele trandafirii până la sâni, care se ițeau provocatori sub bluză. Și în ochii ei speriați tresărea încă privirea aceea umedă, minunată, scăldată într-un abur albăstrui, pe care o întrezărisem înainte de a o săruta.

Am strigat din nou: „Nunziata! Nunziatè!“ și am fost gata să alerg la ea. Dar ea, auzindu-mă cum o chem, a răspuns cu un țipăt, plin de spaimă, diabolic și brutal. Apoi, acoperindu-și fața, a exclamat cu o siguranță nemiloasă, ca și cum ar fi rostit un jurământ sacru:

— Nu! Nu, Dumnezeuul meu!

Și, aruncându-mi o privire de o severitate sticloasă, aproape nefirească, a fugit de mine ferindu-se ca de un dușman.

Capitolul al şaselea

Sărutarea fatală

Caut un bine

Dincolo de mine.

Nu știu cine-l are

Nu știu ce e.

(Aria lui Cherubino)

Sărutarea fatală

Și așa, sărutând-o, stricasem din nou prietenia noastră, de data asta, fără leac.

După întâmplarea aceea nefericită, era suficient să intru într-o încăpere în care se afla ea (chiar dacă nu-i spuneam niciun cuvânt sau intram acolo cu treburi personale care nu o priveau) — era suficient să-i apar în față! —, că își pierde imediat orice siguranță și spontaneitate. Mândria naturală a comportamentului ei care se contopea atât de delicat cu blândețea dispărea brusc, înăbușită de o frică ciudată. Frica asta, repet, părea dintr-o specie neobișnuită, nu aceeași pe care o demonstrase în alte ocazii din trecut, de exemplu în fața tatălui meu. Dacă ar trebui să inventez o imagine pentru această frică nouă, n-aș ști să o compar decât cu o flăcăruie, care o izbea cu perfida ei lumină trandafirie și i se scurgea pe trup, și de care ea încerca să scape făcând gesturi dezorientate, negândite. O roșeață neașteptată, apoi o paloare îi acopereau chipul, și se învârtea prin bucătărie, adunând și lăsând fără vreun scop când un obiect, când altul, cu degete tremurânde, apoi se așeza din nou lângă Carmine și se apuca să-i cânte obișnuitele cântece, cu un glas timid și rece, ca și cum n-ar fi ascultat cuvintele pe care le spunea. Sau ca și cum cântecele ar fi fost un pretext, ba chiar o cantilenă magică, ca să-și uite frica și stânjeneala provocate de prezența mea. Uneori s-ar fi spus că se ascunde în spatele coșului lui Carmine, sau că-l strânge în brațe, ca să se apere de un intrus care o speria. Iar intrusul eram eu! Dar lucrul cel mai ciudat pe care nu l-am spus încă e acesta: că și mie, în prezența ei, mi-era frică!

Spun frică, pentru că atunci n-aș fi știut să-mi definesc cu un alt cuvânt mai adevărat tulburarea. Deși citisem cărți, romane, chiar și de dragoste, în realitate rămăsesem un puști aproape barbar, și poate și sufletul mea profita, fără să știu, de lipsa de maturitate și de ignoranța mea ca să mă apere împotriva adevărului! Dacă parcurg cu gândul, de la început, toată povestea mea cu N., învăț că sufletul, în competițiile sale cu conștiința, este capricios, perspicace și fantastic ca un maestru creator de costume. Pentru a-și crea măștile îi este de ajuns poate un fleac, iar uneori, pentru a masca

lucrurile, înlocuiește pur și simplu un cuvânt cu altul... Și conștiința se învâрте în jocul acesta ciudat ca un străin la un bal mascat, printre aburii vinului.

De când o sărutasem, nu mai puteam s-o văd fără să simt o strângere de inimă mortală (care începea încă din stradă, imediat cum apărea la capătul ei Casa junilor — tot mai aproape cu fiecare pas!). Neliniștea aceasta devenea apoi, în prezența ei, durere, aproape o amărăciune provocată de nedreptate și de furie. Adevărul e că din toate nenumăratele minute care compuneau trecutul nostru comun, eu îmi aduceam aminte unul singur: cel în care o sărutasem. Mi se părea că sărutarea mea îi lăsase un semn vizibil pe tot corpul, înconjurând-o cu un soi de aureolă complice, radioasă, delicată, dulce și a mea, și acolo îmi doream să mă ascund din nou ca într-un cuib al meu. Ca și cum ar fi fost acum o prizonieră vrăjită de sărutarea mea, iar eu aș fi fost chemat să împart închisoarea asta duioasă cu ea. Nu mai puteam s-o văd fără să simt nevoia vehementă și irezistibilă de a o strânge în brațe și de a o săruta din nou. Dar cum puteam să-i impun această pretenție necesară, ba chiar acest drept al meu, când ea îmi devenise dușmană tocmai din cauza sărutării mele? Și tocmai acea unică sărutare a noastră, care mie mi se părea o prezență atât de luminoasă, pentru ea devenise o imagine de amenințare și de spaimă? Aveam senzația (atât de mare era spaima) că dacă aș fi îmbrățișat-o și aș fi sărutat-o din nou, aș fi ucis-o. Într-o zi, când tăia pâinea cu cuțitul, iar eu o fixam cu inima bătându-mi cu putere ca de obicei, i-am întâlnit privirea și mi s-a părut că citesc pe chipul ei tulburat exact aceste cuvinte: „Să știi că dacă te apropii îmi înfig cuțitul ăsta în inimă și cad aici moartă“.

Teama ei devenea astfel și teama mea. Iar noi amândoi, în aceeași încăpere, ne mișcam pierduți, ca într-un zgomot asurzitor care ne izbea, ne apropia și ne îndepărta, obligându-ne să nu ne întâlnim niciodată. În scurt timp ieșeam fără să salut, incapabil să-i dezvălui suferința amară și revolta mea. Refuzul de a-mi primi sărutările îmi apărea ca o negare a prieteniei și a rudeniei noastre, o condamnare care voia să mă împingă pe nedrept în singurătate.

Nedreptatea de care o acuzam pe mama vitregă îmi înlănțuia totuși voința cu o putere gravă și cu un prestigiu misterios; însă niciun scrupul și nicio conștiință a vinovăției nu-mi trecea prin minte. În sentimentele mele față de

ea nu era nimic interzis. Și nici măcar în sărutarea mea! Când am sărutat-o, am dat ascultare unui impuls de bucurie și de glorie, lipsit de griji și fără remușcări. Printre Certitudinile mele absolute, nu exista una care să spună: E o crimă să-ți săruți prietenii și rudele.

Eram, se-nțelege, conștient de faptul că sărutările nu sunt toate la fel. Citisem, de exemplu, printre altele, și cântul lui Paolo și Francesca. Fără să mai pun la socoteală zecile de cântece pe care le știam și care vorbeau toate despre mângâieri și sărutări de amor. Și avusesem, în plus, ocazia să zăresc, în port, niște reviste ilustrate de cinema, cu fotografii ale unor perechi care se sărutau (am aflat din explicații până și numele unor celebrități)... Dar prea fusesem obișnuit până acum să fiu considerat un copil, ca să mă pun dintr-odată în locul lui Paolo, damnatul bolgiei din Infern, sau al eroului Clark Gable (care, printre altele, îmi era chiar antipatic, pentru că avea o față turtită și pe deasupra era și brunet). Dragostea elogiată în cântece, în cărți și în revistele ilustrate rămăsese pentru mine ceva îndepărtat și legendar, în afara vieții adevărate. După cum se știe, singura femeie din gândurile mele fusese întotdeauna Mama și, dacă visasem sărutări, fuseseră întotdeauna sărutările sfinte ale mamei pentru fiul ei.

Așa că, acum când N., tocmai cu teama pe care o avea de mine, îmi făcea în realitate cea mai mare onoare după care tânjisem mereu (să nu mă mai trateze ca pe un copil, ci ca pe un bărbat), eu nu știam să recunosc această onoare!

Interzis

Da! Acum am curajul să mă întreb dacă nu era cumva, din întâmplare, faimoasa răutate din sufletul meu, care se prefăcea că nu recunoaște dovezi pentru a mă lăsa nepedepsit. Acum știu să fac presupuneri și cercetări mai bine decât un filosof. Și spun și presupun: poate, dacă mi-aș fi întrebant bărbătește conștiința, ea (care nu era într-un tot barbară, așa imatură cum era) mi-ar fi răspuns: „Nu trișa! Ești un falsificator și un seducător“. Dar, în

realitate, în zilele limpezi și calme ale acelei primăveri procidane, în jurul meu coborâse un soi de nor strălucitor, străbătut de lumini noi și ciudate și de figuri greu de înțeles, în care trăiam învăluit ca un ticălos, astfel încât nici nu-mi aduceam aminte că există conștiința și uneori nu-mi mai dădeam seama nici să sunt eu însumi.

Poate că în acea perioadă a vieții, cu toții am experimentat ceva nu foarte diferit.

Începusem să petrec zile întregi pe afară, întâlnindu-mă cu N. cât mai puțin posibil. Și în orele acelea de despărțire, mintea mea, fără nicio intervenție a voinței, se despărțea de imaginea ei. Nu mă gândeam niciodată la chipul ei, și cu atât mai puțin la trupul ei, s-ar fi spus că și gândurile mele se fereau s-o vadă pe mama vitregă! Dar și fără s-o privesc, asemenea unui pelerin legat la ochi, gândurile se întorceau la ea.

Uite cum. Până una alta trebuie știut (pentru că n-am spus-o niciodată) că, în memoria mea capricioasă, sărutarea fatală devenise mai nevinovată decât în realitate (ca o muzică din care îți aduci aminte doar tema de bază). Anumite brutalități ciudate și orgolioase, pe care le-am simțit în sărutarea aceea, mi se șterseseră din amintire (deci, devenea și mai improbabil să recunosc că sunt vinovat pentru că am sărutat-o!). Nu puteam însă uita un alt lucru, și anume că în acea unică ocazie, pentru prima oară am chemat-o pe nume pe N. (în loc să-i spun ca de obicei: hei, tu sau în alte feluri asemănătoare). În numele nu știu cărui decret imaginar, lucrul acesta avea pentru mine savoarea unei infracțiuni: acest lucru unic! Și acum, savoarea aceea revenea deseori tentându-mă.

În timpul zilei, de nu știu câte ori, chiar fără să mă gândesc la ea, mă surprindeam repetând în șoaptă: Nunziata! Nunziatella, cu o ușurință delicioasă, dar temerară, aproape ca și cum aș fi mărturisit un secret unui tovarăș trădător. Sau îi scriam cu degetul numele pe un geam sau pe nisip și imediat după aceea îl ștergeam, cum face un răufăcător cu urmele care îl pot acuza. Dar, pe neașteptate, zgomotul valurilor, fluieratul vapoarelor, toate sunetele insulei și ale cerului păreau să strige împreună: Nunziata! Nunziatella! Părea o împotrivire imensă, îmbătătoare, la faimoasa interdicție (în realitate inventată de mine însumi), care dintotdeauna îmi

refuza acel nume. Și totodată un denunț puternic al infracțiunii mele, care aproape mă copleșea.

Numele Nunziata! Nunziatella! se transformase pentru mine aproape într-un motto greu de înțeles: ca o parolă între conspiratori, care, fiind folosită pentru acțiuni ticăloase, se dezbracă de sensul ei original. La fel, nici măcar sunetul acelui nume, simbol deja al unei obscure legi încălcate, nu-mi aducea în minte chipul, făptura ei. Când nu-i eram în preajmă, făptura ei părea să se ascundă de mine într-un nor, apoi, imediat ce mă întorceam lângă ea, norul se împrăștia ca să-mi arate mereu chipul sever al negării.

N. se retrăgea până și din visele mele. Sau cel puțin, eu nu-mi aduc aminte să le fi vizitat, pe-atunci.

Îmi aduc aminte că în vremea aceea aveam niște vise de O mie și una de nopți. Visam că zbor! Visam că sunt un nobil măreț, care arunca mii de monede mulțimii! Sau un mare rege arab, care traversează călare deșertul fierbinte și, la trecerea lui, din stâncile deșertului țâșnesc spre cer izvoare reci ca gheața!

În realitate însă, mi se părea că devenisem dintr-odată dușmanul înarmat al tuturor lucrurilor existente!

Palatul regelui Midas

Am spus deja că aceea a fost pentru mine o perioadă ciudată. Neînțelegerea dintre mine și mama vitregă nu era decât unul din aspectele marelui război care, odată cu venirea primăverii, părea să fi izbucnit cu repeziciune între Arturo Gerace și toată lumea înconjurătoare. Adevărul e că pentru mine întoarcerea vremii frumoase a fost însoțită, cred, de începutul a ceea ce în familiile bune se numește vârsta ingrată. Nu mi se întâmplase niciodată înainte să mă văd atât de urât; simțeam în trupul mea și în tot ce făceam o ciudată lipsă de grație care începea cu vocea. Mă trezisem cu o voce antipatică, nici de soprană (cum o aveam înainte), nici de tenor (ca aceea de

după), părea a unui instrument dezacordat. Și tot restul era ca vocea. Fața îmi era încă mai degrabă rotundă și netedă, însă trupul, nu. Hainele de dinainte nu-mi mai erau bune, așa că N., deși dușmană, a trebuit să-mi transforme niște haine de marinar pe care o prietenă de-ale ei care avea o prăvălie i le-a dat pe datorie. Între timp, eu aveam impresia că mă lungesc fără grație, într-un mod disproporționat. De exemplu, în doar câteva săptămâni picioarele îmi deveniseră atât de lungi, că mă deranjau, mâinile mi se făcuseră prea mari în comparație cu corpul rămas slab și subțire. Când le strângeam, mi se părea că port pumnii unui tâlhar adult, care nu eram eu. Și nu știam ce să fac cu pumnii ăia de asasin, îmi venea tot timpul să mă bat oriunde, așa încât, dacă n-aș fi fost prea mândru, mi-ar fi plăcut să mă cert cu primul care-mi ieșea în cale, fie el păstor de capre, zilier, oricine. Dar nu vorbeam, nici nu mă certam cu nimeni, ba chiar, mai mult decât înainte, dacă asta era posibil, mă țineam departe de toți. Adevărul e că mă simțeam un personaj atât de confuz și de blestemat, că aproape aș fi vrut să mă închid în vreo vizuină, unde să fiu lăsat să cresc în pace până în ziua în care, dat fiind faptul că fusesem un copil destul de frumos, să devin un tânăr destul de frumos. Să mă duc să mă închid, da, e un fel de-a zice, dar cum aș fi suportat să stau închis, când mi se părea că mă stăpânește un spirit infernal, care mă transformă într-un soi de animal sălbatic, vânând toată ziua nu se știe ce pradă! Blândețea anotimpului îmi înăsprea starea sufletească, iarna, pe furtună, aș fi fost mai mulțumit. Frumusețile primăvăratice ale insulei, care în alți ani îmi plăcuseră atât de mult, îmi inspirau aproape o ironie furioasă, în timp ce mă cățaram și coboram din nou pe stânci și pajiști, cu picioarele mele lungi, semănând cu un căprior sau cu un lup, într-o agitație continuă care nu-și găsea leacul. În anumite momente veselia triumfătoare a naturii mă învingea, târându-mă în exaltări extraordinare. Florile fantastice ale vulcanilor care invadeau orice petec de pământ necultivat păreau să-mi explice pentru prima oară anumite motive minunate ale formei și culorilor lor, invitându-mă la o sărbătoare plăcută, strălucitoare... Dar imediat mă apuca din nou obișnuita furie dezolată, devenită și mai teribilă din cauza rușinii pentru impulsul meu zadarnic de pasiune. Nu eram o capră sau o oaie ca să mă satur cu ierburi și flori! Și ca să mă răzbun, devastam pajiștea, smulgând florile și strivindu-le furios cu picioarele.

Disperarea mea semăna cu foamea și setea, chiar dacă era altceva. Și după ce tânjiseam atâta să ajung mare, acum aproape că regretam vârsta mea dinainte: deci, ce-mi lipsea? Nimic. Aveam chef să mănânc, mâncam. Aveam chef să beau, beam. Doream să mă distrez, mă duceam pe Torpilorul Antilelor. Și ce fusese insula până acum pentru mine? Un loc de aventuri, o grădină fericită; acum însă îmi apărea ca o casă vrăjită și voluptuoasă, în care nu mai găseam cu ce să mă delectez, asemenea nefericitului rege Midas.

Aveam chef să distrug. Aș fi vrut să pot avea o meserie brutală, de exemplu, spărgător de piatră, ca să-mi folosesc corpul, de dimineața până seara, la ceva fără rost și violent, care să mă distragă cât de cât. Toate plăcerile vremii frumoase, care altădată îmi erau de ajuns, îmi apăreau acum insuficiente, derizorii, nu exista niciun lucru pe care să nu-l fac cu o pornire agresivă și feroce. Mă azvârleam în mare cu gesturi războinice, asemenea unui sălbatic care se aruncă asupra adversarului, strângând un cuțit între dinți, și, când înotam, aș fi vrut să sparg, să devastez marea! Apoi săream în barcă, vâslind nebunește spre larg, și ajuns acolo începeam să cânt disperat cu vocea mea dezacordată, ca și cum aș fi urlat niște înjurături.

La întoarcere mă întindeam pe nisipul înșorit, care semăna cu un minunat corp de mătase, în căldura lui carnală. Mă abandonam, aproape legănat, în voia ușoarei oboseli a amiezii, și aș fi vrut să iau în brațe întreaga plajă. Uneori le spuneam gingășii lucrurilor, ca și cum ar fi fost niște oameni. Începeam, de exemplu, să spun: „Ah, arina mea frumoasă! Plaja mea! Lumina mea!“ și alte cuvinte tandre mai complicate, ca de nebun. Dar era imposibil să îmbrățișez marele trup al plajei, cu nenumăratele ei firișoare de nisip sticloase care-mi scăpau printre degete. Nu departe, o grămadă de alge, macerate de salinitatea de primăvară, emana un miros dulceag, fermentat, asemenea mucegaiului pe struguri, iar eu, ca și cum aș fi devenit o pisică, mă jucam să mușc și să împrăști furios algele alea. Aveam prea mult chef de joacă, cu oricine, chiar și cu aerul! Și aruncam priviri spre cer, deschizând și închizând cu putere pleoapele. Albastrul pur de deasupra mea părea că se apropie, spuzit ca un firmament, ca să se aprindă apoi într-un foc unic, devenind negru ca iadul... Mă rostogoleam pe nisip râzând, vanitatea acestor jocuri mă exaspera.

Atunci eram cuprins de o compasiune aproape fraternă pentru mine însumi. Scriam pe nisip numele arturo gerace și adăugam e singur, și în continuare mereu singur.

Și mai târziu, în timp ce urcam spre casă, cu siguranța de a nu găsi acolo altceva decât o dușmană, mă cuprindeau deseori niște dorințe infernale! Hotăram să o apuc pe mama vitregă de păr, să o izbesc de pământ și să o lovesc cu pumnii mei prea mari, strigându-i: „Ajunge cu purtarea asta blestemată! Trebuie să încetezi!”. Dar apoi, când eram în prezența ei, intențiile mele rele dispăreau. Mă simțeam stânjenit și rușinat, ca și cum acolo, în bucătărie, n-ar mai fi fost loc pentru mine. Faimoasa bancă, pe care altădată îmi plăcea să mă întind, devenise prea scurtă pentru statura mea. Picioarele mele lungi, vocea mea nefirească, mâinile mele mă deranjau mai mult ca oricând. Și mă cuprindea o senzație deznădăjduită, dezastruoasă, și anume că urâtenia mea de acum, și nu altceva, era cauza pentru care N. mă evita.

Când ești bătrân, o știi, asemenea tragedii sunt mai degrabă comice, și dacă vreți, acum, la distanță de ani, și eu râd de ele. Dar trebuie să recunosc că nu e ușor de trecut ultimele frontiere din acea oribilă vârstă ingrată, cu nimeni alături căruia să-i faci confidențe, niciun prieten, nicio rudă! Atunci, pentru prima oară în viața mea, am simțit cu adevărat toată tristețea de a fi singur. Am început să regret cu disperare absența tatălui meu (lipsea deja de vreo două luni și jumătate, o perioadă neașteptat de lungă, după aceea în care, cum am spus, apărea des pe insulă). În nostalgia mea, îi cream o imagine romantică și, trebuie să spun, nu prea fidelă realității. Uitam complet că nu fusesem niciodată prea apropiați. Și că anumite lucruri, mai ales lui, n-aș fi putut să i le mărturisesc niciodată. Uitam până și atitudinea sa din ultima vreme, deloc încurajatoare pentru o conversație.

Mi-l imaginam pe W.G. ca pe un soi de mare înger afectuos, singurul meu prieten pe lumea asta, cel căruia aș putea să-i mărturisesc toate frământările mele, chiar și cele de nemărturisit, și care ar putea să mă înțeleagă și să-mi explice ce nu înțeleg! Pe măsură ce primăvara mea perfidă se transforma în dezordine și tulburare (era probabil ultima mea primăvară pe care o petreceam la Procida!), mă agățam de viziunea angelică a tatălui meu ca de

singurul refugiu sperat. Îmi ascundeam, deci, tot ce făcea ca acest vis să fie neverosimil, utopic. Uneori o speranță slăbește conștiințele, ca un viciu.

Și am început din nou, așa cum făceam când eram copil, deși din rațiuni diferite, să-l aștept în fiecare zi pe Wilhelm Gerace. Mă așezam zilnic, cu încăpățănare, pe chei, la fiecare sosire a vaporului de la Napoli, până când, așa cum era de așteptat, într-o bună zi, el s-a întors. A sosit cu al doilea vapor de după-masă, care intra în port pe la șase. Era la jumătatea lui mai, zilele erau deja lungi, și la ora șase lumina soarelui era încă puternică.

Pe chei

Cum l-am văzut apărând pe punte, nesigur și solitar, stând puțin în urma micului grup de pasageri, am început să-l strig de jos cu o bucurie de nestăpânit. Dar mi-am dat imediat seama, după expresia feței, că era aproape contrariat că mă aflam acolo. Și când s-a apropiat, uitând desigur să mă salute, mi-a spus să mă duc acasă singur, pentru că el trebuia să mai rămână și va veni după aceea. „Ne vedem în curând acasă“, a spus. Apoi, uitându-se la mine, chiar dacă distrat, a adăugat: „Ei, ce ai făcut Arturo? Ce mult ai crescut în lunile astea!“. Într-adevăr, stând în fața lui, nu mai trebuia să ridic ochii să-l privesc, cum făceam înainte, și în uimirea lui am simțit o ușoară răceală, ca și cum, așa schimbat, nu m-ar mai fi recunoscut.

Cuvintele astea reci și grăbite au fost totuși singurul semn de atenție pe care mi l-a dat. În realitate, părea că, în momentul acela, ochii lui de abia mă vedeau. „Deci, a repetat, ne vedem mai târziu.“ Și gesturile lui dezorientate, puțin febrile, trădau doar nerăbdarea de a se descotorosi de mine.

Așa ceva nu se întâmplase niciodată în alte circumstanțe asemănătoare din trecut. De obicei, era întotdeauna mulțumit să-l conduc la vapor atunci când pleca, ba chiar mai mulțumit, dacă-i făceam surpriza de a-l aștepta la sosire. Această atitudine nouă, inexplicabilă, m-a șocat mai rău ca o palmă. În uimirea și umilința mea, am fost aproape pe punctul să-i cer, ca pe o favoare, să-mi dea valiza să i-o duc, între timp, acasă; dar m-am rușinat

imediat până în străfundul sufletului că am avut o asemenea tentație servilă. Nu venisem aici ca s-o fac pe hamalul! Și, fără să-i cer explicații pentru comportamentul lui, fără să-i spun un cuvânt, m-am desprins de el cu un aer indiferent și un soi de rânjet pe buze.

N-am dat însă ascultare îndemnului său de a mă duce acasă; am vrut, aproape ca o sfidare, să mai rămân pe chei. Și după ce am făcut câțiva pași leneși, m-am oprit la mică distanță de el, lângă o stivă de mărfuri de care m-am sprijinit cu șoldul, în atitudinea pe care o au micii delicvenți napolitani în unele reprezentări ale lumii interlope. Nu voiam cu niciun preț să vadă cât de mult sufăr. Dar el, mulțumit că a fost lăsat singur, nu se străduia să constate dacă i-am dat ascultare sau nu. Stătea nemișcat lângă scărița de debarcare, cu valiza la picioare, ca și cum ar fi așteptat pe cineva care trebuia să coboare în scurt timp de pe vaporul cu care venise el, și între timp îți ținea privirea coborâtă disprețuitor, fără să-i pese nici de mine, nici de altceva din jurul său. Cine putea deci fi pasagerul întârziat pe care-l aștepta? Poate de data asta nu venise singur pe insulă? Cu aceste supoziții, nu-mi desprindeam, cu aroganță, ochii de la el, și am remarcat cât de mult slăbise. Putea să intre de două ori în haine, aceleași de astă iarnă. Sub cămașa deschisă i se vedea pielea albă, era clar că în ciuda faptului că timpul era frumos și cald, el nu stătuse încă la soare anul ăsta.

Și-a aprins o țigară, dar a aruncat-o imediat. Atunci mi-am dat seama că-i tremurau mâinile și că atitudinea nepăsătoare îi trăda, fără voie, hotărârea fermă de a ascunde o neliniște exaltată, distrugătoare și infantilă. Era clar că misterioasa persoană, care în momentul acesta se lăsa așteptată, exercita o rară putere asupra gândurilor sale. Dar, dintr-o ultimă pretenție de orgoliu, el pretindea față de sine însuși că nu participă prea mult cu propria-i atenție vigilentă la această așteptare credincioasă și fascinată, și de aceea își ținea ochii în jos, întorcându-i cu ferocitate tocmai de la puntea aceea, de la scăriță, către care se îndrepta mai mult neliniștea lui!

Deci, pe cine aștepta? Căci părea evident că puținii pasageri pentru Procida coborâseră cu toții de pe vapor, deja urcaseră cei care plecau și se aștepta semnalul de plecare pentru ca să se desprindă parâma și să pornească. „Poate, m-am gândit cu ironie, așteaptă vreun condamnat pe viață.“ Noilor

oaspeți ai Penitenciarului le era rezervată pentru coborâre ultima tură, când foiala de la plecare și de la sosire înceta și se răreau și oamenii de pe chei.

Un individ sinistru

Doar o bănuială ironică m-a făcut să mă gândesc că poate așteaptă un condamnat pe viață, fără să prevăd că o nimerisem. Mi-am dat seama în momentul acela că mașina Penitenciarului, pe care nu o văzusem înainte, aștepta la capătul străzii și că un gardian în uniformă gri-verzuie, cu baioneta la armă, se plimba în sus și-n jos în apropierea vaporului. Erau semne sigure că la bord se afla un nou oaspete al castelului din Procida, închis încă în cabina de siguranță de lângă stivă, așteptând ca cei doi gardieni care-l însoțeau să-l coboare. A urmat o altă scurtă pauză, poate de un minut, timp în care tata a părut să atingă, printr-un exercițiu extrem de voință, o apatie rece și imobilă, ca și cum nu i-ar mai fi păsat câtuși de puțin de evenimentul ce urma să aibă loc și de niciun alt eveniment omenesc! Își ținea în continuare privirea în jos, când dintr-odată l-am văzut tresărind, și ochii lui, luminoși, infantili, albaștri s-au ridicat instinctiv spre coverta vaporului. În același moment, așteptatul trio, familiar deja pentru locuitorii insulei, a apărut pe punte, îndreptându-se spre scară. Atunci am fost cuprins de un sentiment neobișnuit, infernal și poate mizerabil!

De obicei, de câte ori își făcea apariția un asemenea trio, inima mea era imediat de partea condamnatului. Putea să aibă chiar și o înfățișare abjectă, atroce, de tâlhar de cea mai joasă speță, n-avea importanță. Era un prizonier, și deci pentru mine angelic. La prima vedere, visam fraternitate, evadări, și în timp ce, în semn de respect, îmi întorceam privirea de la el, aș fi vrut să-i strig că îi sunt complice! De data asta însă, de abia aruncasem o privire spre noul condamnat, că simțeam deja pentru el o antipatie sălbatică, atât de puternică, încât n-am reușit să-i disting trăsăturile, pe care le-am considerat fără urmă de dubiu de o urâtenie teribilă (judecată opusă adevărului!). Pot să spun, de fapt, că încă din acea primă clipă am simțit pentru el o ură definitivă. Aproape că am simțit oribila dorință ca legea închisorii să le

ordone gardienilor — care-l escortau cu o atitudine parcă protectivă — să-l târască cu brutalitate de-a lungul cheiului, purtându-se în cel mai urât mod cu el.

Ceea ce am putut observa, cu privirea mea dușmănoasă, în timpul trecerii sale rapide, a fost, mai ales, că era vorba de un condamnat extrem de tânăr: părea să aibă o vârstă mai mică decât cea necesară, pe care desigur o avea, pentru a fi închis. Pe chipul său și pe mâinile strânse în cătușe ieșea în evidență, la lumină, acea paloare aproape cenușie pe care o capătă pielea măslinie în închisoare, dar nici măcar această culoare tristă nu reușea să-l îmbătrânească. Mai degrabă înăsprea un caracter de o tânără brutalitate plebee — comună, dar la el evidentă —, întipărită pe chipul său, în special în curbura buzelor și la rădăcina părului negru. Această vitalitate întunecată, mai rea decât nerușinarea, și care mie mi s-a părut de-a dreptul sinistă, a devenit imediat în ochii mei aproape forma însăși a acelui individ. A fost o imagine piezișă și din cauza aspectului său negricios, misterios, care mi-a inspirat încă de la bun început sentimente furioase, mințindu-se unul pe altul.

Îți ținea capul în piept, într-o atitudine severă, care la el părea doar un gest de circumstanță sau poate o ironie. Într-adevăr, expresia chipului îi era contrazisă de corp, care în mișcări și în mers trăda o adolescență proaspătă, agresivă și neserioasă. Era de statură medie, dar mult mai viguros decât tata, putea să pară la prima vedere tot atât de înalt ca și el. Pentru călătorie se îmbrăcase cu costumul cel mai bun (bine croit, foarte nou și arătos), cum fac uneori în asemenea ocazii, din cochetărie, unii condamnați, mai ales tineri; dar în costumul acela ridicol corpul lui se simțea ca într-un costum de jocheu, cu o libertate nestăpânită, frivolă și fericită!

Părea că în sinea lui se îndrepta către propria-i condamnare ca spre un loc de fală, în care se contopesc două dintre semețiile cele mai invidiate: afirmarea de sine și aventura! (Mai târziu am putut să-mi explic atitudinea sa cu motive profane, căci condamnarea pe care o flutura ca pe un drapel mi se va părea în cele din urmă destul de neînsemnată. Și tot așa trebuia să fie și delictul său, îmi imaginez... Dar atunci eu îl consideram pe asasinul acela necopt, un adevărat condamnat pe viață! Și mi s-a părut normal să atribui aroganței lui niște motive prometeice, după cum voi povesti mai încolo.)

În timpul foarte scurt cât a durat scena aceea, în afară de niște transfigurări de origine romantică, am avut în dar o sensibilitate asemănătoare clarviziunii, pe care o au uneori femeile sau animalele. De exemplu, mi-am dat seama imediat că tata îl cunoștea pe condamnatul acela, dar nu de azi, ci de dinainte, și n-o să mi se șteargă niciodată din suflet privirea pe care i-a aruncat-o. Ochii lui (întotdeauna cei mai frumoși din lume pentru mine), ca două oglinzi la trecerea unei forme cerești, deveniseră de un albastru limpede și fabulos, fără să mai aibă nimic din obișnuita lor umbră tulbure. Și expresia lor putea să însemne un salut credincios, o înțelegere imaginară, o primire sărmană și disperată, dar, în primul rând, însemna o implorare. Părea că Wilhelm Gerace îi cerșea mila. Dar ce oare putea să-i ceară nenorocitului ăluia, căruia nu-i era permis nici măcar să spună un cuvânt, să facă un semn? Tot ce putea să ceară era o privire, ca răspuns la privirea lui de prietenie adoratoare. Și individul acela i-a negat tatălui meu acest unic lucru implorat, pe care ar fi putut să i-l dea. Ba chiar, zărindu-l poate cu ciudă, când a trecut pe lângă el, și-a întipărit pe chipul său copilăresc o expresie de plictiseală, de nemulțumire și de cel mai jignitor dispreț față de Wilhelm Gerace. Ochii lui negri au privit în altă parte. Toate astea au durat doar câteva secunde: timpul necesar acelui trio nefast să ajungă la camioneta penitenciarului. L-am văzut pe tata părăsindu-și locul și încercând, aproape inconștient, să-i urmeze pe cei trei, respins imediat de polițistul de gardă. Doar când s-a auzit ușa camionetei trântindu-se, i s-a permis să treacă, și a ajuns lângă camionetă când aceasta se pusese deja în mișcare. L-am văzut atunci oprindu-se o clipă nesigur, apoi alergând câțiva pași în direcția mașinii, cu gesturi rătăcite, aproape comice în inutilitatea lor! Cele pe care le fac mamele, bolnave de durere, atunci când, smulgându-se din brațele celor care le rețin cu un urlet de neacceptare, se reped pe scări jos, în stradă. În momentul în care cioclii, cu mica lor încărcătură în spate, au ieșit deja pe poartă și se îndepărtează în grabă.

Apoi s-a oprit, rămânând puțin în picioare într-o postură lipsită de vlagă, fără să-și amintească de valiza abandonată lângă debarcader. Un copil din port a venit să-l tragă de haină, aducându-i aminte de valiza uitată, și atunci el, cu mișcări automate, s-a întors s-o ia. Nu a realizat că eu continuam să stau peste drum, lângă lăzile cu mărfuri, și probabil că în tot timpul acela nu-și dăduse deloc seama. L-am văzut cum o pornește la drum cu valiza în

mână, prin piață, singur și adus de spate. Fără niciun chef și abătut, după câteva minute, am plecat și eu de pe chei.

Assunta

Din câte pot să-mi amintesc, aceea a fost cea mai lungă ședere a tatălui meu pe insulă; sosit, cum am spus, pe la jumătatea lui mai, n-a mai plecat până la venirea iernii. În tot timpul ăsta pe insulă a domnit o vară statornică și minunată, în timp ce în Casa junilor timpul se îndrepta, întunecat și schimbător, către furtuna cea din urmă... O să încep cu prima întâmplare importantă care a făcut vara aceea de neuitat pentru mine. S-a întâmplat la puține zile după sosirea tatălui meu, poate în a treia săptămână din mai.

Printre cunoștințele lui N. se afla și o văduvă, de vreo douăzeci și unu de ani, pe nume Assuntina. Chiar dacă o vedeam des, nu băgasem de seamă că era mai frumoasă decât femeile care frecventau casa noastră, singurul lucru care o deosebea de celelalte, și pentru care mă arătasem poate mai puțin necioplit cu ea, era că în urma unei boli pe care o avusese în copilărie schiopăta puțin. În ochii mei sceptici și morocănoși, această inferioritate apărea mai degrabă ca o grație, cu atât mai mult cu cât ei, dintr-o vanitate de ființă simplă, îi plăcea să pozeze în infirmă melancolică, chiar dacă trupul ei era acum sănătos tun și plin de exuberanța tinereții. Rudele ei, prietenele etc., ca s-o consoleze pentru boala suferită și apoi pentru văduvie, o răsfățaseră mereu cu atenții speciale și mângâieri, iar ea crescuse cu anumite maniere lipsite de apărare și delicate, asemănătoare afectărilor orientale ale unei pisici preferate.

Corpul ei, deși mic de statură, și cu oase subțiri, era bine făcut, mai degrabă rotunjour, dar de asta, repet, eu nu-mi dădusem seama. Mie mi se părea la fel de caraghioasă ca celelalte femei.

Avea pielea măslinie și părul lung și drept.

De la mica fereastră a bucătăriei noastre, care dădea spre povârnișul câmpiei, se vedea un drum lung care cobora în vale, sinuos ca un pârâiaș, și undeva, spre capătul lui, se zărea căsuța unde locuia cu părinții ei. Aceștia, țărani cu ceva pământ, se duceau în fiecare zi să-și lucreze proprietatea aflată de cealaltă parte a insulei, dar ea, din cauza infirmității, era scutită de lucrările agricole, așa că, neavând copii, își petrecea mare parte din timp singură în casă, mai ales vara. Dacă treceam din întâmplare pe acolo, mi se întâmpla deseori s-o zăresc, așezată în fața pragului, curățind verdețurile pentru ciorbă sau pieptănându-se în fața unei oglinzi mici, după ce uda pieptenele într-un lighenaș. Când mă vedea, își dădea părul pe spate, zâmbind oarecum nehotărâtă, și-și apleca puțin capul pe umăr în timp ce mă saluta cu mâna ei mică. Uneori îi răspundeam cu un bună ziua grăbit, alteori nu-i răspundeam deloc.

Făcuse întotdeauna parte din grupul de prietene ale lui N., dar din primăvara aceea a început să frecventeze mult mai asiduu Casa junilor. Unde, de altfel, era bine primită atât de N., cât și de Carmine, care deseori se juca în brațele ei, în timp ce N. își vedea de treburi în bucătărie. Aproape în fiecare zi, când se întâmpla să mă întorc acasă pe la trei sau patru după-masa ca să mănânc ceva, o găseam acolo; când intram, mă saluta cu obișnuitul ei zâmbet tăcut, care înflorea ușor pe buzele ei închise și cărnoase, în timp ce o umbră catifelată îi apărea în ochii migdalați și negri. Eu însă nu băgam în seamă nici zâmbetele și nici pe ea. Apoi, spre sfârșitul primăverii, când am început din nou să lipsesc de acasă toată ziua, am avut rar ocazia să o întâlnesc.

Într-o după-amiază, la câteva zile după sosirea tatălui meu, umblam pe câmp, pradă acelei dispoziții blestemată, care mă chinuia de o vreme ca un blestem. Niciodată o vară nu se anunțase a fi atât de pustie și de mizerabilă, iar prezența tatălui meu pe insulă, în loc să mă consoleze, cum visasem, înăsprea și mai mult senzația mea ciudată de a fi devenit un soi de animal dizgrațios, antipatic întregului univers. Wilhelm Gerace, în această ședere a lui la Procida, se ferea cu încăpățănare de compania mea, cum nu făcuse niciodată în verile trecute. Iar eu, chiar din seara sosirii sale, după dezamăgirea trăită la debarcare, aveam bănuiala că repudierea la care

fusesem supus putea fi probabil atribuită și faptului că mi se schimbase înfățișarea (în rău). De câte ori mă fixa cu privirea, mi se părea că citesc în ea o judecată critică, stupefiată și negativă, ca și cum el nu l-ar mai recunoaște pe fiul său Arturo într-un individ atât de urât. Și mi se părea că ochii săi, semănând cu două iazuri înghețate, îmi arătau una câte una toate urâtenii mele, așa încât, contrar lui Narcis, mă dezîndrăgosteam de mine însumi într-o manieră furibundă. Pur și simplu ajungeam să-mi doresc cu ardoare să mă întorc înapoi, la vremea când W.G. se obosea cel puțin să spună: „Ei, nu-i rău. Nu degeaba e fiul meu!“ După ce ani de-a rândul tânjisem să fiu înalt cât el, acum, lângă el, simțeam, cu pudoare, că până și înălțimea mă stingherește. Aveam impresia că el o considera un soi de abuz ciudat, ce trebuie privit cu antipatie sau neîncredere. Și mi-aș fi dorit să fiu din nou mic.

Însă asta nu înseamnă că-mi renegam mândria. Îi răspundeam la răceală cu răceală. Și preferând să mă sustrag jignirii privirilor sale, cu bună știință — fără ca măcar să-i las inițiativa — mă comportam ca și cum și eu îi evitam compania tot atât de mult cât o evita el pe a mea.

Iată deci la ce se rezuma viața mea: tata mă respingea, mama vitregă mă ținea la distanță mai rău ca pe un șarpe. În orice caz, orice lucru e mai de dorit decât să provoci mila cuiva, iar eu nu trezeam mila nimănui. Seara mă întorceam acasă cu un aer misterios și arogant, ca și cum mi-aș fi petrecut ziua comandând bande de jefuitori sau nave pirat. În anumite momente mi-ar fi plăcut să fiu un adevărat monstru de urâtenie, de exemplu îmi imaginam că sunt albinos, cu colți în loc de dinți și un ochi ascuns sub o bandă neagră. În felul acesta, doar arătându-mă, i-aș fi făcut pe toți să înțepenească de frică.

Într-o după-amiază mi s-a întâmplat să trec prin fața casei Assuntinei. Am zărit-o salutându-mă de la fereastră și cred că nici nu i-am răspuns la salut, dar, în timp ce mă îndepărtam, i-am auzit pasul mărunț și târșăit alergând după mine și vocea ei care mă striga:

— Gerace! Gerace! Arturo!

Coralul

M-am întors:

— Bună ziua..., a început ea, cum de ești pe-aici? E mult timp de când nu m-am mai întâlnit cu dumneata.

Acest fel de a-mi vorbi cu dumneata era nou, îmi aduceam aminte că în trecut ea mi se adresa cu tu.

— Bună ziua, i-am răspuns.

Și, nemaștiind ce să adaug, am măsurat-o din cap până în picioare cu o expresie încruntată și disprețuitoare, de tigru care se întâlnește în junglă cu o familie de leișori.

Picioarele ei goale erau atât de murdare de praful de pe drum, de parcă ar fi umblat prin noroi. Mi-a explicat imediat că tocmai se spăla pe picioare când m-a văzut trecând, și, ca să mă ajungă, a ieșit fără să se mai șteargă.

Spunând asta, și-a coborât privirea spre picioarele acelea minuscule, cu un gest grăitor, care însemna: Fii îngăduitor cu noroiul acesta, ba chiar acceptă-l ca pe un semn al atenției pe care o am pentru Dumneata.

Apoi ochii ei mijiți m-au privit din nou, cu o expresie reticentă, între mustrare și supunere:

— Tocmai mă pregăteam să merg acasă la dumneata, a reluat... deși știam că nu ești niciodată acolo, la ora asta... Cu ceva timp în urmă, pe la ora asta, se putea întâmpla să te văd acolo uneori, acum însă nu ești niciodată, nici la ora asta, nici la vreo alta!

Spunând asta, vocea ei melodioasă părea aproape că se lamentează. Și te ducea cu gândul, prin tonul ei de o blândă supunere, la sunetele pe care le scot cățelele sau măgărițele, când se plâng de dureri pe care tu nu le poți înțelege.

— După părerea mea, a adăugat după o clipă de tăcere, dumneata ai vreo logodnică în sat, care te face să stai toată ziua departe de casă!

— Eu n-am nicio logodnică! am declarat cu o aroganță posomorâtă.

— Sigur! Sigur că n-ai nicio logodnică!... Eu însă nu prea cred...

Îndrăzneala să mă contrazică! Totuși, dacă venea de la o femeie, o asemenea jignire nu era atât de dezonorantă ca atunci când venea de la un bărbat, iar eu n-am făcut altceva decât să iau o piatră de pe jos și s-o arunc departe cu un gest amenințător, fără s-o mai socotesc demnă de vreun alt răspuns.

— Dacă într-adevăr n-ai nicio logodnică, de ce stai departe de casă toată ziua? De o sută de ori dacă vin în casa voastră, de o sută de ori nu ești acolo. Nici dimineața, nici după-amiaza!

— Dar dumitale ce-ți pasă?!!

— Mie... Ei, acum nu trebuie să te superi. Dacă te superi, eu mă rușinez și nu mai știu să vorbesc. Dar nu vreau să-ți spun o minciună: ei, da, îmi pasă un pic de tot. Iar motivul e un secret de-al meu, al Assuntinei... că Assuntina ar putea să ți-l spună doar dumitale, n-ar putea să-l mărturisească altcuiva... Dacă cumva vrei să-l știi, ți-l spun chiar acum secretul ăsta, dar dacă nu vrei să-l știi nu ți-l spun.

Eu, drept răspuns, m-am strâmbat, ceea ce însemna: Pe mine, sau spui sau nu spui, nu mă interesează deloc. Fă cum crezi.

— Deci? Să spun sau nu? Bine, eu spun, pentru că oricum nu mai pot sta cu spinul ăsta în gât.

Și a început să spună, alintându-se cu vocea ei lentă de soprană:

— Atunci, uite cum stau lucrurile: atunci când vin cu atâta plăcere în marea voastră casă (și vin în fiecare zi, dimineața și seara — chiar și cu piciorul ăsta bolnav!), nu vin dintr-un singur motiv... ci din mai multe. În primul rând, se-nțelege, vin pentru prietenia cu Nunziata, apoi pentru că-l iubesc pe frățiorul dumitale, Carminiello. Se-nțelege. Sunt adevăruri pe care le cunosc

cu toții, dar nu ăsta e adevăratul motiv. Adevăratul motiv e altul (și e secretul despre care ți-am vorbit...): Assuntina vine acasă la voi în primul rând cu speranța să te vadă pe Dumneata!

La vorbele astea, fața mi-a luat foc. N-aș fi crezut niciodată că o femeie poate să facă o declarație atât de nerușinată cu atâta naturalețe! Dar ea nici măcar nu s-a înroșit! Dimpotrivă, privindu-mi obrazii, a râs ușor, senzual. I-am văzut gingiile roz, scăldate într-o umezeală care-i făcea dinții să strălucească.

— Și așa, acum secretul meu e al dumitale, și nimeni altcineva nu trebuie să-l afle. Ei, da, de multă vreme, de dinainte de Paști, îți jur, mă gândesc la asta! Ai văzut, că tot timpul, după prânz, stau aici singură, și așa, în fiecare zi, mă tot gândesc. Dumneata ești bărbat și, se-nțelege, nu te gândești. Singurul gând al bărbaților e să tot umble încoace și-ncolo: prin crame și cârciumi... Ei nu se gândesc. În schimb, femeile se gândesc!

Și când te vedeam trecând grăbit, prin fața casei mele, ca azi, mă gândeam întotdeauna: Ar putea să intre o dată în casa mea și s-o consoleze puțin pe Assuntina care stă aici singură!

A făcut o pauză. Cu ochii plecați, m-a privit pe furiș:

— Dar după aceea însă, a adăugat în cele din urmă, mă gândeam că poate aș face bine să uit gândul acela. Mi se părea chiar că aud în sinea mea o voce, ca de bătrână, care-mi spunea: Ei, Assuntí...! El poate se grăbește, pentru că merge la vreo întâlnire cu logodnica lui. Cine știe câte logodnice frumoase are. Tu însă prea frumoasă nu ești (ca să nu mai vorbim de piciorul tău bolnav). În plus, lângă el ești cam bătrână.

După ce a spus astea, a tăcut din nou, aproape cu aerul că se împăunează cu tristețea ei. Stătea privind în jos, ca o persoană virtuoasă, și între timp mânuța ei măslinie se juca cu un șirag de coral care-i împodobeia gâtul.

Neștiind ce să spun, am exclamat cu o impetuozitate agresivă, arogantă.

— Ce șirag de coral frumos ai!

— A, da, e adevărat, nu-i urât, a răspuns destul de încântată, dar puțin tristă, n-am numai șiragul ăsta, mai am și altele. Asortat cu el, mai am și cercei, o brățară și o broșă frumoasă, o parure completă (a spus chiar cuvântul ăsta francez, îmi aduc aminte exact). Numai că nu le pot pune pe toate deodată, mai ales după doliu, a adăugat cu un oarecare regret.

Apoi vocea ei a căpătat o sonoritate nesigură, moale:

— Le țin în casă, m-a informat, sus în camera mea... Dacă îți place coralul, vino într-o zi, când vrei, intră și o să ți-i arăt... Când vrei, într-o zi...

Și s-a uitat pe furiș la fața mea. Eu nu-i arătam nici că-mi place, nici că-i refuzam invitația aceea ceremonioasă. Atunci, aproape pe neașteptate, m-a întrebat:

— Și de aici unde mergi la ora asta? și chipul ei măsliniu căpătă o culoare trandafirie care nu însemna nici pudoare, nici rușine, ba, aș zice, dimpotrivă.

N-am fost în stare să răspund la întrebarea ei; în realitate, nu știam nici eu unde mă duc și, mai exact, nu mă duceam undeva anume.

— Ei, la ora asta e cald, a mai zis, și toți dorm... Și spunând asta, mi-a aruncat pe sub pleoapele migdalate, cu gene dese, care păreau să-i apese ochii, o privire care vorbea limpede, ca și cum ea ar fi fost o Odaliscă și eu Sultanul!

Mica mușcătură

Și luându-mă de mână, cu un zâmbet special, misterios, m-a tras după ea în casă. Aici, sub ochii mei, primul lucru pe care l-a făcut a fost să-și termine de spălat picioarele, apoi și-a scos șiragul de coral, pe care l-a așezat pe măsuța de lângă pat, apoi și-a desprins din agrafe părul lins și cu cărare la mijloc (părea că-și desface panglicile unei scufii de culoarea corbului).

Și așa, în ziua aceea, am avut prima mea amantă. În timpul acelei ore faimoase, din când în când, privirea îmi cădea întâmplător pe șiragul de coral așezat lângă pat, și de atunci, de câte ori vedeam corali, îmi venea întotdeauna în minte prima impresie pe care mi-a făcut-o dragostea, cu un gust de violență oarbă, de sărbătoare și de vară timpurie. N-are importanță că pentru prima oară am descoperit acel gust cu o femeie pe care n-o iubeam. Mi-a plăcut oricum, și îmi place mult, iar uneori, noaptea, visez din nou coralii.

Către sfârșitul după-amiezii, Assunta m-a sfătuit să plec, pentru că în scurt timp urma să se întoarcă familia ei. Înainte de a-și lua rămas-bun, mi-a întins o oglindă și un pieptene ca să-mi aranjez părul, și când m-am uitat în oglindă, am văzut că aveam pe buza de jos o rană minusculă, din care se prelingea o picătură de sânge. Atunci, gândul m-a dus cu înfiorare la cauza acelei răni recente și mi-am amintit că atunci când făceam dragoste cu Assunta a trebuit să-mi mușc buzele până la sânge ca să nu strig un alt nume: Nunziata!

Din momentul acela a fost ca și cum acolo, în fața micii oglinzi, aș fi avut o revelație extraordinară. Am crezut deci că doar acum înțelegeam ce anume voiam, în realitate, de la mama mea vitregă: nu prietenia, nu sentimentul matern, ci iubirea, exact ceea ce fac împreună bărbații și femeile când sunt îndrăgostiți. Așadar, am ajuns la această mare descoperire: că eu, fără umbră de îndoială, eram îndrăgostit de N. Și că era chiar ea prima dragoste din viața mea, cea despre care se povestește în romane și în poezii! Eu o iubeam pe Nunz, și, desigur, fără s-o știu, o iubisem încă din faimoasa după-amiază a sosirii sale, poate chiar din momentul în care ea apăruse pe debarcader, cu șalul pe cap și cu pantofiorii eleganți cu toc înalt! Convins de aceste certitudini, re trăiam acum în memorie toate capricioasele vicisitudini, neînțelegerile și durerile care m-au stăpânit de la acea după-amiază de demult până azi, și fiecare lucru pe care înainte n-aș fi știut să mi-l explic mi se părea acum explicat. Revedeam, atunci, toate lunile acelea trăite ca o călătorie nebună și fără țință, printre furtuni, tulburări și rătăcirii, până când mi s-a arătat, ca să mă orienteze, Steaua Polară. Iată, aceasta era Steaua mea Polară: ea, Nunz., prima mea dragoste! Această descoperire m-a umplut la început de o bucurie imensă, radioasă și inconștientă, dar apoi mi-am dat imediat seama de soarta mea disperată. Din câte femei se aflau pe

lume, dacă exista una mai imposibilă pentru mine decât toate celelalte, interzisă iubirii mele printr-o lege supremă, aceasta era N.: mama mea vitregă, soția lui Wilhelm Gerace! Până cu puțin înainte, când încă nu știam că o iubesc, îmi puteam permite speranța de a mă apropia din nou de ea, de a merita din nou gentila ei prietenie, dar acum nicio speranță nu-mi mai era îngăduită. Ba chiar, ar fi trebuit să mulțumesc stării de război pe care N. o menținea între ea și mine, căci prin asta, cel puțin, se evitau tentațiile mele criminale, orice ocazie de a se manifesta. Grație acestui război, și nu numai lui, care ne ținea departe, eu mai puteam încă să rămân la Procida, fără prea multe pericole sau remușcări, în aceeași casă cu iubita mea, ocolind pedeapsa insuportabilă de a nu-i mai vedea chipul!

Intrigi amoroase

În felul acesta găsisem din nou modul de a amâna un adio care mi se prezenta deja ca o datorie necesară, iar sezonul estival, făcându-mi ca de obicei zilele bogate și pline de mișcare, mă ajuta în această întârziere. În fiecare zi, imediat după prânz, mă întorceam în căsuța Assuntinei, care mă aștepta, și acolo, în cămăruța ei, găseam puțină pace pentru neliniștea mea. Se mira că eu, deși făceam mereu dragoste cu ea, nu-i dădeam nicio sărutare, nici cea mai mică și simplă, care se dă până și unei surori, iar eu îi răspundeam că nu-mi plăceau sărutările, că mi se păreau niște capricii. Dar adevărul era altul: nu puteam uita niciodată prima, unica mea sărutare dată lui N., și mi s-ar fi părut că o trădez pe N. sărutând o altă femeie, pe care nici n-o iubeam.

Acum, memoria mea (convinsă că se înșelase înainte) pune în sărutarea pe care i-o dădusem lui N. toate gusturile fierbinți ale iubirii: orice plăcere carnală, gândurile cele mai pasionate. Mi se părea a fi cunoscut în acel atât de scurt moment în care o sărutasem pe N. toate promisiunile paradisului care aparțin doar iubirii adevărate și pe care nu le puteam cunoaște cu Assuntina. Când îi vedeam gesturile nerușinate, mă gândeam la acelea ale lui N., atât de modeste, atât de pure, și mă durea inima de părere de rău.

Când mă vedea întunecându-mă la față, Assuntina mă întreba: „Hei! Ce ai?“. „Lasă-mă în pace, îi spuneam, sunt trist.“ „Și eu n-aș putea să te consolez?“ „Nu mă poți consola nici tu, nici nimeni altcineva. Sunt cu adevărat nefericit.“

Și totuși, chiar dacă n-o iubeam pe Assuntina, eram mulțumit că am o amantă, și mai ales atât de mândru, că mi-ar fi plăcut să spun asta tuturor (doar tatălui meu nu; de el m-aș fi rușinat — nu știu de ce). Assuntina însă, cum e normal, îmi atrăgea tot timpul atenția să țin secretul, și eu mă supuneam acestui sacrificiu, conform adevăratelor legi ale onoarei. Dar făceam în așa fel încât să se înțeleagă (cu unele gesturi de o mare superficialitate) că există ceva în viața mea...

Mi-ar fi plăcut în special să afle o anumită persoană...

Îmi aduc aminte, de exemplu, că într-o zi am plănuit să merg să cumpăr (pe datorie, evident) câțiva metri de dantelă sau jartiere de damă, de la o negustoreasă, prietenă a lui N., cerându-i în mod expres să nu scoată o vorbă despre cumpărăturile mele, mai ales cu mama mea vitregă, în felul acesta negustoreasa ar fi înțeles fără doar și poate că în viața mea exista o femeie misterioasă!, dar din păcate, odată ajuns în fața prăvăliei, mi-a lipsit curajul să intru și m-am întors înapoi fără să fac nimic.

Îmi dau seama că în pregătirea acestei acțiuni eșuate nu-mi făceam deloc iluzii că negustoreasa va fi discretă, dimpotrivă, eram convins de la bun început că n-ar fi reușit să nu-i spună nimic lui N. Spun eram convins, dar aș face mai bine să spun: contam pe faptul că.

Assuntina, chiar dacă avea o prietenie credincioasă și strânsă cu doamna Gerace, ținea cu grijă ascunsă povestea amoroasă cu fiul ei vitreg Arturo. Și astfel, datorită prudenței sale, mama mea vitregă nu era la curent cu acea mare noutate, nu mai puțin decât putea fi Carminiello! Conform principiilor morale, asta ar fi trebuit să mă bucure, dar în sinea mea eram destul de contrariat.

În realitate, dorința care mă ispitea să-mi etalez în public cucerirea (atât de mult, încât, dacă ar fi fost după mine, aș fi publicat știrea în ziare), cred că avea drept țință precisă mama mea vitregă. La gândul că vreun flecar s-ar fi

duș să-i șoptească la ureche vreun indiciu, vreo vorbă, fără să vreau, începeam să râd de unul singur. Asta e: inima mea neliniștită s-ar fi bucurat de un soi de succes, dacă ea, într-un fel sau altul, ar fi aflat...

Cărarea

Dar de ce un succes? Ce naiba de succes era? Fără îndoială ar fi fost o mare problemă pentru mine să răspund la întrebările astea. Nu-mi făceam însă prea multe gânduri când aveam fantezii.

Și în timp ce mă prefăceam că respect prudența Assuntinei cu N., în realitate, în sinea mea, nutream o intenție contrară. Această intenția m-a învățat căi ipocrite și întortocheate. Uneori, în prezența lui N. pronunțam cuvinte pe jumătate revelatoare, îi aruncam Assuntei priviri arzătoare sau îi făceam mici semne de complicitate, prefăcându-mă convins că mama vitregă nu ne privea în momentul acela... Atunci șireata Assunta își lua ostentativ un chip de sfântă, și mai târziu, acasă la ea, mă certa: „Ai grijă, fii mai atent!”. Iar eu îi răspundeam asigurând-o: „Nu-ți face griji, hai, că oricum mama mea vitregă nu înțelege niciodată nimic, e mai puțin inteligentă decât Carmine. Nu se gândește decât la rugăciunile ei, nici nu vede, nici nu înțelege alte lucruri. Crede-mă că dacă ar apărea în momentul ăsta aici, în prag, s-ar gândi că stăm amândoi întinși în pat doar ca să dormim liniștiți ca un frate cu sora lui”.

Și în această privință (că mama vitregă ar înțelege cu întârziere anumite lucruri) vorbele mele nu erau mincinoase, dimpotrivă, chiar așa credeam.

Am început, în fiecare zi, către seară, când părăseam căsuța Assuntei, să insist sub diferite pretexte să mă însoțească pe cărarea care ducea spre casa mea. Și pe drum, mai ales în ultima parte, începeam dintr-odată s-o îmbrățișez, s-o strâng de mijloc. „Ai grijă, ce faci? protesta ea, încercând să se desprindă, nu aici pe drum! Ar putea să ne vadă cineva!” „Ei, cine să ne vadă! îi răspundeam, dacă-i pustiu pe-aici!” Dar în realitate, cu un moment înainte de a o îmbrățișa, zărisem furișându-se, la fereștriuca bucătăriei din

Casa junilor, o umbră cârlionțată. Care se retrăgea brusc imediat ce noi, după ce luam ultima curbă, ajungeam în vârful cărării, exact sub fereastră.

În acele zilele, ceva neobișnuit se manifesta în comportamentul mamei vitrege, pe care până și un observator mediocru l-ar fi notat. Părea căzută într-un soi de uitare, care dădea chipului său o paloare tristă, aproape lividă. Își făcea treburile, obișnuitele gesturi familiare, cu o inerție greoaie și uneori cu o incoerență distrată, ca și cum corpul ei s-ar fi mișcat fără voie, despărțit de minte, și blândețea ei cedase locul unei nervozități, aproape de irascibilitate. Am auzit-o certându-l pe Carmine, a ajuns până și să-i răspundă repezit tatălui meu, iar prietenele ei se lamentau că o găsesc ciudată, diferită de cum era înainte.

Într-o zi, ridicând ochii, am surprins-o că se uita la mine. În prima clipă, privirea i s-a încrucișat cu a mea și instinctiv mi-a susținut-o, exprimându-mi o durere fremătândă și naturală, dar imediat a redevenit conștientă și s-a retras sub pleoapele palide.

Nu-mi aduc aminte dacă ceea ce a urmat s-a întâmplat chiar în după-amiaza acelei zile sau într-o alta. Urcam cărarea împreună cu Assunta și, ca de obicei, din când în când aruncam o privire furișă către fereastra de la Casa junilor, până când am zărit mica umbră familiară care se ascundea acolo sus, în spatele zăbrelelor.

Atunci m-am repezit s-o îmbrățișez cu pasiune pe Assunta; și pe neașteptate, eu, care de obicei n-o sărutam niciodată, am sărutat-o cu pasiune pe față.

Scenă între femei

În dimineața următoare, la o anumită oră, întorcându-mă pe plajă din largul mării, mi-a venit ideea să urc o clipă în casă, nu știu dacă pentru a schimba o vâslă de la barcă sau dintr-un alt motiv asemănător. Și încă de sus, de pe pajiște, am fost surprins de niște strigăte de femei care veneau din bucătărie,

amestecate cu plânsul lui Carmine. Când am ajuns în pragul ușii de sticlă m-am trezit în fața unei scene neobișnuite. În bucătărie, în afară de fratele meu vitreg care plângea disperat în coșul lui, se mai aflau mama vitregă și Assunta. Iar prima, schimonosită de furie, striga la a doua, de parcă ar fi vrut s-o sfâșie.

Assuntina, care era năucită și buimacă, când m-a văzut intrând, a izbucnit în lacrimi și m-a chemat martor la scenă, spunând că nu înțelege nimic. Mi-a explicat că venise cu puțin înainte să o salute pe Nunziata, ca de obicei, și că l-a luat pe Carmine din coș să se joace cu el, ca de atâtea ori. Numai că, în momentul acela, mama mea vitregă s-a repezit la ea ca o fiară, smulgându-i-l pe Carmine din brațe și apoi (pentru că la gestul acela brutal copilul a început să plângă) a început să strige pe nedrept, acuzând-o tocmai pe ea, pe Assunta, de această vină: că făcuse copilul să plângă! Și continuând să strige i-a ordonat să înceteze să-l mai ia în brațe, pentru că el, copilul, n-o putea suferi și era suficient să simtă că îl atinge că se pune pe plâns! Și tocmai atunci am sosit eu, încheia Assunta printre lacrimi, care puteam să iau aici act de mărturie ei dată sub jurământ: că nu era vina ei dacă frățiorul meu plângea! Acum, ei nu-i venea să creadă că a fost tratată atât de urât, ca și cum ar fi fost o crimă să iei un copil în brațe!

La justificările Assuntei, mama vitregă, în loc să se potolească, se aprindea tot mai tare, până când, de la o clipă la alta, s-a schimbat la față ca o furie:

— Tu, a început să strige dintr-odată la prietena ei, să nu te mai arăți în casa asta!

Și, ținând, scutura din cap, în felul acela vechi de când lumea al femeilor certărețe din periferie:

— Eu nu te vreau aici! În casa asta eu îs stăpâna! a continuat furioasă foc.

Și brusc a dat să se repeadă la cealaltă.

Însă eu am intervenit, din fericire, la timp ca s-o împiedic, și, prinzând-o de încheieturi, am împins-o cu putere la perete.

Țintuită la perete, mândră cum era, n-a încercat nici măcar să se zbată. Dar îi simțeam, prin încheieturi, toți mușchii fremătând, cuprinși de o agresivitate disperată, iar pupilele ei semănau în momentul acela exact cu focul a două stele mizere și sublime, pierdute în furtună. Albă la față, cu buclele ciufulite și lipite pe frunte de sudoare, și-a întors capul de la mine spre adversară:

— Pleacă! i-a strigat aproape cu ură, apoi a adăugat: Pleacă, bătută de Dumnezeu ce ești!

Bătut de Dumnezeu sunt cuvinte de o vulgaritate nedreaptă, folosite prin părțile noastre de oameni fără suflet ca să-i insulte pe schilozi, șchiopi și alți asemenea nefericiți. La o aluzie atât de răutăcioasă, Assunta a izbucnit în plâns îndreptându-se cu pașii ei mici și șchiopătați spre ușă. Iar eu, indignat, lăsând-o pe bestia de mamă vitregă, am ieșit împreună cu ea, ca s-o însoțesc o bucată de drum, cum mi s-a părut a fi de datoria mea.

Chiar dacă s-a arătat recunoscătoare pentru această grijă cavaleriească pe care o aveau pentru ea, imediat cum am rămas singuri a început să-mi reproșeze imprudențele:

— Dacă tu ai fi fost atent, așa cum te-am rugat întotdeauna, mama ta vitregă n-ar fi suspectat nimic, pentru că nu e răutăcioasă. Dar acum, uite rezultatul: aia, după părerea mea, a descoperit totul! Chiar dacă în fața ei m-am prefăcut că-i cred pretextul ăla cu Carminiello, nu sunt chiar așa de proastă să nu înțeleg că n-a fost decât un pretext ca să nu-mi spună în față adevărul. De altfel, acum, dacă mă gândesc, deja de mai multe zile se uita urât la mine! Dacă vrei să mă asculți, adevărul e că din cauza ta, care ești prea neatent, ea și-a dat seama că ne întâlnim. Și în mintea ei ce facem noi un păcat grav, și o femeie ca mine care face așa ceva e o femeie fără onoare și nerușinată. De aceea ei, o femeie cinstită, îi e scârbă de prietenia mea și nu mai vrea să știe de mine. Ei bine, fie cum vrea ea! Dar judecata ei nu e corectă: pentru că eu nu sunt fată, sunt văduvă, și o văduvă, dacă se întâlnește cu cineva, nu păcătuiește atâta cât o fată, ci mult mai puțin! Nu-i nimic! Știam deja că e prea habotnică... dar n-o credeam așa de afurisită! Cine s-ar fi așteptat ca o femeie așa de blândă, care părea o cloșcă, poate deveni o pasăre răpitoare urâtă și feroce?!

O mamă vitregă de piatră

Ascultând-o pe Assunta cum își vărsa năduful, coborâsem deja o bună bucată de drum, când, descoperindu-și de departe o rudă care se îndrepta spre căsuța ei, m-a rugat să mă îndepărtez ca să nu încurajăm alte bănuieli răuvoitoare. Iar eu, fără să mă opun, m-am despărțit de ea, apucând-o pe alt drum.

Am fost recunoscător întâmplării care-mi permitea să stau puțin singur și, fără martori, să mă las în voia unei bucurii enorme și iraționale!

În realitate, nu bucurie ar fi trebuit să simt, ci remușcări. Căci Assunta nu-și imagina cât de vinovat eram, mă acuza că fusesem imprudent, fără să-și poată imagina vreodată ce era mai rău: și anume că acea purtare imprudentă nu se datora doar ușurinței, ci și intenției! Totuși, chiar dacă eram conștient de vina mea, nu simțeam nicio remușcare, dimpotrivă, o veselie ascunsă, triumfătoare, care mă făcea să mă mișc ca și cum picioarele nu mi-ar fi atins pământul.

Fără să-mi dau seama, o luasem din nou spre casă. Era aproape ora prânzului, în bucătărie Carminiello dormea liniștit în coșul său, iar mama vitregă stătea în picioare în fața mesei, pe care se aflau obișnuitele lucruri trebuincioase pentru a face foaia de aluat, operațiune întreruptă din cauza scenei de dinainte. Mâinile ei se mișcau fără vlagă pe aluat, ca și cum ar fi vrut să-l facă, dar n-ar fi avut puterea să stea în picioare. Fața îi era atât de palidă, cu o expresie fixă și tulburată, că te ducea cu gândul la o boală gravă.

Am întrebat-o dacă tata coborâse deja din camera lui, iar ea, negăsind puterea de a vorbi, și-a mișcat doar ușor pleoapele, ca să răspundă că nu; dar și această mișcare a părut s-o coste un asemenea efort, că tot chipul ei și în special buzele au început să-i tremure.

Atunci, speriat de cum arăta, am întrebat-o: „Ce-i cu dumneata? Te simți rău?“. (De când mă ținea la distanță din cauza faimoasei sărutări, inaugurasem această noutate: îi vorbeam cu dumneata. Și n-aș fi știut să spun dacă asta însemna din partea mea un respect deliberat sau mai degrabă îmbufnare.)

Ea m-a privit cu ochi tremurători, fără să răspundă; dar, ca și cum mila mea ar fi lipsit-o și de ultima fărâmbă de putere de a rezista, a căzut dintr-odată în genunchi și, ascunzându-și fața pe un scaun, a izbucnit în hohote teribile, fierbinți. „Ce ai? am întrebat-o. Spune-mi ce ai!“ Simțeam o dorință tandră să o mângâi, măcar o singură dată, pe păr. Dar fruntea ei, mâinile mici distruse de muncă apăreau atât de palide, că n-am îndrăznit s-o ating, mi-era frică să n-o omor. Între timp, printre hohote, cu o voce matură, sfâșiată, care nu părea a ei, a început să spună: „Ah, sunt blestemată. Sunt blestemată. Dumnezeu... nu mă iartă... nu mă mai iartă...“

Am simțit cum instinctiv cuvinte de adorație mi se îngrămădesc pe buze, aș fi vrut să-i spun: „Dar tu ești binecuvântarea mea din Paradis, ești îngerul meu!“. Am înțeles însă că aș fi speriat-o. „În clipa asta, m-am gândit, ar fi mai bine să-i vorbesc ca și cum aș fi tatăl ei sau cam așa ceva.“ Și (cu o voce care, fără să vreau, exprima doar o pasiune veselă și arogantă, nu severitatea unui tată) i-am spus: „Ei, hai! De ce blestemată? Încetează, nu te prosti!“.

În cele din urmă hohotele acelea sfâșietoare s-au schimbat în lacrimi, și i-am recunoscut din nou glăsciorul, deși tulburat de o durere nemaiauzită: „Cum am putut, se acuza plângând, să-i spun niște vorbe atât de rele femeii ăleia, săraca de ea! Nu-i vina ei că e infirmă! Ah, să spui așa niște cuvinte e mai rău decât să omori pe cineva! Mă rușinez că exist! Și ce să fac acum, ce să fac? Trebuie să mă duc la femeia aia să-i cer iertare, să uite cuvintele pe care i le-am spus și să se întoarcă din nou aici ca înainte... Ah nu, nu pot! Nu pot!“ — și, aproape speriată de ea însăși, și-a acoperit gura cu mâinile, în timp ce ochii, cu gândul la Assuntina, se dilatau într-o ură sălbatică.

— Ah, ce-o să fac cu mine? Ce trebuie să fac? a șoptit.

Și, printre aceste întrebări, mi-a aruncat o privire înlăcrimată și pierdută, care părea să-mi implore ajutorul sau un sfat, de parcă aș fi fost Dumnezeu.

Dar ochii îi deveniseră atât de frumoși în momentul acela, că n-am mai fost atent la suferința lor, în pupilele lor negre mi se părea că zăresc, ca în niște oglinzi fermecate, îndepărtate locuri cu lumină, de o fericire absolută! Și am exclamat, plin de avânt:

— Știi ce trebuie să faci? Trebuie să pleci din Procida împreună cu mine. Așa n-o să ajungi s-o mai vezi niciodată pe Assunta, dacă-ți este atât de antipatică. Fugim împreună, eu, tu și Carminiello. Oricum, am adăugat cu amărăciune, tatălui meu nu-i pasă de noi, el e în stare să nici nu-și dea seama, dacă plecăm. O să mergem cu toții într-un loc minunat, foarte departe de Procida, o să ți-l aleg eu. Și acolo am să te fac să trăiești mai bine ca o regină!

La vorbele mele și-a acoperit brusc fața cu mâinile, dar n-a reușit să ascundă în totalitate roșeața violentă care i-a acoperit până și gâtul și brațele goale. O vreme n-a reușit să-mi răspundă, respirația ei întretăiată se transforma, urcând, într-o aspră, sălbatică lamentație. În cele din urmă a spus:

— Artù, fiindcă ești încă un copil, Dumnezeu o să te ierte pentru lucrurile urâte pe care le spui, răul...

Era gata să spună răul pe care-l faci, dar i s-au părut poate niște cuvinte prea severe pentru mine și nu le-a dus până la capăt. Iar eu, la reproșul ei, în loc să mă pocăiesc, am fost cuprins de o revoltă plină de bucurie, care m-a făcut mai nepăsător și mai nebun decât înainte. De fapt, vocea ei, din spatele măștii formate de mâini, mi-a ajuns ca un sunet fabulos, care trăda iremediabil, mai mult decât indulgență, spaima unei renunțări, și în același timp aproape compensația unei dulci recunoștințe. Am exclamat, apropiindu-mă în grabă de ea:

— Ah, te rog, privește-mă în față, privește-mă în ochi! Și, cu blândețe și aroganță, i-am luat palmele de pe față.

Pentru o clipă chipul ei tulburat mi-a apărut încă dulce, și mai roșu ca înainte, dar sărise deja în picioare, cu o paloare ce aproape o desfigura. Și a început să spună retrăgându-se către perete:

— Nu! Nu! Ce faci? Pleacă de aici... Artú... nu te mai apropia de mine, dacă nu vrei ca eu... și, întorcându-și un pic capul, și-a sprijinit fruntea de perete, încruntându-se tare, ca și cum în slăbiciunea care aproape o făcea să se prăbușească și-ar fi adunat toate puterile într-o voință uriașă și disperată.

Și, fără să mă privească, și-a întors din nou spre mine fața care devenise de nerecunoscut: brăzdată, pământie, cu sprâncenele negre și dese unite pe frunte, părea imaginea unei zeițe barbare, întunecate și fără suflet, imaginea unei adevărate mame vitrege.

— Artú, mi-a spus cu glas scăzut, care ar fi putut fi al unei femei de patruzeci de ani, eu înainte țineam la tine... ca la un fiu. Dar acum... nu mai țin.

Aici vocea ei a avut un soi de convulsie sufocată, și atunci a reluat orbește, pe un ton mai ridicat, fals și aproape isteric:

— Și de aceea, cu cât o să ne vedem mai puțin, cu cât o să-mi vorbești mai puțin va fi mai bine. Consideră că am rămas o străină pentru tine, pentru că rudenia dintre noi s-a stins pentru totdeauna. Și-ți cer să te ții departe de mine tot timpul, pentru că atunci când stai aproape, mi-e scârbă!

Presupun că altcineva mai priceput, în locul meu, nu s-ar fi îndoit că mințea. Și eventual i-ar fi spus: „Să-ți fie rușine, mincinoasă afurisită, și cel puțin învață să te prefaci mai bine! Căci pentru ticăloșia minciunilor pe care le spui, n-ai destul curaj și trebuie să te sprijini de perete, de parc-ai aștepta să cazi jos trăsniță. Și așa de tare te înfiorezi, că eu pot vedea, de la distanța asta cum ți se-ncrețește pielea de pe brațe!“

Eu însă, ascultând-o, am avut nu chiar certitudinea, ci dubiul că vorbele ei erau cu adevărat imaginea sentimentelor ei! Și acest dubiu a fost suficient ca să mă facă să mă prăbușesc într-o tristețe de gheață, ca și cum aș fi fost dintr-odată condamnat să-mi sfârșesc existența într-o noapte polară. Am simțit impulsul să-i spun: „Dacă e adevărat ce spui, jură!“. Dar n-am îndrăznit; mi-era mult prea teamă că ea va jura cu adevărat, dându-mi astfel o certitudine! Ceea ce mă durea cel mai tare era cuvântul scârbă pe care-l rostise, și mi-am imaginat că fiorul evident care i-a încrețit pielea în timp ce vorbea în felul acela fusese tocmai un efect natural al repulsiei pe care o

simțea față de mine. Ajunsesem aproape să mă conving că Assuntina nu greșea atunci când pune pe seama unei indignări morale scena pe care i-o făcuse. Și când te gândești că eu eram aproape flatat că asistasem la o scenă de gelozie, simțind și o secretă satisfacție la ideea că două femei fuseseră cât pe-acți să se păruiască pentru mine, sub ochii mei! Nimic nu era mai trist decât să trebuiască să renunț la asemenea fleacuri atât de dulci, magice, pentru urățenia unei realități reci și grave.

Mica sclavă indiană

M-a rănit atât de amarnic cu vorbele astea, că am amuțit și nu i-am răspuns nimic. Atunci poate că s-a trezit Carmine și a apărut și tata, nu-mi mai amintesc bine, dar e sigur că după cuvintele ei dialogul nostru s-a întrerupt.

Și din momentul acela atitudinea ei față de mine a rămas aceeași, neschimbată. Niciodată, în zilele care au urmat, nu am văzut pe fața ei o altă expresie decât acea imagine neînsuflețită și barbară, cu o privire opacă, sprâncenele unite formând o cruce întunecată cu dunga de pe frunte. Mi-aș fi dorit foarte mult să fiu tratat cu adevărat de ea asemenea celei mai perfide mame vitrege din povești. Aș fi preferat s-o văd mai degrabă transformată într-o lupoaică asasină decât în statuia aceea.

Printre altele, în speranța de a mă vedea iertat de ea, m-am gândit la un plan de a o părăsi într-un mod evident pe Assuntina (presupunând că N. avea pentru amândoi luați împreună aceeași dezaprobare morală!). Dar mi-a venit imediat în minte că dezgustul ei față de mine începuse încă dinainte ca eu să mă încurc cu Assunta, începuse în dimineața acelei sărutări fatale. Nu, nici dacă aș fi părăsit-o pe Assuntina nu m-ar fi ajutat cu nimic. Nu mai exista leac, N. era, iremediabil, dezgustată de mine.

Simțeam o atât de mare nevoie de a mă destăinui cuiva, de a mă simți consolată, încât uneori eram tentat să-i mărturisesc totul Assuntei: iubirea mea secretă pentru N., disperarea mea etc. Dar mă opream întotdeauna la timp, mai ales de teamă că Assunta, mai devreme sau mai târziu, îi va

povesti lui N. mărturisirile mele. Cu siguranță dezgustul lui N. față de mine ar fi devenit total, dacă ar fi aflat că eu o iubeam. O asemenea revelație i-ar fi confirmat părerea pe care poate și-o făcuse deja despre mine, și anume că eu sunt un monstru înfiorător, o adevărată întruchipare a Satanei. Acest gând era suficient pentru a înăbuși orice dorință de a face confesiuni. Și astfel, din fericire, Assunta n-a știut niciodată anumite adevăruri.

Ca urmare a ultimelor întâmplări, amanta mea mi se părea mai puțin frumoasă ca înainte, chiar și piciorul ei bolnav, care mi se păruse un lucru atât de delicat, acum îmi displăcea uneori. Nu mai aveam niciun chef să mă laud cu femeia asta, și-mi făcea mai puțină plăcere să stau împreună cu ea. Totuși continuam s-o caut în fiecare zi, căci s-ar putea spune că locuința ei era singurul refugiu care-mi mai rămăsese. Assunta spunea chiar, cu satisfacție, că devenisem mai înflăcărat decât înainte! Poate pentru că flăcările desperate pe care le ascundeam în suflet sfârșeau prin a se aprinde oriunde.

În plus, mi se întâmpla uneori, chiar dacă n-o iubeam pe Assunta, să am pentru ea un sentiment de milă care ardea aproape ca o iubire. Tocmai gândul că n-o iubeam, că nu-mi plăcea sau chiar că mă plictisea să stau cu ea mă făcea să-mi fie milă. Atât de mică și goală pe salteaua umplută cu pănuși de porumb, cu sânișorii ei măslinii, puțin căzuți și lunguiți, cu sfârcurile de culoarea mușcatelor, ce te duceau cu gândul la capre, și cu părul ei despletit și drept, mi se părea uneori o ființă din altă țară, poate o mică sclavă indiană. Iar eu eram Stăpânul și făceam ce voiam cu ea! Atunci N., în Casa junilor, mi se înfățișa ca o mare Stăpână scânteind de dispreț, și ca să alung această imagine fascinantă, dureroasă, mă descărcam pe Assuntina, aproape maltratând-o cu pasiunea mea neașteptată.

De sărutat însă n-o sărutam niciodată; sărutările mele mi se păreau hărăzite pentru totdeauna lui N., printr-un soi de lege sfântă, care nu putea fi încălcată fără să jignesc dragostea.

Când, spre apusul soarelui, ieșeam din căsuță, mă rușinam că-mi pierdusem timpul cu o mică și sărmană sclavă, ca de o nouă mârșăvie pe care i-o făcusem lui N. Întârziam solitar pe câmpiile din jur, dominate de zidurile masive și coșcovite, vopsite în roz, ale Casei junilor, și nu mai ridicam ochii spre faimoasa fereastră, pentru că știam că oricum nu se afla nimeni în

spatele ei. Acolo, între zidurile acelea, cu amenințătoarele ei interdicții, locuia N., sublima mea castelană intangibilă. În depărtare statura ei devenea mai înaltă decât în realitate, și mi se părea că toți îngerii și madonele fanteziei, ca niște stoluri de superbe bufnițe, berze și pescăruși, zburau în jurul ei, sugerându-i zi și noapte să se ferească cu scârbă de mine.

Capitolul al şaptelea

Locul fortificat

O flots abracadabranques

(A.R.)

Mai drag decât soarele

În timp ce continuam să locuiesc sub același acoperiș cu N., cu sufletul unui ticălos la o Curte cerească, un alt Castel începuse să pună stăpânire pe mintea mea, cu o putere poate și mai fantastică! Penitenciarul de pe insulă, care fusese întotdeauna în ochii mei tristul sălaș al întunericului (ceva mai puțin odios decât moartea), s-a iluminat dintr-odată pentru mine de o lumină scânteietoare, ca în metamorfozele alchimiei, unde de la negru se trece la auriu.

În anul acela, vara părea să strălucească în zadar pentru Wilhelm Gerace. Asistam la un fapt absolut nou în viața noastră, și anume că tata, în plină vară, își petrecea orele cele mai luminoase ale zilei în întunericul camerelor, ca și cum, pentru el, timpul rămăsese nemișcat într-o continuă noapte de iarnă. Se ferea cu îndârjire de toate ocupațiile plăcute ale anotimpului cald, care însemnaseră întotdeauna pentru noi cea mai mare fericire comună; și culoarea albă a pielii sale, în iulie și august, îmi dădea o senzație de doliu și de nefiresc, ca și cum aș fi asistat la o nesănătoasă întoarcere pe dos a cosmosului.

Mai ales la început, m-am prezentat, de mai multe ori, în fața lui, cu fruntea aplecată și încruntat, insistând să coboare pe plajă sau să iasă cu barca împreună cu mine. Mi-a respins întotdeauna invitațiile cu refuzuri disprețuitoare, pline de neliniște și teatralitate. Se părea, după răspunsurile sale, că în anul acesta simte o ură dezgustată și răzbunătoare față de soare, mare și aerul fierbinte de afară, pe care altădată le iubise atât de mult, dar că, totodată, intenționa ca odată cu renunțarea la lucrurile astea să ofere un soi de sacrificiu sacru, care să-i aducă protecția divină. Nimic foarte diferit de atitudinea unui credincios care-și chinuie trupul pentru a deveni demn de un zeu.

În sfârșit, oricât ar fi făcut-o pe misteriosul, n-a putut să nu se trădeze (aici puteam recunoaște încă o dată grația nepământească a sufletului său, care, chiar și în dramele cele mai disperate, simțea întotdeauna puțină plăcere pentru propriile mistere!). Și din anumite aluzii ale lui, am ajuns să înțeleg,

fără să mai am niciun dubiu, justificarea sa secretă (era, de altfel, aceeași pe care deja o presimțeam): cineva, mai drag decât oricare alt prieten, își ducea zilele închis între patru pereți blestemați. Cum, deci, ar fi putut el să se bucure de vara care-i era refuzată celuiilalt? Nu, el dorea intens să imite, ceas după ceas, suferința prietenului său; ba chiar ar fi vrut să merite, ca pe o onoare, o condamnare egală, dacă, prin privarea de libertate, n-ar fi pierdut orice mijloc de comunicare cu El! Doar la asta îi folosea libertatea. Iar pământul, vara, marea, cerul, soarele și toate planetele i se păreau niște schelete și-l dezgustau.

Perle și trandafiri convenționali

La aceste exclamații ale tatălui meu, am fost tentat să-i răspund că știam prea bine la cine făcea aluzie. Că-l văzusem pe chei, de la patru metri distanță, pe acest faimos personaj, și că îl disprețuiam din tot sufletul, considerându-l un adversar josnic, nedemn, nu spun de prietenie, dar până și de a fi privit, atât de odioasă era urâtenia lui! Dar n-am scos o vorbă, mi-am încruntat orgolios fruntea și i-am întors spatele tatălui meu, ca și cum nici nu i-aș fi auzit cuvintele, îndreptându-mă singur, ca întotdeauna, spre țărmul mării.

După faimoasa întâlnire de la debarcader, evitasem întotdeauna să mă gândesc la imaginea tânărului necunoscut pe care-l văzusem trecând între doi gardieni pe chei. Scena din după-amiaza aceea, depășită de celelalte necazuri de atunci, fusese trimisă în străfundurile minții mele, exact în același fel în care tânărul acela fusese condamnat acolo sus, în celula lui. Pentru mine el era ceva de rău augur, și, deoarece în ziua aceea n-am vrut să-i privesc trăsăturile, tot așa acum nu voiam să mi-l amintesc. Dacă din întâmplare, fără să vreau, gândul meu se oprea la banditul acela, nu distingea o figură umană precisă, ci aproape o statueta informă, cenușie și neclară, marcată de urâtenie.

Și totuși, în același timp, îmi reapărea în minte mersul lui de o eleganță înaripată, plin de aroganță și ingenuitate, cu care își urma destinul...

Această grațioasă reapariție, ca o spadă care scânteia împotriva disprețului meu, îmi sfâșia sufletul de neliniște, făcându-mă să tresar! Pe neașteptate, în locul unui vierme nenorocit aruncat într-o celulă se ivea un tânăr bandit fabulos, diferit de alții printr-un farmec încântător, pe care poate până și gardienii și paznicii îl serveau.

Dintr-odată, reveneau din copilăria mea anumite idei romantice ca să-l împodobească. Vreau să spun că deja titlul de pușcăriaș făcea cât un blazon, conform părerilor mele de copil. La fel, voi adăuga, și conform celor ale lui Wilhelm Gerace adult!

Într-adevăr (acum îmi dau seama) convingerile lui Wilhelm Gerace aveau nevoie pentru a se aprinde de scânteia primitivă a unei seducții convenționale, iar personajul Pușcăriașului se potrivea bine cu suspinele lui, care erau pentru vecie infantile, ca și cele ale universului. În același fel în care publicul din teatre așteaptă, pentru a-și hrăni convingerile, eroine convenționale (Traviata, Sclava, Regina)... Și așa, la nesfârșit, fiecare perlă a mării copiază prima perlă și fiecare trandafir copiază primul trandafir.

Metamorfoză

Așadar, eu, deși nu mă gândeam la asta, în realitate știam deja de mult timp pentru cine erau promisiunile și suferințele neobișnuite care chinuiau, încă din toamna precedentă, existența lui Wilhelm Gerace, dar această cunoaștere tenebroasă se deznoda și se ramifica ascunsă sub gândurile mele în zilele acelei veri febrile.

Puținele aluzii pe care tata mi le-a făcut și despre care am vorbit au fost singurele referiri la acest subiect. Eu am încetat să-l mai invit la plajă sau în altă parte, și despre secretele lui nu s-a mai vorbit. Această tăcere întortocheată și tenace nu se datora atât voinței lui, cât mai degrabă voinței mele. Tăcerea mi se părea aproape un zălog, datorat mie însumi, ca semn al

disprețului pentru necunoscutul de pe chei, sau poate în felul acesta mă amăgeam că-i strivesc cu adevărat existența sub o piatră de mormânt, negându-i puterea misterioasă. Am ajuns până acolo încât odată, întâmplându-se, într-o discuție cu tata, să pomenesc, nu știu cum, Penitenciarul, m-am înroșit de revoltă și de rușine.

În fiecare zi, la o anumită oră (în general după-amiaza târziu), tata își întrerupea plicticoasa claustrare și ieșea, refuzând orice companie. Nu mai aveam deja nevoie să-l spionez ca să știu încotro se îndrepta, și cartierul dominant al Citadelei, pe care în trecut, dintr-un soi de pudoare sacră, îl evitam întotdeauna în plimbările mele, a căpătat pentru mine o interdicție nouă, stranie și monstruoasă. Îmi e greu, chiar și azi, să descriu sentimentul care mă încerca și pe care, de altfel, atunci refuzam să-l cercetez. Ar putea fi probabil comparat cu ceea ce triburile mozaice simt pentru templul lui Baal din Babilonia, sau ceva asemănător.

Aluziile ocazionale ale tatălui meu îmi confirmaseră că el și condamnatul de pe chei se cunoșteau și erau prieteni înainte de faimoasa zi în care i-am văzut coborând de pe același vapor, la Procida. Și obscura favoare (nu putea fi o întâmplare) care-l adusese pe condamnat pe pământul drag tatălui meu era pentru mine o altă dovadă a unui soi de complicitate magică existentă între cei doi. Comportamentul ostentativ al tânărului la debarcare nu era suficient ca să mă facă să cred că el nu răspundea prieteniei tatălui meu, căci insolența mi se părea la el o haină naturală, ca blana pătată pentru leopard.

Ignoram delictul comis de Pușcăriașul nostru. Dar aveam motive să-i atribui un delict grav, căci Penitenciarul din Procida găzduia rareori delicvenți de doi bani; și, după cum vedeam eu lucrurile, condamnarea care i se potrivea cel mai bine era cea de închisoare pe viață, așa că, în gândurile mele, am ajuns să-l numesc aproape întotdeauna Ocnașul.

Ideea asta, că el era închis pe viață, putea să mă consoleze oarecum, dar era vorba în realitate de o consolare pe cât de slabă, pe atât de nemiloasă. Simțeam într-adevăr că situația de condamnat pe viață, dacă, pe de o parte, limita autoritatea lui asupra tatălui meu, pe de alta, îl făcea să fie și mai grozav în ochii lui, ca și într-ai mei!

Între timp, încrederea mea copilărească și superstițioasă în autoritatea tatălui meu (mai mult decât umană, o autoritate în stare de orice minune!) a început să acționeze. Știam că, după lege, deținuții dintr-o Colonie Penală puteau primi vizite externe numai la lungi intervale de timp, pentru o durată de câteva minute și întotdeauna în prezența gardienilor. Și totuși, în niște străfunduri încă neexplorate ale minții mele s-a insinuat ideea că tata, în fiecare zi, când ieșea, se ducea la vorbitor cu Pușcăriașul. Datorită cine știe căror puteri greu de înțeles sau corupții ipocrite, ei se întâlneau și stăteau împreună în fiecare zi prin coridoarele subterane și secrete. Acum, în aceeași zonă adormită a imaginației mele, ca într-o ceață opacă, întâlnirile lor luau o formă imprecisă, dar misterios de oribilă. Ciudata imagine din lut, întunecată și fluidă ca o lavă, care în opinia mea, nu știu de ce, îl întruchipa pe tânărul deținut, se contopea, printr-o vrajă oribilă, cu persoana tatălui meu, desfăcându-se și modelându-se cu ea într-o formă statuară informă, schimbătoare și fabuloasă. Această metamorfoză indescifrabilă avea pentru mine valoarea ascunsă a unor vise care, atunci când ești treaz, sunt fără sens, dar, în timp ce visezi, par oracole nefaste.

Și în această oroare confuză, iată, aprinzându-se din nou, mai rea decât orice altceva, acea flacără de o grație evidentă și fără rivali, care transfigura în mintea mea apariția de pe chei. Era ca și cum tânărul Pușcăriaș mi-ar fi trimis un salut ironic, schimbându-se din nou, dintr-un monstru hidos într-un grațios personaj heraldic care striga către disprețul meu: impostură. Fără milă, faimoasele mele prejudecăți infantile se întorceau din nou să-l împodobească... Și, într-o clipă, Colonia Penală mi se arăta semănând cu Castelul Cavalerilor din Siria; fabuloși aventurieri nobili, dedicați unui jurământ sângeros, umpleau acel palat înconjurat cu ziduri înalte, în care doar tatăl meu era primit. Ei dominau insula cu tragicul lor farmec: pe chipurile lor palide, diferitele fărădelegi și sclavia deveneau un artificiu de seducție, asemenea kajalului¹² pentru femei. Și toți înconjurau, apărându-l cu tăcerea lor, acel punct nebulos, subteran, unde tatăl meu se întâlnea cu apariția de pe chei.

Deși atât de aproape, cartierul Citadelei era de-acum situat pentru mine într-o dimensiune implacabilă, în afara omenescului, aproape un Olimp funebru.

Ajunsesem să o exclud nu numai din itinerariile mele obișnuite, dar, pe cât puteam, și din raza privirii mele. Când mă aflam în barcă, evitam să trec aproape de Extremitatea de Nord, în spatele căreia Castelul, în vârful unor stânci, domina perpendicular marea fără țărmuri. Și, când treceam departe de locul acela, priveam întotdeauna spre largul mării, întorcându-mi privirea de la forma aceea neregulată și masivă, care semăna cu un munte de tuf erodat. Pe porțiunea aceea de mare, superstiția îmi crea impresii pe care le știam false, dar care deveneau totuși aproape halucinante. Mi se părea că aud, din forma de tuf aflată în spatele meu, ecouri ciudat de melodioase, care vociferau la unison. Și mă speria bănuiala ciudată că pot discerne pe neașteptate, în corul acela, vocea tatălui meu, ireală, ca aceea a unui fetiș sau a unui mort. El se plimba pe acolo, într-o măreție funebră, cu fața lui albă și emaciată.

Sfârșitul verii

Ajunsesem deja la sfârșitul lui septembrie. Într-o zi am întârziat în largul mării cu barca mea, lăsând să treacă, aproape fără să-mi dau seama, ora la care de obicei mă duceam s-o văd pe Assuntina. Când am coborât pe uscat, am înțeles, după poziția soarelui, că era aproximativ patru după-masa și, într-adevăr, în scurt timp, am auzit clopotul bătând patru și un sfert. Am hotărât că era prea târziu să mai merg la Assuntina și am renunțat la ea pentru ziua aceea. După ce am tras barca pe mal, am scos de sub stânca unde lăsam întotdeauna dimineața tricoul meu zdrențuit și papucii din sfoară și am început să mă cațăr, fără o țință precisă, pe niște scurtături care duceau în sat.

Umbrele copacilor și ale plantelor erau foarte lungi, iar culorile, deja stinse și reci. În urmă cu două luni, la aceeași oră a după-amiezii, insula părea toată cuprinsă de flăcări. Zilele se scurtaseră mult de atunci. În curând vara avea să se sfârșească.

În celelalte zile, fiind cu Assuntina, nu mă oprisem niciodată prea mult cu gândul la această realitate. A fost ca și cum azi, profitând de singurătatea mea, un spirit al locului trist și palid, cu ochii pe jumătate închiși, mi-ar fi ieșit în cale și m-ar fi salutat, alergând prin iarbă cu un foșnet de toamnă. Salutul său însemna de fapt adio, ca și cum, azi, aici, eu aș ști, în chip definitiv, că aceasta era ultima mea vară pe insulă.

La drept vorbind, considerasem întotdeauna în lunile acelea, chiar dacă doar vag, sfârșitul acestei veri drept ultimul termen al șederii mele la Procida. Dar, gândindu-mă la vară, vedeam atunci, în minte, un anotimp imprecis și fără limite, la fel cu o întreagă existență! Mă amăgeam crezând confuz într-o asemenea vară, care, așa cum va coace strugurii, măslinile și alte fructe din grădini, va trebui, într-un fel, să atenueze asprimile sortii mele, rezolvându-mi durerile printr-o mare explicație consolatoare. Să ajung însă la sfârșitul ei, cu durerile mele rămase la fel ca la început, era o previziune în care nu puteam crede și pe care o presimțeam în lumină și în adierile delicate ale vântului, ca un salut ambiguu și înfiorător. Salut ce, tradus în cuvinte, însemna întrebare fără răspuns, și nimeni și nimic nu-mi spunea altceva, nici măcar ochii lui N., care erau atât de frumoși și de materni, și doar pentru mine deveneau de gheață!

Purtat de mintea mea distrată, m-am trezit pe povârnișul numit Doi Muri care dă în Piațeta Monumentului. Piațeta, închisă spre apus, către mare, de o simplă balustradă, strălucea la ora aceea într-o lumină calmă și minunată, de la culoarea trandafiriu-portocalie a zidurilor sale și marele reflex auriu al apei. Am vorbit de multe ori de această frumoasă piațetă, dar poate încă n-am spus că din ea porneau patru drumuri. Unul era povârnișul Doi Muri. Altul era cel parcurs de noi de multe ori în trăsură, coborând către cartierul Portului, și care apoi continua pe partea opusă a pieței, schimbându-și numele și continuând cu faimoasa mea străduță printre grădini. În sfârșit, ultimul, cel mai larg, bine pietruit, pe partea vestică, se desfăcea ca terasă întortocheată, către înălțimea fortăreței. Balustrada piațetei continua de-a lungul laturii sale externe, devenind, asemenea piațetei, în lumina soarelui, de o minunată culoare trandafiriu-portocalie.

Locul fortificat

Aceasta era singura stradă a insulei care ducea la poarta Locului fortificat (așa numeau oamenii, în amintirea vechilor fortificații, cartierul Penitenciarului). Pe aici trecea camioneta care-i aducea, din port, pe noii deținuți. Nu mai știu de cât timp nu mai treceam pe strada asta, care era pentru mine ca dispărută de pe insulă.

Dar în ziua aceea am ales-o instinctiv, fără să ezit sau să mă mir prea mult, simțind doar cum îmi bate inima mai tare, de parcă, încălcându-mi interdicția, aș fi făcut un gest temerar, plin de solemnitate. Lunga porțiunea de drum, până la ultima cotitură vizibilă, era pustie, și urcatul în liniștea aceea vrăjită îmi dădea o senzație de tihnă, care părea că-mi oferă aproape un refugiu în oribila ei melancolie. Insula care se întindea jos, cu forma ei de delfin, printre jocul valurilor, cu fumurile căsuțelor și murmurul vocilor, mi se părea foarte departe, fără să mai aibă farmecul pe care-l avea pentru mine, care căutam farmece mai grave! Mă îndreptam spre o zonă din afara timpului, unde sfârșitul verii nu aducea nici speranță, nici despărțiri. Acolo sus, în tragicele clădiri ale Locului Fortificat, exista întotdeauna un singur anotimp disperat și matur, despărțit de lumea mamelor, într-o ruină impunătoare.

Către vârful urcușului, la stânga, în partea opusă balustradei începeau primele clădiri ale Penitenciarului, cu locuințele angajaților, birourile și infirmeriile. La capătul ei, panta se deschidea într-o terasă, care oferea pe două din laturile sale o vedere spre infinitul mării, de un albastru proaspăt. Aici se ridica uriașa poartă a Locului Fortificat, cu o boltă înaltă din piatră și gheretele santinelelor adăpostite în stâlpi. În fața uneia dintre gherete, se plimba încontinuu o santinelă înarmată, care, însă, nu interzicea intrarea trecătorilor, pentru că dincolo de poartă, în afara închisorii, exista un târg cu biserici vechi și mănăstiri.

Imediat cum am ajuns pe terasă, l-am văzut la câțiva metri mai încolo pe tatăl meu, care sprijinit de balustradă, cu spatele la panoramă, într-un soi de apatie rătăcită, se lăsa ciufulit de briza dintre apus. Când l-am zărit, m-am

oprit tresărind, iar el nu și-a dat seama că eram acolo. Chipul său colțuros din cauza slăbiciunii părea, în lumina soarelui ce apunea în spatele lui, aproape chipul unui adolescent, cu umbra bărbii nerase care începea să semene cu un puf de aur. La scurt timp s-a ridicat, în cămașa lui fluturândă din pânză de un azuriu decolorat, desfăcută pe pieptul alb, și a intrat pe sub arcada porții. Atunci și eu, mergând încet ca să nu mă apropii de el, am luat-o în aceeași direcție. Mi se părea deja că știusem încă de dinainte că venisem aici ca să-l spionez. Și simțeam că poate încă de la începutul verii mă pregătisem să caut mai devreme sau mai târziu urmele misterului său.

Vânătoarea

Pe sub bolta porții, un lung coridor decorat de sus în jos, cu niște cruci pictate, de un negru prăfuit, ieșea în piața centrală a Locului Fortificat, care din cauza imensității părea piața unei metropole, dar era întotdeauna ciudat de pustie. În stânga acestei piețe, la capătul unei mici văi pavate, o altă poartă din zăbrele oprea accesul într-o vastă curte galbenă și goală, în care se înălțau enorme clădiri dreptunghiulare. Pe poartă, în jurul figurii în relief colorat a Sfintei Maria della Pietà, era scris Închisoare.

Aceea era intrarea Penitenciarului. Din locul acela, prin niște clădiri joase, apărate de ziduri, colina închisorilor urca, prin spatele Pieței Centrale, până la vechiul Castel care domina, în dreapta, dincolo din micul târg ghemuit la picioarele sale. Preț de o secundă, cu inima abia bătând, m-am așteptat să-l văd pe tata îndreptându-se cu pas sigur pe vale în jos și dispărând, ca prin miracol, din fața ochilor mei, după poarta interzisă. Dar el a luat-o la dreapta și, urmând una din laturile pieței, s-a îndreptat către zona înaltă a Locului, unde în sus, de-a lungul treptelor vechii fortărețe, într-un labirint de intersecții de urcușuri și coborâșuri, se înghesuie de secole căsuțele târgului.

Spre deosebire de Piața Centrală, care era deja pe trei sferturi în umbră, în zona aceea mai bătea încă soarele, care colora în roșu micile vitralii, printre

arcadele antice suprapuse, acoperișurile sparte, și balcoanele pe care înfloreau ardei iuți și mușcate. Mergând cu pași împleticiți, ca de om beat, tata a intrat pe străduțele acelea zgomotoase, la asfințit. Avea în picioare niște sandale cu tălpile de lemn, cum se poartă în mod obișnuit vara pe plajele noastre și care, răsunând pe pietre, mă ajutau să mă țin după el prin labirintul de străduțe. Pașii mei, datorită papucilor de sfoară, erau tăcuți, de altfel, chiar dacă-l urmăream la mică distanță, nu-mi mai era absolut deloc teamă că mă poate descoperi. Mă simțeam apărat de un soi de cinism și de fatalitate, ca și cum aș fi înghițit inelul care te face invizibil, iar el ar fi un elf, un foc rătăcitor și orice mijloc de comunicare între noi ar fi fost întrerupt. Aveam aproape impresia că oamenii locului risipiți pe străduțe sau stând în balcoane sau așezați pe scările externe care se strigau și discutau între ei nu ne vedeau trecând.

Mintea îmi era amorțită, dar o certitudine abulică, aproape neconsolată, îmi spunea că Wilhelm Gerace mergea acum dezarmat în fața mea, ca o călăuză inconștientă; și că, inevitabil, nu peste mult timp, nu știam cum, dar urma să fiu condus în teatrul misterelor sale.

Nici măcar nu simțeam curiozitate, ci doar o senzație de uitare sau de boală, asemănătoare cu cea pe care o ai în vis. Trecuseră vreo cinci-șase minute de când intrasem pe poarta Locului Fortificat, dar mi se păreau ore.

Ținta lui W.G. prin părțile astea nu putea fi decât una: vechiul Castel. Era clar că acolo fusese stabilită locuința Pușcăriașului. Trebuia să se afle într-una din micile celule, cu fereștruciile în formă de gură de lup, care dădeau spre mare fără s-o vadă, și către care călătorii de pe vapoare, lipiți de parapete, își îndreptau curioși atenția lor tristă, când treceau pe lângă Procida. Chiar dacă ținta tatălui meu nu putea fi decât aceea, el a continuat o vreme să se învârtă fără scop în sus și-n jos pe străduțele din jurul singurei străzi (numită Via del Borgo) care ducea la intrarea în Castel. Mă întrebam dacă într-adevăr nu băuse cumva. Acel du-te-vino fără sens te ducea cu gândul la fâlfâitul înnebunit al fluturilor de noapte în jurul lămpilor. În cele din urmă s-a hotărât și, așa cum mă așteptam, a luat-o pe Via del Borgo. Aici, pe neașteptate, i-am pierdut urma.

Via del Borgo era un soi de galerie acoperită săpată în terenul stâncos de sub locuințe, fără alt pavaj decât un strat gros de praf. Între arcul de la intrare și cel de la ieșirea către castel, pe toată întinderea ei (poate vreo trei sute de metri), nu primea o altă lumină decât de la o spărtură la jumătatea drumului, largă cât o ușiță, și care dădea spre spațiul deschis. Pe lungi porțiuni, deci, această stradă (pe care locuitorii o numeau Canalul) se afla într-un întuneric peren, doar uneori, pe laturi, licărea puțină lumină venită de la niște mici deschideri în pământ, asemănătoare unor grote, de unde o scăriță ducea în interiorul căsuțelor de deasupra.

Cum am intrat pe Via del Borgo, pata albastră a cămășii tatălui meu, care mergea înaintea mea la câțiva metri, a fost înghițită de întuneric. La început totuși am continuat să disting înaintea mea, oricât era de înăbușit de terenul prăfos, zgomotul saboților lui de lemn, al căror ecou răsuna slab sub boltă, apoi nimic. Se auzeau, din târgul de deasupra, vocile fetelor care, la sfârșitul zilei, își chemau frații de pe stradă; și ici-colo, în micile intrări întunecate, se zărea câte un copil care se juca așezat pe pământ, lângă trepte, printre câini, găini și uneori fâlfâitul unui porumbel. Ochii mi se obișnuiseră deja cu lumina aceea slabă, dar în zadar; grăbind pasul, mi-am încordat privirea, încercând să-l văd din nou înaintea mea pe cel pe care-l urmăream. Ca să-l ajung, am străbătut în fugă ceea ce mai rămăsese din Via del Borgo, și într-o clipă am fost la ieșire, într-o curte largă acoperită cu iarbă, din capătul căreia, printr-o poartă masivă, tăiată într-un soi de bastion, se ajungea în subteranele Castelului aflat în apropiere. De tata însă, nici urmă. Pe tăpșanul acela arid, în fața ușii zăvorâte, nu se afla decât soldatul de pază cu arma în bandulieră, care de-abia mi-a aruncat o privire, mai mult somnoros decât bănuitor. În afara lui, nu se vedea în jur nici un semn al altei prezențe umane. Am rămas câteva clipe nemișcat, apoi, ridicând din umeri, am pornit-o din nou cu pas leneș pe Via del Borgo.

Mi s-a părut inutil să străbat din nou de la un capăt la altul Canalul, și am ieșit prin deschizătura de la jumătatea drumului. Mi-a venit în minte că și tata ar fi putut ieși pe-aici, și în felul acesta se explica dispariția lui, fără atâtea presupuneri fantastice. S-ar fi putut. Dar, chiar dacă asta era pista exactă, cine știe unde se afla la ora asta? Și, de fapt, ce-mi păsa mie de W.G.? Ce-mi păsa să-i aflu secretele? Dintr-odată, mai mult decât speranța îmi pierdusem dorința de a-l regăsi. Urcând către vârful fortăreței, m-am

întâlnit cu un grup de copii care coborau ducând cu ei un zmeu, și am fost tentat să-i întreb dacă văzuseră un bărbat înalt, îmbrăcat în albastru, dar am hotărât că nu merita. Aproape renunțasem să-mi continui vânătoarea. Mergeam înainte doar din inerție, fără o intenție precisă.

Palatul

Din peretele spart al Canalului, printre grămezi de pietre și ruine, se urca la un teren abandonat, numit Peștele negru¹³, care se întindea în spatele târgului, de-a lungul laturii extreme a Locului Fortificat, perpendicular pe cele mai înalte stânci ale insulei. Maidanul era închis la capăt de imensa construcție a vechiului Castel; iar în ultima porțiune era format dintr-o adunătură de căsuțe distruse (cred că încă de pe vremea piraților turci), fără acoperișuri și îngropate în cea mai mare parte sub grămezi de pământ. Acest delușor de ruine era despărțit de Castel, care se înălța pe partea cealaltă aproape în continuarea stâncilor, de o prăpastie naturală, de netrecut, plină de gunoaie și pietre, iar în dreapta, printre tufișuri întinse de muri și mărăciniș, cobora treptat spre mare.

Dedesubt se afla Extremitatea de Nord a insulei, cea pe care în vară, de câte ori mă aflam pe porțiunea asta de mare cu barca mea, o ocolisem tot timpul, ca și cum ar fi fost un spectru. Acum, dedesubt vuia marea, sorbită de scobiturile stâncilor, cu zgomotul foșnitor al valurilor, și în afară de asta nu se auzea în împrejurimi nimic altceva. Maidanul era pustiu, și cățărându-mă pe acest delușor râios și devastat, am simțit că mă cuprinde o teribilă tristețe.

Vocile târgului din apropiere, care ajungeau până la mine înăbușite și îmblânzite de atmosfera calmă, mi se păreau voci ale unui neam infantil, diferit de al meu, și auzindu-le aveam sentimentul pe care l-ar avea un trist Cavaler Rătăcitor, auzind spre seară, în timp ce călătorește singur prin păduri și văi, dialogurile păsărilor care se strâng în copaci să doarmă toate împreună. Am regretat zilele în care, la ora asta, hoinăream prin port, sătul

de câtă dragoste făcusem după-amiaza cu Assuntina și somnoros deja. Am simțit o părere de rău pentru mica sclavă indiană, care azi mă așteptase în zadar. M-am gândit că în momentul ăsta era ocupată cu pregătirea cinei pentru ai ei, care se întorceau de la câmp. Și mama vitregă, în Casa junilor, cânta lângă coșul lui Carmine ca să-l adoarmă. Dar lui nu-i era somn și voia să se mai joace... Cu toții se ocupau de lucruri simple, normale. Numai eu umblam după mistere teribile și extraordinare, care poate nici nu existau și pe care, de altfel, nici nu mai doream să le aflu.

Printre urmele căsuțelor îngropate, se vedea ici și colo câte un rest de construcție mai mare, o bucată de zid, înaltă de doi-trei metri, cu găuri pătrate în locul vechilor ferestre. Pe neașteptate, lângă unul dintre ziduri, am zărit sandalele de lemn ale tatălui meu.

M-am retras și m-am ascuns repede în spatele zidului, căci dintr-odată, după ce îl căutasem atât de mult pe W.G., mi-a fost frică să-l văd, chiar dacă el nu mă vedea. Și am rămas nemișcat, cu inima bătându-mi cu putere, fără să mai ies din ascunzătoare. Evident, își lăsase sandalele ca să poată umbla mai repede, cu picioarele goale, pe terenul acela accidentat, și se afla probabil nu prea departe, pentru că acolo, între prăpastie și mare, nu mai exista nicio cărare. Dar, în clipele următoare, oricât mi-aș fi ținut până și respirația, nu se auzea nimic în jur, niciun semn al vreunei ființe vii.

Castelul, în partea aceea a colinei, nu avea nici ferestre, nici uși, nimic altceva decât niște ziduri oarbe imense, întărite cu stâlpi, contraforturi și arcade oarbe. Astfel încât aproape semăna mai mult cu o grămadă de stânci naturale, decât cu orice altă construcție umană. Doar pe o aripă în formă de semicerc, ce se ițea în afară perpendicular pe mare, se vedeau, de aici de pe uscat, câteva ferestruici gură de lup, dar nici de acolo nu se auzea niciun zgomot și nicio mișcare. Ca și cum personajele în sumbra lor uniformă albă care locuiau în Palat ar fi zăcut în letargie, ascunse între zidurile acelea.

Din partea aceasta a Locului Fortificat era imposibil să ajungi în încăperile Palatului. Și în liniștea pustiului care se întindea în jurul meu, mi-au apărut un soi de viziuni fantastice legate de W.G. Scări, treceri secrete, intrigi legendare, sau poate chiar moartea. Mi l-am imaginat cum, după ce-și abandonase saboții de lemn, cădea zdrobindu-se de stânci, și mi s-a părut ciudat că nu mă mai interesa nimic, nici măcar dacă murise. Îmi devenise

indiferent dacă era mort sau viu, aproape sau departe. Mi-am dorit dintr-odată să fi fost deja plecat de pe insulă, printre oameni străini, fără posibilitate de întoarcere, și am hotărât ca în viitor să-i las să creadă pe toți cei pe care am să-i cunosc că sunt un copil găsit, fără tată, fără mamă, fără rude. Abandonat în scutece pe niște trepte și crescut într-un Orfelinat sau ceva asemănător.

Am căscat, ca să insult umbra invizibilă a lui W.G. Dar, enervat, am rămas acolo, fără să știu ce aștept. Soarele dispăruse aproape cu totul în mare, nu știu câte minute trecuseră deja, când l-am auzit pe el, destul de aproape, cântând.

Sărmana voce și semnalele

Vocea lui, pe care am recunoscut-o imediat tresărind, venea din părțile cele mai joase și mai ascunse ale colinei, astfel încât părea să iasă din adâncul prăpastiei marine. O asemenea iluzie îi dădea scenei solemnitatea neliniștită a viselor, dar lucrul cel mai ciudat pentru mine era în primul rând faptul că el cânta. Nu-l auzisem niciodată cântând și, de fapt, vocea lui nu era frumoasă (era, s-ar putea spune, singurul lucru urât la el): cu un timbru ascuțit, aproape feminin, lipsit de armonie. Dar tocmai pentru că-i lipsea muzicalitatea și grația, acest cântec al său misterios m-a impresionat și mai mult. Cred că nici măcar melodia unui arhanghel nu m-ar fi putut emoționa într-o asemenea manieră.

Cânta o strofă dintr-o cântonetă napolitană, una dintre cele mai cunoscute, pe care eu o știam, se poate spune, încă de pe vremea când am început să vorbesc, și devenise pentru mine comună și banală de câte ori o auzisem și o repetasem. Cea care spune:

Nun trovo n'ora 'e pace!

*‘A notte ‘a faccio juorno,
sempe pe’ stá ccá attuorno,
speranno ‘e ce parlá.¹⁴*

Dar el o cânta cu o amărăciune care încerca să fie convingătoare, atât de grosolană și de disperată, încât am stat să-l ascult ca și cum aș fi învățat un important cântec nou cu un înțeles tragic. Cele patru versuri cu motivul lor, pe care el îl cânta lent, târâit și strigat, mi se părea că vorbeau despre însăși singurătatea mea, de când hoinăream evitat de N., fără prieteni, nici fericire, nici odihnă. Și despre ziua de azi când nimerisem pe colina asta mizerabilă, în ascunzătoarea asta nesăbuită, ca să înțeleg ultima tristețe.

Nereușind să-l zăresc de unde mă aflu pe W.G., m-am urcat pe o ieșitură a zidului în spatele căruia stăteam ascuns. Și de acolo de sus, uitându-mă pe o veche fereastră spartă, l-am descoperit imediat pe cântărețul meu. Stătea singur, pe jumătate întins pe o fâșie de pământ pe care înfloriseră buruieni, la capătul ultimelor poteci către stâncile de pe țărmul mării; și de pe stratul acela strâmt și abrupt, asemenea unui broscoi mizerabil care cântă la lună, cânta către Palat. Privea fix la una dintre ferestruicile care se puteau vedea și de jos, aflate în aripa semirotundă, ieșită între prăpastia colinei și mare. Era o ferestruică izolată la jumătatea zidului, și ca și celelalte tovarășe ale ei nu dădea niciun semn de viață, acolo în mica deschizătură aflată deasupra gurii de lup nu era nimic altceva decât tăcere și întuneric.

Totuși, părea că tata aștepta un răspuns la cântecul său. Când a terminat strofa, a rămas puțin într-o tăcere neliniștită, răsucindu-se îndurerat ca un bolnav pe un pat de spital. Apoi a reluat cântecul de la capăt, la fel ca înainte. În momentul acesta, eu, de teamă că ar putea să mă descopere, am părăsit postul de observație, coborând cu un salt la picioarele zidului. De aici, lăsându-mă puțin într-o parte, puteam, fără să-l văd pe el, să supraveghez impasibila ferestruică a Palatului. Și, într-adevăr, nu mi-am mai luat ochii de la ea.

Încă de vreo trei-patru ori s-a auzit din adâncul colinei vocea lui reluând cântecul, cu o încăpățănare copilărească și sumbră. Repeta mereu doar acea unică strofă a cântonetei atât de cunoscute mie, și la fiecare reluare accentul său exprima o durere diferită: implorare, poruncă sau capriciu tragic, exigent. Dar ferestruica rămânea oarbă și surdă, ca și cum Pușcăriașul, care locuia înăuntru, dezertase din cămăruța lui sau murise sau cel puțin căzuse într-un somn adânc.

În cele din urmă, inutilul cântec a încetat, dar în locul lui, după puțin timp, am auzit urcând dinspre mica vale ascunsă, într-o nouă tentativă de chemare către ferestruică, niște scurte fluierături ritmate. Și auzindu-le, m-am cutremurat brusc, mușcat de gelozie!

Recunoscusem imediat, în ritmul acelor fluierături, un limbaj secret de semnale, un soi de alfabet Morse, pe care tata și cu mine îl inventaserăm, pe vremea fericită a copilăriei și adolescenței mele. Foloseam acest alfabet de fluierături ca să ne trimitem mesaje la distanță, vara, în timpul jocurilor noastre pe mare, sau alteori ca să ne batem joc, înțelegându-ne dinainte, în Port sau la Cafeneaua din piață, de anumiți procidani care habar n-aveau ce se petrece.

Acum, evident că Pușcăriașul fusese informat de tata despre acest alfabet misterios, pe care eu îl credeam doar proprietatea noastră: a mea și a lui Wilhelm Gerace!

Semnalele acelea inventate îmi erau de ani de zile atât de familiare, încât auzindu-le puteam să le traduc pe loc în cuvinte, mai bine decât un telegrafist bătrân. Emoția geloasă care m-a cuprins m-a făcut totuși să pierd primele silabe ale mesajului lansat de tata. Ceea ce am auzit în continuare suna astfel:

...nici-vizite-nici-scrisori-nimic

cel puțin un cuvânt

ce te costă?

A urmat o nouă tăcere de așteptare din partea tatălui meu, dar fereastră se încăpățâna în indiferența ei de mormânt. Tata a repetat:

cel puțin un cuvânt

și, după o altă tăcere:

ce te costă?

În sfârșit, în mica deschizătură din partea de sus a ferestruicii, unde gura de lup, lărgindu-se ca niște foale, lăsa descoperită ultima parte a zăbrelelor, am văzut prinzându-se două mâini. E clar că și tata le-a văzut imediat și s-a ridicat brusc în picioare, așa că eu am putut să-l văd de la umeri în sus, alergând către marginea povârnișului. Acolo s-a oprit, aproape sub Palat, de care îl despărțea, cu doar trei sau patru metri, prăpastia mării; și a rămas tăcut așteptând, ca și cum nenorocitele alea de mâini agățate ar fi fost două stele apărute ca să-i anunțe soarta.

În scurt timp, mâinile s-au desprins de zăbrele, dar Pușcăriașul stătea cu siguranță în spatele ferestruicii, poate urcat pe pat, ca să ajungă până sub gura de lup; și de acolo își ducea două degete la buze, pentru ca semnalele sale de răspuns să fie mai puternice! Într-adevăr fluierăturile sale n-au încetat să se audă, foarte puternice și ritmate, într-o secvență de o barbară monotonie. Și imediat, cu un sentiment incredibil de siguranță, în ele, ca într-o voce cunoscută, agresivă, mândră de adolescență și de dispreț, am recunoscut aroganța unică, exasperantă a răufăcătorului de pe chei!

Mesajul său pentru tatăl meu, pe care l-am tradus imediat, a constat cu totul în doar două cuvinte:

cară-te, parodie!

Pe urmă, nimic. Doar mie mi s-a părut, poate dintr-o simplă halucinație auditivă, că aud în jurul lui, de la ferestruicile apropiate, un cor de râsete înfundate, ca o sumbră și mare bătaie de joc la adresa tatălui meu. Apoi s-a făcut din nou o liniște generală de mormânt, care a fost întreruptă în scurt timp de loviturile pe care le dădeau gardienii de rond, în zăbrele, pentru a le verifica înainte de căderea serii. Acest zgomot se apropia tot mai mult, de la ferestruicile invizibile ale fațadei spre mare, și l-am văzut pe tata plecând de unde era și pregătindu-se să urce încet. Atunci, de frică să nu mă descopere, am luat-o la goană de pe colină, parcurgând din nou drumul pe care venisem.

Pe tot drumul, până acasă, am repetat în sinea mea, ca să nu-l uit, cuvântul Parodie, de al cărui înțeles nu eram prea sigur. Odată ajuns acasă, l-am căutat într-un foarte vechi dicționar școlar, care se afla de mulți ani în camera mea, poate aparținuse bunicii învățătoare sau poate studentului din vremea lui Romeo Amalfitanul. La cuvântul Parodie am citi:

imitația altor persoane, în care ceea ce la alții este serios devine ridicol sau comic sau grotesc.

Și astfel, Wilhelm Gerace mi-a jucat ultima festă. Dacă într-adevăr, cu bună știință sau intenție, el ar fi studiat maniera cea mai răutăcioasă ca să mă prindă din nou în mrejele lui, nu ar fi putut inventa un joc mai perfid decât asta, în care mă atrăsese fără s-o știe. Acum, deci, îmi apărea clar că în pelerinajele sale la Locul Fortificat nu-l aștepta decât o solitudine rușinoasă, că acolo sus el venea batjocorit și alungat ca ultimul servitor. Și la această descoperire, nu știu de ce, iubirea mea pentru el, pe care o credeam sufocată și aproape stinsă, s-a reaprins mai amară, mai sfâșietoare, aproape teribilă!

12. Kajal sau kohol, praf negru folosit în lumea antică, dar și în cea modernă orientală și arabă pe post de creion dermatograf.

13. În original, Guarracino.

14. „Nu găsesc o oră de pace! Din noapte fac zi / ca să stau mereu aici în jur / sperând să-i pot vorbi.“ Versuri în dialect napolitan, din faimoasa cântonetă Maria Mari.

Capitolul al optulea

Adio

Nu mai ești fluturașul din soare

Care zboară din floare în floare.

Fluturaș, nu mai ai aripioare.

Domnul Conte ți le-a retezat.

.....

Cu războinicii ce să faci!

(Aria lui Figaro)

Umbră detestată

Au mai trecut încă două luni. Era către sfârșitul lui noiembrie. În perioada aceea am aflat că Assuntina mă trăda.

N-are rost să mai pierd timpul povestind cum am aflat, trebuie deja să mă grăbesc să ajung la sfârșitul acestor amintiri. E suficient să spun că am fost informat asupra acestui lucru și nu era nicio îndoială, și nu mă trăda cu un singur amant, ci cu mai mulți, și încă dinainte de a se încurca cu mine îi avea pe acești diverși amanți! În ziua în care am aflat totul, am trecut anume prin fața casei sale, și când ea, văzând că nu mă opresc, a fugit după mine, m-am întors și i-am aruncat în față niște insulte atât de vădite și cu o asemenea violență, că ea s-a retras speriată. Mai târziu, am trecut din nou pe acolo, în fața căsuței nu era nimeni, iar ușa era închisă. Și atunci, am scrijelit cu briceagul, pe lemnul ușii, o scroafă și am scris Adio pentru totdeauna. După care am pornit să hoinăresc pe câmpurile dimprejur și în final m-am aruncat pe iarbă izbucnind în plâns.

N-o iubisem niciodată pe Assuntina, e-adevărat; dar în ultima vreme mă gândisem chiar să mă însor cu ea, atât de tare îmi doream să am o femeie care să țină la mine și să fie numai a mea! Hotărâsem ca, imediat după ce ne căsătoream, să-i dau chiar și sărutări, la fel ca sărutarea pe care i-o dădusem cândva lui N., dar niciodată ei. Și apoi — acesta era lucrul cel mai important — am fi făcut un copil împreună. Îmi plăcea enorm ideea de a avea un copil făcut de mine și mă amuzam gândindu-mă cum va fi, și plănuiam să-l iau cu mine în viitoarele călătorii, ca pe un prieten adevărat. Acum și planul acesta se ducea pe apa sâmbetei, ca multe altele.

Cel puțin, dacă ar mai fi trăit mama, aș fi putut să mă descarc povestind cuiva necazurile mele! Pentru o clipă mi-a apărut în minte imaginea lui N., așa cum se purtase cu mine în alte timpuri, dar imediat peste această imagine de dinainte s-a suprapus cea de acum: atât de rea, că până și cărlionții ei păreau că deveniseră amenințători! În această privință, puteam să recunosc drept corect ceea ce spusese odată infama Assuntina: și anume

că mama mea vitregă, sub aparența unei mielușele, ascundea duritatea de neîmblânzit a unei fiare!

Asta e: de acum încolo eram cu adevărat singur. Și atunci ce mă mai atrăgea pe insula asta vrăjită? Ce mă reținea să o părăsesc pentru totdeauna, cum făcusem cu mizerabila mea amantă necredincioasă?

Răspuns: Wilhelm Gerace, care de obicei altădată, în această perioadă a toamnei, era deja de mult în călătorie, acum mai onora încă Procida cu prezența lui.

Deseori unele din sentimentele noastre, pe care le presupunem splendide, de-a dreptul supraomenești, sunt în realitate insipide; doar o amărăciune pământească, eventual atroce, poate, ca sarea, să scoată în evidență gustul misterios al amestecului lor profund! Toată copilăria și adolescența crezusem că-l iubesc pe W.G., și poate mă înșelam. Doar acum poate începeam să-l iubesc. Mi se întâmpla ceva surprinzător, ceva ce în trecut n-aș fi putut cu siguranță crede, dacă mi s-ar fi spus: îmi era milă de W.G.

În viața mea avusesem sentimente de milă și pentru alții. De exemplu, pentru străini sau necunoscuți, uneori, pe stradă, chiar și pentru un trecător. Pentru Immacolatella. Pentru N. Și pentru Assuntina. Aflasem, deci, cât de teribil, de incomparabil poate fi acest sentiment. Totuși persoanele pentru care le avusesem, chiar dacă-mi erau dragi, îmi fuseseră întotdeauna apropiate doar dintr-o întâmplare, dintr-o alegere, nu fuseseră rudele mele de la naștere, pentru prima oară însă, acum, cunoșteam această violență inumană: să-mi fie milă de însuși sângele meu!

În ciuda plictiselii de iarnă care domnea pe insulă, de câteva săptămâni W.G. se arăta mai puțin sumbru și mai sociabil. Cu siguranță nu se vindecase de gândul său fix, dimpotrivă, aș fi spus că îl stăpânea mai mult ca niciodată cu puterea lui suverană. Numai că acum, trezindu-l din amorțeala lui plină de neliniște, părea să-l împingă zi după zi spre o nerăbdare nouă și ciudat de bucuroasă. Care îl făcea să se plimbe fără încetare dintr-o cameră într-alta sau pe străzile satului, sau pe cărările de pe câmpie, ca și cum ar fi fost urmărit de o mulțime de prevestiri nemiloase și

de dorințe imposibile. Uneori izburcea într-o veselie exaltată, ingenuă, de persoană imatură, dar veselia asta părea să-l obosească teribil, și atunci, ca să se odihnească, se refugia într-o oribilă melancolie!

Îmi dădusem seama că-și rărise pelerinajele la Locul Fortificat, dar asta nu era suficient ca să mă las păcălit. Recunoșteam mereu în ochii lui și în gesturi acea umbră detestată care-i ocupa mintea. Și de aceea îi arătam tot timpul un chip încruntat, taciturn. Iar atunci când (se întâmpla din nou de câteva zile), ducându-se în sat sau la plimbare pe câmpuri, îmi căuta compania, îl urmam fără chef. Și când îmi vorbea, îi răspundeam scurt, obraznic.

Dacă mă gândesc la ele, acele ultime săptămâni mi se pare cu adevărat că au zburat, că au fost cele mai repezi din viața mea. Dar cine știe cât i s-au părut de lungi lui, care, cu siguranță, număra zilele! În jurul lui, în aer, plutea bucuria dramatică și nerăbdătoare a așteptării. Iar eu simțeam că trebuia să se întâmple ceva, dar refuzam să împărtășesc drama lui bucuroasă, până într-atât încât nici măcar nu încercam să-mi explic așteptarea aceea, sau poate mă prefăceam că o ignor! Totuși explicația a venit repede.

Într-o seară

Într-o seară, pe la începutul lui decembrie, m-am întors acasă foarte târziu. De când N. îmi declarase ostilitatea ei iremediabilă, mă întorceam întotdeauna târziu seara, ca să nu stau la masă cu ea. Înainte să mergă la culcare, îmi lăsa întotdeauna cina la căldură, în cuptor, dar de câteva săptămâni începusem să mănânc deseori singur, în sat, la Hanul cocoșului sau la Cafeneaua văduvei. Căci eram foarte bogat în toamna aceea: tata mă umplea de bani. Nu era zi, s-ar putea spune, în care să nu-mi dăruiască o bancnotă de cincizeci sau de o sută, și în dimineața aceea îmi dăduse chiar suma fabuloasă de cinci sute de lire. Nu știam ce să fac cu atâta bogăție, și uitam bancnotele în cărți sau printre zdrențele din sertar. Aveam întotdeauna

cel puțin șapte sau opt, toate îngrămădite și mototolite în buzunar, și dădeam bacșișuri atât de generoase, încât pentru a găsi în istoria lor un caz asemănător, procidanii trebuiau să se întoarcă în secolul al XVII-lea, când Procida era sub stăpânirea spaniolă.

De obicei mergeam să cinez la han pe la șapte, și după aceea rămâneam în sat până la zece sau mai târziu, așa încât uneori, când mă întorceam acasă, mă simțeam din nou destul de înfometat și mâncam cu plăcere și ceea ce-mi lăsase mama vitregă. În seara aceea m-am întors cu intenția asta. Și am avut o surpriză: cuptorul era cald încă, cele două mici vase de lut în care N. îmi lăsa de obicei cina erau acolo, fără capac și goale. Iar pe masă nu se vedeau, ca în celelalte seri, farfuriile și tacâmurile puse acolo de N. pentru mine.

Era pentru prima oară când se întâmpla așa ceva, am luat din sertar o bucată de pâine și am ieșit s-o mănânc afară. Dar aici am simțit că-mi trecuse foamea și am aruncat-o.

Era o noapte fără stele, bătea un vânt umed și destul de rece. De abia făcusem câțiva pași, când am auzit în spatele meu cum rafalele de vânt trântesc ușa franțuzească iluminată, pe care o lăsasem deschisă. Fără becuri și fără lună, pajiștea era atât de întunecată, că nu i se vedeau marginile, nu mi s-a părut deloc îmbietoare, așa că, în scurt timp, am hotărât să mă întorc spre casa care se înălța în spate liniștită și cufundată în somn. În timp ce mă apropiam, am observat în spatele mării ferestre din salon o ușoară lumină roșiatică.

Mai ales iarna, camera aceea rece și enormă era lăsată întotdeauna de familia noastră închisă și părăsită. Primul lucru la care m-am gândit, deși nu credeam în așa ceva, au fost fantomele, mi-au venit în minte povești care, atunci când eram copil, îmi creaseră unele îndoieli: cu fantoma Amalfitanului, ale tinerilor lui... „Poate, mi-am spus, și cina mea au mâncat-o fantomele...” Și, intrând în casă, sceptic și uimit, m-am dus, fără să mai stau pe gânduri, în salon.

Am văzut imediat că lumina roșiatică pe care o zărisem de afară venea de la șemineu. Cineva, amăgindu-se că poate încălzi puțin caverna care era salonul, aprinsese câteva lemne în vechiul șemineu al călugărilor, care nemaifiind folosit poate de o jumătate de secol umpluse deja destul de bine

încăperea cu fum. Atunci când am intrat, o formă solitară s-a mișcat pe unul din divanele desfundate de lângă șemineu, și la început mi s-a părut a fi un câine. Dar s-a ridicat, era un bărbat, și când am aprins lumina l-am recunoscut imediat. Chiar dacă nu i-aș fi recunoscut trăsăturile și costumele de haine (aceleași haine de duminică cu care era îmbrăcat în ziua aceea pe chei), ura instinctivă, ascuțită și sfâșietoare, pe care am simțit-o imediat împotriva lui, mi-ar fi fost suficientă ca să-l recunosc.

În salon

Lampadarul din tavan, prăfuit și chior, lumina prea puțin colțul acela din salon. Dar chiar și în strălucirea aceea mizerabilă, ochilor mei i s-a înfățișat, ca într-un tablou extrem de evident, primirea ospitalieră, elegantă, exultantă, pe care tata, într-o improvizație nepricepută, i-o făcuse acelui om: un soi de festin ingenuu și dezordonat! Pe masa, mutată lângă divan, se aflau farfuriile cu resturile cinei mele, măslina, prăjituri, curmale, țigări, vin, și o sticlă deja goală de vin spumant și alta de lichior. Pe jos, adus de cine știe unde de prin casă, până și un covor, pe divan o pernă și pătura de lână a tatălui meu... Toate astea au căpătat în ochii mei de sălbatic rănit importanța unui fast regal!

Și trăsăturile lui, de data asta (altfel decât în ziua aceea pe chei), mi-au apărut imediat cu o precizie extraordinară, mai ceva decât dacă le-ar fi luminat un far. Imediat cum l-am văzut, mi-am dat seama ce mult greșisem acolo, pe chei, crezând că-i un om urât! Și revelația neașteptată că era frumos m-a străpuns ca o lamă de cuțit. Poate nu i-aș fi detestat atâta frumusețea, dacă ar fi fost blond, dar era brunet, ca mine, chiar mai mult, și asta îmi producea, nu știu de ce, șocul unei drame insuportabile.

Conversația cu el mi-a rămas în amintire într-o scenă neclară, aprinsă de ură. Îmi trezea ura trupul său înalt, bine făcut, cu mușchii, ce nu păreau să fi suferit din cauza închisorii, reliefându-se la orice mișcare. Și umerii. Și gâtul robust, pe care se sprijinea orgoliul capului (modelat cu o grație

semeată în paloarea sa de pușcăriaș). Și părul negru, frumos, tuns cu grijă, tinerește, acoperind destul de mult fruntea, ca în sculpturi... Nu exista o singură trăsătură, un singur gest al lui care să-mi provoace iertarea.

Ochii, umbriți de sprâncenele stufoase, aveau un fel disprețuitor, arogant și viclean de a nu-și privi interlocutorul direct, ci pieziș. Gura, aspră și frumoasă, nu deschidea buzele când zâmbea, ci doar le ridica puțin într-o parte, cu un soi de brutalitate aluzivă, ca și cum un zâmbet adevărat și amabil nu s-ar fi potrivit cu virilitatea lui. În bărbie avea o gropiță care adăuga și mai multă hotărâre și îndrăzneală expresiei sale.

Trădare

— Unde e tatăl meu? l-am întrebat pe un ton aspru imediat cum am intrat în cameră.

Accentul meu brusc și agresiv l-a anunțat probabil că între mine și el ostilitatea era deja o realitate. M-a privit cu interes, fără să facă un pas din colțul șemineului, unde se afla.

— Și cine e tatăl tău? a amânat răspunsul cu o pretinsă neștiință.

— Tatăl meu e stăpânul casei! Eu sunt Arturo Gerace!

— Aha, îmi pare bine... a spus cu un aer prefăcut de afectare leneșă, stăpânul s-a dus chiar acum sus, dar coboară imediat.

— Atunci îl aștept aici, am zis și am rămas acolo, în prag, sprijinindu-mă cu spatele de tocul ușii.

— Desigur, a răspuns el cu o mică strâmbătură indiferentă, ca și cum ar fi spus că pentru el prezența mea sau a unei furnici era același lucru. Apoi, întinzându-se din nou pe divan, a adăugat: Dar, apropo, stinge lumina. Tatăl tău a insistat să nu fie aprinsă: există pericolul să fim văzuți de afară...

Nu m-am mișcat, și el mi-a aruncat o privire:

— Ei, ce aștepți s-o stingi? a întrebat.

Și văzând că în mod voit nu mă supun, s-a ridicat într-un cot, în timp ce în ochi i s-a aprins pentru o clipă o luminiță, provocată parcă de un mister glumeț sau de aroganță:

— E periculos, să știi, a amenințat vag, poliția...

Apoi, coborând vocea, cu o emfază inspirată și ticăloasă, a spus:

— sunt un evadat!

L-am privit fără să clilesc. După gesturi, după accent, mirosisem imediat înșelătoria, dar s-ar fi putut ca vorbele lui să fie adevărate, căci se potriveau de minune cu imaginea pe care mi-o făcusem despre el, încă din prima zi... Și, de altfel, numai așa reușeam să-mi explic cum de se afla în seara asta, în casa noastră, un condamnat pe viață, cum considerasem de la bun început că era...

Pentru o clipă, în ciuda urii pe care o simțeam, m-am lăsat fermecat de mirajul unei complicități magnifice, apărut pe neașteptate, surprinzător, imprevizibil: să ascund în casa noastră un evadat autentic, urmărit de poliție! Era o onoare și în același timp o putere împotriva lui: să-l am la mâna mea... Totuși, nefiind sigur, am lăsat lumina aprinsă: nu de altceva, dar ca nu cumva el să presupună că îl luasem în serios. M-a privit din nou:

— Ce aștepți să stingi?! a repetat.

Am ridicat din umeri cu o expresie aproape de dezgust. Atunci buzele sale închise cu aroganță s-au deschis, aproape fără voia lui, într-un râset copilăresc. În același timp, luând o poză ironică și de o condescendență vădită, și-a ridicat sprâncenele încrețindu-și fruntea:

— Păi, a zis, din partea mea, fă cum vrei. sunt un evadat e titlul unui film. Ce ai crezut? Eu sunt un cetățean liber, din seara asta, în regulă cu

autoritățile. Am fost evacuat legal din domiciliul meu de la Vilă, exact la ora 19, azi 3 decembrie, dacă vrei să știi!

Spunând asta, fără să renunțe la poza lui indolentă, mi-a aruncat o privire leneșă și impasibilă, dar încărcată de o răutate subînțeleasă:

— Îți pare rău, nu-i așa? a zis după o pauză, spune adevărul: ai crezut povestea cu evadarea și te bucurai deja la gândul... că fugi să mă denunți...

Din momentul în care mă proțăpisem acolo, așteptând în fața lui, mi-am promis să nu-i mai spun niciun cuvânt și să nu-l mai înfrunt absolut deloc, mai rău decât dacă ar fi fost un animal. Dar auzindu-l spunând o calomnie atât de nebunească, n-am putut să nu scot cu buzele un sunet batjocoritor.

El mi-a răspuns doar cu un zâmbet abia schițat plin de înfumurare, ca și cum nu și-ar fi schimbat părerea:

— Ajunge, poți să nu te mai deranjezi, a continuat impasibil, așezându-se mai bine pe divan, cât despre lumini, te asigur că pentru mine seara petrecută aici cu lampadare aprinse sau stinse înseamnă același lucru. Tatăl tău, din prudență, s-a gândit să stingă lumina... Poliția însă n-are nicio legătură cu asta. E vorba de probleme ale voastre private, de familie.

Aici a căscat și a aprins o țigară:

— Și, ca să te informez, a explicat mai clar, tatăl tău n-ar vrea ca voi, ceilalți din casă, să știți că eu stau aici. Pentru asta, cum vezi, nu m-a instalat sus. Cred că în mod deosebit nu dorește să mă prezinte Doamnei...

Avea un accent diferit de cele napolitane, cu care eram obișnuit, mai puțin cântat și mai puternic. Nu vorbea însă în dialect, ci o italiană destul de precisă. Ba chiar părea să se amuze, folosind ca o provocare cuvinte căutate, iar manierele lui, plebee din naștere, apăreau și mai provocatoare când o făcea pe educatul. Vorbea rar între două fumuri. Și de câte ori spunea tatăl tău puneă o notă de respect ironic și de repulsie, ca și cum ar fi dat la o parte un obiect mizerabil, deranjant, și în același timp ar fi luat în batjocură paternitatea aceea cu care eu mă mândream!

— Și se înțelege, a continuat lăsând cuvintele să cadă cu un aer de sultan universal recunoscut, ca și cum s-ar fi considerat cel mai mare gangster al secolului, că eu nu sunt bun pentru o familie, sunt un recidivist periculos... La proces, a declarat plin de sine, îmi dăduseră doi ani! Apoi au fost obligați să-mi facă o reducere, pentru că între timp au avut loc aceste mari evenimente internaționale, și în consecință amnistia majestății sale regele... Nu te bucuri de coincidența asta norocoasă? Dacă nu era mersul istoriei, acum nu eram aici, în palatul vostru, să mă bucur de seara aceasta frumoasă!

La vorbele lui, deși n-aș fi vrut, i-am aruncat o privire perplexă și aproape interogativă. Nu pentru marile evenimente internaționale la care făcea aluzie, de care nu știam nimic și care în momentul acela nu mă interesau, ci de altceva: Doar doi ani! Mă gândeam descumpănit. Deci, cel pe care eu îl crezusem un adevărat condamnat pe viață era în schimb, după cât părea, un mic deținut fără importanță! Și totuși, îmi dădeam seama acum, cu furie, că nici dacă aș ști că e un mizerabil hoț de buzunare sau un scandalagiu de mahala, în loc de un teribil ucigaș sau un bandit, n-ar putea să-i scadă în ochii mei măreția întunecată și odioasă.

Ca să-i arăt că-i dădeam puțină importanță sau chiar deloc, mi-am strâmbat dezgustat buzele. El, ca să nu rămână mai prejos, se apucase să caște exagerat, ca și cum această seară frumoasă doar când o numea îi provoca o blestemată de plictiseală. Dar n-a mai spus niciun cuvânt despre asta.

S-au scurs astfel câteva clipe de tăcere. Eu stăteam sprijinit de tocul ușii, cu mâna în buzunar, cu atitudinea unui șef de bandă care-l înfruntă pe un alt șef de bandă dușman, în mijlocul pampasului pustiu. În cele din urmă am rupt tăcerea pentru a mă informa plin de ură:

— Și ce? Dormi aici în noaptea asta?

— Da' unde vrei să merg să dorm? La Grand Hotel? De ce? a întrebat sarcastic după puțin timp. Te deranjează cumva ideea? Poate...

Am ridicat din umeri cu disprețul unui mare domn:

— Pfff... Mie nu-mi pasă deloc de tine, am răspuns.

— Da, am acceptat invitația tatălui tău, a reluat pe un ton binevoitor și liniștit, cu un soi de generozitate insolentă, pentru că, la urma urmelor, acesta mi se părea hotelul cel mai comod de pe insulă, având de petrecut o ultimă noapte aici. Până mâine-dimineață nu mai erau vapoare spre continent...

În clipa asta pe chip i-a apărut o nerăbdare nostalgică și îndelung ascunsă, care l-a făcut și mai natural, de-a dreptul copilăresc:

— Dar, dacă n-ar fi fost taică-tău care s-a amestecat în viața mea, a izbucnit dintr-odată, pe un ton de contraatac exagerat, punându-și jos picioarele de pe divan, eu, în noaptea asta, puteam dormi deja la Roma, lângă iubita mea! De la închisoarea din Viterbo (unde mă aflu eu) până acasă la mine în cartierul Flaminio, se ajunge cu mașina în mai puțin de o oră! El a fost cel care a aranjat (și ar vrea s-o nege acum!), cine știe cu ce pretext, să fiu transferat în oaza asta minunată care e Procida; atâta a uneltit cu amicii lui sus-puși...

Așa deci!... La vorbele astea, eu am revăzut, ca pe o Curte de vasali mascați și enigmatici, societatea autoritară, misterioasă și fără nume, pe care, în copilărie, mi-o imaginasem aflată în serviciul tatălui meu. Și din ambiție, aproape m-am bucurat de prestigiul patern, cum făceam atunci când eram copil. Acum înțelegeam de ce faimosul Loc Fortificat îl găzduise pe acest deținut atât de ieftin, condamnat la o reclusiune atât de mică... Fusesse dorința tatălui meu, care-l târâse ca pe un sclav, pe omul acesta reticent și arogant, pe teritoriul familiei Gerace...

Dar când mi-am imaginat asta, mi-am amintit dintr-odată (și m-am mirat că nu mă gândisem înainte), înfiorându-mă pur și simplu, de faimoasa promisiune făcută pe vremuri mortului Amalfi, că nu va mai avea niciodată un prieten pe insula asta și în casa asta, devotată unei singure memorii. Îmi răsunau încă în urechi cuvintele lui Wilhelm Gerace: Dacă n-aș respecta-o, aș fi un trădător și un sperjur.

Iată deci că asta era!

Pe chipul meu s-a văzut probabil clipa aceea de rătăcire profundă și neașteptată. Și poate această expresie dezarmată l-a făcut pe adversarul meu

să adopte o a numită gentilețe. Cu o mișcare distrată a privirii sale arțăgoase și întunecate a arătat spre masă și a spus cu un accent de educație aproape nobilă:

— Apropo, nu mi-am cerut încă scuze, pentru că ți-am mâncat cina...

Scuzele lui m-au făcut să tremur de furie, dar n-am vrut să-i fac pe plac și arătându-i o agresivitate de pirat, obișnuit cu cele mai dubioase chefuri din cârciumi, i-am răspuns cu o nepăsare feroce:

— Despre care cină vorbești? Eu nu cinez niciodată acasă.

— A, e clar, nu m-am gândit..., a răspuns în felul acela ceremonios și s-a uitat la mine curios, cu ochi surâzători. Da' chiar, ia zi bărbate, apropo — a adăugat cu un accent diferit, indiscret și cu subînțeles —, cum de te întorci atât de târziu seara? Ai o iubită?

— Nu! am declarat îmbufnat.

— Nu ai o iubită, a spus el cu o expresie de complicitate în ochii plini de veselie, pentru că ai cel puțin două-trei iubite. Știi ce am aflat mai devreme de la tatăl tău? Că tu nu cinezi acasă și te întorci târziu, pentru că în fiecare seară ieși la agățat fete, ca motanii. Că ești înnebunit după femei și că ai deja amante!

Simțeam că roșesc: deci W.G., fără ca eu să știu, cunoștea câte ceva din ceea ce făceam! Oricum, din fericire, ăla nu mi-a observat roșeața de copil. Își întorsese privirea de la mine și, dintr-odată, de la zâmbete revenise la proasta dispoziție. A suspinat greu și neliniștit, de părea un lup. Și, ridicându-se, a proclamat pe un ton triumfal și amenințător, ca și cum ar fi sfidat până la ultima picătură de sânge pe oricine ar fi îndrăznit să-l contrazică:

— Și mie îmi plac femeile!

Și a repetat, mai amenințător ca prima dată:

— Îmi plac femeile, și gata!

Apoi a început să se plimbe prin salon de colo-colo, cu pasul său elastic și tanțoș de jocheu. Arunca priviri furioase la frescele cu false pergole, frunze de viță de vie și struguri de pe pereți, la mângălelile băieților, la masă, la tot, ca și cum s-ar fi aflat încă într-o pușcărie. Și m-a muștrat:

— Păi, dacă știi vreo fată frumoasă prin partea locului, de ce n-ai adus-o aici, așa cel puțin ne petreceam plăcut timpul în seara asta!

În cele din urmă s-a zvârlit din nou pe divan, al cărui schelet vechi a răspuns cu o scârțătură îndurerată. Becurile din mijlocul camerei, rămase aprinse în ciuda voinței tatălui meu, dădeau tot atâta lumină ca niște lumânări, și din când în când, din cauza curentului oscilant, filamentele lor se unduiau ca niște insecte aflate în agonie.

Tata întârzia. Din când în când, mă gândeam să merg sus, dar nu știu ce barbară nevoie a instinctului meu — poate presimțirea unor noi necazuri — mă ținea în schimb acolo, în blestematul acela de salon, în fața individului. De data asta el a fost cel care a întrerupt tăcerea. Cu o voce nemulțumită, îmbufnată și aruncând cu greu o privire către mine, a zis:

— Hei, Arturo Gerace!

I-am răspuns cu un mormăit. Atunci el, rămânând în continuare în poziția somnolentă în care stătea întins, și-a dus mâinile la gură imitând un megafon și a început să declame cu o emfază prefăcută și amețită de comedie polițistă:

— atențiune! atențiune! Este căutat un criminal periculos, evadat din închisoarea Sing Sing!!! Atențiune la semnalmente: nas normal, gura normală, profil grecesc...

Apoi a început să râdă încetișor în sinea sa, făcând o aluzie sigură și răutăcioasă (deși aproape binevoitoare) la credulitatea mea de dinainte. Am fost tentat să-i răspund cu o înjurătură îngrozitoare, dar căzuse deja în tăcerea sa languroasă și plictisită, ca și cum ar fi ațipit... Și atunci, brusc, în tăcerea aceea, aproape fără să mă aștept nici eu, i-am azvârlit cu o duritate categorică o întrebare pe care de prea mult timp o țineam în mine:

— De ce ai fost închis? Ce ai făcut?

Deși cu o oarecare întârziere, s-a întors totuși să mă privească printre gene, ridicând o jumătate de buză într-un zâmbet de orgoliu trufaș, care părea că nu-mi va refuza răspunsul...

— Ești curios să știi! a observat ca o introducere...

Și într-adevăr, uitând până și de antipatia mea pentru el, îl priveam atent și cu nerăbdarea aventuroasă de a-l asculta. Aproape mă așteptam ca de la mărturisirea lui iminentă, aici în salon, să iasă la lumină o crimă absolut unică și incredibilă, despre care nu mai auzisem niciodată înainte în viață, nici nu citisem în vreo carte: împodobită cu cine știe ce formidabile și detestate seducții... Și asta îmi dădea o senzație fantastică: ca de inițiere funebră sau de apreciere a virilității mele! Plină de importanță și de repulsie fascinantă.

Între timp el, tolănit cât era de lung, cu pleoapele pe jumătate închise, se întindea încet, și m-a făcut să-i aștept destul de mult răspunsul, ca să înceapă în cele din urmă, privind în sus, cu o voce prefăcută:

— Deci... Păi: jaf armat! Am atacat o diligență... care mergea cu nouă sute (metri) pe oră... pe drumul spre Buffalo... în Texas...

A retractat însă imediat, reluând cu același accent:

— Ba nu. Am răpit și violat... o domnișoară de cincizeci și șapte de ani... din familia regală!

Apoi, după o altă pauză:

— Nu, am greșit... Am furat... fracul capelanului.

Și a încheiat:

— Acum poți alege.

— Da' cui îi pasă! am exclamat cu o grimasă disprețuitoare.

Și din clipa aceea, am hotărât să nu mai scot o vorbă, ca și cum pentru mine, acolo pe divan, în locul ăluia, ar fi fost un cadavru sau o mumie egipteană. În scurt timp însă, el, căutând parcă un pretext să se împace cu mine, mi-a oferit o țigară. Am refuzat. La care el s-a ridicat în picioare și, pe urmă, cu un ton de o seriozitate religioasă, m-a întrebat răstit:

— Știi cine sunt eu?

Fără să vorbesc, am ridicat bărbia, negând plin de dispreț.

Atunci el și-a muiat un deget în paharul cu vin și a desenat pe perete, printre vechile desene și semnături ale tinerilor, o stea:

— Sunt Stella. Tonino Stella! a declarat.

Și jignit de indiferența mea deloc prefăcută, a proclamat glorios:

— Numele meu a apărut în toate ziarele!

După care a venit lângă mine și, de parcă ar fi vrut să-mi dovedească identitatea, și-a ridicat puțin mâneca și mi-a arătat că avea tatuată la încheietura mâinii o mică stea.

Dar înainte de a-i vedea tatuajul, am observat din întâmplare un alt lucru care m-a făcut să tresar: un ceas, prea celebru și familiar pentru ca să nu-l pot recunoaște dintre toate ceasurile din Europa! În afară de marca Amicus, am recunoscut până și o mică zgârietură pe cadran, și pe brățara metalică niște pete de sare. Era fără nicio îndoială faimosul ceas pe care tata îl primise în dar de la Pumnalul Algerian, ca zălog al prieteniei lor și de care ani la rândul nu se despărțise niciodată! Îmi aminteam că până în dimineața aceea îl văzusem pe mâna lui, și pentru o clipă am bănuir că Stella îl furase. Dar am înțeles imediat că adevărul era altul: nu era vorba de un furt, ci de un dar pe care tata i-l făcuse lui Stella în seara asta a lor de sărbătoare, fără niciun respect pentru vechiul său prieten credincios.

Și așa, în decursul unei singure zile, W.G. îi renegase fără niciun scrupul mai întâi pe Romeo și apoi pe Marco, cei mai credincioși tovarăși din viața lui. De două ori trădător — și sperjur. În onoarea acestui ingrat.

Parodia

Sunt aproape sigur că Stella și-a dat seama din prima clipă că am recunoscut ceasul, dar n-a arătat nici stânjeneală, nici remușcare. Dimpotrivă, continuând să vorbească dezinvolt a aruncat o privire la obiectul acela magnific, aproape cu o vădită plăcere de a-l poseda. Și între timp spunea orgolios:

— Da' cum, nu ajung până aici ziarele de la Roma? În câteva era chiar și fotografia mea, cam acum un an, în zilele în care eram căutat... Întreabă-l pe taică-tău, dacă vrei să mai știi ceva!... Da, a fost chiar în perioada aia, mi se pare, în timp ce mă ascundeam ici și colo, că am avut onoarea să fac cunoștință cu el! ...Apropo, a observat ajungând aici, se lasă așteptat Contele în seara asta... A trecut mai mult de o jumătate de oră de când s-a dus sus!

Și cu o mișcare bruscă a brațului și-a ridicat mânăca și s-a uitat la ceas:

— Exact, a declarat, douăzeci și șase de minute și jumătate!

Părea că ține morțiș să mă enerveze cu ceasul acela, îl întrecea ostentativ, apoi îl ducea la ureche. În sfârșit, urmărind direcția privirii mele, a observat cu o aroganță perfidă:

— Da' ce, ți se pare că recunoști ceasul acesta? Păi atunci te informez că a trecut în proprietatea mea: de drept!

Am ridicat din umeri și ca să-i arăt că puțin îmi păsa, am lovit cu piciorul fotoliul de lângă mine. El a repetat:

— de drept, da, chiar așa! Datorat mie de către taică-tău. Și în afară de ceas, acum trebuie să-mi dea și un binoclu marinăresc, o pușcă pentru pescuit și o mască subacvatică, pe care zice că le are deja în casă, undeva la etaj. În plus, mâine trebuie să-mi dea un costum nou, cumpărat într-un atelier de

croitorie de lux din Napoli, și o pereche de pantofi noi cu talpă de cauciuc. Pe urmă, după cum s-a obligat, va trebui să-mi dea o grămadă de bani: exact cât îmi trebuie ca să deschid un garaj la Roma, ca să mă pot însura cu iubita mea!

Se așezase cum trebuie pe divan, cu spatele drept, lipit de spătar, cu o grandoare și o dezinvoltură regale. Dar la ultimele cuvinte, și-a încruntat fruntea cu un aer îngrijorat:

— Apropo, m-a întrebat, e adevărat că taică-tău e chiar așa de bogat?

Se simțea în tonul lui o bănuială disprețuitoare, și la asta, furia, prea mult mascată de nepăsare, a început să-mi bubueie fatal în piept. Dar mai mult ca oricând, simțeam că ar fi o satisfacție prea mare pentru el dacă mi-aș demasca nepăsarea, așa că, drept răspuns, am scos doar un mormăit surd.

— Pentru că, dacă stai să-l asculți, a insistat, încrețindu-și buzele într-un scepticism abia schițat, poate cheltui cât vrea, că are milioane... Da' dacă te uiți la el, nu s-ar zice că e cine știe ce milionar. De fapt, n-are aspectul unui mare domn...

— Asta o spui tu...

— Da, o spun eu! Dar orice altă persoană care se respectă, chiar dacă n-o spune, o gândește! Ce fel de domn este, când umblă îmbrăcat în zdrențe, nici măcar cârpite, și nici măcar nu se rade, și nu se spală niciodată, fiindcă pute...

— Hei, fii atent cum vorbești!

— Ah, scuză-mă.

— Fii atent cum vorbești, îți repet.

— Îți repet și eu: scuză-mă... Pe de altă parte, a precizat Stella, dacă mă interesează finanțele lui e pentru o chestiune de afaceri! E vorba, da, de o afacere pe care mi-a propus-o taică-tău: el îmi varsă, cum ți-am spus, în obiecte și bani, iar eu, în schimb, accept să călătoresc cincișpe zile

împreună cu el... Da' el are de gând să-mi dea biștarii (banii pe care mi i-a promis, vreau să spun) numai la sfârșitul celor cincispe zile, nu înainte, pentru că dacă-i dă înainte, zice, pierde singura garanție că eu n-o șterg cu banii... Bine! Eu îl cred pe cuvânt! Dar îl sfătuiesc să nu mă păcălească: pentru sănătatea lui!

Aici, Stella m-a privit amenințător și sever, ca și cum m-ar fi luat de martor și de garant:

— E clar, a încheiat, cu o grimasă disprețuitoare, că dacă în loc să mă întorc imediat la iubita mea la Roma, eu mă duc să contemplu amurgurile împreună cu el, n-o să mă duc pentru mutra lui frumoasă!

Aici, a părut să cadă pe gânduri, exigent și încruntat, ca și cum era suficient să se gândească la călătoria aia promisă, pentru care se pregătea, ca să se enerveze teribil. În ceea ce mă privește, încă de când auzisem pentru prima oară cuvântul călătorie, m-am albit la față și am amuțit, simțind că mă sufoc.

Și aproape nu mi-am mai recunoscut vocea, atât de pierdută și de slabă a sunat dintr-odată, când, izvorâtă din minuscule zone ale copilăriei, am rostit întrebarea:

— ...mergeți... departe?...

Stella și-a ridicat o sprânceană:

— Departe... ce? a spus pe un ton lent. Eu, zici? Cu taică-tău? Aha, vorbești de călătoria noastră! Lluntano assaie!¹⁵... Ce să-ți spun! Cel mult o să ne învățăm pe-aici, prin zonă... Și-a încrețit ușor buzele, într-un zâmbet plictisit, sceptic și disprețuitor: Taică-tău, a adăugat, de parcă ar fi făcut o constatare cunoscută deja, nu-i un tip care se mișcă prea mult. S-ar îmbolnăvi de inimă. El e unul care se deplasează tot timpul în aceleași împrejurimi. Ai auzit de vechile baloane captive? Ei bine, așa e el...

Am ridicat nesigur privirea spre interlocutorul meu, aproape ca să-l întreb dacă vorbește serios. Nu era prima dată când o asemenea opinie neașteptată îmi ajungea la urechi. Îmi aminteam că auzisem deja în trecut o altă

persoană spunând ceva nu foarte diferit. Și realitatea asta mi s-a părut acum un lucru vrăjit (aproape o aluzie misterioasă și complicată la felul meu de a fi și la destinul meu), și anume că doi martori, care nu se cunosc între ei, opuși, îndepărtați, sunt de acord asupra unei opinii pe care însă eu (poate ultimul din lumea întreagă) mă încăpățânam să o tratez ca pe o erezie.

— Tu, am strigat, nu înțelegi nimic despre tatăl meu!

— Ah, poate că tu înțelegi mai bine...

— Tu nici măcar nu visezi călătoriile pe care le-a făcut tata! i-am strigat. Toată viața lui e făcută să călătorească în țări străine îndepărtate! Mereu! Toată viața lui!

Uitându-se la mine cu o ușoară, ironică și destul de sinceră mirare, Stella a ridicat din sprâncene ca de obicei și pe frunte i-au apărut niște încrețituri:

— O, serios! A spus el, e ceva nou pentru mine... Și care sunt, dacă îmi este permis, călătoriile principale pe care le-a făcut? Bun: Germania–Italia, acum vreo patruzeci de ani, asta e clar. Și după aia?... A, da, se știe, călătoria în jurul Vezuviului, la aia are abonament...

— Mi-e milă de tine! i-am spus roșu ca focul și plin de dispreț.

— A, ți-e milă de mine... Chiar!... Dar revenind la chestiune, satisfă-mi o altă curiozitate, dacă nu te deranjează prea tare... de ce se dedică el, de o viață întreagă, acestor mari croaziere? În scop turistic?... Misionar?... Sau de ce?...

Simțeam cum tremur de nervi, cum îmi fierbe sângele, atât de mare era senzația de revoltă și de amară intransigență care mă făceau să mă aprind: De ce? — am repetat — În ce scop? Păi, pentru libertatea lui, pentru adevărata cunoaștere, acesta-i scopul! Ca să cunoască toată lumea, și națiunile, fără nicio frontieră...

Stella a început să râdă:

— Hai, ajunge! m-a întrerupt, ridicând mâna cu o expresie sastisită, ca și cum ar fi auzit prea mult — te-am adus până aici... Acum am dovada că e adevărat ce a spus el: că mori de dragul lui.

— Cine a spus?

— El. A spus: eu am doi copii, unul mic și blond și unul brunet, nimeni n-o să fie în stare să facă niște copii mai frumoși ca ai mei. Iar ăla brunet, de când s-a născut, moare de dragul meu.

— Nu-i adevărat c-a zis așa!

— Ba da. E adevărat. Și-i adevărat că tu mori de dragul lui.

— Nu-i adevărat!

— Nu-i adevărat că mori de dragul lui?

— Nu.

— Și atunci, dacă nu-i adevărat, cum se explică poveștile pe care mi le spui despre el? După tine, el ar fi un soi de zburător transoceanic... de... S-a ridicat solemn în picioare: ... de... de adevărat Cetățean al Spațiului! a continuat cu o batjocură amenințătoare în voce — când de fapt el e sigur tipul care nu s-a desprins niciodată de țâța mamei și nici nu se va desprinde! Cât despre călătorii, de când a părăsit bârlogul din locurile lui barbare și și-a găsit leagănul în acest vulcan minunat, e mult, după câte știu eu, dacă a ajuns până la Benevento sau la Roma-Viterbo!

Aici, pentru prima dată de când vorbea de tata, Stella a izbucnit într-un râs curios, nestăpânit, de o indulgență prietenoasă și prost ascunsă:

— Poate, a reluat, s-o fi temând că, dacă el pleacă, insula asta sacră a comorii se scufundă în mare. Imediat cum se îndepărtează cu trei sau patru stații mai mult, începe să se agite ca un orfan. Și dacă îi amintești de ea, face o figură... E chiar gelos, ca și cum ar fi vorba de o femeie! Într-atât încât e poreclit „Procida“...

Nu-mi părea prea rău să aud aceste ultime informații (fie ele adevăruri sau minciuni)! Și așteptam însetat ca Stella să continue. Dar Stella a părăsit brusc subiectul. Și, aruncându-se din nou pe divan cu un soi de veselie brutală și ticăloasă, a clătinat din cap atât de tare, că și-a răvășit tot părul, deși îl avea lins și pomădat foarte bine. Pe chip i-a apărut o expresie plebee, de grație copilărească în care nu știu ce considerații, amuzamente, părăsiri, turbulențe, intrigi se luptau cu arogața. Se vedea limpede că dintr-odată mintea lui s-a îndepărtat alergând după un gând din care eu, aici prezent, eram exclus, dar nu se înțelegea dacă acest gând îl atrăgea sau îl deranja. Ca atunci când observi o felină care urmărește o pană, nu se înțelegea dacă starea lui de spirit era jucăușă sau tragică.

S-a ridicat întinzându-se cu un aer plictisit, impulsiv, apoi s-a așezat din nou. Dar pe neașteptate a izbucnit într-un râs ciudat de serios, aproape dramatic. Și a exclamat:

— Tatăl tău e o parodie!

Era inevitabil deja: furia, sinistră, de nestăpânit, mă copleșea. Strângând pumnii, m-am îndreptat spre Stella spunând:

— Te scuipe în față.

Atunci o umbră dură, ciudat de piezișă, a acoperit chipul lui Stella. S-a îndreptat și el spre mine. Și a spus apăsând cuvintele:

— Pe cine scuipi în față?

Scena finală

Scos din minți de furie, eram, drept răspuns, pe punctul să mă reped la el, dar exact în momentul acela a răsunat grăbit pe coridor un pas cunoscut, și tata, ajuns în prag, în spatele meu, m-a prins de braț.

Auzise exact ultimele cuvinte ale lui Stella și, ca un ecou, mi-a repetat: „Pe cine scuipi în față?” — aruncându-mi o privire pătrunzătoare, în care se amestecau amenințarea și neliniștea și făcându-se palid la față. Paloarea lui îngrijorată m-a dezarmat. Dar, cu o violență bruscă, m-am smuls din strânsoarea lui, refuzând să-i dau vreo explicație. Apoi m-am îndepărtat furios de Stella care, la rândul lui renunțând la bătaie, se așezase din nou pe divan, într-o atitudine indiferentă și sarcastică. M-am oprit în colțul de lângă șemineu, la câțiva pași de ei doi.

Tata aducea de la etaj, îngrămădite pe braț, cearșafuri, pături și o pernă. Ca un servitor m-am gândit. Am observat totodată, cu o mirare amară, că se îmbrăcase cu haine noi, pe care nu i le mai văzusem niciodată: pantaloni de catifea reiată, o jachetă gri de tricot și un fular de mătase turcoaz! Se bărbierise cu grijă și se pieptănase chiar, dându-și părul lins pe spate. Așa, curat și elegant, mi se părea frumos ca un mare prinț din romane, și totuși, în timp ce-l priveam încântat, m-am surprins căutând în el, absurd, cu disperare, acel aspect comic sau grotesc, pentru care Stella îl cadorea cu epitetul parodie.

Ba chiar doream nespus să recunosc cu adevărat în el ceva ridicol, dar, din păcate, nu vedeam decât grație. Slăbiciunea lui lipsită de energie, care ieșea în mod deosebit în evidență în hainele acelea de lux, îl făcea să pară mai fără putere și mai tânăr, iar alături de el, sănătatea tinerească a lui Stella deranja ca o nerușinare sau o trivialitate.

Și-a mai plimbat o dată privirea umbrită de neliniște de la Stella către mine. Dar n-a mai pus alte întrebări. Apoi, ignorând cearta noastră, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic, s-a apropiat de divan și lăsând să cadă cearșafurile și păturile lângă Stella, l-a anunțat cu o însuflețire sinceră:

— Deci e totul gata. Am pregătit și valiza!

Apoi, întorcându-se spre mine, pe un ton diferit, de orgoliu autoritar:

— Apropo, Arturo. Te-am căutat ca să-ți spun, dar nu erai în cameră. Plec mâine-dimineață, cu primul vapor!

Mâine-dimineată! Până la acest ultim cuvânt, refuzasem să înțeleg iminența acestei realități, care târa ziua de mâine și toate zilele mele viitoare în dezastrul ei furtunos. L-am fixat pe tata cu o privire pierdută, după care el mi-a atras din nou atenția încruntându-se:

— E bine să ne luăm rămas-bun acum, pentru că mâine-dimineată eu n-o să am timp pentru asta...

Vocea mea a izbucnit sufocată de revoltă:

— Pleci... împreună cu el!

— Asta nu te privește, a răspuns tata.

— Nu poți s-o faci! Nu! Nu poți s-o faci!

Tata m-a privit pieziș, copleșindu-mă cu frumusețea lui strălucitoare:

— Eu, mi-a răspuns, plec cu cine vreau. Cu buna îngăduință de Usted¹⁶.

Simțeam că acum el se împăuna cu cea mai oribilă aroganță împotriva mea și ca să dea mai bine în ochii lui Stella sau poate ca să se răzbune pe mine, cu autoritatea lui, pentru mizerabila servitute în care îl ținea Stella! Chiar și Stella părea să înțeleagă asta și îl privea ironic pe furiș, fără nicio considerație. Dar el nu-și dădea seama de ironia aceea, atât era de feroce în ardoarea lui teatrală.

— Deci, Arturo, ne-am înțeles? a încheiat, întorcându-se pe jumătate către mine, cu un gest hotărât și definitiv, care se voia o invitație să-mi iau rămas-bun.

Eram pe punctul să-i răspund: „Sigur! Te salut!“ și să-i întorc spatele. Dar un instinct, mai mândru decât orice voință (asemenea celui de conservare), îmi striga ca un tunet în urechi că, după aceea, între mine și el se termina totul și că odată ieșit din salon mă aștepta o noapte fără sfârșit! Am făcut un pas și, după ce i-am aruncat în trecere o privire disprețuitoare lui Stella, ca și cum pentru mine prezența lui era ceva de ignorat, m-am oprit în fața tatii:

— Am șaisprezece ani! am exclamat. Ai promis că atunci când voi crește vei călători cu mine. Și acum a venit vremea aceea! Am vârsta potrivită, sunt mare!

— Ah! Mă bucur, a spus tata. Apoi, s-a dus către colțul șemineului, de care s-a sprijinit, și ținându-și o mână în buzunar m-a invitat cu un calm forțat.

— Vino aici, Arturo, aici în fața mea, te rog.

Cu siguranță se temea c-o să i-l jignesc din nou pe Stella. I-am dat ascultare disprețuitor. Și atunci, fixându-mă, a spus:

— Vrem să ne despărțim cum se cuvine, Arturo?

M-am încruntat fără să-i răspund.

— Păi, în cazul ăsta, a continuat, stăpânindu-și cu greu nerăbdarea agitată, te rog să amâni subiectul pentru altădată și să te duci sus, dacă nu te deranjează. Suntem de acord, cât despre promisiunea despre care vorbești, se înțelege, orice promisiune e sacră între gentilomi... Dar nu mi se pare ora cea mai potrivită să discutăm despre asta; la miezul nopții, în timp ce mă pregătesc să plec... O să vorbim cu mai mult calm când mă întorc.

Am izbucnit într-un râs de un cinism disperat. El s-a întunecat la față.

— Astfel, între timp, a adăugat pe un ton mai iritat și mai sumbru, să sperăm că o să ai timp să mai crești puțin. De exemplu, te vei obișnui să n-o mai faci atâta pe grozavul ca în seara asta, aici, căci altfel, dacă te porți așa, le arăți tuturor că, deși ai vârsta, ești un copil, ba chiar unul mic... Noapte bună!

Am simțit că mă fac roșu ca focul, apoi palid ca un mort:

— Da, i-am răspuns, plec, dar poți să ții pentru tine promisiunile! Eu nu le vreau...

Mi-am dat seama oarecum confuz că vocea mea începea să strige. Devenise deja o adevărată voce de bărbat, nu mai era falsă ca în urmă cu câteva luni, și aveam din nou, auzind-o, ciudata senzație că un străin necunoscut, un

barbar, vorbea din gura mea. Nu mă gândeam la ce spun, și nu mai vedeam pe nimeni în afară de W.G. care mă privea cu un soi de curiozitate în ochii lui albaștri încrețoși. Ai mei, plini de amărăciune, i-au privit mâna stângă, de pe care lipsea ceasul:

— Tu nu respecti nimic! am continuat să strig. Nici promisiunile și nici jurămintele! Tu ți-ai trădat până și prietenia! Acum știu că ești un trădător!

Mi se părea că sunt pierdut, pe puntea unui vas, expus unei adevărate furtuni, fără niciun sprijin sub picioare în afară de un oribil ruliu. Am văzut trupul lui W.G. desprinzându-se încet de colțul șemineului cu mersul său puțin istovit, dar ferm, și venind spre mine, mă așteptam să mă lovească. Ar fi fost pentru prima oară, și, totuși, în fracțiunea aceea de secundă, m-am gândit că în niciun caz nu aș fi ripostat. Era tatăl meu și tații au dreptul să-și bată copiii. Deși crescusem deja, el era cel care-mi dăduse viață.

Dar nu se poate spune că m-a bătut cu adevărat. M-a prins doar de brațe, lângă umeri, spunând:

— Hei, oacheșule!

Apoi mi-a dat drumul cu ciudă, scuturându-mă cu o expresie răutăcioasă, dar în același timp chicotind aproape amuzat. Și a adăugat:

— Ah, deci acum mă cunoști, așa ai zis!

— Păi, dacă tu mă cunoști acum, a reluat, făcând câțiva pași în fața mea, eu, în schimb, te cunosc deja de mai de mult, oacheșule!

— Nu, tu nu mă cunoști deloc, am murmurat, nimeni nu mă cunoaște!

— O, într-adevăr, marele meu necunoscut! Și totuși eu chiar te cunosc foarte bine, te cunosc ca pe buzunarele mele! Și aici, de față cu martori, vreau să-ți spun cine ești!

— Spune-o! Cui îi pasă?!

S-a oprit la un pas de mine, într-o atitudine războinică și nemiloasă. Și în momentul acela pe chipul lui s-au perindat: măreția, și sărbătoarea, și

complicitatea, și verdictele supreme, și duplicitatea, și frivolitatea, și cruzimea! În sfârșit, toate aerele cunoscute, pe care și le lua atunci când nu se înțelegea dacă pregătea (poate) vreo pedeapsă augustă și mortală sau mai degrabă (poate) pune la cale vreo șiretenie infernală.

— Bine, a spus, deci eu aici confirm, și toată lumea trebuie s-o știe, că tu, Arturo, ești gelos! Ba, cu mai multă precizie, vom spune că Domniei Voastre merită titlul de Gelos Universal. Domnia Voastră, oh, mare Hidalgo, oh, Don Giovanni, oh, regele de inimă roșie, dintr-odată vă cad cu tronc toți. Și azvârlți spre toți săgețile voastre, asemenea lui Cupidon, fiul lui Venus, iar dacă nu-i nimeriți, deveniți gelos... Aveți pretenția ca lumea întreagă să fie îndrăgostită de Arturo Gerace. Dar în ceea ce vă privește, Domnia Voastră nu iubiți pe nimeni, pentru că sunteți un capricios și un vanitos și un egoist și un ticălos, preocupat numai de frumusețea voastră. Și acum du-te la culcare. Șterge-o!

— Mă duc, da... am spus încet.

Apoi tot mai tare, cu o voce sumbră și disperată, am repetat:

— Da, mă duc! Și vreau să te uit! Pentru totdeauna! Să știi! Acesta e ultimul meu cuvânt!

— Foarte bine, a spus, suntem de acord. E ultimul cuvânt!

M-am întors furios spre ușă, dar făcând asta am dat cu ochii de Stella, pe jumătate trântit pe divanul mare de lângă perete. Tot timpul, fără să scoată o vorbă, asistase comod de acolo la cearta noastră, ca și cum ar fi fost la teatru, și la ultimele cuvinte ale tatălui meu chicotise ușor. L-am surprins într-adevăr râzând, și asta, în momentul acela, m-a făcut să-mi pierd orice urmă de rațiune. Am făcut un pas înapoi și, scos din minți, fără ca măcar să-mi dau seama ce făceam, am înșfăcat la întâmplare un tacâm de pe măsuta pe care era cina și l-am aruncat spre el.

Tata a rămas câteva secunde nemișcat, ținut în loc de furie și de stupeoare, în timp ce Stella, care evitase abil lovitura, pune calm tacâmul (nu cred că era un cuțit, mai degrabă o furculiță, dar n-aș ști să spun exact) pe un scaun alăturat.

Eu m-am oprit între timp la jumătatea drumului dintre șemineu și ușă și așteptam relaxat. Căci nu puteam, după o asemenea sfidare, să plec imediat, cu riscul de a lăsa să se creadă că fugeam de frica lui Stella. Dar el, fără să se ridice de pe divan, mi-a zâmbit cu multă seriozitate și mi-a spus pe un ton împăciuitoare:

— Ei, acum de ce te superi pe mine? Scuză-mă, dar nu râdeam deloc de tine.

Apoi, adresându-i-se tatălui meu, cu un aer de grațioasă și superioară răbdare, a spus:

— Din primul moment în care a pus piciorul în această încăpăre, a căutat în toate felurile să se certe cu mine.

— Ieși de aici! Pleacă! Și să nu te mai arăți! M-ai înțeles? mi-a repetat tata, care tremura acum cu adevărat de o furie teribilă.

Atunci mi-am rotit privirea împietrită prin camera care părea să se învârtă sub ochii mei ca o scenă turnantă pe punctul de a dispărea pentru totdeauna, și am plecat în grabă. Când am ajuns în camera mea, nici n-am mai aprins lumina. M-am azvârlit pe pat, cu fața la pernă, și am rămas mai multe minute așa, așteptând o apocalipsă sau un cutremur sau orice altă catastrofă cosmică care să rezolve noaptea asta odioasă. Pe de o parte n-aș fi vrut pentru nimic în lume să se facă dimineață, pe de alta, măsuram cu teamă orele interminabile ale nopții, căci eram convins că nu voi putea dormi.

Scrisoarea

Îmi doream să rămân toată noaptea trează, dar, în același timp, aș fi vrut să cad într-o profundă letargie, care să dureze zile, luni și eventual secole, ca în povești. Mă ustureau pleoapele, dar nu-mi era somn. După puțin timp am aprins lumina și i-am scris o scrisoare tatălui meu.

Nu mai țin, evident, minte textul precis al acelei scrisori, dar îmi amintesc foarte bine ideea. Pe scurt spuneam cam așa: Dragă Tati, ultimul meu cuvânt, pe care ți-l scriu acum, e acesta: ai făcut rău în seara asta, dacă ai crezut că eu aș mai dori să călătoresc cu tine, ca atunci când eram mic. Pe atunci poate era adevărat că îmi doream, dar acum dorința aceasta nu mai există. Și greșești și atunci când crezi că îți invidiez prietenii. Când eram copil, poate e adevărat că ți-i invidiam, dar acum am aflat că sunt niște delincvenți monstruoși și niște împuțiți oribili. Și sper că mai devreme sau mai târziu, acolo, în orașele unde ești cu ei, unul să te ucidă. Pentru că eu te urăsc. Și aș prefera să mă fi născut fără tată. Și fără mamă și fără nimeni. Adio.

ARTURO

Nu știu cât timp am rămas treaz, cu urechile ciulite, să aud dacă tata urca în camera lui, pentru că intenționam ca, imediat cum îi auzeam pașii pe coridor, să-i dau scrisoarea, fără să-i spun un cuvânt. Dar dincolo de ușa mea închisă, niciun pas și niciun zgomot nu au întrerupt liniștea nopții. Aș fi putut să duc totuși scrisoarea în camera lui, lăsându-i-o la vedere pe valiză, și chiar m-am gândit s-o fac. Dar gândul să ies pe coridor și apoi în marea cameră pustie mă tulbura profund. Mi se părea că pereții aceia, că obiectele acelea familiare fuseseră însemnate în noaptea asta și deveniseră nefaste din cauza jignirilor la care fusesem supus.

Deci, fără să mă fi hotărât să duc la destinație scrisoarea aceea teribilă, m-am trântit din nou pe pat, unde am adormit încetișor, cu lumina aprinsă. M-am trezit brusc, când încă nu se făcuse ziuă, și văzând scrisoarea rămasă desfăcută pe măsuță, am luat-o și am ascuns-o sub puloverul pe care-l aveam pe mine. Apoi m-am întors în pat, și după ce am stins lumina, m-am înfășurat bine de tot în pătură, pentru că mi-era foarte frig.

Adio

Dar n-am mai adormit. Se auzeau cocoșii cântând, și în scurt timp s-au ivit zorile. Atunci, prin fereastra închisă, am auzit din stradă un zgomot de roți și de copite de cai oprindu-se la poarta noastră. „Asta-i trăsura care vine să-ia și să-i ducă în port“, mi-am spus. M-am gândit și la scrisoarea pentru tata, pe care o țineam ascunsă sub pulover; dar nu mai doream să ajungă la el în vreun fel, așa că am rămas nemișcat sub pătură. Trăgeam spasmodic cu urechea la cele mai mici zgomote din casă. De obicei, la celelalte plecări ale tatălui meu, toată familia se punea în mișcare; dar de data asta era clar că mama vitregă nu fusese trezită. Camerele și coridorul de la etaj se odihneau în tăcere și în pace. Din stradă se auzea din când în când bolboroseala birjarului care vorbea cu calul.

Dintr-odată, pe coridor, s-a auzit un pas lung și grăbit care încerca să nu facă zgomot. Ușa a fost împinsă discret, fără zgomot. Și tata a intrat în camera mea, închizând ușa după el.

Am strâns repede pleoapele, prefăcându-mă că dorm. El m-a scuturat puțin, scoțând ca de obicei un mic fluierat, pe care îl folosea întotdeauna când voia să mă trezească dimineța. Apoi m-a strigat încet:

— Arturo..., Arturo..., a repetat.

Am deschis ochii duri și ficși, fără să-l privesc.

— Eu, a spus, plec peste câteva minute...

N-am clipit și nici nu m-am mișcat. Chiar fără să-l privesc, întrezăream în lumina de gheață a zorilor culoarea ochilor săi albaștri. Se simțea în el o așteptare nesigură, care în neliniștita și nervoasa veselie a plecării îl ținea lângă mine împărțindu-i inima. Îi simțeam aproape răsufierea cu un miros proaspăt. Și mi se părea că în cămăruța mea închisă aducea cu el, ca un fel de al doilea trup făcut din aer, toată prospețimea rece și sărbătorească a dimineților de iarnă pe cheiuri, în agitația îmbarcărilor!

— Ei, mă ascuți, Arturo? a insistat continuând să vorbească în șoaptă. Plec peste puțin timp. Pe ceilalți i-am lăsat să doarmă, mi-am luat rămas-bun de

la ei aseară... Am venit să te salut.

— Bine, am spus, adio.

— Prietenul acela al meu, a continuat, s-a dus singur înaintea mea în port. Mă așteaptă la vapor. Cobor singur, cu trăsura.

Jos, lângă poartă, se auzea calul bătând din copite.

— Trăsura mă așteaptă deja pregătită, în stradă...

M-am răsucit puțin sub pătură și atunci am simțit, sub pulover, cum mă zgârie ușor scrisoarea pe care o țineam ascunsă acolo. Țasta era momentul, acum sau niciodată, să-i dau scrisoarea. Dar n-am știut cum să i-o dau.

— Ei, atunci ce faci, Arturo? a întrebat. Nu te scoli? Nu vii să mă conduci, ca de obicei, în trăsura până în port?

— Nu, i-am răspuns.

— Nu vrei? a întrebat din nou, pe un ton îmbietor și supărat, ceva între reproș, zâmbet și părere de rău. Dar în același timp se simțea cum vibrează nervos de nerăbdarea de a pleca către port, la vaporul unde-l aștepta Stella!

— Nu! am repetat.

Și m-am întors pe pernă, cu un gest ezitant de a-i întoarce spatele, ca un om plictisit care vrea să fie lăsat să doarmă. L-am zărit în treacăt aplecat încă spre mine, dezamăgit, cu câteva şuvițe rebele ce-i cădeau pe frunte. Și în momentul acela, privindu-i şuvițele aflate aproape de mine, am observat că în părul său blond erau câteva fire albe.

— Atunci... la revedere, a spus arătându-se dezinvolt.

— La revedere, i-am răspuns.

Și în timp ce dispărea din cameră, m-am gândit: La revedere... de fapt, n-o să ne mai vedem niciodată!

5 decembrie

Când ușa s-a închis în spatele lui, m-am ghemuit trăgându-mi pătura pe cap, mi-am acoperit urechile cu pumnii ca să nu-i aud pașii care se îndepărtau, nici pregătirile de plecare din cameră, nici ultimul zgomot al trăsurii care cobora spre port. Am rezistat în rigiditatea aceea de moarte nefiresc de mult. Când m-am scuturat și am aruncat pătura la o parte, soarele intrase deja la mine în cameră și casa se cufundase din nou în liniște.

Am deschis fereastra și, aplecându-mă cât de mult puteam, am privit printre zăbrelele strada. Micul tăpșan din fața porții și strada erau pustii, și nu se mai auzea nici măcar un ecou îndepărtat de roți sau de copite de cai. Doar voci străine, îndepărtate și risipite răsunau în frigul limpede al dimineții. Dar vocile astea reale au fost acoperite pentru mine de un sunet ireal și foarte puternic, de o singură notă înaltă, pe care mi se părea că o aud înăuntrul creierului meu, un soi de exclamație asurzitoare și incredibilă care se putea probabil traduce în cuvintele: Adio, Wilhelm Gerace!

Am simțit o tentație nebună de a alerga năvalnic jos, în stradă, sperând să ajung din urmă trăsura și să stau lângă el cel puțin pentru o scurtă bucată de drum. Dar chiar și cu tentația asta, care îmi sfâșia inima, am rămas nemișcat, lăsând să treacă minutele, până când orice speranță a devenit imposibilă.

Au început să se audă zgomotele, vocile familiare din casă: mama vitregă și fratele meu se sculaseră. Plin de furie, am fugit la ușă și am încuiat-o cu cheia. În momentul acela mi-ar fi plăcut doar să am în cameră un câine, care să-mi fie prieten și să-mi lingă ușor mâinile cu limba lui aspră, fără să-mi pună nicio întrebare. Căci orice apropiere omenească, ba chiar și vederea peisajului și a tuturor locurilor cunoscute mi se părea intolerabile doar când mă gândeam la ele. Aș fi vrut să mă transform într-o statuie, ca să nu mai simt nimic.

Și așa, am stat închis în camera mea, de parcă aș fi fost mort. Pentru câteva ore, nimeni nu s-a ocupat de mine. Apoi, spre după-amiază, am auzit o bătaie în ușă, și mama vitregă, cu o voce nesigură și șoptită m-a întrebat dacă nu vreau să mănânc, dacă mă simt rău și de ce nu m-am sculat. Am alungat-o strigând cuvinte urâte. Totuși, după câteva ore, am auzit-o bătând din nou, și cu aceeași voce, devenită și mai nesigură și mai șoptită, mi-a spus că, dacă voiam, lângă ușă, pe un scaun, se afla o gustare pentru mine. Aproape urlând am răspuns că nu doream nimic, nici să mănânc, nici să beau, numai să fiu lăsat în pace.

Pentru prima oară în viața mea, deși nu eram bolnav, nu-mi era foame. Din când în când ațipeam, dar mă trezeam imediat tresărind, cu senzația unei oribile zgâlțâituri sau a unui zgomot asurzitor. Și numaidecât îmi dădeam seama că în realitate nu fusese nimic, nici bubuituri, nici cutremure; era durerea care se folosea de artificiile acelea răutăcioase ca să mă țină treaz și să nu mă părăsească. Într-adevăr, nu m-a lăsat în pace toată ziua! Era pentru prima oară de când eram pe lume că aflam ce înseamnă durerea. Sau cel puțin așa am crezut!

Știam deja, cât se poate de clar, că erau ultimele ore pe care le petreceam pe insulă și că primul pas pe care îl voi face dincolo de pragul camerei mele va fi ca să plec. De aceea mă încăpățânam poate să rămân închis în cameră: ca să amân, cel puțin cu câteva ore, acel gest iremediabil și amenințător!

Între timp nu aș fi vrut să plâng, dar plângeam. Aș fi vrut să uit de W.G., ca de o persoană fără importanță, întâlnită doar o singură dată la cafenea sau într-un colț de stradă, dar plângând, mă surprindeam strigând „Tati!” ca un copil de doi ani. La un moment dat am scos scrisoarea de sub pulover și am rupt-o.

Desigur, mă vlăguia și faptul că nu mâncasem nimic. Tot gândindu-mă la tata, am ajuns să mă amănesc că și el în momentul acela se gândea în același fel la mine. Și că, în timp ce eu strigam „Tati”, și el, unde se afla, striga în sinea lui: „Arturo! Oacheșul meu drag” sau ceva asemănător. În sfârșit, pare imposibil, dar cu trecerea orelor, mi-a apărut o ultimă speranță, care spre seară a reușit să mă seducă aproape întru totul, atât era de seducătoare. Iată despre ce era vorba: nu am spus că a doua zi era 5 decembrie, adică ziua mea de naștere (împlineam exact șaisprezece ani).

Din orgoliu, cu o seară înainte nu-i adusesem aminte tatălui meu de data asta. Iar el, după cum îl știam, nu obișnuia să-și amintească niciodată zilele de naștere sau alte asemenea lucruri. Dar de data asta am început să sper că memoria lui, în timp ce călătorește, ca inspirată de un miracol, îi atrage dintr-odată atenția asupra a ceea ce uitase. Și că, fără îndoială, la o asemenea chemare, el decide să se întoarcă să mă felicite și chiar să petreacă ziua mea de naștere împreună cu mine, pe insulă. Îmi spuneam că poate la ora asta el nu se afla încă prea departe, poate era încă la Napoli, și de acolo i-ar fi simplu să se întoarcă pentru o zi. Mă gândeam la expresia pocăită a chipului său când, cu puține ore înainte, se aplecase deasupra mea, aici în cameră, și aș fi jurat aproape că o asemenea căință (împreună cu disperarea că nu l-am însoțit pe chei) trebuia să-l aducă înapoi pe insulă mâine! Când s-a înserat, în imaginația mea, speranța devenise o adevărată certitudine. Astfel încât, consolată fiind, mă simțeam exaltată și totodată obosită. Am ieșit în ușă să caut gustarea lăsată de mama vitregă pe scaun: erau pâine, portocale și o tabletă de ciocolată (o delicatose, cea din urmă, neobișnuită în casa noastră). Am mâncat, m-am culcat și am adormit.

M-am trezit, ca în ziua precedentă, în zori. Și așa a început cea de a doua dimineață. Care urma să se desfășoare pentru mine mult mai rău decât prima!

Imediat cum m-am trezit, amintindu-mi că era ziua mea de naștere, am avut un sentiment de sărbătoare, convins fiind mai mult ca oricând că Wilhelm Gerace va veni. Așteptându-l, am rămas la fel ca în ziua precedentă, prizonier voluntar în camera mea, cu ușa încuiată de două ori. Numai că, în dimineața asta, prizonieratul se datora mai degrabă unei superstiții decât altui motiv, și prevedeam ca iminentă ieșirea mea glorioasă. Aveam într-adevăr un soi de magică siguranță că tata va sosi cu primul vapor, care ajungea la Procida la ora opt fix.

Dar cum, de la fereastra mea, unde stăteam la pândă, am auzit bătând ora nouă fără să fi apărut nicio noutate, am trecut dintr-odată de la siguranță la îndoiala că el nu numai că nu va sosi nici cu al doilea vapor, la ora zece, dar nu va sosi deloc. Speranța se cuibărise însă în mine ca un parazit care nu-și lasă de bucuros cuibul. Și alte două ore am continuat să număr toate

sferturile de oră ale clopotului, schimbându-mi încontinuu locul, de la pat la fereastră, când astupându-mi anume urechile, când ciulindu-le, gândindu-mă fără încetare dacă nu cumva ar putea veni cu vreun vapor secundar sau privat, plimbându-mă în sus și-n jos prin cameră, tresărind la fiecare zgomot, fluierat, foșnet etc. Adică obișnuitele povești atunci când aștepti și sperii. În cele din urmă, după ora unsprezece, am înțeles definitiv că am fost un nebun, și că luasem fanteziile mele sentimentale drept prevestiri cerești, și că lui W.G. nici măcar nu-i trecuse prin cap să se întoarcă și că n-o să mai sosească.

Atunci, pentru prima dată de când mă aflu pe pământ, mi s-a părut că-mi doresc sincer să mor.

A sunat de amiază cu obișnuitul zgomot puternic de clopote. Din fericire, în cursul întregii dimineți n-a îndrăznit nimeni să mă deranjeze, dar imediat după concertul clopotelor, iată că din nou, ca în ziua precedentă, s-a auzit o bătaie la ușă, și mai ușoară decât cele de ieri, aproape imperceptibilă. Am înțeles, după cum foarte ușor se putea auzi, că la ușă era mama vitregă cu Carmine. Mama vitregă, neîndrăznind s-o facă ea însăși, a ghidat mâna copilului să bată. Și acum îl învăța în șoaptă să-mi spună La mulți ani, iar el, ascultător, a repetat în felul lui primitiv.

O asemenea atenție familiară, în momentul acela, m-a revoltat mai rău decât o insultă îngrozitoare. Și, fără să răspund, am dat o lovitură în ușă cu piciorul, ca să fie clar că nu voiam urări și că-i trimiteam pe toți la dracu’.

Vreo oră și jumătate nu s-a mai arătat nimeni. Dar mai era puțin până la două după-masa, când s-a auzit din nou bătaia aceea încăpățânată la ușă. De data asta bătea chiar ea, mai puternic, aproape cu brutalitate. N-am dat niciun semn că aș fi auzit, și atunci, cu o voce nesigură, aproape înghețată de spaimă și reținere, a strigat:

— Artú...

Cercelul

N-am spus nimic.

— Artú..., a reluat mai grăbită și respirând greu, asemenea cuiva care vorbește în timp ce fuge, ce faci? De ce nu te scoli? Am făcut pizza dulce, ca anul trecut de ziua ta...

Oricât o judecasem de proastă întotdeauna, niciodată prostia ei nu mi se păruse ca în seara asta: incomensurabilă, mai rău decât infinitul. Cum putea să-mi vorbească despre lucruri atât de neserioase ca pizza dulce într-un moment atât de tragic? Și drăgălășeniile ei cu care de multă vreme nu mai eram obișnuit și care până în urmă cu câteva zile mi-ar fi umplut sufletul de bucurie, astăzi mă înrăiau. Aș fi preferat-o ostilă, severă, ca de obicei, și mi se părea că și ea ar fi trebuit să înțeleagă toate astea:

— Pleacă, proasto! Idioato! i-am strigat și cu o cruzime disperată, am deschis larg ușa cu mare zgomot.

Era acolo, ținând copilul în brațe, albă la față ca un cadavru și cu buzele tremurânde. Am observat imediat, căci vederea îmi devenise mai ascutită din cauza furiei, că-și pusese faimoasa fustă de catifea și-l îmbrăcase de sărbătoare și pe Carmine, desigur ca să cinstească ziua cum trebuie. Toate astea, în loc să mă îmblânzească, m-au înfuriat și mai tare. Între timp, împins de o amărăciune teribilă, am alergat în primul rând spre camera tatălui meu.

Camera mai era încă în aceeași dezordine a plecării. De felul ei, mama vitregă nu se grăbea niciodată să facă ordine în camere și se mulțumise să strângă într-un colț haine vechi, pantofi, ziare, cărți, pachete de țigări goale etc. pe care, evident, tata, în graba plecării, le lăsase împrăștiate pe podea. Pe pat nu era nimic altceva decât salteaua, fără așternuturi sau perne. Și privirea rapidă pe care am aruncat-o în dulapul deschis mi-a fost suficientă ca să aflu pentru totdeauna ceea ce presimțisem deja: și anume că locul în care W.G. ținea vechile sale-noastre comori (pușca de vânătoare, binoclul marin etc.) era gol.

De pe peretele de lângă pat, zâmbea ca întotdeauna, neștiutor, cu ochii lui blânzi și orbi, portretul lui Romeo Amalfitanul.

M-am mișcat puțin agitat în camera aceea pustie, sub privirea nefericită și îngrijorată a mamei vitrege, care mă urmăsea până pe prag:

— Știi cu cine a plecat? i-am strigat atunci. N-a plecat singur, cum te-a lăsat să crezi! A plecat cu Stella!

Ea mă privea, încercând în același timp să se apere de Carmine, care, enervat de comportamentul meu ciudat, ca să-și dea curaj, începuse să se joace cu cârlionții ei. Eu am continuat, cu o îndârjire răzbunătoare, de copil:

— Lui îi place de Stella, nu de tine!

Neliniștită, ea intrase în cameră și îl așeza pe Carmine pe patul cel mare:

— Cine-i Stella? E una de aici? s-a interesat, și pe față i s-a așternut o expresie de o sălbăticie amenințătoare și barbară.

Se înțelegea din întrebarea ei că, după numele pe care-l auzise pentru prima oară, credea că Stella e o femeie. Dar imediat cum a înțeles de la mine că e vorba de un oarecare Tonino Stella, chipul i s-a destins și se vedea că se simte ușurată.

Când am văzut cât de evidente îi erau emoțiile, am simțit și eu din nou o alta, trecută (chiar dacă nemărturisită vreodată): gelozia.

— Ah, i-am strigat, îndurerat, copleșit de o dublă gelozie, el însă îl iubește pe Stella! îl iubește!

— Îl iubește..., a repetat, cu o voce inexpressivă, ca un ecou inocent și rece.

Imediat ce a pronunțat aceste cuvinte, s-a întrerupt însă nesigură, într-o izbucnire de pudoare neașteptată. Ochii ei m-au cercetat o clipă, întrebători și pierduți. Apoi și-a întors privirea cu repeziciune în altă parte.

— Da, îl iubește! îl iubește! Și-i pasă mai mult de el decât de tine... și de Carmine... și de mine! Și de toți! am reluat ca un nebun.

Ea a dat să deschidă gura ca să protesteze, dar a tăcut cu o ușoară strâmbătură de durere care-i dădea o expresie de copil maturizat înainte de vreme. Pentru o clipă, evitându-mă, a părut că se închide în ea, ca o vrăbiuță bolnavă care ca să se apere își scutură penele, apoi și-a revenit și mi s-a adresat aproape cu brutalitate:

— Tu, a exclamat cu răsuflarea tremurătoare, vorbești ce nu trebuie...

Între timp se uita la Carmine, speriată poate că el, cu creierul lui de un an, ar fi putut să înțeleagă cuvintele mele urâte împotriva tatălui!

— ...Stella ăla, care a plecat cu el, a continuat cu îndrăzneală, încruntându-și sprâncenele, nu poate fi niciodată la fel cu o rudă... Aia-i o prietenie...

Dintr-odată și-a ridicat puțin un umăr: Aia-i altceva! a încheiat cu o expresie curioasă de scepticism al omului de rând, ceva între indulgență și dispreț.

În acest moment, o maturitate luminoasă, aproape pompoasă, a părut s-o îmbrace. Și a tăcut, mândră și calmă, cu sprâncenele încruntate, ca și cum ar fi vrut să mă facă să înțeleg că subiectul era închis.

Atunci, într-o pornire nebunească, am strigat:

— Dar tu îl iubești?!

La întrebarea asta neașteptată, am văzut-o tresărind, și pierzându-se pentru o clipă, ca și cum dintr-odată i s-ar fi oprit inima în loc.

— Cum... eu... pe cine? s-a bâlbâit.

— Pe el! Pe tata! i-am spus. Îl iubești?!

Cu obrajii acoperiți de o puternică roșeață, ca rănită de o arsură, stătea în fața mea, dreaptă, în picioare, de cealaltă parte a patului care ne despărțea, și era atât de șocată, că nici nu mai avea grijă de Carmine.

— Ce zici? a repetat de două sau de trei ori, el... e soțul meu...

Credea poate că eu o acuzam că nu-l iubea pe tata, când, de fapt, nenorocitul de mine o acuzam exact de contrariu!

— Știu! am izbucnit în cele din urmă, dând drumul întregii amărăciuni pe care o simțeam. Știu că îl iubești!

În loc să-și recâștige curajul la cuvintele mele, a tremurat brusc, de parcă ar fi fost curentată, și m-a privit cu ochii ei mari, larg deschiși, lipsiți de apărare, într-un soi de rugămintă confuză.

— Știu! Îl iubești! am repetat. De ce îl iubești?

— Ah, nu pot... auzi... asemenea cuvinte... Eu... sunt... soția lui...

— El te-a jignit! Te-a jignit!

— Ah, Artú... de ce vorbești așa... despre el? E tatăl tău..., m-a întrerupt.

O emoție năvalnică i se imprimase pe chip transformând roșeața de dinainte într-un trandafiriu febril și timid.

— Și apoi, a adăugat, el e mai fără noroc... decât tine...

— Tata... e mai fără noroc!?

— Ei, tu... ești mai norocos... decât el..., a afirmat din nou, clătinându-și încet capul.

În mod automat, aproape fără să-și dea seama, se apropiase de Carmine și, ca să-l distragă de la vorbele noastre răutăcioase, îi dăduse o panglică, luată din păr, să se joace.

— Tu ești mult mai norocos decât el, a repetat, pentru că tu cine știe câte femei frumoase o să poți avea în viața ta...

Făcând această prezicere, îi tremura puțin bărbia, ca unei fete. Și ingenuitatea înăscută, aproape insipidă, puțin acrișoară a vocii ei se încărca (de la lacrimile ascunse) cu o rezonanță asemănătoare muzicii

imperfecte a anumitor instrumente simple și copilărești. A continuat clătinând mereu din cap:

— Pe el însă nu-l prea vor femeile! El... e prea natural... nu e diplomat... nu are fantezia de a le face pe femei să se simtă bine. Pentru că, în general, femeilor nu le place unul care stă puțin cu ele... și după aia le uită... Și fără niciun gest frumos, niciodată... un compliment... sau altceva, ca și cum ar avea de a face cu vreo femeie din alea... Și atunci multe cred că lucrul ăsta nu e potrivit pentru ele...

Frazele astea, necesare ca să-mi demonstreze concluzia, le-a rostit cu vizibilă stângeneală (printre îmbujorări de stângăcie și de inocență, și poate și ecouri — de abia perceptibile în răsuflarea ei — a unor secrete suspine involuntare...), dar și cu gravitatea unei persoane experte! Și aproape amuzându-mă, am descoperit în demonstrația ei câteva din dubioasele idei ale mamei sale, Violante.

— Așa că, din cauza asta, a conchis, ți-am spus că el e mai puțin norocos decât tine, pentru el nu poate avea noroc cu femeile!

— Dar, am obiectat, e un bărbat foarte frumos!

— Ei foarte frumos... nu vreau să spun că e urât, nu! Așa și așa... În plus, e bătrân.

— Bătrân!!

— Da' ce, nu-i bătrân? Știi câți ani are? (A numărat pe degete.) Treizeci și cinci împliniți, merge pe treizeci și șase. Are deja riduri, păr alb...

Asta văzusem și eu, și totuși încă nu mă gândisem că tata ajunsese deja în pragul bătrâneții!

— De aceea, a reluat ea, te-am rugat să nu uiți... respectul pentru tatăl tău. Căci, în afară de faptul că ești fiul lui, tu, cu soarta ta, în comparație cu soarta lui, ești ca un mare domn plin de bogății! Pentru că cine știe câte femei frumoase vei întâlni tu, și domnișoare din lumea bună, și străine care... care... o să... te iubească. Și cine știe ce soție frumoasă o să-ți iei...

A înghițit o dată, și încă o dată. Vocea îi devenise din nou mai slabă. Dar a încheiat repede, coborându-și fruntea cu o seriozitate blândă, dulce și convingătoare:

— El însă, dacă nu mă lua pe mine, unde ar mai fi întâlnit (acum, când e și bătrân) afecțiunea unei alte femei? Ei, dacă nu eram eu, poate nicio altă femeie nu se combina cu el... Iar el, născut fără familie, săracuțul, ar fi rămas singur și vagabond pentru toată viața lui, la fel ca un soldat din Legiune... Acum, în viața lui, ca să aibă și el o familie, sunt eu...

Ultimele fraze nu le-a pronunțat cu umilință, ci, dimpotrivă, cu bucuria unei superiorități matronale, în care se amesteca un aer de valoare destul de copilărească. Și în amestecul acesta caraghios, frumusețea ei de neatins mi s-a părut magnifică, demnă de un adevărat rege! Am stat să o privesc pentru o clipă, apoi am izbucnit:

— Greșești, dacă-ți imaginezi că eu o să-mi iau o soție!

— Artú!... De ce...

— Greșești! Există o singură femeie care putea fi soția mea! Știu eu cine e! Și nu vreau alta! N-o să mă căsătoresc niciodată cu nimeni!

S-a uitat la mine speriată, ca și cum i-aș fi aruncat un blestem. Dar, fără să vrea, privirea ei exprima o mulțumire înaripată, zâmbitoare, cu toată neîncrederea care o umbrea, aproape ca și cum ea ar fi fost, de fapt, mulțumită, dacă rămâneam celibatar în onoarea acelei femei!

Atunci am simțit din nou toată dragostea pentru ea, cu o vâlvătaie de remușcări, de dorințe și de revoltă! Asemenea unui nebunesc foc de artificii mi s-au aprins în minte toate minunatele complimente pe care i le-aș fi făcut dacă aș fi fost soțul ei; și sărutările, mângâierile pe care i le-aș fi dat, și cum aș fi dormit în fiecare noapte lipit de trupul ei gol, ca să-i simt pieptul aproape și în somn. Și rochiile frumoase pe care i le-aș fi cumpărat, când aș fi vrut-o doar cu furoul de mătase, cu bluza de mătase brodată, ca să i le văd când o dezbrăcam. Și apoi aș fi dus-o în vizită la maică-sa, Violante, îmbrăcată cu blană, pălărie cu pene, ca o mare doamnă din Napoli! Și călătoriile pe care le-aș fi făcut ar fi fost doar ca să-i trimit în fiecare zi

scrisori, scrise la fel de bine ca poeziile unui geniu. Și m-aș fi dus până în America, până în îndepărtata Asie, ca să-i aduc de acolo bijuterii cum n-avea nicio altă femeie. Dar nu ca să le pună la păstrare, ci ca să le poarte la gât, la urechi și pe mâini, ca și cum ar fi fost toate sărutări de-ale mele. Iar prietenele și cunoștințele ei, când ar fi văzut-o trecând atât de încărcată de aur și de adevărate pietre prețioase, trebuiau să spună: „Ferice de ea, că are un soț atât de important!“.

Gândurile astea (avute de mai multe ori și alungate cu greu în lunile trecute, încă din ziua în care am descoperit că o iubesc) mi s-au învățit în minte, repet, ca un foc de artificii. Imposibilitatea, care transforma în durere asemenea gânduri de bucurie, era o nedreptate inumană care mă chinuia! Dar cum N. stătea în fața mea, în carne și oase, dintr-odată mi s-a părut că orice imposibilitate a devenit absurdă. Într-un avânt de fericire, am alergat în partea cealaltă a patului, lângă ea, și am spus:

— Eu te iubesc!

Era pentru prima oară în viață că rosteam acest cuvânt și mi se părea că, auzindu-mă, ea ar trebui să simtă aceeași emoție ca și mine. În schimb, obișnuita negare teribilă (care în clipa aceea mi s-a părut mai odioasă decât orice meschină superstiție) i-a răvășit chipul. A strigat:

— Nu! Artú! Nu trebuie să faci păcate!

Și atunci eu, cu furia cuiva care-și cere drepturile, am îmbrățișat-o strâns, încercând s-o sărut pe gură.

Dar ea a reușit să se ferească de sărutarea mea, întorcându-și capul înspăimântată, și a repetat: „Nu! Nu!“ într-un soi de invocare sălbatică de ajutor, ca și cum, în încăpere, în afară de speriatul și neputinciosul Carminiello, ar mai fi fost cineva care putea s-o ajute. Apoi a început să se apere de mine luptându-se cu genunchii, cu coatele și cu pumnii, până și cu unghiile și cu dinții. O fiară din deșert n-ar fi adunat atâta ferocitate ca să mă ucidă, cât a folosit ea ca să-mi refuze o sărutare! Atunci iubirea mea s-a transformat în ură, și înainte de a o părăsi fără s-o fi sărutat, m-am răzbunat lovind-o orbește peste obraji, gât, păr. Până când, cu o stupeare impresionată (provenită mai mult dintr-o ciudată inocență decât din păreri

de rău), am văzut prin învâlmășeala părului că pe mica ei ureche trandafirie apăruseră câteva pete de sânge.

În furia mea, lipsită de judecată, o lovisem cu violență peste ureche și cerceul, deschizându-se, îi rănise puțin lobul. Iar când i-am dat drumul, m-am trezit în mână cu sărmana pradă a cerceului de aur. Între timp auzeam ca prin vis plânsul fratelui meu vitreg, care era cu siguranță convins că eu vreau să-i omor mama! Și am văzut-o pe ea cum, sprijinindu-se de copil, albă la față ca varul, îl ținea de hăinuță ca nu cumva să cadă. Mi se părea că e atât de șocată, încât nici măcar nu se văita, și mă privea cu ochii larg deschiși, fără vlagă și îndurerați, ca și cum s-ar fi așteptat de la mine vreo altă nouă oroare. I-am aruncat la picioare cerceul strigând:

— Infamă, asasină, nu te teme, n-o să te mai sărut. Și, fugind din cameră, am adăugat: Adio! Pentru totdeauna! S-a terminat totul!

În grotă

Rămăsese nemișcată, sprijinită de pat, fără să scoată o vorbă, dar când am ajuns pe scări am auzit-o strigând înspăimântată, din pragul ușii: „Artú! Artú! Unde te duci?“. Apoi s-a auzit, din cameră, plânsul lui Carmine mai puternic, și ea, întorcându-se în grabă și încercând să-l calmeze. Și în timp ce traversam holul de la intrare, a început din nou să mă strige, din capul scărilor: „Unde te duci? Artú!“. Vocea se suprapunea peste bocănitul saboților ei care coborau primele trepte și peste bolboroselile lui Carmine pe care-l ținea în brațe. Dar într-o clipă am fost în stradă și, cu cât mă îndepărtam, vocile casei se stingeau în spatele meu, ca niște sunete dintr-o altă lume.

Nu știam unde exact să fug. Nu aveam niciun prieten pe insulă, și în plus, plecând plin de furie, uitasem să-mi iau bani, îmi lăsasem tot capitalul în cameră. Ba mai mult, dacă facem abstracție de pâinea, ciocolata și fructele din seara precedentă, nu mai mâncasem nimic de o zi și jumătate, și acestui

lucru i se datora, printre altele, ciudata senzație de irealitate care mă împingea de la spate și care îmi ușura oarecum neliniștea. Cu o fermitate categorică, știam că pentru mine, în scurt timp, insula va aparține trecutului. În ziua aceea nu mai erau vapoare spre continent, dar nu eram preocupat de a ști exact cum și când voi pleca. Ceea ce doream deocamdată era doar să mă retrag un timp în vreun colțișor pustiu de pe insulă, unde să-mi ascund singurătatea sfâșietoare. „Și așa, îmi spuneam cu amărăciune, se încheia sărbătoarea zilei mele de naștere!“

Am traversat Piața di Cristo Pescatore, apoi Marina Grande, lăsând în spate cheiul; și, chiar dacă nu aveam o țință precisă, tot căutând locuri fără oameni și izolate, am luat-o la stânga, către ultima, mică porțiune de țărm cenușiu, care, pe un fundal de stânci amestecate cu pământ, închide insula în partea aceea. Pe esplanada care se deschide în fața farului și pe care se îngrămădesc ca într-un arsenal o mulțime de bărci trase pe uscat sau aflate în reparație, câteva fete din sat se jucau sărind pe pătrate desenate pe pământ cu creta. În trecerea mea brutală pe acolo aproape am trântit-o pe una din ele, dar fără să-mi pese de protestele ei și ale tovarășelor ei de joacă, m-am îndreptat spre țărm.

Acolo, în stâncile de lângă mal, sunt săpate câteva grote naturale. Două sau trei dintre ele — cu intrarea de mărimea unei uși, dar cu interiorul destul de vast și de comod — au fost amenajate în depozite de unelte, vâsle etc. de către unii proprietari de bărci, care plătesc pentru ele o chirie Primăriei și care au pus la intrare niște uși robuste, ținute de obicei bine încuiate cu cheia. Mergând pe mal, am văzut că una dintre uși era deschisă. Poate locatarul grotei părăsire insula sau locul nu mai era folosit. Într-adevăr, în interior nu mai era altceva decât o grămadă de frânghii vechi aproape putrede și câteva borcane de clei mucegăit.

Se poate spune că ajunseseam pe țărmul acela din întâmplare și că destinul mă ajuta! Cămăruța aceea abandonată era exact ce-mi trebuia. Am intrat și am închis ușa, care umflată de umezeală a intrat perfect la locul ei, așa încât văzută de afară părea încuiată cu cheia, la fel cu celelalte. Ca să o asigur mai bine împotriva vântului, am baricadat-o cu grămada de frânghii, pe care m-am trântit întinzându-mă. Și acolo, ignorat de toți pe culcușul acela, m-am simțit liber și singur ca un nenorocit de câine vagabond.

Faptul că nu mâncasem nimic și drumul lung pe care-l făcusem începeau să se facă simțite, cu vâjâieli în urechi și o sfârșeală care mă zăpăcea. Nu mă gândeam la soarta mea de acum, nici la ceea ce avea să urmeze, ca și cum nu mi-ar fi aparținut mie, ci unei persoane pe care n-o cunoșteam încă, și nici nu-mi doream prea mult s-o cunosc. Și nu-l mai uram pe tata, n-o mai iubeam pe N. În locul durerii dramatice care mă agitase până cu puțin înainte, simțeam o tristețe nedeslușită, fără sentimente pentru nimeni.

Zeița

Vântul se schimbase în sirocco¹⁷ și vremea era caldută, cu cerul înnorat prevestind o furtună. Printre crăpăturile ușii intra în grotă o pâlpâire de lumină tulbure, amestecată cu mirosul sărat și greu al aerului. În perioada aceea, mica plajă era pustie, ca ultima graniță a lumii, și câteva minute n-am auzit niciun alt zgomot în afară de cel al mării agitate de vântul african. Dar în scurt timp am auzit apropiindu-se aceeași voce care în momentul fugii mele mă urmărise până la ieșire și care continua să strige gătuită de fugă și de oboseală: „Ar-tuuuro! Ar-tuuú!“.

Cu siguranță, mama vitregă întârziase doar cât să-l lase pe Carmine într-un loc sigur și alergase imediat după mine să mă caute. De la cineva care mă văzuse trecând și apoi de la fetițele care jucau șotron, fusese probabil informată de direcția în care o luasem. Dar nimeni nu mă văzuse intrând în grotă, și eu, destul de sigur de ascunzătoarea mea, m-am ridicat de pe grămada de frânghii și, ghemuit în spatele ușii, am pândit printre crăpăturile scândurilor.

O clipă mai târziu, am văzut-o pe mama vitregă apărând la capătul plajei, și după înfățișarea ei mi s-a părut că ghicesc, fără prea multă greutate, ceea ce gândea. Când a auzit, din cameră, ultimul meu salut „adio pentru totdeauna“, a bănuț probabil că vreau să trec faimoasele Coloane ale lui Hercule, de data asta fără să mă mai întorc (de altfel, mărturisesc că am

urmărit să-i dau de înțeles ceva oarecum asemănător). Iar acum, în fața acestei lugubre plaje pustii, bănuiala devenea și mai mare!

A trecut pe lângă grotle-depoziț, fără să se oprească, pentru că era evident că, fiind vorba de locuri private și închise în mod normal, nu-și imagina că aș putea fi acolo... A alergat pe plajă până la ultima barieră de stânci, apoi s-a întors și mai agitată, apoi a mai făcut încă o dată aceeași porțiune de drum. Și dintr-odată a început să lovească ușile grotelor cu pumnii, dar își descărca desigur violența pe lemnele acelea, fără nicio speranță adevărată; în dezordinea nebunească a loviturilor se simțea că e sigură că lovește în gol. Mi s-a părut și că o aud cum încearcă să forțeze cu mânuțele ei ușa grotei vecine cu a mea! A renunțat imediat la gestul acesta, care i se părea probabil absurd și inutil.

Și a început din nou să umble pe plajă în sus și-n jos, ca o asasină disperată. Poate, la ora asta, mă vedea deja căzut în valuri și dus cine știe cât de departe! Alerga urlând „Artú“ în toate părțile, cu o voce nouă, ciudată și senzuală, de o claritate sfâșietoare, lăsând ca vântul să-i ridice rochia fără nicio pudoare. Șalul negru îi căzuse de pe cap, descoperindu-i părul despletit și încâlcit după lupta cu mine, și când alergia împotriva vântului, îi acoperea fața, îi intra în gură înăbușindu-i strigătele. Din când în când își încetinea pașii, căci i se înmuiau genunchii, iar buzele, care de atâta strigat deveniseră livide și aproape se umflaseră, se lăsau în jos într-o asprime brutală și descurajată. În cele câteva minute care trecuseră de când ne despărțiserăm părea să se fi transformat într-o femeie de treizeci de ani și să-și fi schimbat dintr-odată sufletul ei cinstit cu cel al unei păcătoase. Din urâtenia ei de-acum, devastată și pământească, de femeie bătrână, emana o splendoare plină de sălbăticie și de blândețe. Ca și cum sufletul ei, vorbind, ar fi implorat: „Ah, Arturo, să nu mori, fie-ți milă de o sărmană femeie iubitoare! Arată-te viu în fața mea, și eu, chiar aici, pe aceste stânci, n-o să-ți dau numai sărutări, ci tot ce vrei! Căci și dac-o să merg în infern pentru tine, dragostea mea sfântă, o să mă mândresc cu asta!“.

Dar eu, cu o asprime neconsolată și plină de cruzime, m-am gândit, în timp ce o pândeam: „Pleacă. S-a terminat. Nu mai simt iubire pentru tine, nici ură pentru alții. Nu am sentimente pentru nimeni. Du-te acasă, du-te, căci nu-mi mai plăci“.

Și m-am întins din nou, cu mâinile sub cap, sperând că în curând va pleca și mă va lăsa singur.

Am mai auzit-o o vreme umblând pe plajă, continuând să repete: „Artú“, dar acum încet, într-un fel de bolborosit neconsolat. În cele din urmă, vocea aceea nefericită s-a îndepărtat pe drumul de întoarcere către sat, și plaja a fost din nou pustie.

Atunci aproape că am avut sentimentul că sunt fără viață, jos pe fundul mării, așa cum se temea ea. Imediat cum a plecat, am auzit, adusă de vânt, sirena vaporului de la ora trei, care intra în port. Dar asta nu mai însemna nimic pentru mine, eu nu mai așteptam pe nimeni. Certitudinea că tatăl meu nu se va întoarce pentru ziua mea nu-mi mai provoca nicio durere. Ba chiar, dimpotrivă, eram convins că sosirea lui nu m-ar mai fi bucurat.

Peste o oră sau chiar mai puțin va fi seară, m-am gândit plin de satisfacție, și nimeni nu va mai trece pe plaja asta uitată de lume, n-o să mai vină nimeni să mă deranjeze. O noapte fără durată, nici conștiință, era poate singura încheiere tolerabilă a acestei zile.

Odată cu trecerea minutelor, simțeam cum mușchii îmi amorțesc de nemișcare și cum gândurile îmi amorțesc și ele, ca și cum m-aș transforma într-o uriașă țestoasă de mare, în carapacea ei de piatră neagră. Al doilea semnal al vaporului, care după o scurtă oprire părăsea portul, a ajuns la urechile mele ca de la o distanță de secole, din cine știe ce povești fabuloase, pe care nu mai voiam să le ascult. Lângă mine, la ușa cămăruței pe care o uzurpasem, se amestecau zgomotele vântului și ale valurilor, și acest cor natural, fără nicio voce umană, discuta cu siguranță despre destinul meu, într-un limbaj de neînțeles, ca moartea.

Și iată că în momentul acela (semnalul de plecare al vaporului de abia se stinsese în depărtare) am auzit din nou înaintând dinspre capătul plajei o voce — nu de femeie, ci bărbătească, de data asta, și nu agitată, dimpotrivă, sigură pe ea și aproape veselă — care striga numele Arturo. Nu era vocea tatălui meu, și nici pasul, care răsuna apropiindu-se pe stâncile de pe plajă, un pas iute, de cizme grele, nu era cu siguranță al lui.

M-am ridicat, ca și înainte, să pândesc printre scânduri. Și afară, la câțiva metri de mine, am văzut trecând un soldat.

Era un brunet, cu părul creț, mai degrabă mic de statură, cu fața rotundă, niște mustăți negre și ochii întunecați cercetând în jur.

În primul moment nu mi s-a părut că-l cunosc, și totuși, pe figura lui am descoperit imediat ceva ciudat de familiar, care m-a făcut să tresar de surprindere și mister.

Am strigat din spatele ușii:

— Hei! Pe care Arturo îl cauți?

— Arturo Gerace! a răspuns.

Atunci am deschis ușa:

— Eu sunt Arturo Gerace, am spus.

— Arturo! a exclamat el venind spre mine cu o vădită mulțumire.

Și nici una, nici două m-a sărutat pe amândoi obraji.

— Nu mă recunoști, nu-i așa? a adăugat.

Și spunând asta, cu un zâmbet aluziv și misterios, mi-a arătat, pe inelarul de la mâna dreaptă, un inel de argint în care era prinsă o camee reprezentând capul zeiței Minerva.

Acul vrăjit

Poate firea noastră ne face să considerăm jocurile neprevăzutului mult mai zadarnice și mai arbitrare decât sunt în realitate. Astfel, de exemplu, de câte

ori, într-o povestire sau într-un poem, neprevăzutul pare să se pună de acord cu vreo intenție secretă a sorții, îl acuzăm pe scriitor de viciu romanesc. Iar în viață, anumite întâmplări neprevăzute, normale și simple în sine ni se par, datorită unei dispoziții de moment, extraordinare, ba chiar supranaturale.

Să presupunem că, în acea fatală zi de naștere, unicul meu prieten, dintr-un instinct inconștient, mi-ar fi simțit de departe disperarea și pentru asta ar fi dat fuga... Ei bine, niciun asemenea caz, conform rațiunii și științei, nu ar trebui deloc să pară un miracol. Când până și rândunelele, și celelalte păsări asemănătoare lor, simple creaturi migratoare, intuiesc singure momentul plecării, și găsesc calea fără să le-o arate nimeni! Asupra mea, sosirea acelui musafir neașteptat, apărut dintr-odată să mă surprindă pe acel țărm, a produs un efect atât de miraculos, încât, în primul moment, în loc să cred că e o prezență vie, mi s-a părut mai degrabă că am halucinații! Când am văzut inelul cu camee, faimosul meu dar pentru îngrijitorul Silvestro și dovada clară a persoanei sale, mi s-a tăiat respirația. Ca și cum dintr-odată, acolo pe plajă, ar fi fost dezgropată în fața mea o Vale a Regilor sau altă asemenea himeră ascunsă sub pământ.

Peste o clipă, recunoscând totuși realitatea, am murmurat: „Silvestro!“ și i-am întors prompt cele două sărutări pe obraji. Cu siguranța plină de bucurie că cel puțin el, fiind doica mea, nu m-ar fi acuzat, pentru aceste sărutări, că îi condamn sufletul la chinurile infernului!

Și chiar în momentul în care îl sărutam îmi dădeam seama că, în realitate, prezența lui aici, la Procida, de ziua mea de naștere, nu era de fapt chiar atât de ciudată — deși era inedită! Eventual, ciudățenia (și ingratitudea chiar) fusese a mea: pentru că-l uitasem, în această zi, tocmai pe el, care nu lăsa niciodată să treacă ziua mea fără să dea în vreun fel sau altul un semn de viață, poate cu o simplă felicitare scrisă. Dar în ultima vreme, eu mă gândeam prea mult la alte persoane, ca să mai am chiar și un singur gând pentru el!

Mi-a explicat că, fiind din nou chemat sub arme, profitase de o permisie și de reducerea de preț acordată pe vapoare militarilor, pentru a face această călătorie (de vreo zece ani și-o tot promitea) și să vină să mă felicite personal... Mi-a povestit apoi că, în urmă cu puțin timp, imediat după ce debarcase la Procida, auzise, în timp ce traversa piața, cum un grup de

femei și de fetițe repetau numele Arturo. Și aflând că una dintre ele era mama mea vitregă, care mă căuta, s-a dus la ea și s-a prezentat. Apoi i-a propus să meargă singur să cerceteze țărmul, în timp ce ea își continua căutarea prin piață. Pentru că fetițele spuneau că, de fapt, eu puteam să mă fi întors în piață, coborând pe niște scurtături greu accesibile printre stânci, la depozitele de jos...

Aici Silvestro m-a sfătuit să-i dăm de știre imediat mamei vitrege că am fost găsit, căci sărmana femeie era extraordinar de agitată. Trebuie să aibă, a adăugat el, o fire foarte nervoasă.

— Nu, i-am spus rîzînd, nu are o fire nervoasă. Dar se înțelege că e agitată. Căci mă crede mort.

— Mort!!!

Am ridicat din umeri, considerînd că e mai bine să nu adaug prea multe explicații. În orice caz, am găsit că sfatul lui Silvestro e bun, și am pornit-o imediat împreună cu el spre Limba Farului. Acolo, zărind de departe pe una din fetițele de dinainte, pe care o cunoșteam din vedere, care mai întârzia jucînd singură șotron, am strigat-o. A venit în fugă și eu i-am spus:

— Du-te imediat în piață și caut-o pe doamna Gerace. Spune-i că m-ai văzut aici împreună cu prietenul meu și că înainte eram sus, în vârful stîncilor, să mă odihnesc în spatele tufișurilor... Spune-i că eu și prietenul meu avem de vorbit ceva împreună, așa că ea să se întoarcă liniștită acasă, că venim și noi mai târziu...

Am reușit să spun toate astea dintr-o suflare și imediat cum a plecat fetița m-am așezat jos, pe pămînt. Și l-am rugat pe Silvestro să aibă milă și înainte de orice altceva să dea o fugă la prăvălia din colț și să-mi cumpere de mâncare, pentru că eram pe punctul să leșin de foame. Am adăugat că o să-l despăgubesc fără întârziere pentru orice cheltuială, căci acasă aveam o grămadă de bani.

Imediat, doica aceea perfectă mi-a adus de la prăvălie ouă proaspete, brînză și pâine, care au avut efectul unui elixir al vieții. Apoi ne-am întors împreună către grotă, de care mă legasem azi ca și cum ar fi fost cortul meu

de general sau altceva la fel de valoros și de important. Și acolo ne-am așezat pe grămada de frânghii să sporovăim comod.

El m-a informat că trebuia să plece din Procida a doua zi în zori, cu primul vapor, pentru că din păcate permisia sa lua sfârșit. L-am întrebat atunci de ce s-a întors în armată.

— Încep să cheme din nou oamenii, a răspuns, din cauza războiului.

— Ce război? am întrebat.

— Cum? Nu știi nimic despre război? N-ai auzit la radio? N-ai citit în ziare?

În realitate, eu nu citeam ziarele, tata spunea că erau niște chestii atât de împuțite, pline de minciuni de duzină și de bârfe idioate, că-l deranja până și să le folosească la closet. Cât despre radio, e adevărat că, de câțeva vreme, exista în sat cel puțin unul, la același negustor care pe vremuri avea o bufniță. Și uneori, trecând pe-acolo, s-a întâmplat să aud voci și muzică, dar nu era nimic serios, doar cântonete sau varietăți.

Eu cunoșteam foarte bine istoria, încă din vremea vechilor egipteni, și viețile condotierilor faimoși și bătăliile tuturor secolelor trecute. Dar despre perioada contemporană nu știam nimic. Și acelor puține semnale despre epoca prezentă care ajungeau pe insulă nu le-am acordat niciodată prea multă atenție. Actualitatea nu mă făcuse niciodată curios. Ca și cum ar fi fost totul o cronică obișnuită, în afara Istoriei fantastice și a Certitudinilor Absolute.

Iar acum, la auzul veștilor mondiale pe care mi le dădea Silvestro, mi se părea că dormisem vreme de șaisprezece ani, la fel ca frumoasa din poveste, într-o curte cu buruieni și pânze de păianjen, printre cucuvele și bufnițe, cu un ac vrăjit înfipt în frunte!

Silvestro îmi spunea că, deși avusese loc de curând o convenție de pace, semnată cu mare pompă de Marile Puteri (probabil astea erau, acum înțelegeam, faimoasele evenimente internaționale, la care făcuse aluzie Stella, motivul amnistiei și al libertății sale), războiul mondial era, în

realitate, iminent, fără scăpare. Putea să izbucnească de la o lună la alta, poate de la o zi la alta. Și chiar și cine era împotriva, ca el, se trezea târât în această situație infernală!

La asemenea noutăți, am rămas câteva clipe pe gânduri. Apoi i-am destăinuit lui Silvestro hotărârile mele.

I-am mărturisit că anumite motive secrete, foarte severe, tragice chiar, mă opreau să mai rămân pe insulă, chiar și o singură zi. Așa că intenționez să plec împreună cu el a doua zi dimineață în zori, cu primul vapor, și să nu mă mai întorc poate niciodată! Iar dacă, am continuat, se apropie într-adevăr războiul, eram categoric hotărât să mă prezint voluntar încă din prima zi a intervenției noastre naționale. Voiam cu orice preț să particip la război, chiar dacă ar fi fost să ajung clandestin pe câmpul de bătaie (în cazul în care, din motive de vârstă, cererea mea ar fi fost respinsă).

Silvestro a ascultat cu multă seriozitate cuvintele mele. Din discreție, a evitat să-mi pună orice întrebare despre motivele secrete care mă îndepărtau de Procida, dar, fără să fie nevoie să le cunoască, a înțeles că era vorba despre motive întemeiate și grave. Și a primit favorabil, cu mulțumire chiar, hotărârea mea de a pleca a doua zi împreună cu el. N-a părut însă întru totul de acord cu a doua parte a planului meu, cu intenția de a mă înrola ca voluntar în războiul care se apropia. Văzându-l foarte mirat și contrar acestei idei, i-am declarat cu cea mai mare însuflețire că, după părerea mea, un bărbat nu e bărbat până când nu trece prin încercarea războiului. Și că, să stau acasă fără să lupt, în timp ce alții luptau, ar fi fost pentru mine o plictiseală și o dezonoare.

El mă asculta prea puțin convins, cu o expresie neîncrezătoare. În cele din urmă a spus că poate ideea mea era valabilă pentru războaiele antice, dar cele moderne, după părerea lui, erau altceva. Din câte înțelegea el, a spus, războiul modern nu era decât o mașinărie de abator, un oribil mușuroi de ruine, fără nicio valoare autentică. Cât despre războiul actual, după părerea sa, cele două părți care îl duceau, în linii generale (adică din punctul de vedere al adevăratei Cauze), nu aveau dreptate nici una, nici alta! Dar dintre cele două cea care greșea era fără îndoială partea noastră! Și să lupti în felul

ăsta, nu drept, ci nedrept, era ca și cum ai cânta gratuit, cu un spin în gât. Un dezastru fără nicio compensație.

Cuvintele lui de bun-simț m-au pus puțin pe gânduri, dar m-au și făcut să râd. În orice caz i-am spus hotărât că, deocamdată, eu nu eram prea interesat de dreptate sau de nedreptate. Ceea ce voiam, până una alta, era să lupt pentru a învăța să lupt, ca un samurai din Orient. În ziua în care aș fi fost sigur de valoarea mea, aș fi ales cauza pentru care să lupt. Dar ca să ajung la așa ceva trebuia să dau o probă. Proba care mi se oferea era acest război, iar eu nu voiam să lipsesc de la el, nu-mi păsa de altceva.

— Asta, a observat el pe un ton de nesiguranță amară, e ca și cum ai spune că cineva încearcă să se omoare pentru nimic. Deci, m-a întrebat, privindu-mă cu seriozitate, de ce dracu' ai chef să te lași omorât pentru nimic?

M-am înroșit, ca și cum el ar fi dezvăluit un scandal misterios, fantastic, ce era ascuns! Dar am revenit imediat la vechile mele idei. Și cu multă pasiune i-am explicat că, încă din copilărie, exista o provocare între mine și moarte. Așa cum unii copii sfidează întunericul, eu sfidam moartea, și numai moartea! Porcăria asta de moarte îmi otrăvea certitudinea vieții. Și până când nu aș fi învățat nepăsarea față de moarte, nu puteam ști dacă devenisem mare cu adevărat. Mai rău, dacă eram curajos sau laș.

Apoi i-am expus pe scurt ideile mele despre viață și chiar și Certitudinile absolute. Aproape că uitasem de ele în ultimele luni, și mi s-a părut că reînviindu-le repar o trădare. Vorbind despre ele, mi-au trezit din nou pasiunea, iar el, ascultându-le, s-a înflăcărat ca și mine. Dintr-odată, cu un zâmbet încurcat, naiv, mi-a mărturisit că ideile mele se potriveau de minune cu ale lui, și deci cu revoluția poporului. Căci el, a spus, era un revoluționar; și acum era încântat să afle că eu, singur, aici, la Procida, fără să vorbesc niciodată cu nimeni despre asta, descoperisem aceleași idei ca ale celor mai buni maestri! Făcându-mi asemenea mărturisiri, Silvestro a lăsat clar să se vadă pe față și în tonul lui marea admirație pe care o avea pentru Arturo Gerace. Pe de altă parte, se vedea limpede în comportamentul lui că această admirație pentru A.G. nu era de acum, ci exista, se poate spune, dintotdeauna! Și nu făcuse altceva decât să aștepte noi ocazii pentru a o confirma. Ea îmi era oferită mie nemărginită și aproape magică!

Oarecum asemănătoare, ca să ne înțelegem, cu cea pe care eu o aveam pentru W.G.

În concluzie, l-am convins pe Silvestro cu entuziasmul meu de tot ce îmi plăcea, chiar și de necesitatea morală de a lupta în viitor în primul război. Cine știe, ne-am imaginat plini de speranță, dacă nu ajungem amândoi în același regiment! (Speranța noastră însă nu s-a împlinit. Eu am fost repartizat într-o companie de tineri de vârstă mea, el în alta, cu cei mai în vârstă reactivați.)

În cele din urmă, el a scos din buzunar darul pe care mi-l adusese pentru ziua mea și de care uitase până în acest moment, copleșit de prea multe emoții: un fular roșu de lână, făcut de soția lui, și imediat eu mi l-am pus, satisfăcut, la gât. Așa mi-a mărturisit că se însurase de curând cu cea care fusese mai mulți ani logodnica lui. Acum, când el era înrolat, soția se mutase acasă la mama ei, într-un sătuc lângă Napoli, și dacă voiam, mi-a spus el, în primele zile puteam să fiu oaspetele lor. Mai ales că, din sat, cu tramvaiul, în câteva minute, se putea ajunge la Napoli.

În timp ce vorbeam s-a făcut seară și Silvestro mi-a adus aminte că era vremea să mergem acasă, după cum îi promisesem mamei vitrege. Auzind asta, am simțit cum mă înroșesc, dar din fericire era deja întuneric și Silvestro nu și-a dat seama. Simțeam că o să-mi tremure vocea la cele ce voiam să spun, dar am făcut-o plin de hotărâre.

— Ascultă, am spus, din cauza unor motive pe care nu le pot mărturisi nimănui, nu trebuie să mă mai întorc acasă. Du-te tu singur și vorbește cu ea, fă-o să creadă următoarea minciună: eu am plecat cu vaporul de la patru și jumătate, care merge la Ischia, și de acolo o să mergem împreună la Napoli, de unde eu mă imbarc imediat ca să merg în străinătate... Spune-i că îi zic adio, pentru că eu și cu ea n-o să ne mai revedem mult timp, dacă o să ne mai revedem vreodată. Și să-și amintească de mine și să mă ierte pentru necazurile pe care i le-am făcut. Și salută-l și pe fratele meu Carminiello din partea mea.

Cere-i să-ți dea o valiză (spune-i că o să mi-o dai mâine-dimineață în Ischia). Apoi du-te în camera mea și ia toate foile scrise pe care le găsești și toți banii, că sunt o grămadă în camera mea, împrăștiați printre cărți și în sertare. Nu uita să iei toate foile scrise, nu lăsa niciuna, că alea sunt importante, pentru că eu sunt scriitor.

Dacă vrei, în noaptea asta, poți dormi acolo, în casă, camera ta a rămas la fel, cu patul pliant și tot restul. Dar înainte de a te culca, ar trebui să-mi aduci pături și ceva de mâncare. Căci mâine-dimineață, la plecare, nici măcar nu vreau să trec prin piață, pentru că am prea multe amintiri acolo. Iar în noaptea asta o să dorm aici, în grotă, unde o să-mi fie destul de bine. Oricum, din fericire, nu e frig. Bate vântul african.

Silvestro a promis că va face totul așa cum l-am rugat, dar, a spus, dat fiind faptul că eu dormeam în grotă, și el, ca să nu mă lase singur, în loc de casă, voia să doarmă cu mine în grotă. Oricum, toată viața lui, lucrând ca paznic pe șantiere de construcții, dormise în barăci, iar acum, ca soldat, trebuia să se pregătească să doarmă în găurile tranșeelor. Nici vorbă de grote! O grotă ca a noastră e ca Palatul Vaticanului în comparație cu găurile tranșeelor.

Așa că să-l aștept, că se va întoarce cât mai repede cu putință, cu tot ce trebuia.

Visе contrare

După nici două ore, am văzut cum înainta, din capătul întunecat al plajei, lumina tremurătoare a unui felinar, și m-am dus grăbit în întâmpinarea lui Silvestro care se întorcea, luminând drumul în fața lui cu felinarul și încărcat mai ceva ca Moș Crăciun. În afară de valiza plină cu manuscrise și cu alimente, și de mai multe pături groase, aducea și o plapumă și chiar și o găleată cu cărbuni ca să încălzească puțin aerul umed al grotei. Omul acela prevăzător își procurase o parte din lucruri în Casa junilor, dar altele

preferase să le ceară împrumut din sat, ca să nu-i trezească bănuieli mamei vitrege care nu trebuia să știe că eu înnoptam pe insulă.

Prima întrebare pe care i-am pus-o când am ajuns lângă el a fost:

— I-ai vorbit... așa cum ți-am spus?

— Da, a răspuns el.

— Și... te-a crezut?

— Da, mi-a spus, m-a crezut.

Și pentru moment nu l-am mai întrebat altceva.

Am pus felinarul pe o piatră aflată în colțul grotei și ieșită puțin în afară, am întins plapuma pe grămada de frânghii împrăștiate pe jos și ne-am așezat pe acest pat improvizat, dar destul de comod, pregătindu-ne să cinăm. Printre diferitele alimente aduse de Silvestro în valiză, se afla, învelită în hârtie, o mare pizza dulce. El mi-a spus că mama vitregă îl rugase să mi-o ducă la Ischia, spunându-i că o făcuse pentru ziua mea și că ea, acum, n-avea niciun chef s-o mănânce.

În afară de pizza mi-a trimis în dar, pentru cazul în care aș fi avut nevoie, toate economiile ei, pe care Silvestro mi le-a dat: aproximativ patru sute cincizeci de lire, legate într-o batistă cam murdară. În sfârșit, îi încredințase lui Silvestro, rugându-l să-mi spună să-l păstrez în amintirea ei, un cercl de aur.

Când am primit din mâinile lui Silvestro acel ineluș de aur, m-am înroșit. M-am trântit pe plapumă și, ținându-mi capul în umbră, i-am spus să-mi povestească scena cu mama vitregă, exact așa cum a avut loc.

Am aflat, deci, că atunci când l-a văzut că sosește singur la Casa junilor l-a privit nesigură, dar nu l-a întrebat de mine. Apoi, deja de la primele cuvinte: „Arturo m-a trimis să-ți spun...” a început să se albească la față, dar a găsit totuși forța să șoptească: „De ce stai în picioare? Ia loc.” Și s-a așezat și ea pe scaun, în fața mesei din bucătărie. După care, el a terminat în grabă să-i

spună ce avea de spus. Și când a auzit că eu plecasem din Procida și mă aflam deja pe mare, l-a privit cu niște ochi mari, serioși și reci, care păreau să nu mai vadă. Dintr-odată paloarea ei devenise nefirească, verde, cadaverică, și fără să fi scos un cuvânt, nicio exclamație, niciun suspin, leșinase, lovindu-se cu capul de tăblia mesei.

În câteva clipe însă era din nou în picioare, ba chiar, ca să fiu sincer, a insistat să nu-mi spună despre leșinul pe care-l avusese, despre care vorbea bâlbâindu-se, ca despre ceva rușinos. Și chiar îl ajutase, mișcându-se în sus și-n jos ca o umbră fără vlagă, să-mi pregătească valiza de dus la Ischia.

La acest punct, continuând să stau cu fața în întuneric, l-am întrerupt pe Silvestro, rugându-l să nu-mi mai vorbească niciodată despre ea din acel moment. Preferam să nu mai aud pe nimeni nici măcar că o pomeneste.

După ce am terminat cina, am rămas treji să vorbim până târziu. Noroc că el se gândise să se aprovizioneze cu două lumânări în plus pentru felinar. Am vorbit despre mii de lucruri, despre trecut, dar mai ales despre viitor, și despre Certitudinile absolute și despre revoluție etc. Silvestro m-a rugat să-i citesc câteva din poeziile mele, eu bineînțeles că le-am ales pe cele mai frumoase, de mai mare efect, și am văzut că în timp ce le asculta îi curgeau lacrimile pe obraji!

Găleata cu jeratic, aflată între noi, dădea o căldură plăcută, și la lumina misterioasă a felinarului, acolo, în grotă, așezați pe luxoasa plapumă portocalie, puteam cu adevărat să ne imaginăm că stăm într-un cort arab sau persan și că lătratul îndepărtat al câinilor e răgetul unor animale exotice. Vântul și marea se calmaseră, promițându-ne pentru a doua zi o traversare liniștită. Către ora zece, am pus vasul cu jeratic afară, în fața ușii, ca să nu riscăm să ne asfixiem. Am închis ușa și am stins felinarul. Și, înveliți cu păturile noastre, ne-am culcat.

În contrast cu seara atât de frumoasă pe care o petrecuserăm, am avut niște vise chinuitoare. Se făcea că N., Carminiello și tata alergau bezmetic. Apoi o dezordine și un huruit de tancuri, de steaguri negre cu cap de mort, de soldați în uniforme negre amestecați cu regi mauri, filosofi indieni și femei

palide și însângerate. Toată mulțimea asta trecea cu un zgomot asurzitor pe o tranșee fortificată pe care eu zăceam întins. Aș fi vrut să ies de acolo să merg la război, dar nu exista nicio ieșire. Simțeam în jurul trupului meu o grămadă de nisip care mă înghițea, producând un soi de oribil oftat omenesc. Și-i strigam pe toți cei care treceau pe deasupra mea, dar nimeni nu mă auzea.

M-am trezit brusc, în beznă, surprins de un zgomot teribil făcut de ceva care se izbea parcă de pereții de stâncă din jurul meu. În primele clipe nu-mi aminteam nimic, nici întâmplările din ziua precedentă, nici de ce mă aflam în cămăruța aceea de piatră. Dar m-am dezmeticit repede și mi-am dat seama că zgomotul care mă uimea nu era altceva decât sforăitul lui Silvestro, atât de puternic, că putea să concureze cu cel al unui pluton complet, nu cu al unui singur soldat! Descoperirea m-a amuzat mult. Am încercat să-mi aduc aminte nenumăratele dăți în care am auzit probabil aceeași simfonie, pe când, în copilărie, dormeam cu Silvestro, și am râs în sinea mea, imaginându-mi gândurile pe care le putusem avea atunci când îmi auzeam doica cum produce o muzică atât de ciudată! Mi-am promis, amuzându-mă dinainte, ca imediat cum ne trezim, dimineața, să-l iau peste picior pentru acest talent al lui.

Acum, sforăitul acela grandios, care cu puțin înainte, în vis, se transformase în niște sunete fantastice de moarte, mi-a dat, în scurtul răgaz în care am fost treaz, o senzație de liniște și încredere. Și aproape legănat de ritmul său simpatice și plin de prietenie, am adormit la loc, liniștit.

Vaporul

M-am trezit însă, de data asta normal, foarte devreme. Era încă întuneric beznă și, la lumina unui chibrit, am putut vedea pe ceasul deșteptător (luat cu împrumut de Silvestro, în sat) că mai am mai mult de treizeci de minute până când trebuia să ne sculăm. Totuși nu mai aveam nicio poftă să dorm și,

atent să nu-l trezesc pe Silvestro (care sforăia în continuare, chiar dacă mai discret), am ieșit din grotă.

Îmi țineam pătura pe spate, după moda siciliană, ca o mantie, dar de fapt nu era frig, nici măcar acum, când vântul african nu mai bătea. Se vedea, după cum luceau pietrele, că în timpul nopții plouase. Ici-colo, pe cerul spuzit, se vedeau micile stele de decembrie și o ultimă felie de lună răspândea o lumină palidă înainte de a apune. Marea, netezită de ploaia fără vânt, tremura ușor, somnoroasă și monotonă. Iar eu, mergând de-a lungul țărmului, înfășurat în mantia aceea, mă simțeam deja un soi de bandit, fără casă, nici patrie, cu un cap de mort cusut pe uniformă!

Dinspre sat se auzeau deja cântând cocoșii. Și, dintr-odată, o părere de rău plină de durere mi-a strâns inima, cu gândul la dimineața care va invada insula, la fel ca în celelalte zile: cu prăvăliile care se deschideau, caprele care ieșeau din țarcuri, mama vitregă și Carminiello care coborau în bucătărie... Dacă, cel puțin, ar fi durat de-a pururea iarna asta bolnăvicioasă și palidă, pe insulă! Dar nu, avea să vină și vara fără doar și poate, ca de obicei. Nu poate fi ucisă, e un balaur invulnerabil, care renaște mereu cu tinerețea ei minunată. Mă făcea să simt o gelozie oribilă când mă gândeam la insula cuprinsă din nou de focul verii, fără mine! Nisipul va fi din nou fierbinte, culorile se vor aprinde din nou în grote, păsările migratoare vor trece din nou pe cer, întorcându-se din Africa... Și într-o asemenea sărbătoare adorată, nimeni, nicio pasăre oarecare, nicio furnică minusculă, niciun peștișor mititel din mare nu se va plânge de această nedreptate: că vara s-a întors pe insulă, fără Arturo! În toată natura imensă din jur, nu va mai exista niciun gând pentru A.G. Ca și cum niciodată n-ar fi trecut pe aici un Arturo Gerace!

M-am întins învelit în pătură, pe stâncile umede și vineții, și am închis ochii, imaginându-mi pentru o clipă că m-am întors într-una din verile acelea minunate din trecut, că stau întins pe nisipul de pe mica mea plajă și că foșnetul din apropiere era marea liniștită și răcoroasă, gata să primească Torpilorul Antilelor. Focul aceluia infinit anotimp mi-a intrat în sânge cu o pasiune teribilă care aproape mă făcea să leșin. Și singura mea iubire din anii aceia s-a întors să mă salute. I-am spus cu voce tare, ca și cum ar fi fost într-adevăr lângă mine: „Adio, tati!“.

Dintr-odată, amintirea lui mi-a venit în minte nu ca o figură clară, ci ca un soi de nor care înainta încărcat de aur și albastru tulbure, sau ca un gust amar, sau ca vocile amestecate ale unei mulțimi de oameni, dar nu erau decât numeroasele ecouri ale semnelor și cuvintelor lui care reveneau din orice moment al vieții mele. Ca și anumite trăsături specifice lui, dar aproape neglijabile: felul în care își ridica umerii, un râs distrat; sau forma mare și neîngrijită a unghiilor sale, încheieturile degetelor, sau un genunchi julit pe stâncile de pe plajă... reveneau pe rând, făcându-mi inima să bată, aproape niște simboluri unice și perfecte ale unei grații multiple, misterioase, fără sfârșit... Și ale unei dureri care devenea și mai ascutită, pentru că simțeam că ea e un lucru copilăresc; asemenea întâlnirii unor ape învolburate, durerea aceasta se precipita în întregime în acest prezent, scurtă trecere de rămas bun! Și după aceea, desigur, aș fi uitat-o, aș fi trădat-o. Aș fi trecut pe aici la o altă vârstă și aș fi privit-o ca pe o poveste.

Îi iertam deja orice. Chiar și faptul că plecase cu altul. Chiar și vorbele acelea severe de la sfârșit, când, în prezența lui Stella, îmi spusese, pe lângă altele, „regele de inimă roșie și Don Giovanni“, și care atunci mă jigniseră mult.

(Gândindu-mă după mult timp la asta, m-am întrebat dacă ceea ce spusese nu fusese, cel puțin în parte, corect... Poate că, într-adevăr, în timp ce mă credeam îndrăgostit de o persoană sau de alta, sau de două-trei persoane deodată, în realitate nu iubeam pe nimeni. De fapt pot spune că, în general, eu eram prea îndrăgostit de dragoste: asta a fost întotdeauna adevărata mea pasiune!

Poate că, în fond, eu nu l-am iubit niciodată pe W.G. Cât despre N., cine era de fapt această faimoasă femeie? O sărmană napolitană, fără nimic special, cum sunt o mulțime la Napoli!

Da, am o bănuială întemeiată că vorbele acelea nu erau într-un totuș greșite. Bănuiala, nu tocmai certitudinea... Și așa deci: viața a rămas un mister. Și eu însumi, pentru mine, sunt încă cel dintâi mister!

Acum, de la această infinită distanță, mă gândesc la W.G. Mi-l imaginez, poate mai îmbătrânit ca niciodată, urât de riduri, cu părul cărunț. Plecând și întorcându-se, singur, haotic, adorând pe oricine îi spune parodie. Fără să-

l iubească nimeni, căci până și N., care nici măcar nu era frumoasă, iubea pe un altul... Și aș vrea să-i spun: n-are importanță, chiar dacă ești bătrân. Pentru mine tu vei rămâne întotdeauna cel mai frumos.

...Despre ea am mai avut câteodată vești, când eram la Napoli, de la călători veniți din Procida. Era sănătoasă, chiar dacă slăbise mult. Și își ducea viața obișnuită în Casa junilor, cu Carmine care devenea pe zi ce trece tot mai simpatic. Ea însă nu-l mai chema pe numele de Carmine, prefera să-l cheme cu al doilea nume, Arturo. În ceea ce mă privește, sunt mulțumit că pe insulă mai există un Arturo Gerace, blond, care, la ora asta, aleargă poate liber și fericit pe plajă...)

Din grotă, a cărei ușă o lăsasem întredeschisă, am auzit sunetul ceasului deșteptător. Am alergat, de teamă că nu va fi suficient să-l trezească din somn pe Silvestro; dar l-am găsit stând deja în capul oaselor pe pături, frecându-se la ochi buimac și înjurând în șoaptă sunetul acela supărător. Mi-a făcut loc lângă el și l-am anunțat imediat cu o nerăbdare triumfătoare:

— Hei! Știi că sforăi?

— Ce? a zis, încă somnoros, fără să înțeleagă prea bine.

Atunci i-am strigat într-o ureche, cu o voce tunătoare și o poftă de râs care exploda printre cuvinte:

— știi-că-atunci-când-dormi-sforăi?

— Hei! Mă gâdili cu respirația! a protestat, frecându-și urechea. Sforăi... aha... și ce-i cu asta? e clar, a continuat, începând să se trezească puțin, ce, n-ar trebui să sforăi? Orice om sforăie când doarme.

— Da!!! am exclamat, tăvălindu-mă pe jos de râs, dar sunt feluri și feluri de sforăit! Tu câștigi campionatul mondial! Parc-ai fi o orchestră radio la maximum!

— A, da? Îmi face mare plăcere! a răspuns, deja perfect treaz și puțin jignit, dar ce? Poate tu, băiete, crezi cumva că sforăi încet?! Azi-noapte, la un moment dat, a trebuit să ies afară ca să mă ușurez, și de la o distanță de zece

metri se auzea din grotă un sforăit ca și cum ar fi trecut o escadrilă de avioane la mică înălțime!

O asemenea informație m-a făcut fericit. Căci, dacă sforăiam în felul acesta, era clar că mă puteam considera deja mare, matur și, într-adevăr, viril din toate punctele de vedere.

Ne-am încărcat cu bagaje, pături etc. și ne-am îndreptat spre sat, pe țărmul care începea să se lumineze. De-a lungul orizontului, spre răsărit, o culoare roșie, de sub fâșii de nori întunecați, anunța o zi cu timp schimbător. Imediat cum am ajuns în piață, Silvestro s-a îndreptat spre Căpitănie, deschisă deja, să-i dea unui cunoscut de-al lui obiectele pe care le luase ieri cu împrumut, ca să le restituie diverșilor proprietari. Și tot el a cumpărat biletele de călătorie, în timp ce eu o luasem înainte spre chei.

Primele raze de soare, întrerupte și strălucitoare, se întindeau pe marea aproape lină. M-am gândit că în curând o să văd Napoli, continentul, orașele, cine știe cât de multe! Și m-a apucat o dorință fără margini de a pleca, departe de piața aia și de chei.

Vaporul era deja acolo, în așteptare. Privindu-l am simțit toată ciudățenia copilăriei mele apuse. Văzusem de atâtea ori vaporul acela lăsând și ridicând ancora, și nu urcasem niciodată la bord pentru o călătorie! Ca și cum, pentru mine, n-ar fi fost un sărman vapoaraș de linie, un soi de tramvai, ci un spirit vagabond, antipatic și inaccesibil, destinat cine știe căror ghețari pustii!

Silvestro venea cu biletele, iar marinarii puneau scara pentru îmbarcare. În timp ce Silvestro discuta cu ei, eu, fără să fiu văzut, am scos din buzunar cercelușul de aur, pe care N. mi-l trimisese în seara trecută. Și l-am sărutat pe ascuns.

Privindu-l, am simțit dintr-odată cum slăbiciunea emoției îmi întunecă vederea. În momentul acela, cercelul trimis mi s-a dezvăluit în toate semnificațiile lui: de rămas-bun, de încredere și de cochetărie amară și minunată! Și așa, acum aflasem și că e cochetă, draga mea îndrăgostită! Fără s-o știe, desigur, dar era. Căci ce alt rămas-bun al unei femei ar putea exprima vreodată o cochetărie mai frumoasă decât a ei, așa neștiutoare cum

era? Să-mi trimită ca amintire nu semnul unei mângâieri sau al unui sărut al meu, ci al unei maltratări infame. Ca și cum mi-ar fi spus: chiar și chinurile tale sunt semne de iubire pentru mine.

Am simțit tentația impetuoasă de a mă întoarce, alergând până la Casa junilor. Și de a mă culca lângă ea, de a-i spune: „Lasă-mă să dorm puțin cu tine. Măine o să plec. Nu spun că trebuie să facem dragoste, dacă tu nu vrei. Dar cel puțin lasă-mă să te sărut aici, pe ureche, unde te-am rănit“.

Dar deja marinarul, la piciorul scării, ne rupea biletele pentru control, deja Silvestro urca împreună cu mine scara. Sirena fluiera de plecare.

Când m-am așezat alături de Silvestro, mi-am ascuns chipul sub brațul sprijinit de spătarul scaunului. Și i-am spus:

— Ascultă. Nu vreau să văd Procida cum se îndepărtează și devine tulbure, ceva cenușiu... Prefer să mă prefac că nu există. Așa că, până când nu se mai vede nimic, e mai bine ca eu să nu privesc într-acolo. Tu dă-mi de știre atunci.

Și am stat cu fața pe braț, cu o durere aproape fără niciun gând, până când Silvestro m-a scuturat delicat și mi-a spus:

— Arturo, hai, te poți trezi!

În jurul navei noastre, marea era liniștită, nemărginită ca un ocean. Insula nu se mai vedea.

15. Foarte departe (dialect napolitan).

16. A dumneavoastră (sp.).

17. Vânt uscat provenit din deșertul Saharei.

Cuprins

[Dedicație](#)

[Avertisment](#)

[Rege și stea](#)

[O după-amiază de iarnă](#)

[Viața de familie](#)

[Regina femeilor](#)

[Tragedii](#)

[Sărutarea fatală](#)

[Locul fortificat](#)

[Adio](#)